

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**SOSYOLOJİK BİR OLGU OLARAK
İNTERNET GENÇLİĞİ:
ELAZIĞ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Ömer AYTAÇ**

**HAZIRLAYAN
Mehmet KARACA**

ELAZIĞ - 2007

ÖZET

Doktora Tezi

**SOSYOLOJİK BİR OLGU OLARAK İNTERNET GENÇLİĞİ:
ELAZIĞ ÖRNEĞİ**

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

2007, Sayfa: VIII-280

Bu çalışma, internet kullanımının, liseli gençlerin sosyal hayatlarındaki yerinin ve etkilerinin araştırılmasını konu alan bir alan araştırmasıdır.

Bu çalışma, internetin fert ve toplum hayatına hem olumlu hem olumsuz birtakım etkilerde bulunarak toplumsal hayatı biçimlendirmeye başladığı fikrinden yola çıkılarak gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmanın, sosyolojik araştırmalara henüz yeterince konu edilmemiş bir alanla ilgili olması yönüyle dikkate değer olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, liseli öğrencilerin cinsiyet, maddi durum, devam ettikleri okul gibi genel özelliklerinin yanında, ailevi durumları, sosyal yaşantıları, psikolojik durumları gibi birtakım değişkenlerin internet kullanımı ile ilişkileri araştırılmıştır.

Araştırmada, Elazığ il merkezindeki liselerde okuyan öğrenciler arasından seçilmiş 408 öğrenciye, 51 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler, birtakım gözlem verileri ile de desteklenerek analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda, ele alınan çeşitli değişkenlerin, gençlerin yaşantılarında internet kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan bireysel, toplumsal, ailevi problemlerin ve internete dair değerlendirmelerinin oluşumunda etkin olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, internetin pek çok avantajının yanında önemli ölçüde olumsuz etkileri de beraberinde getirdiği; bununla birlikte, sosyal hayatımızda vazgeçilmez bir yer edindiği gerçeği açık bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Toplumu, Bilişim, İnternet, İnternet Gençliği, Sanal Âlem, Sanal İlişki, Sanal Topluluk, Sanal Sohbet (Chat), Siber Uzak.

ABSTRACT

Ph.D Dissertation

**THE YOUTH OF THE INTERNET AS A SOCIOLOGICAL PHENOMENON:
CASE STUDY OF ELAZIG**

Firat University

Institute of Social Sciences

Sociology Main Division

2007, Page: VIII-280

This study is a field research that deals with investigation of the place and impacts of Internet usage in the social life of high school youths.

This study is carried out from the point of view that Internet begins to form social life by making a number of both positive and negative impacts on the life of individual and society.

This study is considered remarkable due to its concern with an area which not yet being dealt sufficiently with in the sociological researches.

In the research, relation of some variables to the Internet usage such as family conditions, social lives, psychological conditions and physical environments of high school students in addition to general characteristics like age, gender, economic conditions, school and educational scope they attend were investigated.

Field study was based on 408 high school students in Elazığ city centre. A questionnaire, which contains 51 questions, was applied to informants. Gathered data were analyzed by being supported also with some observational data.

In the end of the research it is confirmed that variables studied have influence upon individual, social and family problems of high school youths rising out of their Internet usage and the formation of their assessments on the Internet.

As a conclusion, it has been clearly seen that Internet has many advantages as well as negative impacts altogether and also seen the fact that Internet has an unavoidable place in our social life.

Key Words: Knowledge Society, Informatics, Internet, Internet Youth, Virtual World, Virtual Relation, Virtual Society, Virtual Conversation (Chat), Cyber Space.

ÖNSÖZ

Bu çalışma, lise düzeyinde eğitim görmekte olan gençlerin hayatlarında internet kullanımının yeri ve etkilerini sosyolojik bir çerçevede incelemeyi konu edinmektedir. Çalışma, bir alan araştırmasına dayanmakta olup, internet kullanımının gençlerin bireysel ve sosyal hayatlarına etkilerini açıklamayı amaçlamaktadır.

Bu çalışma, internet teknolojisinin küreselleşme ve bilgi toplumu çerçevesinde şekillenen sosyolojik gerçeğini bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymaya çalışmaktadır. İnternetin sosyal etkileri, kullanıcıların içinde bulundukları bireysel, sosyal ve kültürel koşullara dayalı olarak biçimlenmektedir. Bunun için, internetin sosyal etkileri kullanıcıların bu bağlamda geliştirdikleri tutumlar paralelinde açıklanmaya çalışılmaktadır.

Bir doktora çalışması olan bu tezin hazırlanması aşamasında birtakım değerli katkılarla karşılaştığı muhakkaktır. Öncelikle araştırmanın başlangıcında yakın ilgilerinden istifade ettiğim ilk danışmanım emekli Prof. Dr. Halil NARMAN'a ve diğer safhalarda büyük katkıları bulunan danışmanım Doç. Dr. Ömer AYTAÇ'a teşekkür etmem gerekmektedir. Ayrıca, çeşitli konularda desteklerini gördüğüm araştırma görevlisi arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Özellikle uygulamanın gerçekleştirilmesinde katkısı olan öğretmen arkadaşlara, ankete katılan öğrencilere ve çalışma boyunca büyük bir sabırla bana destek olan eşim ve çocuklarıma da ayrıca teşekkür ederim.

Mehmet KARACA

Mart 2007 Elazığ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLOLAR LİSTESİ.....	VII
KISALTMALAR.....	VIII
 I.GİRİŞ.....	 1
1.Araştırmanın Konusu	3
2.Araştırmanın Amacı.....	4
 II. ARAŞTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ.....	 6
1. GENÇLİK VE İNTERNET	6
1.1. Gençlik	6
1.2. Gençlik Alt Kültürü ve İnternet Gençliği	9
2. İNTERNET VE TARİHSEL GELİŞİM	17
2.1. İnternet Nedir?	17
2.2. Dünyada ve Türkiye’de İnternet.....	17
3. İNTERNET VE KULLANILDIĞI ALANLAR.....	19
3.1. Niçin İnternet?	19
3.2. İnternet Kullanımında Etkili Faktörler	20
3.3. İnternette Bağlanılan Siteler	21
3.4. İnternet ve Eğitim	23
3.5. İnternette Sohbet (Chat)	25
3.6. Elektronik Devlet Hizmetleri	25
3.7. Sağlık, Cinsel Konular ve İnternet	27
4. BAĞLANTI MEKÂNLARI VE İNTERNET KAFELER	29
4.1. Dünya’da ve Türkiye’de İnternet Kafeler	30
4.2. Sosyal Bir Mekân Olarak İnternet Kafeler	31
4.3. İnternet Kafelere İlişkin Sorunlar/Kaygılar	32
5. İNTERNET, BİLGİ TOPLUMU VE ÖZEL YAŞAM.....	34
5.1. İletişim, Bilişim, Bilgi Toplumu	34
5.2. İnternet, Sanal Cemaat, Sanal İlişki	37
5.3. İnternet, Demokrasi ve Özgürlük	41
5.4. İnternet, Gözetim ve Özel Yaşam	44
6. İNTERNET VE SOSYAL YAŞAM.....	47
6.1. İnternet ve Toplum	48
6.2. İnternet ve Aile	50
6.3. İnternet ve Bireysel Yaşam	52
6.4. İnternet ve Toplumsallaşma	54
6.5. İnternet, Yabancılaşma ve Sosyal İzolasyon	55
6.6. İnternet ve Sınıfsal Ayrışma.....	57
6.7. İnternet ve Boş Zamanın Ele Geçirilmesi	57

7. İNTERNETLİ YAŞAM: YENİ TEHDİTLER, YENİ RİSKLER.....	59
7.1. İnternet ve Etik Sorunlar	59
7.2. İnternet ve Bilişim Suçları.....	60
7.3. İnternet ve Sosyal Sapma	63
7.4. İnternet Kaynaklı Riskler ve Sorunlar	64
III. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	67
1. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	67
2. Bilgi Toplama Araçları.....	68
3. Ön Araştırma	69
4. Uygulama	69
5. Analiz Teknikleri.....	70
IV. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	72
1. BİREYSEL/SOSYAL ÖZELLİKLERİ.....	72
1.1. Yaş Durumları	72
1.2. Cinsiyet Durumları	73
1.3. Okul Türü, Alan ve Sınıf Durumları	74
1.4. Coğrafi Köken Durumları.....	77
1.5. Ebeveynlerinin Öğrenim Durumu	78
1.6. Ebeveynlerinin Meslek Durumu.....	80
1.7. Ebeveynlerinin Sağlık ve Birliktelik Durumu	82
1.8. İkamet Durumları	83
1.9. Ellerine Geçen Harçlık Miktarı	84
2. İNTERNET'E AÇIK OLMA DÜZEYİ.....	86
2.1. İnternet Kullanma Sıklığı	86
2.2. İnternetin Öğrencilere Maliyeti	89
2.3. İnternetle Tanışma Şekli.....	93
2.4. İnternet Teknolojisini Kullanmadaki Beceri Düzeyi.....	96
2.5. İnternet Bağlantısının Gerçekleştirildiği Ortamlar	98
3. İNTERNET KULLANIM AMACI VE FONKSİYONLARI	102
3.1. İnternet'e Bağlanma Amacı veya Nedenleri	102
3.2. İnternet'te En Çok Kullanılan Servis veya İçerikler	109
3.3. E-Devlet Hizmetinden Yararlanma Durumu	115
3.4. İnternet'in Eğitim Amaçlı Kullanımı	116
3.5. İnternet Oyunları	120
3.6. Cinsel Bilgi Amacıyla İnternet Kullanımı.....	123
4. İNTERNETİN SOSYAL BOYUTU: ETKİLER VE PROBLEMLER	125
4.1. İnternetin Aile İçi İlişkilere Etkisi	125
4.2. İnternetin Bireysel Yaşantıya Etkisi.....	127
4.3. İnternet Kullanımının Yol Açtığı Problemler.....	134
4.3.1. Sosyal Problemler	135
4.3.2. Maddi Problemler.....	141
4.3.3. İnternet'in Yapısal Özelliklerinden Kaynaklanan Problemler.....	143
4.3.4. Etik ve Güvenlik Problemleri.....	146

4.3.5. Problem Çözmeye Yönelik Uygulamalar	150
5. İNTERNET KONUSUNDAKİ TUTUM VE GÖRÜŞLER.....	155
5.1. İnternete Dair Olumlu-Olumsuz Görüşler	155
5.2. Sanal Âlem ve Sanal İlişki Konusundaki Tutumlar	162
5.3. Sanal Sohbet Konusunda Sergilenen Tutumlar	165
6. İNTERNET KAFELERLE İLGİLİ BULGULAR	172
6.1. İnternet Kafelerden Yararlanma Durumu.....	172
6.2. İnternet Kafelerde Karşılaşılan Problemler	174
6.3. İnternet Kafelerde Aranılan Özellikler	176
6.4. Ailelerin İnternet Kafelere Yaklaşımlarına Dair Görüşler	179
7. İNTERNET GENÇLİĞİNİN PSİKOLOJİK VE SOSYAL EVRENİ.....	182
7.1. İnternet Gençliğinin Psikolojisi	182
7.2. İnternet Gençliğinin İletişim Dili	185
7.3. İnternet Gençliğinin Sanal Topluluklara Katılım Durumu.....	186
7.4. İnternet Gençliği ve Mesleki Tercih Algıları	190
7.5. İnternet Gençliği ve Müzik Tercihleri	194
7.6. İnternet Gençliği ve Televizyon-Dizi Konusundaki Yaklaşımlar	197
7.6.1. İnternet Gençliği ve Tercih Edilen TV Programı Türü	197
7.6.2. İnternet Gençliği ve İzlenen TV Dizileri	199
7.6.3. İnternet Gençliği ve Dizi Karakterleri İle Özdeşim Kurma	202
7.7. İnternet Gençliği ve Geleneksellik-Değişim Konusundaki Algıları	204
7.8. İnternet Gençliği ve Arkadaş Seçimi.....	208
7.9. İnternet Gençliği ve Hayattaki Değerler Konusundaki Algıları.....	210
7.10. İnternet Gençliği ve Gençlik Sorunları Konusundaki Algılar.....	215
7.11. İnternet Gençliği ve Gelecek Tasavvurları.....	218
7.12. İnternet Gençliği ve Dinî Konulardaki Tutumları	222
7.13. İnternet Gençliği ve Spor Konusundaki Tercihleri.....	224
7.14. İnternet Gençliği ve Beslenme Alışkanlıkları	227
7.15. İnternet Gençliği ve Sosyo-Kültürel Etkinliklere Katılım.....	229
7.16. İnternet Gençliği ve Boş Zaman Etkinlikleri.....	231
7.17. İnternet Gençliği ve Okul Başarısı	235
7.18. İnternet Gençliği ve Kitap Okuma Düzeyi	238
V. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	241
VI. KAYNAKLAR	250
VII. EKLER	273
Ek-1. Anket Formu	273
Ek-2. İzin Belgesi	278

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Öğrencilerin Yaş Durumu	73
Tablo 2: Öğrencilerin Cinsiyet Durumu	74
Tablo 3: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Lise Türü	75
Tablo 4: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Alanlar	76
Tablo 5: Öğrencilerin Okudukları Sınıfların Dağılımı	77
Tablo 6: Öğrencilerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yerleşim Birimleri	78
Tablo 7: Öğrencilerin Ebeveynlerinin Öğrenim Durumları	79
Tablo 8: Öğrencilerin Ebeveynlerinin Meslek Durumları	81
Tablo 9: Öğrencilerin Ebeveynlerinin Sağlık ve Birliklilik Durumları	82
Tablo 10: Öğrencilerin Oturdıkları Yer/İkamet Durumları	83
Tablo 11: Öğrencilerin Eline Geçen Haftalık Harçlık Miktarı	84
Tablo 12: Öğrencilerin İnternet Kullanma Sıklıkları	87
Tablo 13: Öğrencilerin İnternet Kullanma Sıklıklarının Cinsiyete Göre Dağılımı	88
Tablo 14: Öğrencilerin İnternet İçin Yaptıkları Haftalık Harcama Miktarı	90
Tablo 15: Öğrencilerin Harçlık Miktarları İle İnternet Harcamalarının Karşılaştırılması	91
Tablo 16: Öğrencilerin İnternetle Tanışma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı	93
Tablo 17: Öğrencilerin İnternet Teknolojisini Kullanabilme Düzeyleri	97
Tablo 18: Öğrencilerin İnternete Erişim Sağladıkları Yerlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	99
Tablo 19: Kullanıcıların İnternette Gezinme Nedenlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı	103
Tablo 20: İnternette Sıkça İndirilen Dosya Türlerinin İnternet Erişim Mekânlarına Göre Dağılımı	109
Tablo 21: Kullanıcıların E-Devlet Hizmetinden Yararlanma Durumları	115
Tablo 22: Öğrencilerin Ödevleri İle İlgili Kaynakları Sağladıkları Yerler	117
Tablo 23: Ödev İçin Gerekli Kaynaklara Ulaşılan Yerlerin İnternet Kullanım Oranına Göre Dağılımı	118
Tablo 24: Kullanıcıların İnternette Oynadıkları Oyun Türleri	120
Tablo 25: İnternetin Kullanıcıların Hayatları Üzerindeki Olası Etkileri	128
Tablo 26: Kullanıcıların Yaşadıkları İnternet Kaynaklı Olumsuzluklar	135
Tablo 27: Kullanıcıların İnternetin Yapısından Kaynaklanan Problemlere Dair Görüşleri	143
Tablo 28: İnternette Karşılaşılan Etik-Güvenlik Problemlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	146
Tablo 29: Kullanıcıların İnternette Rahatsız Edildiklerinde Verdikleri Tepkilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	151
Tablo 30: İnternet Hakkındaki Değerlendirmelerin İnternet Kullanma Durumuna Göre Dağılımı	155
Tablo 31: Sanal İlişkilere Dair Tutumların İnternet Kullanma Durumuna Göre Dağılımı	162
Tablo 32: Sanal Sohnete Dair Tutumların Cinsiyete Göre Dağılımı	165
Tablo 33: İnternet Kafelerde Karşılaşılan Olumsuzlukların Cinsiyete Göre Dağılımı	174
Tablo 34: Öğrencilerin İnternet Kafe Tercihini Belirleyen Faktörlerin Yaşa Göre Dağılımı	177
Tablo 35: Ailelerin İnternet Kafelere Yönelik Tutumlarının Baba Mesleğine Göre Dağılımı	179
Tablo 36: Öğrencilerin Bazı Psikolojik Özellikleri	182
Tablo 37: Kullanıcıların Üye Oldukları Sanal Site Türleri	187
Tablo 38: Siyasal-Toplumsal Konulara İlgili Düzeyinin İnternet Kullanma Durumuna Göre Dağılımı	189
Tablo 39: Meslek Tercihinde Aranan Özelliklerin İnternet Kullanma durumuna Göre Dağılımı	191
Tablo 40: En Çok Tercih Edilen Müzik Türünün İnternet Kullanımına Göre Dağılımı	195
Tablo 41: En Çok Beğenilen TV Programı Türlerinin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı	198
Tablo 42: En Çok Beğenilen TV Dizisi Türlerinin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı	200
Tablo 43: Değişme Konusundaki Görüşlerin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı	205
Tablo 44: Arkadaş Seçiminde Aranan Özelliklerin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı	209
Tablo 45: En Çok Değer Verilen Şeylerin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı	210
Tablo 46: Gençliğin En Önemli Sorunu Konusundaki Öğrenci Görüşleri	216
Tablo 47: Öğrencilerin Kendi Geleceklerine Dair Tasavvurları	219
Tablo 48: İbadet-Dua Konusundaki Tutumların İnternet Kullanımına Göre Dağılımı	222
Tablo 49: Spor Konusundaki Tutumların İnternet Kullanımına Göre Dağılımı	224
Tablo 50: Öğrencilerin Ev Dışındaki Beslenme Alışkanlıkları	227
Tablo 51: Sosyo-Kültürel Etkinliklere Katılım Durumunun İnternet Kullanımına göre Dağılımı	230
Tablo 52: Boş Zaman Aktivitelerinin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı	232
Tablo 53: Öğrencilerin Okuldaki Başarı Durumlarının İnternet Kullanımına Göre Dağılımı	236
Tablo 54: Öğrencilerin Kitap Okuma Durumlarının İnternet Kullanımına Göre Dağılımı	238

KISALTMALAR

ADSL:	Asimetrik Sayısal Abone Hattı (Asymmetric Digital Subscriber Line)
Bkz:	Bakınız
BT:	Bilişim Teknolojileri
C.Ü.:	Cumhuriyet Üniversitesi
C:	Cilt
Çev:	Çeviren
DNS:	Alan Adı Sistemi (Domain Name System)
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
Drl:	Derleyen
Ed:	Editör
EGM:	Emniyet Genel Müdürlüğü
Ens:	Enstitü
Fak:	Fakülte/Fakültesi
FÜ:	Fırat Üniversitesi
Haz:	Hazırlayan/Hazırlayanlar
IP:	Internet Protocol
IRC:	İnternet Bağlantılı Sohbet (Internet Relay Chat)
İİBF:	İktisadi İdari bilimler Fakültesi
İSS:	İnternet Servis Sağlayıcı
İTÜ:	İstanbul Teknik Üniversitesi
NSF:	National Science Foundation
ODTÜ:	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OECD:	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development)
ÖSS:	Öğrenci Seçme Sınavı
PC:	Kişisel Bilgisayar (Personnel Computer)
S:	Sayı
Ss:	Sayfa
TDK:	Türk Dil Kurumu
TİEV:	Tüm İnternet Evleri Derneği
Tr:	Türkiye
TR-NET:	Türkiye İnternet Çalışma Grubu
TTnet:	Türk Telekomünikasyon A.Ş. İnternet Hizmeti
TÜBA:	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜBİTAK:	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TV:	Televizyon
ULAKBİM:	Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi
ULAKNET:	Ulusal Akademik Ağ
Üniv:	Üniversite/Üniversitesi
Vb:	Ve benzeri/Ve bu (gibi)
Vd:	Ve diğerleri
Vs:	Ve saire
www:	world wide web
Yay:	Yayını, Yayınları
YTL:	Yeni Türk Lirası

I.GİRİŞ

Farklı coğrafyalara, farklı kıtalara dağılan, dili, dini, ırkı farklı toplumlar, evcilleştirdikleri hayvanlar ve icat ettikleri araçların da yardımıyla amansız mesafelerin üstesinden gelerek daha hızlı hareket etme kabiliyeti kazanmış ve gün gelmiş yabancı ya da öteki ile karşılaşmışlardır. İşte bu yabancılar karşılaşmasında, insanlar tanımadıkları ötekine karşı tedirginlik, endişe ve korku duymuşlardır. Ancak insanoğlu aklı sayesinde korkularının üstesinden gelmeyi başarabildiği gibi öteki ile iletişim kurma ve çatışmaları belli ölçüde bertaraf etme becerisi de gösterebilmiştir. Bu sayede insanlık tarihi, sadece çatışmalar ve savaşlar sahnesi olmanın ötesine geçerek savaş-barış, ihtilaf-anlaşma döngüsü içinde süregelmiştir.

Toplumlar bilişim ve iletişim yollarını ve çabalarını devam ettirdikleri sürece ekonomik ve kültürel alış verişleri de devam etmiş, böylelikle günümüze dek gelişerek devam ede gelen medeniyetler ortaya çıkmış ve çağdaş uygarlık denilen günümüzdeki noktaya ulaşılmıştır. Medeniyet tarihi iniş çıkışlarla devam ederken sadece toplumlar arasında değil aynı toplum veya topluluklar içindeki bireyler arasında da çeşitli sebeplerle iletişimsizlikler yaşanmış, rekabetler, kavga ve çatışmalar tarihin hemen hiçbir döneminde eksik olmamıştır. Özellikle son yüzyıllarda toplumsal işbölümü ve kıt kaynaklar üzerinde söz sahibi olma mücadelesi rekabeti kızıştırmış, bireyleri kıyasıya sürüp giden bir mücadelenin ortasına atıvermiştir. Çağdaş organizasyonlarda, yetişmiş kalifiye elemana şiddetle ihtiyaç duyulması ise işe tuz biber ekmiştir. Böyle bir ortamda hem işlerin daha verimli ve kesintisiz yürütülebilmesi, hem de organizasyonların önemli parçaları olan birey ve kurumların bir arada tutularak toplumların varlıklarının sürdürülebilmesi için iletişim ve bilişim becerilerinin geliştirilmesine duyulan ihtiyaç daha da artmış ve bu alandaki teknolojik gelişmeler kaçınılmaz olmuştur. Böylece günümüz toplumsal hayatında vazgeçilmez bir konuma yükselmiş olan iletişim ve bilişim teknolojileri ortaya çıkmış ve baş döndürücü bir hızla gelişerek bugünkü noktaya ulaşmıştır. Bu baş döndürücü hızlı değişme ve gelişme yaşanmaya da devam etmektedir.

Bugün, üzerinde en çok konuşulan ve sosyal hayatımızı şekillendirmeye en büyük aday olarak görülen teknolojilerin başında hiç şüphesiz kısacık gelişme ve yayılma tarihinde hayatımızın hemen her alanına nüfuz etmiş bulunan internet teknolojisi gelmektedir.

Gerek insanlar arası ilişkilerde, gerekse bireylerin topluma katılması (sosyalleşme) sürecinde iletişimin rolü inkâr edilemez. Bu bakımdan iletişim teknolojileri de büyük bir önem arz etmektedirler. İnsanlar duygu, düşünce ve bilgi birikimlerini paylaşmak veya tecrübelerini aktarmak için ilk çağlardan bu yana diğer insanlarla iletişim kurmaya daima ihtiyaç duymuşlardır. Çağlardan beri iletişim kurmak için ilkelden moderne çok değişik teknik ve araçlar bulunmuş, ilerleme ve teknolojik evrim eşliğinde çeşitli kitle iletişim araçları üretilmiştir. Bu gelişmeler sonucu günlük hayatımızda önemli bir yer edinen bilgisayarlar ile birlikte yeni bir iletişim ortam ve tekniği sunan internet olgusu da çok kısa bir zaman içinde vazgeçilemez bir iletişim ve bilişim aracı olarak kendisini kabul ettirmiştir.

İnternet denilen ağ, ilk olarak 1969'da kurulmuş ve Pentagon'un İleri Araştırma Projeleri Kuruluşundan (Advanced Research Projects Agency) hareketle ARPA Net olarak adlandırılmıştır. ARPA, Amerika'nın farklı bölgelerindeki bilim adamlarının askeri amaçlı kaynaklarını birleştirmek ve kullanılan pahalı aygıtları paylaşmalarını sağlamak için oluşturulmuştu. 1980'lerin başlarına kadar askeri laboratuvarlar ile üniversitelerin bilgisayar bölümlerindeki bağlantılardan ibaret olan internet, 1987'ye gelindiğinde 28000 kullanıcı bilgisayara kadar genişlemiş, evlere bilgisayarların yayılmasıyla dışarıya taşmış, ardından yayılmasında bir patlama yaşanmıştır. İnternette bugün kaç insanın birbirine bağlandığı tam olarak bilinmemekle birlikte dünya çapındaki kullanıcı sayısının 2006 sonu itibariyle bir milyarı aştığı ifade edilmektedir (İnternetworldstats, 2007).

Türkiye'de internet teknolojisi için ilk adım 1991'de atılmış, 12 Nisan 1993'te ise internet, Türkiye'nin kullanımına sunulmuştur. TR-NET adı verilen bu ağın omurgası talebi karşılayamaz hale gelince, NSF (National Science Foundation) bağlantı kapasitesi iki katına çıkarılmıştır. 1996 yılında kurulan TÜBİTAK-ULAKNET, üniversite ve araştırma kuruluşlarının ihtiyaçlarının karşılanması için hizmet vermektedir. Bugün, değişik kuruluşlar ve özel şahıslar tarafından internet yoğun olarak kullanılmaktadır.

“Küreselleşme” ve “Bilgi Toplumu” gerçeğinin ısrarla vurgulandığı günümüzde, “Bilgi Otobanı”, “Siber Uzay”, “Sanal Âlem”, “Dijital Âlem”, “Dünyayı Saran Ağ” gibi yakıştırmalarla anılan internet, kültürel hayatın vazgeçilmez bir unsuru olmaya doğru hızla yol almakta ve herkesin günlük hayatını az ya da çok etkilemeye aday bulunmaktadır.

İnternetin toplum yaşamındaki etkilerinin artması ve etki alanının yaygınlaşması, onun sosyolojik araştırmalara konu edilmesi ihtiyacını da giderek arttırmıştır. Bugün, internetsiz bir yaşam tarzının neredeyse imkânsız olduğu fikri yaygın bir kanaat halini almaya başlamıştır.

İnternet, televizyonun 13 yılda yakalayabildiği başarıyı, 5 yıl gibi kısa bir sürede elde ederek, dünyada 200 milyon, Türkiye’de ise yaklaşık 3 milyon kullanıcıya ulaşmıştır. İnternetin etkisinin yoğun olarak hissedildiği başlıca alanları; “bilgi transferi”, “iletişim”, “elektronik ticaret”, “haber akışı” ve “sanal sohbet” şeklinde sıralamak mümkündür.

Yeni ilişki imkânları sunan internet, ortak ilgilere sahip insanların kuracakları kıtalar ötesi bağlantılarla sanal topluluklar oluşturmalarını da mümkün kılmaktadır. Bugün, internetin yeni bir global kültürün oluşmasına ve bu kültürün dayattığı yeni yaşam tarzının günlük hayatımıza hakim olmasına hizmet etmekte olduğu söylenmektedir. Bu bakımdan, küresel kültürün simgesi ve hareket sahası olan internet, hayatın her sahasında sosyolojik anlamda ciddi sorunların ortaya çıkmasına da yol açmaktadır.

1.Araştırmanın Konusu

"Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği" adlı bu araştırma, internetin/internet kullanımının, öğrenme sürecindeki gençlerin sosyal hayatlarındaki yerini ve etkilerini araştırmaktadır.

Bu çalışma, lise düzeyinde öğrenim görmekte olan gençlerin, bireysel ve sosyal hayatlarında internetin etkisiyle meydana gelen yenilik, değişiklik ve problem durumlarını tespit etme, bundan hareketle internetin toplumsal hayatımıza olan etkilerini ortaya koyma ve gençlerin yaşantılarında bıraktığı izleri anlamayı konu edinmektedir.

İnternetin, özellikle çocuk ve gençlerin kişilik gelişimlerinde derin izler bırakabilecek unsurları bünyesinde barındırması ve bu durumun gelecekte doğurabileceği sorunlar, onun sosyolojik araştırmalara konu edilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu araştırmada, böyle bir konunun ele alınmasında söz konusu ihtiyaç etkili olmuştur.

İnternet, gelişmeye açık yapısıyla geniş imkânlar sunan bir bilgilenme, iletişim, haber ve paylaşım ortamı olarak bütün toplumlar için, özellikle eğitim kurumları için kütüphane ölçüsünde ihtiyaç duyulan, “olmazsa olmaz” gözüyle bakılan bir olgu olarak kabul görmeye başlamıştır. Ancak, bu denli vazgeçilmez konuma erişmiş bulunan bu

aracın, sosyo-kültürel ve bireysel yaşamda faydalı, verimli ve işlevsel kullanımını sağlayacak olanaklar henüz yeterince üretilmemiştir.

İnternet ortamının, oyun, eğlence ve magazin içerikli, zaman öldürme ve oyalanmaya yönelik bir sanal haz alanı olarak görülmesinin ötesinde bilgi, eğitim, araştırma ve kültürel amaçlara hizmet etmeye yönelik olarak kullanılabileceği, yapılacak düzenlemelerle bu sınırsız veri tabanının her yaş ve kesimden insana daha büyük hizmetler sunabileceği göz ardı edilmemelidir.

Bu gerçekler, internet olgusunun sosyal bilimciler tarafından derinlemesine araştırılmasını, ilgili yenilik, değişiklik ve problemlerin tespitini, böylelikle yapılacak düzenlemeler konusunda ayağı yere basan öneriler ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada, böyle bir konunun seçilmesindeki temel hareket noktasını bu ihtiyaç oluşturmaktadır. Günümüzde internetle ilgili araştırma, tartışma ve bilimsel yayın ve çalışmaların sayısı hızla artmakla birlikte, sosyolojik araştırmalara duyulan ihtiyaçtan kaynaklanan boşluk, henüz tam anlamıyla doldurulabilmiş değildir.

Konunun, lisede öğrenim görmekte olan gençler bağlamında ele alınmasında ise bu bireylerin, gelişme ve sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasında olmaları ve test edilecek değişkenlerle ilgili ilginç bulgulara ulaşılabileceği inancı etkili olmuştur.

2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, gençlerin günlük yaşamlarında, onların sosyalleşme, kimlik, eğitim, sosyal gruplara katılma, aile ve dış sosyal çevreyle olan ilişkilerinde, internetin yerini ve rolünü anlamaktır. İnternet mekânlarının ve onun sanal evreninin, gençlerin dünyasında kapladığı yerin tespiti ayrıca amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda, internet teknolojisinin gençler tarafından hangi amaçlarla kullanıldığı, yaşantılarına neler kattığı, kişiliklerini ve sosyal yaşantılarını nasıl etkilediği, ne tür olumsuzluklara yol açtığı, gelişimlerini ve ilişkilerini nasıl etkilediği, gençlerin internetten beklentilerinin neler olduğu vb. gibi sorulara özellikle cevap aranmıştır.

Bu amaçlardan hareketle şu sorulara özellikle cevap aranmıştır:

*İnternetin, öğrencilerin hayatlarındaki yeri, etkileri ve önemi nedir?

*Öğrencilerin, internet olgusuna bakışları nasıldır?

*Yaş, cinsiyet, okul türü, harçlık miktarı, oturulan yer gibi kişisel özellikler ile internet kullanımı arasındaki ilişkiler nelerdir?

*Ebeveynin öğrenim, meslek, birliktelik durumları ve coğrafi kökenleri gibi ailevi faktörler ile internet kullanımı arasındaki ilişkiler nelerdir?

*Öğrenciler, interneti hangi amaçlarla ve ne tür fonksiyonlar için kullanmaktadırlar?

*Öğrenciler, internet bağlantısını hangi mekânlardan sağlamaktadırlar?

*Öğrencilerin, internet kafelere yaklaşımları nasıldır, buralardan beklentileri nelerdir, internet kafelerle ilgili problemleri bulunmakta mıdır?

*Öğrencilerin, sosyal çevreleri ile ilişkileri internetten nasıl etkilenmektedir?

*İnternet, öğrencilerin spor, eğlence, kültürel ve entelektüel faaliyetler ile eğitim, gelişim, kişilik ve psikolojik durumlarını nasıl etkilemektedir?

*Öğrenciler, internette gezinirken ne tür tehlikelerle karşılaşmaktadırlar?

*İnternet, öğrencilerin ders ve başarı durumlarını nasıl etkilemektedir?

*İnternet, öğrencilerin davranış ve dil alışkanlıklarını etkilemekte midir?

*İnternet üzerinden oluşturdukları gruplar veya kurdukları arkadaşlıklar var mıdır?

*İnternet kullanımı ile suç ya da şiddet eğilimli arasında ilişki bulunmakta mıdır?

*Öğrencilerin sosyo-kültürel değerlere, geleneksellik ve değişim konularına bakışları ile internet kullanımı arasında bir bağlantı bulunmakta mıdır?

*Ailelerin, çocuklarının internet kullanımına ve internete yaklaşımları nasıldır?

“Bilgi Çağı”, “Bilgi Toplumu” gibi kavramların ısrarla vurgulandığı, gelişmişlik düzeyi tespitinde kitle iletişim araçlarının belirleyici bir rol oynadığı, internetin mutfığa, cebe, hatta sokağa taşınmaya başladığı günümüzde, internet, sanal dünya ve sanal ilişkiler konusunda yapılacak araştırmalara büyük bir ihtiyaç duyulmaktadır. Sözü edilen araştırmaların henüz yeterli düzeye varmamış olması bu araştırmanın gerekliliği için önemli bir sebep oluşturmakta; internet olgusunun birtakım sosyolojik değişkenle bağlantılı olarak ele alınması ve sosyal, psikolojik, kişisel, gelişim vetiresinin önemli bir basamağında bulunan öğrenciler üzerinden konu edinilmesi çalışmaya ayrı bir boyut kazandırmaktadır.

İnternetle ilgili çalışmaların daha çok internet kafeler, sanal sohbet, ekonomi, eğitim ve internetin teknik boyutları üzerine odaklanmış olması da sosyolojik bakış açısıyla yapılacak çalışmalara duyulan ihtiyacın henüz tam anlamıyla giderilemediğini göstermekte ve böyle bir çalışmanın yapılmasını gerekli kılmaktadır.

II. ARAŞTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ

1. GENÇLİK VE İNTERNET

1.1. Gençlik

Herhangi bir toplumda dünyaya gözlerini açan bireyler, dünyaya geldikleri andan itibaren aile ve eğitim kurumları vasıtasıyla aldıkları eğitim ve değerlerle kişilik kazanıp toplumsal birer varlık haline gelmekte, daha sonra sahip oldukları kişilikle toplumun devamına hizmet etmektedirler. Bununla birlikte, istenen ya da istenmeyen yönde toplumun değişmesine de etki edebilmektedirler. Ortaya çıkan ve toplumsal değişmelere yol açan yeniliklerin çoğunun taşıyıcısı ve yaygınlaşmasında etkin rol oynayanlar genellikle genç nesiller olmaktadır. Dolayısıyla, bir toplumun gelecekte alacağı görünümü belirlemede o toplumdaki genç kuşakların konumu büyük bir önem arz etmektedir.

Pek çok yenilik gibi, internetin de taşınmasında ve yaygınlık kazanmasında genç kuşaklar önemli bir rol üstlenmektedirler. Yapılan araştırmaların çoğu, internetin daha çok gençler tarafından kullanıldığını ortaya koymaktadır. Durum bu olunca, internetin şu anda mevcut olan ve gelecekte meydana gelmesi muhtemel sosyal etkilerinin neler olduğunu anlamak için öncelikle gençlerin hayatında nasıl bir yer aldığını tespit etme ihtiyacı doğmaktadır.

Kaynaklarda genç ve gençlik kavramlarını tam olarak karşılayan genel-geçer bir tanımlama bulunmamakla birlikte bu konuda açıklayıcı olabilecek birtakım tanımlara ulaşmak mümkün olabilmektedir. Gençlik kavramı tanımlanmaya çalışılırken genel olarak, biyolojik, psikolojik, demografik, sosyal psikolojik ve felsefi yaklaşımlarla hareket edilmekte, böylece farklı tanımlamalara gidilmektedir.

Her şeyden önce gençlik, hayat bütünlüğü içinde belirli bir çağ, bir dönem olarak ele alınmaktadır. Aktivite, enerji, hırs, başarıma arzusu, farklı ilgi ve değerler gibi özellikleri nedeni ile gençlik, her toplum ve her çağda önemli bir potansiyel olarak kabul edilmiştir. Çocukluk ve olgunluk çağları arasında yer alan ve *gençlik* olarak adlandırılan dönemin, biyolojik birtakım değişmelerle başladığı ve o döneme özgü toplumsallaşma kalıpları ile geliştiği bilinmektedir. Demografik açıdan yapılan gençlik tanımı, çağ nüfusunun alt-üst yaş sınırlarına, bir ülkedeki gelişmelere ve uluslar arası tanımlara uygun olarak değişiklik göstermektedir. Öte taraftan *genç*; buluğa erme ile birlikte başlayan birtakım fizyolojik ve

biyolojik değişmeleri içeren, bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan bir yaşı dönemi ve bu dönemin tüm özelliklerini gösteren kişı olarak tanımlanmıştır (Doğan, 2000:378-379).

Gençlik dönemi, bedensel, ruhsal ve sosyal gelişme ve kişilik oluşumunda oldukça önemli bir dönemi kapsamaktadır. Bunun için gençlik konusunda tek bir tanım yapmak güçleşmektedir (Bayhan, 1997:207). Bu durum, yaş açısından gençlik tanımı yapılırken de karşımıza çıkmaktadır. Bazı yayınlarda, “öğrenim yapan, hayatını kazanmak için çalışmayan, kendine ait bir konutu bulunmayan kişı” gibi tanımlar önerilen gençlik, “15-25 yaş arasındakilerden oluşan bir yaş grubu” olarak da tanımlanmıştır (Kışlalı, 1974:15; Bayhan, 2002:16).

Kısaca ifade edilecek olursa, **gençlik** kavramı ile anlatılmak istenen daha çok, sosyalleşme ve eğitim süreci devam eden, biyolojik gelişimini tam olarak tamamlayamamış, çoğunlukla kendi geçimini sağlayamayan, çocukluk ile yetişkinlik safhaları arasında yer alan yaş dilimlerindeki nüfus kesiminin işgal ettiği sosyal statü olmaktadır. Kimi kaynaklara göre sosyolojide gençlik, biyolojik bakımdan genç olma durumunu yansıtmaktan ziyade, atfedilmiş bir statü ya da toplumsal düzeyde kurgulanmış bir adlandırma olarak düşünölen bir terim olarak ifade edilmektedir (Marshall, 1999:264).

Gökçe’nin tanımlamasıyla gençlik, bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan bir geçiş dönemidir. Bu bağlamda “delikanlı”, “ergen” ve “genç” gibi kavramlarla karşılaşmaktayız. *Ergenlik* (adolescence), insan gelişiminde buluğa erme ile başlayan fizyolojik ve psikolojik değişmeyi karakterize eden dönemdir. *Delikanlılık* (teenage), kapsam bakımından sosyal gelişmeyi içeren fakat sosyal gelişmenin tamamlandığı dönem, sosyal kökenli bir süreç olarak ifade edilmekte; *Gençlik* (youth) ise, bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan ergenlik ve delikanlılık özelliklerinin bir arada göröldüğü daha geniş kapsamlı bir kavram olarak açıklanmaktadır (Bayhan, 1997:209).

Gençlik, bilinçli olarak yetişmenin, toplumsal sorumluluk duygusunun olgunlaşmaya başladığı, toplum içerisinde yerini bulma ve kendisini kanıtlama çağının geldiği en önemli evrelerden biridir. Bilgilenmeye, kültürel olgunlaşmaya, beceriler elde etmeye hazır olan bu kesim, halk deyimiyile delikanlıdır. Her türlü iyiliğe, güzelliğe açık olduğu gibi, her türlü kötölüğe, her türlü zararlı davranış ve alışkanlıklara da açıktır. İçinde bulunduğu ortam, sahip bulunduğu olanaklar, özellikle eğitim olanakları, iş ve kazanç

olanakları onun yönünü belirleyecek etmenlerin başında gelir. Beslenme, sağlık, eğitim ve barınma genç kesimler için vazgeçilmez gereksinimlerdir (Bilhan, 1996:366-367).

Köknel'in belirttiğine göre, ergenlik döneminde bedende ortaya çıkan değişme ve gelişmeler, gencin başkalarıyla ve çevresiyle iletişimini etkiler. Gençlik çağına özgü duygulanım ve coşkular, algı, dikkat, belek, düşünme ve mantık gibi bilişsel işlevleri de olumsuz etkiler. Başarı, çalışma ve verim düşer. Bu olumsuz değişme, erinlik dönemi ve onu izleyen dönemde görülen okul başarısızlığının temel nedeni olarak kabul edilmiştir. Başarı düzeyi düşen gencin, öğretmenleri, ailesi ve arkadaşları ile iletişimi de olumsuz etkilenir. Belleğindeki anne babaya dair imajın zayıflayıp silinmesiyle genç, aile ve yakın çevrenin uzantısı olmaktan kurtulmak için yeni iletişim kaynakları arar. Her ileti gençte bir iz bırakır ve davranış değişikliği yapar. İletişim kurduğu kişi ve kaynakların özelliklerine göre giyinmesini, oturmasını, yürümesini, çalışmasını, amaçlarını, inançlarını, dünya görüşünü ve düşüncelerini etkileyen iletiler alır. Bu iletilerden, özdeşleşme sürecinde genç tarafından benimsenenler onun kimliğini ve kişiliğini oluşturur (Köknel, 1997: 261-268).

Gençlik denince akla gelen kavramlardan biri *kuşak çatışması*dır. Tezcan (1991:21)'ın ifadesiyle kuşaklar çatışması, özellikle günümüzde yaygın olarak görülen sosyolojik bir olgudur. Toplumsal değişmelerin hız kazanması ile birlikte bu konu daha çok sorun oluşturmaktadır. Kuşak çatışması, yaş grupları ve toplum arasındaki zayıf bütünleşme sonucudur. İşlevselcilere göre, toplumsal bütünleşme eksikliği, gençliği soyutlamaya götürmekte ve isyana itmektedir.

Gençlik sorunları, önemli bir diğer konuyu oluşturmaktadır. Bu sorunlar, genel-geçer *geleneksel* sorunlar ve *güncel* sorunlar olmak üzere temelde iki ana kategoride değerlendirilmektedir. Birinci kategoride, psiko-fizyolojik, cinsel, ekonomik, eğitim, aile içi ve kuşaklar arası çatışma, madde bağımlılığı, ideolojik, işsizlik ve istihdam, barınma, beslenme, sağlık ve kültürel sorunlar ele alınırken; güncel sorunlar arasında, toplumsal değişmeye bağlı gelişen sorunlar (değerlerde değişme, madde bağımlılığı, statükoya karşı çıkma, gelecek korkusu, yabancılaşma, kimlik, tüketim, anomi, özgürlük, işsizlik vb.), sosyo-psikolojik sorunlar (güven bunalımı, kaygı, stres, yalnızlık, iletişimsizlik, işe yaramama hissi vb.) ve çağdaş iletişim araçlarıyla gelen tehditler (koşullandırılma, kültürsüzleştirilme, yozlaştırılma, yabancılaşma, boş zamanlar) gibi problemler üzerinde durulmaktadır (Doğan, 2000:381-382).

Görüldüğü gibi, geleneksel sorunlar arasında değerlendirilen pek çok problem günümüzde de devam ettiği için güncel sorunlar arasında da değerlendirilmektedir. Cole 1970’te yaptığı araştırma sonucunda, gençlerin sağlık, kişilik, toplumsal konum, aile, okul, meslek seçimi, gelecek, ahlak, inanç ve eğitim konularında çeşitli düzeylerde kaygı taşıdıklarını tespit etmiştir. Söz konusu kaygı ve problemler, kültürlerle, ülkelere ve toplumsal gelişmişlik düzeyine göre değişiklikler arz etse de aynı konuların günümüz gençliğinin de kaygı duydukları unsurların başında geldiği rahatlıkla gözlenebilmektedir (Doğan, 2000:383).

1.2. Gençlik Alt Kültürü ve İnternet Gençliği

İnternet gençliği kavramı daha çok bir statü ya da bir alt kültürü çağrıştırdığından, gençlik alt kültürünü ve bundan hareketle “*internet gençliği*” ile kastedilenin ne olduğunu açıklığa kavuşturma gereği bulunmaktadır. Bilindiği gibi birçok toplumda özellikle hızlı değişme ve dönüşümlerin yaşandığı dönemlerde, topluma tam uyum sağlayamama ya da değişime yetişkinlerden daha istekli ve daha çok hazır olma gibi nedenlerle gençler arasında, toplumun değer ve normlarını yansıtmayan hatta kimi zaman toplumsal yapıya ters düşecek tarzda bir yapılanma ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde ortaya çıkan çok çeşitli gençlik gruplarının yansıttıkları, kendilerine özgü ve toplumsal dokudan farklılaşan ortak tavır ve davranışlar, toplumbilimciler tarafından *gençlik alt kültürü* olarak adlandırılır.

Toplum içinde biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan kendi özellikleri ile bir kitle meydana getiren gençler, aynı zamanda bir gençlik kültürü de oluşturmaktadırlar. Gençlik kültürü, ergenlikle yetişkinlik arasında bir orta duraktır; bu aşamada genç kendi statüsünü öğrenir. Gençlik kültürünün değerleri toplumun değerleri ile çatışırsa uyumsuzluğa neden olabilir. Bu uyumsuzluk ise anomi ve yabancılaşmanın göstergesidir (Bayhan, 1997:228).

Toplumun genel dokusundan farklı yönleri bulunan grupsal her hareketin bir çeşit alt kültür olarak tanımlanması mümkündür. Azınlıklar, göçmenler, çeşitli gençlik grupları ilk akla gelen örneklerdir. Alt kültürler, üst kültürü yansıtan toplumsal norm ve ilişkilerin dışında kendi toplumsal normlarıyla yaşamakta, toplumun genelinden farklı ve kendine özgü bir ahlak ve iletişim biçimini benimsemekte, barınma, eğlenme tarzı ve sanatsal faaliyetleri ile bireysel tepki ve ifade biçimlerini grupsal söyleme dönüştürmektedir. Alt kültür, grup kültürünün egemen kültürden farklı olduğunu ifade eder (Doğan, 2000:108).

Tanımlanan şekli ile alt kültürler ve gençlik alt kültürlerine değişik biçimlerde ülkemizde de rastlanabilmektedir. Bunlar, genellikle süreklilikten yoksun, kalıcılık özelliği olmayan, dönemsel olarak ortaya çıkan bir görünüm arz etmektedirler. Türkiye'de farklı dönemlerde farklı özellikler sergileyen gençlik kuşaklarının ortaya çıktığı görülmektedir; 50'lerde Rock'n Roll Gençliği, 60'larda Çiçek Çocukları, 70'lerde Devrimci Gençlik, 80'lerde Yuppie Gençlik, 90'larda Kayıp Kuşak gibi (Doğan, 2000:393-394).

Aytaç (2002b:160)'a göre alt kültürler, genelde değişim sığınağı geniş, esnek toplumsal yapılarda ortaya çıkarlar. Sanayileşmiş, kentleşmiş, kültürel heterojenliğe sahip, hareketli, parçalı sosyal yapılarda kişilerin kendilerini farklılaştırıcı yanlarıyla öne çıkmaları ve bu şekilde kabul görme istemleri artar.

Gelişmiş sanayi toplumu gençlerinin kültürel yapılanmasında, sanayileşme ve modernleşmenin olumsuz etkilerine karşı çıkma temel davranıştır. Kendini yeniden tanımlamaya çalışan gençlik kültürünün en önemli özelliklerinden biri doğa tutkusudur, bir diğer özelliği ise düzenli olmaya ve planlamaya karşı oluşudur. Gençlik kültürü, toplumun kültüründen bir öz farkını içerdiği için, gençlik alt-kültürü olarak tanımlanabilir. Alt kültürler, toplumun kültüründen farklı ve soyut oldukları için topluma yabancılaşmışlardır. Gençlik alt-kültürleri marjinal ve geçici oldukları oranda, toplumsal sistemi tehdit etmezler ancak, süreklilik kazandıklarında toplum için tehlike oluştururlar (Bayhan, 1997:229-233).

Kültüre dair değerlendirmelerden biri, bireysel kültürün bir sınıf kültürüne, sınıf kültürünün ise içinde ortaya çıktığı toplumun kültürüne bağlı olarak geliştiği yönündedir. Bundan hareketle, bireysel kültürün toplumun kültürüne bağlı olarak geliştiği sonucu çıkarılabilir. Bu görüşten, toplumun bireyin günlük yaşantısını belirlediği sonucu çıkmakta ise de, bireyin kendine has tepkilerinin olacağı gerçeği göz ardı edilmemelidir (Doğan, 1994:1).

Farklı bir toplumsal ilişkiler sistemi olarak alt kültürler, ait oldukları toplumun toplumsallaştırma normlarının ve ilişkilerinin dışında, kendi toplumsal normlarıyla yaşayıp; kendine özgü bir ahlak, iletişim biçimi, barınma ve eğlenme tarzı ile bireysel tepki ve ifade biçimlerini grupsal söyleme dönüştürmektedirler. Ancak her alt kültürün topluma karşı çıkan bir söyleme sahip olduğu zannedilmemelidir. Çatışmacı alt kültürler karşılık, toplum ile bir ölçüde uyum içinde olan alt kültürler de bulunmaktadır. Çatışan ve uyum içinde olan örnekleriyle alt kültürler hemen her toplum için vazgeçilmez yapı unsurlarıdır. Birbiriyle

zorunlu etkileşimin getirdiği çatışma ve uyum topluma belirli bir istikrar içinde gerekli olan dinamizmi de kazandırmaktadır (Doğan, 1994:2-9).

Toplumun genel yapısı ile farklılık arz eden grupsal her hareketin bir çeşit alt kültür olarak tanımı mümkündür. Bu çerçevede ait oldukları toplumların geleneksel değerleri ve yaşama biçimlerinden farklı olan toplumsal gruplar söz konusu toplumlarda birer alt kültür teşkil etmektedirler.

Gençlik alt kültürleri, içinde yer aldığı toplumun temel nitelikleri doğrultusunda çeşitlenen örnekler sergilemektedir. Dönemlerin arz ettiği özelliklere göre gençlik alt kültürlerinden söz edilebileceği gibi, belirli bir yaşama biçiminin gruba özgü ifadeleri nedeniyle ortaya çıkan gençlik alt kültürleri de bulunmaktadır. Köy gençliği, çalışan gençlik, işsiz gençlik, ortaöğretim gençliği, yükseköğretim gençliği gibi kesimler, farklı gençlik kategorilerini oluşturmaktadırlar.

Gençlik, toplumsal değişmeden etkilenen kesimlerin başında gelmektedir. Teknolojinin günlük hayata getirdiği yeni standartlar karşısında toplumun aynı hızla yeni değerler üretememesinin ortaya çıkardığı boşluğun toplumsal etkileri en çok gençler üzerinde hissedilmektedir. Kitle iletişim araçlarının dünyanın dört bir yanından aktardığı mesajlar, genci zengin kültür ortamlarıyla mukayeseye yöneltmektedir. Böylece, çok hızlı şekilde gelişerek yaygınlaşan internet, toplumları ve kültürleri dönüştürmeye devam etmekte, yeni kavram ve olgular üretmekte ve internet gençliği alt kültürünün oluşmasına da zemin hazırlamaktadır.

İnternet gençliği, yoğun biçimde bilgisayar ve internet kullanan, internette oyun oynayan, sohbet eden, sanal topluluklara katılan, elektronik olarak haberleşme, bilişim ve iletişim etkinliklerinde bulunan, internet ortamlarında sosyalleşen genç bireylerden oluşan kitle olarak tanımlanabilir.

İnternet gençliği olarak adlandırılan kitle, günlük hayatını sürdürürken sanal mekânlara sıkça girip çıkan, internet ve onunla ilgili olguların gündelik faaliyetleri arasında önemli bir yere sahip olduğu, sanal dünya gezginleri olarak da ifade edilebilir. Bu gençlerin sanal ilişkileri artarken, gerçek ilişkilerinin zayıfladığı, giderek gerçekliği kaybetme, toplum dışına itilme ve yalnızlaşma riski ile karşı karşıya oldukları düşünülmektedir.

Çoğunluğu itibariyle eğitim sürecinden geçmekte olan bu kitlenin, daha çok bilgiye daha kolay ve oldukça kısa zamanda ulaşarak bilgilerini artırma şansına sahip olduğu

bununla birlikte yaşam boyu öğrenme fırsatı ile merak ettiği ya da ilgi duyduğu her konuda bilgi açlığını giderebileceği düşünülebilir. Bunun yanında, ulaştığı bilginin doğruluğunun çoğu kez şüpheli olduğu, bu nedenle yanlış bilgilenebileceği ve sağlıksız bir eğitim olarak eksik donanıma sahip olabileceği endişesi de gündeme gelebilir.

Odabaşı (2002:6)'nın internet kullanan çocuklar için dile getirdiği gibi, internet günümüz gençliğinin yaşamında önemli bir yer edinmiştir. Televizyon izleyicisi genç, seyirci pozisyonunda etkilenmeye hazır pasif bir nesne konumunda iken; internet gençliği aktif bir katılımcı, siber oyuncu konumuna gelmiştir. Çünkü olayın içine bir de etkileşim eklenmiştir.

İnternet gençliğinin sosyalleşmesinde, kişilik ve kimlik kazanmasında, içinde yaşadığı sosyal çevredeki ilişki, etkileşim ve iletişim örüntüleri kadar sanal dünyada kurduğu iletişim ve giriştiği etkileşimin de etkili olacağı rahatlıkla öngörülebilir. Kısaca internet gençliği, kimlik ve kişilik kazanma sürecinde deneyim kazanma, entelektüel birikime ulaşma, tutum ve karakter geliştirme ve geleceğe hazırlanmada internetten oldukça yararlanacak/etkilenecektir. Bu etkilenme, olumlu yönlerden olabileceği gibi, olumsuz tarzda da gerçekleşebilir. Çünkü internet gençliği, sanal dünyada oldukça savunmasız ve her türlü etkiye açık bir pozisyonda bulunmaktadır.

İnternet gençliğinin sahip olduğu başlıca avantajlar; internetin bilgi ve eğitim amaçlı kullanımı sayesinde yaşam boyu öğrenimi kolayca gerçekleştirebilmek, fikir ve bilgi alış verişini hızlandırmak, üretkenlik ve verimliliği arttırmak ve iletişimi kolaylaştırmak şeklinde sıralanabilir (bkz. Odabaşı, 2002:8).

Kendini ifade etme çabası, kimlik ve aidiyet arayışı içinde olan internet gençliğinin, dil ve kültür yozlaşması, kimlik ve değer erozyonu gibi problemlerle karşı karşıya olduğu da düşünülmektedir. Ancak her şeye rağmen, bilgisayar okuryazarlığı kalitesi, bilinç düzeyi ve kendilerine sunulan imkânlar arttırıldığı takdirde internet gençliği geleceğin toplumunda çok önemli şeyler vaat edebilir.

En önemli problemlerinden birinin yetişkinler tarafından yeterince anlaşılamamak ve seslerini yeterince duyuramamak olduğunu sıkça dile getiren gençler, internet sayesinde bu problemlerin üstesinden de büyük ölçüde gelebilirler. Zira internet, demokratik amaçlara hizmet etmeye uygun yapısıyla her kesimden insan için olduğu gibi gençlik için de oldukça iyi bir kendini ifade etme, sesini duyurma ve kendini gerçekleştirme platformu

hüviyetindedir. Bu ortamda, patolojik kişilik özelliklerinin ve aykırı fikirlerin sergilenmesi mümkün olduğu gibi, anlamlı ve amaçlı tepkilerin ortaya konması, her türlü haklı talebin dile getirilmesi ya da kimlik inşasına dönük girişimlerin desteklenmesi de söz konusu olabilmektedir.

Kısaca internet gençliği, her türlü düşünce, amaç ve taleplerini sanal platforma taşıma ve oradan sesini yetişkinlere, siyasilere ve hatta dünyaya duyurabilme şansına sahip bulunmaktadır. Her ne kadar günümüzde internet, gençlik tarafından daha çok bir oyun ve eğlence aracı olarak kullanılmakta ise de gelecekte onu daha amaçlı ve işlevsel biçimde kullanabilecek gençlerin elinde bir bilim, kültür ve demokrasi alanı olabilir.

Psikolog Artır'a göre, kişinin en yakınları, ailesi ve arkadaşları dururken duygu ve düşüncelerini hiç tanımadığı kişilerle paylaşmaya ihtiyaç duymasının başlıca nedenleri şunlardır: Yalnızlık duygusu ve kendisiyle ilgilenen, ona zaman ayıran yakınlarının olmaması. Boş vakti olduğu halde bir gayesinin olmaması, kitap okumaması ve bir sanatla meşgul olmaması. Arkadaşlarının olmaması, yakın kişilerin eleştirilerinden ve yanlış anlamalarından endişe edip düşüncelerini onlarla paylaşmak istemeyip tanımadığı kişilerle, kendisiyle aynı fikir, duygu ve düşüncede olduğunu, ortak noktalara sahip olduğunu düşündüğü kişilerle bu ihtiyacını gidermeye çalışması (Artır, 2006).

Sayılan özellikler, günümüz gençliğinin genel durumunu yansıttıkları gibi, aynı zamanda internet gençliğinin sanal âleme taşınmasının temel nedenlerini ortaya koyacak ve söz konusu kitleyi karakterize etmemize imkân sağlayabilecek nitelikte görünmektedir. Bu açıklamalardan hareketle, internet gençliğinin temel özelliklerine dair şu yorumlar yapılabilir:

Ergenlik çağına has problemler ve kuşak çatışması gibi nedenlerle aileyle paylaşacak fazla bir şeyin kalmaması, arkadaşlık kurmada güçlük çekme ve içe kapanıklık gibi sebeplerle kendilerini yalnız hisseden ve bu yalnızlıklarını sosyal hayat içerisinde gidermekte güçlük çeken gençler rahat bir şekilde internete bağımlı hale gelebilirler. Çünkü sanal dünyada, yalnızlıklarını giderecek ya da yalnız olmadıkları hissini uyandıracak oldukça fazla unsur bulunmaktadır. Dolayısıyla, kendisiyle ilgilenilmediği, ona zaman ayıracak kimsenin bulunmadığı inancına sahip olan ve kendini yalnız hisseden pek çok birey gibi, yalnızlığını dindirmek isteyen internet gençliği de bulduğu her fırsatta soluğu sanal dünyada almaktadır. Ancak yalnızlık hissetsin ya da etmesin internete bağımlı hale

gelen bireyler bir müddet sonra gerçek hayattan iyice kopabilir ve büsbütün yalnız hale gelebilirler. Bu durumda, yalnızlaşmanın getireceği yabancılaşma ve toplum dışında kalma ise kaçınılmaz olmaktadır.

Boş zaman etkinlikleri günümüzün en önemli konuları arasında yer almakla birlikte, özellikle çarpık kentleşme sonucu sıkışan ve daralan kent mekânı nedeniyle bu tür etkinlikleri gerçekleştirecek alanlar her geçen gün biraz daha azalmakta ve ticarileşmektedir. Bu durum, gençlerin okuldan ve zorunlu ihtiyaçların karşılanmasından artan zamanlarını değerlendirme imkânlarını sınırlandırmaktadır. Öte taraftan haz ve eğlenceyi yücelten medya ve popüler kültür de gençlerin hayata anlam kazandıracak etkinliklerden uzaklaşmalarını netice vermektedir. Eğitim kurumlarının da gençlere yeterince ufuk ve ideal kazandıramaması ve geleceğe dair beklentilerinin karşılanmayacağı endişesi gençleri büsbütün gayesiz hale getirmektedir. Dolayısıyla, belirli bir gayesi, ideali ve zamanını dolduracak anlamlı bir işi olmayan gençlik sıkıntından kurtulmak için oyalanacak oyun-eğlence türünden etkinliklere yönelecektir. İnternet ortamı, bünyesinde barındırdığı bu türden sayısız öge ile internet gençliğini kendine çekmektedir.

Günümüz gençliğinin bir özelliği de fazla kitap okumaması ve sosyo-kültürel etkinliklere pek rağbet etmemesidir. İnternet gençliğinin de kitap, kütüphane ve okuma ile çok içli dışlı olduğu söylenemez. Bu ise, gelişim ve eğitim sürecinin önemli çağlarında olan genç kitlenin geleceği adına olumsuz sonuçlar doğurabilecek bir durumdur. İnternete fazla zaman ayrılması suretiyle kitap okumanın ihmal edilmesi okul çağındaki gençler için problemli bir durum oluşturmaktadır. Zira bilişim toplumunun temel unsurlarından olan internetin, önemli katkılarına rağmen kitabın gerekliliğini ortadan kaldıracığı söylenemez.

İnternet gençliğinin, internet kullanımı nedeniyle kütüphaneye daha az gitmeye başladığı gözlenmektedir. Bu durum üzerinde, internet ortamında öğrencilere yönelik malzeme sunan ödev sitelerinin ve sanal kütüphanelerin etkili olduğu söylenebilir. Okul çağındaki gençlerin önemli bir kısmının kütüphaneleri sadece ödevleri ile ilgili yazılı malzemelere ulaşmak amacıyla kullandıkları bilinmektedir. Ancak ödev amacıyla da olsa kütüphaneleri ziyaret eden gençlerin, entelektüel birikim sağlayacak yayınlara ulaşmaları mümkün olabilmektedir. Aynı amaçla internete müracaat edilmesi durumunda ise istenmeyen yazılı ya da görsel içerik ile karşılaşılabilceği gibi doğruluğu şüpheli bilgi yığınlarıyla karşılaşılması da söz konusu olabilmektedir.

Gençliğin topluma uyumu, geleceğe hazırlanması ve kimliğini bulup kendini ifade edebilmesinde sosyo-kültürel etkinliklere katılım oldukça önemli bir işlev görmektedir. Genel olarak öne çıkan sosyal ve kültürel etkinlikler arasında, konferans, panel, sergi vs.ye katılma, sinemaya gitme, günlük gazeteleri takip etme ve kitap dergi okuma gibi etkinlikler sayılabilir. Tercih edilen etkinlik türü ve katılım düzeyi, katılımcıların sosyal ve kültürel yapıları hakkında da fikir verici olabilmektedir. Oysa internet gençliğinin sosyo-kültürel etkinliklere katılımının çok iyi bir düzeyde olduğu söylenemez.

Sosyal çevrelerinde yer alan yakınlar ve arkadaşlarla içli dışlı olmak yerine, internet ortamındaki tanımadığı kişilerle sohbet ihtiyacını gidermeye çalışma da internet gençliğinin özellikleri arasında sayılabilir. İnternet gençliğinin internet kullanım amaçlarının başında sanal sohbete katılmanın geldiği bu konuda yapılan birçok araştırma ile ortaya konulmuştur (bkz. Ayaz, 2001; Çelik, 2000; Gürkan, 2002; İnan, 2000; Karagülle ve Pala, 2001; Kesim, 2005; Yıldız, 2005; Yıldız ve Bölükbaş, 2003b).

Yüz yüze olmayan iletişimde duygularını daha rahat ifade edebilmenin cazibesi, yakın çevreleri ile iletişimde zorluk çeken bireyleri monitör başına çekmektedir. Bunun için, internet gençliği pek çok problemi de beraberinde getirmesine rağmen her geçen gün sanal sohbete daha çok rağbet etmekte ve duygu, düşünce ve problemlerini yakınlarına açmak yerine sanal ortamdaki tanımadıkları kişilerle paylaşmayı tercih etmektedir. Gerçek hayatta arkadaşlıklar kurmakta zorlanan veya özellikle karşı cinsten arkadaşlarla birlikte olmanın toplum ve ailece hoş karşılanmaması nedeniyle problem yaşayan gençler sanal ilişkilere yönelmekte ve sanal ilişkiler her geçen gün internet gençliğinin gerçek sosyal ilişkilerinin yerini almaktadır. Bu yolla gerçek hayatta da sürdürülen arkadaşlıkların kurulmasına ya da internet evlilikleri gibi ilişkilere şahit olunmakla birlikte, sanal ilişkiler sonucu dolandırıcılık, gasp, kavga, ölüm gibi olayların yaşandığına da sıkça tanık olunmaktadır. Dolayısıyla internet gençliğinin, giderek gerçek hayat yerine siber âlemdeki güvensiz, sahte, kurmaca ve aldatıcı sanal ilişki ve yaşantılara yöneldiği gözlenmektedir.

İnternet gençliğinin başlıca özelliklerinden bir diğeri ise, kendisiyle aynı fikir, duygu ve düşüncede olduğunu, ortak noktalara sahip olduğunu düşündüğü kişilerle bağlantı kurmaya çalışmasıdır. Bu düşünce hem sanal sohbete katılımı hem de sanal topluluklara katılımı artırıcı bir etkiye sahip bulunmaktadır. Gerçek hayatta yaşanan iletişim kopukluğu sebebiyle sahip olunan ilgileri paylaşacak ortak ilgilere sahip kişilerin bulunmaması veya

bu tür kişilerle bir araya gelme imkânlarının olmaması ya da sınırlı olması bu ihtiyacın sanal ortamda karşılanması çabasını doğurmaktadır. Bunu için, internet gençliği kendisiyle ortak ilgi ve düşüncelere sahip kişilerle birlikte olabilmek için de sıkça internet bağlantısı kurmaktadır.

İnternet gençliğinin en önemli özelliklerinden biri de interneti bir oyun ve eğlence aracı olarak görmesidir. İnternet ile ilgili araştırmalara göre, internet kullanıcılarının en büyük bölümünü gençler (en çok da erkekler) oluşturmakta ve bunların da çok büyük bir bölümü internete genellikle oyun ve eğlence amacıyla bağlanmaktadır. Bu gün internette, her geçen gün yenileri eklenen sayısız çeşitte oyun bulunmaktadır. Bu oyunların, bireysel olarak oynananları olduğu gibi, aynı ortamda farklı bilgisayarlar başında grupça oynanan ya da uzaktaki kişilerle online olarak oynananları da bulunmaktadır. Bunların bir kısmı boş zamanları değerlendirmek, yorgunluk ve stres atmak için faydalı işlev görse de, içerdiği şiddet öğeleri ile genç ve çocuklar için zararlı etkilere sahip olabilecek çok sayıda oyun da bulunmaktadır. Onun için, internette oyun konusu gözden kaçırılmaması gereken problemler arasında dile getirilmektedir çoğu zaman. Ancak şu bir gerçek ki, internet gençliği bu gün sokaklarda oynama yerine bilgisayar başında, internete bağlanarak oynamayı tercih etmektedir. Öte taraftan, komik fıkra, resim ve videolardan oluşan çok sayıda komedi ve eğlence içerikli internet sitesi ile her tür müziğe ulaşılabilen müzik, melodi, MP3 siteleri de internet gençliğini çeken eğlenceye yönelik adresler arasında yer almakta; dolayısıyla oyun ve eğlence internet gençliğinin başlıca hobileri olmaktadır.

İnternet gençliğinin algı dünyalarında kendini belirgin olarak hissettiren önemli olgulardan biri de evrensel vatandaş olma hissidir. Zira internet gençliği ülke sınırlarını hatta il sınırlarını bile aşmamış olsa da internet aracılığıyla dünyaya açılabilceğinin, sınır ötesi iletişim ve ilişkiler kurabileceğinin ve başka ülkelerden, başka uygarlık ve kültürlerden insanlarla arkadaşlık ve dostluklar kurabileceğinin, en azından onlarla sanal ortamda ortak birtakım şeyler paylaşabileceğinin bilincindedir. Zaten internetin getirdiği ve her geçen gün pekiştirdiği en önemli olgulardan biri küreselleşmedir. Küreselleşme tam olarak internetle başlamasa da onunla hız ve yayılma gücü kazandığı muhakkaktır. Dolayısıyla, internet gençliği kendini bir nettaş, bir sanal dünya oyuncusu ve küresel bir aktör olarak algılamaktadır.

2. İNTERNET VE TARİHSEL GELİŞİM

2.1. İnternet Nedir?

İnternational Network kelimelerinden oluşturulmuş olan interneti kısaca, “bilgisayarlar arası dünya çapındaki ağ” şeklinde tanımlamak mümkündür (İnan, 2001:4). Türkçeye genellikle, “uluslararası ağ” şeklinde çevrilmektedir. Bu ağ, binlerce kilometre uzunluğundaki kablolar ve uydular aracılığıyla birbirlerine bağlanmış olan milyonlarca bilgisayardan oluşmaktadır. Bu ağ sayesinde dünyanın istenen herhangi bir yerindeki bilgiye ulaşılabilmekte, çok kolay, çabuk ve ucuza iletişim kurulabilmekte, dünyanın herhangi bir noktasına çok büyük miktarda bilgi ve belge transferi yapılabilir.

İlk bilgisayar ağı, 1 Eylül 1969’da dört bilgisayar arasında bağlantı kurulmasıyla devreye girmiştir (Castells, 2005:59). Başlangıçta, çok masraflı olan bilgisayar kapasitelerinin daha etkin kullanılmasını ve askeri kriz halinde depolanmış veri ve iletişimin güvenceye alınmasını hedefleyen ağ’a daha sonra başka araştırma kurumlarının bilgisayarları da bağlanmış ve e-mail gibi yeni hizmetler ortaya çıkmıştır. İnternet asıl büyümeyi ise, dünya çapındaki adresleme ve isimlendirme sistemi (DNS) ile yakalamıştır (Järtsch ve Preissler, 1996:45).

Önceleri sadece elektronik posta amacıyla kullanılan internete, 1980’lerde akademik ve ticari çevreler de ilgi göstermeye başlamış, 1991’de kullanıcı sayısı 617,000’e ulaşan bilgisayar ağı bugünkü anlamda internet adını alacak duruma gelmiştir. 1994’te internet üzerinde ilk siber banka kurulmuş, Pizza Hut internet üzerinden sipariş almaya ve iletişim firmaları internete yatırım yapmaya başlamışlardır (Gocuk 2006).

2.2. Dünyada ve Türkiye’de İnternet

Çok kısa bir sürede hayatımızın vazgeçilmezlerinden biri haline gelen internet ile ilgili yapılmış araştırmaların hemen hepsi internetin o günkü büyüklüğünü ve yayılma alanını tam olarak tespit edemeyip tahmini rakamlar ortaya koymakta ve bu teknolojinin nasıl büyük bir hızla değişmekte olduğunu gözler önüne sermektedir. Sayıları bir milyarı aşan internet kullanıcılarını tam olarak ölçen bir takip mekanizması bulunmadığından bu konudaki rakamlar sadece istatistiksel bir tahmin niteliği taşıyor. 2007 yılı verilerinden, 321 milyon kullanıcıyla ABD’nin en çok internet kullanan nüfusa sahip olduğu ortaya çıkarken, Çin 132 milyonluk kullanıcı sayısı ile ikinci sırayı alıyor. Çini, yine bir Aysa-Pasifik ülkesi

olan Japonya 86 milyon kullanıcıyla takip ediyor. Aynı ölçümlerde Türkiye'deki kullanıcı sayısı 16 milyon olarak tespit edilirken; dünyadaki toplam internet kullanıcı sayısı 1.093.529.692 olarak verilmektedir (İnternetworldstats, 2007).

Türkiye'de internet için ilk adım TÜBİTAK'ın koordine ettiği bir proje çerçevesinde 1991'de atılmış ancak, internet 12 Nisan 1993'te resmi olarak TR-NET adıyla Türkiye'nin kullanımına sunulabilmiştir (Pak, 2001).

Türkiye'nin ilk bağlantısı ODTÜ'den gerçekleştirilmiştir. 64kbit/san hızında olan bu hat, uzun bir süre tüm ülkenin tek çıkışı olmuştur. Ege Üniversitesi'nden olan bağlantı ise 1994 başlarında gerçekleştirilmiştir. Ardından sırasıyla, Bilkent (1995), Boğaziçi (1995) ve İTÜ (1996) bağlantıları gerçekleşmiş, 1996'da da Turnet çalışmaya başlamıştır (Gökçöl, 2001; Odabaşı, 2002).

Türkiye'deki kullanıcılar arasında coğrafi bölge, cinsiyet, mali durum ve yaşa göre ciddi uçurumlar söz konusu. Alman araştırma şirketi ProCon GfK'in, Türkiye'de toplam 20 büyük ili kapsayan, 15 yaş ve üstü yaklaşık 1300 kişiyle yaptığı anket sonucunda hazırladığı "İnternet Kullanım Alışkanlığı Araştırması"na göre, Türkiye'nin sadece yüzde 20'si bilgisayar kullanıyor. Türkiye'nin yüzde 87'sinin internete hiç girmediğini ortaya koyan araştırmaya göre, en çok internet kafelerden erişim sağlanıyor (%44). Evden bağlantı oranı %41,12 düzeyinde. Geri kalanlar ise iş yerinden erişim sağlıyorlar. Bölgeler arasında bir uçurum mevcut. Türkiye genelinde en çok internet kullanım alışkanlığı olan bölge yüzde 40'a yaklaşan oranı ile Marmara bölgesi olmuş, Güneydoğu Bölgesi'nde ise erişim oranı yüzde 5'te kalmıştır. Araştırmaya göre, interneti en fazla kullanan yaş grubu yüzde 52'lik oran ile 18-24 yaş arasındaki gençler. İnternet kullanıcılarının yüzde 73'ünü erkekler oluşturuyor. Kadınlar bu konuda oldukça gerilerde (NTV-MSNBC 2004c).

3. İNTERNET VE KULLANILDIĞI ALANLAR

3.1. Niçin İnternet?

İnternet kullanıcılarını bilgisayar başına çeken çeşitli amaçlar, internetin üstlendiği çok değişik fonksiyonlar bulunmaktadır. İnternetin kullanım amacı ve fonksiyonları bugün çok geniş bir yelpazede çıkmaktadır karşımıza ve interneti tanımlamak için çok sayıda alternatif ile bizi karşı karşıya bırakmaktadır. “Bilgi otoyolu”, “Dijital kütüphane”, “Sanal âlem”, “Siber uzay”, “Net yurttaşlığı”, “e-bankacılık”, “e-ticaret”, “e-devlet”, “e-öğrenme” gibi “e-” öneki ile başlayan çok sayıda kavram hem internetin tanımlanmasında, hem de üstlendiği fonksiyonların anlaşılmasında önemli ipuçları sunmaktadır. Fonksiyonlarındaki artışa paralel olarak internete olan rağbet de artmaktadır.

İlk zamanlar daha çok iletişim ve bilişim amacıyla müracaat edilen internet, bugün hayatın neredeyse her sahasında başvurulmuş önemli bir araç konumuna yükselmiş bulunmaktadır. Örneğin; yemekte ne yapacağına karar veremeyen bir ev hanımı internete müracaat ederek yüzlerce çeşit yemek tarifinden birini alabilir ya da sanal pizzacıdan sipariş verebilir. Yılsonunda keyifli bir tatil yapmak isteyen biri, yapacağı bir sanal gezinti ile tatil alternatifleri ve fiyatlar konusunda bütün bilgilere ulaşabilir hatta rezervasyon bile yaptırabilir. Bir sanatçı, sanal müzayede yoluyla eserlerini internet üzerinden sergileyerek satışa sunabilir. Bir araştırmacı dünyanın değişik ülkelerindeki çeşitli kütüphane ya da bilim kuruluşlarından araştırmakta olduğu bir konuda sayısız kitap veya makaleye ulaşabilir. Can sıkıntısından kurtulmak isteyen bir kişi, internete bağlanarak oyun oynayabilir veya sanal sohbet odalarından birini ziyaret ederek sohbet edebilir. Uzaklardaki arkadaşları veya yakınlarından haber almak isteyen biri, internet bağlantısı kurarak anında yazılı, sesli ya da görüntülü haberleşebilir. Aklını kurcalayan soruların cevabını araştıran bir hastanın aklına da doktorundan sonra ilk gelecek kaynak internet olacaktır. Bu listeyi daha çok uzatmak da mümkündür.

İnternetin kullanım amacının belirlenmesinde mesleki, ekonomik ve toplumsal faktörler ya da merak, ihtiyaç, psikolojik durum gibi unsurlar belirleyici olabilmektedir. Eğitim, Bilişim, İletişim, Sanal ilişki, Oyun, Eğlence, e-Ticaret, e-Bankacılık, Haber takibi, Merak, Zaman geçirme, Günlük sorunlardan uzaklaşma, İlgi alanları ve hobiler öne çıkan amaçlar olarak sıralanabilir. Yetişkinler için bilgi, iletişim, haber takibi vb. amaçlar ön plana çıkarken; gençler için oyun, eğlence, merak ve ödev temini gibi amaçlar daha belirleyici

olmaktadır. Gençler, ödevlerini hazırlamak (ya da hazır bulmak), çeşitli konularda merak gidermek, yeni arkadaşlıklar geliştirmek ya da zaman geçirmek amacıyla sıkça internete bağlanmakta, chat ve sörf'e oldukça geniş zaman ayırmaktadırlar. Erotik içeriklere bakma ya da günlük problemlerden kaçış amacı da gençler için internet kullanımını kamçılayıcı olabilmektedir.

Öte taraftan bilgi edinme, eğitim ve elektronik ticaret amacıyla internet kullanımı da gün geçtikçe yaygınlık kazanmakta ve bu alanlarda ortaya çıkan sayısız yenilikler aracılığıyla yeni sektörler, yeni ilişki tarzları, değişik yöntem ve yasal düzenlemeler oluşmaktadır. Kaiser'in ifadesiyle internet, ulus ötesi ilişkilerin geliştirilmesine büyük bir hız kazandırmış, sınır ötesi fikir ve enformasyon alışverişi büyük bir ivme kazanmış, gruplar ve bireyler arasında doğrudan etkileşimler çoğalmıştır (Kaiser, 2001:40).

3.2. İnternet Kullanımında Etkili Faktörler

Bilgisayarlarla tanışan herkes bir şekilde internet ile de tanışmakta hatta bilgisayarı ilk kez, internete erişim sağlamak amacıyla kullananlara bile rastlanmaktadır. İnternet kullanımını, bağlantı süresini ve patolojik net kullanımını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bunların başında, iletişim kurma, merak, pornografi ve oyun gelmektedir. Yeni sosyal ortamlara girme isteği, arkadaş çevresi, maddi kazanç düzeyi ve ev ya da işyerinde internet bağlantısının bulunması gibi faktörler de internet kullanımında etki sahibi olabilmektedir. Öte taraftan, internet erişimi sağlanan internet kafeler ile kullanılan bilgisayarın yerleşimi, internete ayrılan süre, bireysel ya da toplumsal kontrol ve denetimin bulunup bulunmaması gibi faktörler de internet kullanım oranını ve tarzını belirleyici bir etkiye sahip bulunmaktadır. Toplumsal yapıya bağlı olarak, yaş, cinsiyet ve toplumsal statü gibi unsurlar da internet kullanımında oldukça belirleyici olmaktadır. Özellikle ülkemizde, genç ve çocukların internet kullanım oranı oldukça yüksek ve erkek kullanıcılarla kadınlar arasında erkeklerin lehine çok büyük bir uçurum bulunmaktadır. Maddi sorunların giderilmesi ve evden internet kullanım imkânlarının artması ile dezavantajlı grupların da internet kullanım oranlarının artması beklenmektedir.

3.3. İnternette Bağlanılan Siteler

Araştırmalara göre internette en çok kullanılan servislerin başında, elektronik posta, arama motorları, sohbet odaları ve sanal sex siteleri gelmektedir. Bunları, oyun, müzik, bilgisayar programları, sanal medya, arkadaş arama, sanal mağaza, online bankacılık, türünden veriler içeren site ve servisler takip etmektedir.

Bilişim ve veri transferi internetin sunduğu hizmetlerin başında gelmekte ancak, bilgiye nasıl ulaşılacağı konusu çoğu kez problem oluşturmaktadır. İşte bu noktada “Arama Motoru” denilen servisler devreye girmektedir. Arama motorlarına anahtar kelimelerle tarama yaptırarak istenen bilgilere/aranan verilere erişmek mümkündür. İnternette bir şey aranacaksa, ilk akla gelen arama motorları olmaktadır. Bunun için internette en çok kullanılanların başında arama motorları gelmektedir.

Erotik içerikli siteler de en çok kullanılanlar arasındadır. Bu tür sitelerde erotik resim, görüntü ve yazılar yayınlanmakta ve çok sayıda kullanıcı tarafından ziyaret edilmektedir. Bugün internet ortamında, sayıları milyonla ifade edilen porno içerikli site bulunmaktadır. Bu sitelerde artışa yol açan şeyin aşırı bağlantı olduğu söylenmekte, aşırı talebe yol açan şeyin ise, gerçek hayatta elde edilemeyen hazzın sanal dünyada aranması, merak ve ergenlik döneminin bu tür konulara eğilimi arttırması olduğu düşünülmektedir.

İnternet filtre şirketi N2H2’nin araştırmasına göre, son 6 yılda (2004 yılı itibariyle) hızla artan erotik içerikli internet sitelerinin sayısı 1.3 milyonu bulurken; erotik sayfaların sayısı 260 milyonu aşmıştır. Bu tür sitelerin yıllık pazar paylarının bir milyar doları aştığı bildirilen raporda, internet pornografi endüstrisinin pazar payının 5 yıl içinde 5 ila 7 milyar dolara ulaşacağı savunuluyor. Uzmanlar, pornografinin alkol ya da kumar gibi alışkanlık yaptığını belirterek, tüm dünya ülkelerinde internet pornografisinin önümüzdeki yıllarda daha da yayılacağına dikkat çekiyorlar (AA, 2004).

Genç ve çocuklar başta olmak üzere çoğu internet kullanıcısı için oyun siteleri de sıkça ziyaret edilenler arasında yer almaktadır. Sanal oyunlar daha çok, zaman geçirme ve eğlence amaçlı oynanmaktadır. Birçok oyunun, kazanma hırsını kamçılayıcı özellikleri sebebiyle özellikle çocuklarda bağımlılık oluşturabileceği unutulmamalıdır.

Bilgisayar ile tanışan her genç ve çocuk gibi, internet ile tanışan genç ve çocuklar da zamanla oyun unsuruna yoğun bir şekilde kapılmaktadırlar. Bugün, bilgisayar oyunları gibi sanal ortamda da gençleri çeken çok çeşitli oyunlar bulunmakta ve bu oyunların onların

hayatlarına değişik derecelerde etkileri bulunmaktadır. Grup halinde ya da bireysel olarak oynanabilen oyunların bir kısmı sadece eğlence amaçlı olup zaman geçirmeyi zevkli bir hale getirirken, şiddet unsuru içermesiyle çocukların psikolojisini olumsuz etkileyen, bağımlılık oluşturan ya da pornografik içeriğe sahip olanlara da rastlanmaktadır.

Bilgisayarlarda oynanan oyunlar, içerikleri, fayda ve zararları yönünden şu şekilde sınıflandırılabilir (Andiç, 2005):

I. Strateji içerikli oyunlar (Age of Empires, Red alert, Yuri, Age Of Mitology, Simcity, Diablo, Warcraft, Sims, Strong Hold, Cossaks, Santranc, Bilardo, Bri vb). Satranç mantığı ile oynanır. Ülke kurma, şehri imar etme amacı güder. Bilgisayara karşı, Network üzerinde multiplayer olarak ya da internet aracılığı ile uzaktaki oyuncularla oynanabilir. Her yaşa hitap eder, çabuk ve doğru karar verme özelliği kazandırır.

II. Görev içerikli aktivitesi yüksek oyunlar (Delta force, IGI, Baterfield 1942, Dogfighter, Counter-strike, Quake, Mafia, Medal of Honour, F16 vb). Askeri ve polisiye oyunlardır. Bir görev tamamlanmaya ve rakip etkisiz hale getirilmeye çalışılır. Bilgisayara karşı, multiplayer ya da internet aracılığı ile oynanabilir. 12 yaş ve üzerine hitap eder. Zihinsel beceri, refleks gücü, çabuk karar verebilme özelliğinin gelişmesini ve ekip çalışmasının önemini kavramayı sağlar.

III. Sportif amaçlı oyunlar (Fifa 2002-2003, Colin Mc Rayne, NBA, NFS2, NFS6, Motorbike, Driver, HardTruck, Crazy Taksi, Virtual Skiper, Beetlformula 1, Championship manager vb). Sportif karşılaşma, yarışma türü oyunlardır. Müsabaka kazanma amacı taşır. Bilgisayara karşı, multiplayer ya da internette oynanabilir. Uluslararası kurallara geçerlidir. Her yaşa hitap eder. Çabukluk, hızlı düşünme ve karar verme yeteneğini geliştirir.

IV. Eğlence türü oyunlar (Okey, tavla, kâğıt oyunları). İnternet ortamında bir araya gelerek vakit geçirmeyi sağlar. Zihinsel beceri ve dikkat yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunabilir. Aynı zamanda chat yapma imkânı da bulunmaktadır.

V. şiddet unsuru içeren oyunlar (GTA3, Soldier of Fortune, Max Payne vb). Kuvvet ve bilek gücü ön planda olup kişinin egosunu tatmin etmeye yönelik bireysel oyunlardır. Büyük yaştaki ve psikolojik yönden kuvvetli olan kişilere hitap eder.

VI. Kumar ve Pornografik oyunlar. Bu oyunlar için, banka hesabı ve kredi kartı gerekir. Bu tür oyunlara düşkün kişilere rastlanabilmektedir.

TV izlemek, radyo veya müzik dinlemek ya da müzik indirmek/kopyalamak amacıyla internet kullanıcıları tarafından, ücretsiz MP3 (müzik dosyası) sunan siteler, radyo ve tv sayfaları da sıkça ziyaret edilmektedir.

Eğitim amaçlı siteler de çok kullanılanlar arasındadır. Uzaktan Eğitim (internet üzerinden bir ders veya seminere katılma) imkânı sunan sitelerin yanında, ödev siteleri de öğrenciler tarafından çok sık ziyaret edilmektedir. Öğrencileri hazırcılığa alıştıracağı ve onları tembelliğe sevk edeceği türünden eleştirilere rağmen, derslerle ilgili her tür bilgiye ulaşma imkânı sunması sebebiyle bu tür sitelere, özellikle ilk ve ortaöğretim öğrencileri tarafından oldukça rağbet edilmektedir.

Öte taraftan, antivirüs, ekran koruyucu, masaüstü teması vb. türden programlar indirmek için program indirme siteleri de sıkça ziyaret edilmektedir.

Elektronik medya da sık kullanılanlar arasında yer almaktadır. Çeşitli televizyon, radyo, gazete ve dergi sayfaları ziyaret edilerek herhangi bir ücret ödemeksizin haber takibi mümkündür. Bugün pek çok kişi, sabah işyerine vardığında ilk iş olarak e-postalarının yanı sıra e-medya haberlerine göz atmaktadır.

Arkadaş ya da sevgili bulmak amacıyla arkadaşlık siteleri, alış veriş ya da ürünler hakkında bilgi sahibi olmak için sanal mağazalar, ücretsiz cep mesaj göndermek ya da telefon görüşmesi yapmak için bu tür amaçlarla başvuru alan site veya programlar, finans işlemleri ya da fatura ödemeleri için online bankacılık servisleri, sağlık konusunda merak edilen bilgilere ulaşmak ya da psikolojik danışma hizmeti almak için sanal hastane veya psikoloji klinikleri ile iş veya eğitim imkanları arama gibi değişik konularda merak gidermek için başvuru alan çeşitli site veya programlar da internet kullanıcıları tarafından çok sık kullanılmaktadır.

3.4. İnternet ve Eğitim

Online eğitim, uzaktan eğitim, e-öğrenme veya e-learning kavramları, sanal ortamda yani internet teknolojisi aracılığıyla gerçekleştirilen öğretim/öğrenme faaliyetlerini ifade etmede kullanılmaktadır. Burada, yüz yüze etkileşime dayalı sınıf ortamında cereyan eden eğitim-öğretim faaliyetinin yerini bilgisayarlar, internet ağı ve ilgili teknik araçlardan oluşan teknolojik ortam almıştır. Bireyler uzaktaki öğreticilerden faydalanabileceği gibi, kendi başlarına dijital kütüphane, dersane veya üniversitedeki bilgi ve malzemeden de

faaydalanabilir. Sanal üniversite, elektronik kütüphane, çevrimiçi kurs sayısı gittikçe artmakta, bu sayede dünyanın neresinde olursa olsun, bir eğitim kuruluşuna uğramadan uzaktan eğitim görmek ve diploma ya da sertifika almak mümkün olabilmektedir.

Siber ağ sayesinde her türden bilgiye çok kısa sürede ulaşmak mümkündür. Herhangi bir hayvan ya da bitkinin özelliklerinden, bir tatil beldesinin coğrafi, kültürel ya da iklim özelliklerine; ipek böcekçiliğinden, yeni sezonun moda ürünlerine; kar tanesinin yapısından, uzayın derinliklerindeki galaksilere kadar akla gelebilecek her konuda internet'ten birkaç tıklama ile bilgi, resim, ses vs. almak mümkündür.

Kelime dağarcığıımıza sanal kütüphane, interaktif eğitim, sanal dersane, online sözlük, internet okulu ve uzaktan eğitim gibi çok sayıda yeni kavram eklenmiş, kütüphaneler internet'e taşınmış, sayısız eğitim siteleri açılmış ve araştırmacılar için bilgiye erişim kolaylaşıp sınırsızlık kazanmıştır (Demir ve Gündoğdu, 2005).

E-öğrenme, geleneksel öğretim tekniklerinden çok farklı yepyeni bir öğretim modeli sunmaktadır. Bu model, öğrenen odaklı, daha geniş imkânlar sunan, çok iyi bir teknolojik altyapı gerektiren, zaman, mekân ve mesafe sınırlarını ortadan kaldıran ve yaşam boyu eğitime vurgu yapan bir model olarak öne çıkmaktadır. E-öğrenme; web tabanlı bir eğitim sistemi olarak tanımlanabilir (Aytaç, 2005).

Sanal eğitimin, geleneksel eğitimden temel farkı öğretmen ile öğrencilerin aynı mekânda olmamalarıdır. Eğitime önemli katkılar sağlama potansiyeline sahip olan internet, içerdği kaynak ve bilgi zenginliği ile bir okulun tek başına sağlayabileceğinden çok daha fazlasını sağlayabilir (Akınoğlu, 2002:19-20).

Eğitim sahasında sayılamayacak imkânlar sunmasına rağmen internet-eğitim ilişkisi olumsuz eleştirilere de konu olmaktadır. Bu eleştirilerin başında, “öğrencilerin hazırcılığa alıştırıldığı ve tembelliğe sürüklendiği” eleştirisi gelmektedir. Bu görüşe göre öğrenciler ödevleri ile ilgili aradıkları bilgileri internetten hazır olarak aldıklarından, yeni alternatif ve çözümler üretme yetenekleri körelmekte ve araştırmacı ruhu kaybetmektedirler. Dolayısıyla kitaplardan uzaklaşan ve sadece ihtiyaç halinde internetten hazır bilgileri kopyalayan bir öğrenci tipi ortaya çıkmaktadır (Yalnız, 2005).

3.5. İnternette Sohbet (Chat)

Sanal sohbet ya da siber sohbet diyebileceğimiz internet aktarımlı sohbet, dünyanın her hangi bir yerindeki insanlarla konuşma veya yazışma imkânı sağlayan sanal buluşma ortamıdır. Anında mesaj iletip cevap almak, alınan mesajı cevaplamak, hatta sesli ve görüntülü iletişim kurmak ya da ne kadar uzakta olurlarsa olsunlar bir başka bilgisayarın başındaki kişilerle sohbet eşliğinde oyun oynamak mümkün olabilmektedir.

Sanal sohbet günlük hayatta kısaca chat (*çet*) olarak adlandırılır. Günümüzde sohbet yapmanın yöntemleri, IRC, ICQ ve Web chat olarak sıralanabilir. IRC, birçok kişinin aynı anda etkileşimli mesajlarla haberleşebildiği bir platformdur . ICQ (aysiku-seni arıyorum) ise, yazılı, sesli sohbet etme, e-posta işlemleri, dosya transferi ve oyun oynama gibi fırsatlar sunan bir programdır (İnan, 2001: 38-41).

İngilizcede, hoşbeş etmek, çene çalmak, sohbet etmek anlamında kullanılan Chat'in önemli özelliklerinden birisi, geleneksel sohbetin temel koşulu olan, yüz yüze tanışıklığı ortadan kaldırmasıdır. Bu sistemde, monitör vasıtasıyla, karşı tarafa mesajlar iletilir ve aynı şekilde mesaj alınır. IRC sunucuları vasıtasıyla iletişim kurabilmek için, 'nick' adı verilen takma isimler kullanılır (Yıldız, 2005:56-58).

3.6. Elektronik Devlet Hizmetleri

İnanılmaz kolaylıklar sağlayan ve günlük hayatın akışına büyük bir hız kazandıran internet adlı elektronik devrime günümüz insanları hızla ayak uydurmakta, toplumlar ve toplumsal birimler arasında hızla bir elektronik ağ örülmektedir. Küresel çapta meydana gelen değişim, toplumsal ilişkilerin yanı sıra toplumsal kurumları da etkilemiş, böylece vatandaş-devlet ilişkilerini ve yönetim anlayışını da değiştirmeye başlamıştır. Bu etkileşim ve değişimin ortaya çıkardığı önemli kavramlardan biri de elektronik devlettir (e-devlet).

“*E-devlet*” kavramı ile genellikle, bürokratik işlemlerin elektronik sistemlerle kolaylaştırıldığı, demokratik katılımın dijital yollarla gerçekleştirilebilir hale getirildiği, bilgi toplumu olmanın gereklerini yerine getiren, internet hizmetlerini halk tabanına yayan ve kamu hizmetlerinin kalite ve ulaşılabilirliğini artırmak için kurumlarını elektronik sistemlerle, özellikle internet teknolojisi ile donatan bir devlet yapısı ifade edilmektedir.

İdeal anlamda “*dijital devlet*”; teknolojik, kurumsal ve politik olarak birbiriyle uyumlu çalışabilen sistemler geliştiren, devlet bilgisine ulaşım, elektronik oy verme ve

elektronik vergilendirme sistemini mümkün kılan, internet kullanımının kamu sektöründe ve halk arasında yaygın hale gelmesiyle yeni ve bütünleşmiş hizmetler veren devlettir (Dijitaldevlet, 2001).

E-devlet kavramı, kâğıt üzerinde (ya da web üzerinde) kalan, sanal (ya da hayali) bir yapıyı değil, devletin çağın getirdiği teknolojik imkânları kullanarak vatandaş-devlet münasebetlerini yeniden yapılandırmasını ifade etmek için kullanılmaktadır. Kesintisiz ve her yerden erişilebilen hizmetler ve hız bu yapılanmada temel unsurlardır. E-devletten beklenen, yurttaşlarını aktifleştiren bir devlet anlayışının sağlanmasıdır (Zypries, 2001:65).

E-Devlet en yalın biçimiyle, “Devlet ile vatandaşın birbirine karşı yerine getirmekle yükümlü oldukları görev ve hizmetlerin karşılıklı olarak elektronik iletişim ve işlem ortamlarında kesintisiz ve güvenli yürütülmesi” biçiminde tanımlanmaktadır. E-Devlet: “Bilgisayar sistemleri ve yazılımları ile desteklenen ve yılın 365 günü 24 saat çalışan kamu organizasyonlarının bütünü” demektir. E-devlet, sanıldığı gibi sanal bir devlet olmayıp, gerçek hayattaki devletin, teknoloji olanaklarını kullanarak çağın gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırılması halidir (Yıldırım ve Karakurt, 2004).

Elektronik devlet konusunda yeterince mesafe alınabilmiş değildir. Bugün çeşitli kamu kurum ve kuruluşları kendilerine ait birer web sayfası açmış, buradan çeşitli konularda vatandaş bilgilendirmeye başlamış ve bazı kamu hizmetlerden bu yolla yararlanılması mümkün hale getirilmişse de bu hizmetlerin yeterli seviyede olduğu söylenemez. 27 ülkede gerçekleştirilen e-devlet araştırmasına göre, Türkiye İnternet üzerinden kamusal hizmetlerin kullanımında %3 ile Endonezya ve Rusya ile birlikte sonuncu sırada yer almaktadır. Kullanılan kamusal hizmetler ise, bilgi almak ve formlara ulaşım bunları basmaktan ibaret (Başaran, 2005).

Oysa gelişmiş ülkelerde e-devlet uygulamalarından ve bu sahada sunulan hizmetlerden yararlanma düzeyi oldukça yüksektir. Örneğin 2001 yılı araştırmalarına göre, ABD’de kayıtlı seçmenlerin yüzde 90 gibi oldukça büyük bir oranının internet kullanıcısı olduğu ve yüzde 40’ının siyasi konularda bilgi edinmek için interneti kullandığı belirtilmektedir (Cornfield, 2001: 61).

İnternetin demokrasiyi geliştirici etkisinin var olduğunu iddia etmek için bir dizi yapı ve sürecin işlevsellik kazanması gerekmektedir. Siyasal sistem katılım kanallarını açık tutacak, siyasal elitler yönetilenlerden gelen istekleri dikkate alacak ve internet bir siyasal

katılım aracı olarak herkes tarafından kabullenilecek olursa böyle bir etkiden söz edilebilir. İnsanların %96'sının internet kullanmadığı ve bir dizi eşitsizliğin internet kullanımını etkilediği gerçeğine bakılırsa, internetin demokrasiyle doğrudan ilişkisinin kurulabilmesi için önünde alması gereken daha çok yol bulunduğu görülecektir (Serdar, 1999: 16).

3.7. Sağlık, Cinsel Konular ve İnternet

“Sanal Hastane”, “Sanal Doktor” kavramlarını hiç yadırgamadan kullanabiliyoruz bugün. Dünyanın her hangi bir yerindeki bir doktorun binlerce kilometre uzaktaki bir hastanenin ameliyathanesinde bir hastaya yapılan operasyona internet aracılığıyla katıldığına şahit olmak ta mümkün. Bu alandaki web sitelerinin güvenilirliği ve sundukları bilgilerin doğruluğu tartışılabilir ama sağlıkla ilgili merak ettiğimiz hemen her şeyi buralarda rahatlıkla bulabilmekteyiz.

Çeşitli hastanelere ait ya da doktorların ve tıp öğrencilerinin oluşturdukları, sanal sağlık hizmetleri sunan yüzlerce web sayfası bulunmaktadır. Sağlıkla ilgili bu tür siteler, ziyaretçilerine farklı konularda bilgi sunmaya çalışmaktadırlar. Bu tür sitelerden sağlık bilgilerine ulaşmak, sağlıklı bir yaşam için nelere dikkat edilmesi gerektiğini öğrenmek, uzmanına sağlıkla ilgili sorular sormak mümkün. Yine hastalıkların görülme sıklıklarından nedenlerine, tanı yöntemlerinden tedavilerine kadar bilinmek istenen her şeye ulaşılabilir. Ancak “Doktorunuza sorun”, “Merak ettiğiniz konuları sorun cevaplayalım” gibi vaatlerin ne kadar gerçekleştirildiği şüpheli (bu konudaki bazı girişimlerimiz cevapsız kalmıştır).

İnternet için bilgisayar başında geçirilen zaman sürecinde gerek oturuş pozisyonu, gerek gözlerin maruz kaldığı ışınlar gerekse yaşanan aksaklıkların psikolojik etkileri ve gezinilen sayfalardaki içeriğin veya sanal dünyaya kendini aşırı kaptırmanın yol açtığı olumsuzlukların beden ve ruh sağlığı üzerindeki tahribini de belirtmekte fayda vardır.

Cinsellik ve ilgili problemler konusunda hazırlanmış internet siteleri de vardır. Bu sayfalar ve içerdikleri bilgiler, duruma göre insanlara faydalı olmakta ve destek sağlamakta ise de, iyi niyet sınırını aşarak insanların konuyla ilgili duygu, düşünce ve ilgilerinden çıkar sağlamaya çalışanlar, sayısız denecek kadar büyük bir rakama ulaşmış bulunmaktadır. Bugün, internet ağı üzerinde porno içerikli o kadar çok site türemiştir ki, web'de gezinirken neredeyse adım attığınız her yerde (her sayfada) karşınıza bu tür bir site ile ilgili reklam veya link (Web dokümanları arasında geçiş olanağı sağlayan, kullanıcıyı bir dokümandan

diğer bir sayfaya ulaştıran bir referans) çıkmaktadır. Özellikle, duygusal ve psikolojik gelişimlerini tamamlayamamış çocuklar bunlardan olumsuz etkilenmektedirler. Kontrolsüz olarak internete bağlanan çocuklar için tehlikenin boyutları daha büyük demektir. Cinsellik sömürüsü öyle boyutlara varmış ki, “çocuk pornosu” denilen ahlak ve vicdan dışı bir olgu bile ihdas edilmiştir.

Araştırmalara göre, ABD’de internet kullanıcılarının yüzde 25’i (her ay yaklaşık 34 milyon kişi) erotik sitelere düzenli olarak giriyor (Hürriyet, 11.12.2003). Yine araştırmalar, Türkçe arama motorlarında en çok erotik, porno ve seks kelimelerinin arandığını gösteriyor. Yani tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de internet kullanıcılarının en çok araştırdığı konuların başında cinsellik ve seks gelmektedir (bkz. AA, 2004; Milliyet, 25.09.2003). Kısaca, cinsellik internette genellikle sömürü ve ahlak dışı yayın konusu olmakta ve bu konuda faydalı içerikten ziyade pornografi işletilmektedir. Asıl tehlike, çocuk ve gençlerin bu olaya malzeme yapılması ve internet gibi aslında önemli hizmetler verebilecek bir aracın, genç ve çocukların toplumsal sapma yaşamalarına alet olmasıdır.

4. BAĞLANTI MEKÂNLARI VE İNTERNET KAFELER

İnternet erişimi sağlama amacına hizmet eden ortamların başında internet kafe, ev ve işyeri gibi mekânlar gelmektedir. Eğitim kurumları, kütüphaneler vb. gibi değişik kurumların bünyesinde kendi amaçlarına yönelik kullanım için internet bağlantısına tahsis edilmiş bilgisayarlar da artık standart durumlar arasında yer almakta, hatta sokaklarda bile ağ erişimi sağlama amacına yönelik araçlarla karşılaşılabilmektedir.

İnternet erişimi sağlanan ortamlar ile internet kullanım alışkanlıkları arasında çok yakın bir ilişki bulunduğu düşünülmektedir. Zira gözden uzak bir ortamda ya da yalnız başına başkalarına fark ettirmeyecek şekilde internete gizlice bağlanan kullanıcıların istenmeyen adreslere bağlanmaları veya yazışma ve iletişimlerinde olumsuz sonuçlar doğurabilecek davranışlar sergilemeleri kolay olabilmektedir. Bu durum ise, internete bağlanılan ortam ve bağlanma tarzını önemli konular haline getirmektedir.

İnternet bağlantısının yoğun olarak gerçekleştirildiği mekânların başında internet kafeler gelmektedir. İnternet kafeler, temelde ücret karşılığı internet erişim hizmeti sunmak üzere kurulmuş, bağlantının yanı sıra diğer bilgisayar hizmetlerinden de faydalanma imkânı bulunan, aynı zamanda çay, kahve vb. içecek hizmeti de verilen ortamlar olarak faaliyet göstermektedir. Çoğu öğrencinin ödevleri ile ilgili araştırma yapmak veya sınav sonuçlarını öğrenmek amacıyla internete bağlanmak için sıkça müracaat ettikleri internet kafeler, bilgisayar oyunları oynama amacıyla da çok yoğun bir şekilde ziyaret edilmektedirler.

“*İnternet kafe*” adıyla çalıştırılan bazı yerlerde oyun boyutu çok abartılmış ve buralar atari salonlarının yerini almış durumdadır. Hatta eski atari salonlarının çoğunun, birkaç bilgisayarla internet bağlantısı sağladıkları ve internet kafe adı altında oyun salonu olarak işletilmeye devam ettikleri gözlenmektedir.

Temel amacı, internete erişim hizmeti sunmak olan internet kafeler, genel olarak ticari kaygılarla işletildiklerinden, sunulan hizmetler ve mekânsal düzenleme açısından buralara devam eden kullanıcıların beklentileri doğrultusunda yapılanmaktadır. Durum böyle olunca küçük yaşlardaki kullanıcılara izin verilmesinden oyun oynatılmasına; sigara içilmesine izin verilmesinden, istenmeyen sitelere kolayca erişim imkânı tanıyan izole bölümler oluşturulmasına ya da bilgisayarlarda pornografik unsurlar bulundurulmasına kadar çeşitli olumsuzluklar sergilenebilmektedir.

Bölükbaş (2005:20)'ın ifadesiyle internet kafeler, oyun oynananlar, internet erişimi için kullanılanlar ve her ikisi için de kullanılanlar olarak ayrılmaktadır. Bu farklılaşmaya bağlı olarak, mekânın düzenlenmesi ve kullanım şekli de farklılık göstermektedir.

İnternet kafeler gençlerin sıkça uğradıkları ve zamanlarının önemli bir kısmını geçirdikleri yerlerdir. Dolayısıyla bu ortamların gençlerin sosyalleşmelerinde önemli bir rol oynadıkları inkâr edilemez. Bu kafelerin işleyiş tarzları kütüphane ve kahvehanelerle veya atari salonları ile karşılaştırılabilir. Buralara uğrayan genç ve çocuklar eğer sadece bir şeyler içerek zamanlarının büyük bir kısmını oyun oynamakla geçiriyorlarsa, buraların atari salonlarından veya kahvehanelerden bir farklarının kalmayacağı açıktır. Genç ve çocukların buralardaki bilgisayarlar aracılığıyla uygunsuz sitelerde rahatça gezinebilmelerinin ne tür bir etki yapacağı da ortadadır. Ayrıca bu ortamlarda yoğun bir şekilde maruz kaldıkları sigara dumanı, kirli hava ve aşırı gürültü onların sağlıklarını ayrıca tehdit etmektedir.

İnternet kafelerle ilgili asıl beklenti, gençlerin buralardan birer elektronik kütüphane olarak yararlanmaları, dijital ortamdaki zengin bilgi birikimine erişerek entelektüel ve bilimsel seviyelerini artırmaları ve bilgi çağına ayak uydurmalarıdır.

4.1. Dünya'da ve Türkiye'de İnternet Kafeler

Türkiye'deki geçmişleri çok eski olmayan internet kafeler çok hızlı bir şekilde yayılmış durumda ve sayıları hızla artmaya devam etmektedir. Araştırmalara göre (Sevindik, 2003:24), dünyanın ilk internet kafesi 1994 yılında, Türkiye'nin ilk internet kafesi ise, 1995 yılında (İstanbul'da Cyber Cafe) açılmıştır. Türkiye'de internet kafeler dijital bilgi evleri olmaktan uzak, bir eğlence mekânı ya da internet kahvehanesi görünümü arz etmektedir. Oyun ve eğlence unsurlarının çok ön planda olduğu bu ortamlar, gençlerin zaman geçirme ve uğrak yerleri olma hüviyeti sergilemekte, küçük yaşlardaki çocuklar tarafından da çok sık ziyaret edilmektedirler.

Daha önce bilgisayar ve interneti hiç kullanmayan geniş bir kesim, internet kafeler sayesinde sanal dünya ile tanışmıştır. İnternet kafeler, sadece bilgisayar ve internet mekânları olmaktan çıkmış, birçok etkinliğin sunulduğu sosyal ortamlar haline gelmişlerdir. Toplum tarafından "erkek egemen mekânlar" olarak algılanan internet kafeler, arkadaş gruplarının bir araya geldiği, yeni arkadaşlıkların kurulduğu mekânlar

durumundadır. Yani, internet kafelerin ülkemizdeki yapısı, bir anlamıyla “kırathane” statüsünde değerlendirilebilir (Yıldız ve Bölükbaş, 2005a:39-54).

İnternet kafeler; insanların bilgisayar ihtiyaçlarını, ev ve ofislerinin dışında, sokakta temin edebilmelerini ve adrese bağımlı olmadan, hemen her köşe başında, erişim hizmetini kiralayarak daha düşük maliyetlerle kullanmasını sağlamıştır. 2006 yılı itibariyle Türkiye’deki ruhsatlı internet kafe sayısının 11 bin 243 olduğu bildirilmiştir (Yenişafak, 27.02.2006). Bu sayının ruhsatsızlar ve farklı statüde çalışanlarla birlikte, 17-20 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir (Zaman 02.02.2007).

İnternet bağlantı ihtiyacının karşılanmasında çok önemli bir yere sahip olan internet kafelerin sayıları gibi yayılma alanları da giderek artmakta ve çeşitlenmektedir. Bugün akla gelebilecek her yerde internet kafeye rastlamak mümkündür. Hiç beklenmedik bir şekilde internet bağlantısı veya internet kafe ile karşılaşacağımız bu yer binlerce metre yükseklikte bir dağın eteği, bir hava meydanı ya da havadaki bir uçak olabilir. Örneğin; Lufthansa Hava Yolları’na ait Boeing’lerle Frankfurt-Washington D.C. arasında uçan yolcuların, gökyüzünde internet’e girebilmeleri için “FlyNet” olarak adlandırılan yeni bir hizmet üzerinden çalışıldığı bildirilmiştir. Ayrıca, Eutelsat tarafından Fransız Alpleri’ndeki Alpe d’Huez kayak merkezinde 2.400 metre yüksekteki internet kafe için uydu sistemi kurulmuştur. Bu hizmet sayesinde tatilciler, kış sporları sezonunda, e-postalarını kontrol edebiliyor ve web’de sörf yapıyorlar (www.eutelsat.com; BT İnsan, 2003).

4.2. Sosyal Bir Mekân Olarak İnternet Kafeler

İnternet kullanıcılarının bu ortamları ne sıklıkta ziyaret ettikleri, buralara kimlerle geldikleri, hangi yaş aralığındaki kişilerce daha çok tercih edildikleri, tercih edilme nedenleri, küçük yaşlardaki kullanıcıların ailelerinin bu durumu nasıl karşıladığı gibi sorular önem arz etmektedir. İnternet kafelerle ilgili çeşitli araştırmalardan bu konuda fikir sahibi olmak mümkündür. Bölükbaş (2005:27-28)’a göre internet kafe kullanıcıları, internetle büyük oranda arkadaşları aracılığıyla, geri kalanlarsa işi dolayısıyla, medya ve aileleri aracılığıyla tanışmışlardır. Bazıları, bir anlamda “sosyalleşme mekânı” olan internet kafelere, arkadaşlarıyla birlikte olmak için uğramaktadırlar. Çoğunlukla çocuk ve genç öğrencilerin kullandığı internet kafelerin, genel olarak eğlence, arkadaşlarla bir araya gelme

ve vakit geçirme mekânı olarak görüldüğü, bir anlamda “*kıraathane*” statüsünde oldukları söylenebilir.

Bir diğer araştırmada (Yetim ve Güler, 2002), internet kafe kullanıcılarının daha çok 16-20 yaş grubunda yoğunlaştığı, küçük yaşlardaki çocukların da bu mekânları kullandıkları, gündüz bu yaş grubundakilerin internet kafeleri daha çok oyun amaçlı kullandıkları, kullanım amacının en fazla chat yardımı ile dostluk kurmak ve flört etmek üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Yine bu ortamların, yeni arkadaşlıklar kurma ve sosyalleşme konusunda pek katkısının olmadığı, kişilerin daha çok mevcut arkadaş grupları ile buralara geldikleri ve bu mekânların modern tesis görünümünden uzak, ticari kaygılarla mümkün olduğu kadar çok bilgisayar sığdırılacak şekilde düzenlendikleri tespit edilmiştir.

Benzer bulgulara başka araştırmalarda da rastlamak mümkün. Bölükbaş (2003a)’ın araştırmasına göre, gençlerin yeni eğlence merkezleri olarak değerlendirilebilecek olan internet kafe kullanıcılarının neredeyse tamamı erkek, çoğunluğu oldukça genç yaşlarda, büyük bir çoğunluğu ise bekâr ve öğrencilerden oluşmaktadır. İnternet kafe kullanıcılarının internette neler yaptıklarına bakıldığında ise, yaklaşık yarısının e-mail gönderdiği, yarıya yakınının oyun oynadığı, üçte birinin chat, üçte birinin araştırma, yaklaşık beşte birinin internette sörf yaptığı, geriye kalanlarınsa alış verişi yaptığı, erotik sitelere girdiği ve kumar oynadığı ortaya çıkmıştır. Bu durum internet kafelerin, yeni tip atari salonları ve gençlerin yeni eğlence merkezleri olarak nitelendirilmesine yol açmaktadır.

4.3. İnternet Kafelere İlişkin Sorunlar/Kaygılar

İnternet imkânını toplumun bütün kesimlerine uygun bir ücretle sunma gibi önemli bir işlev üstlenen internet kafeler, birtakım problemlerle de sıkça anılır olmuşlardır. Gerek internetin yapısından ve sanal dünyadan kaynaklanan problemler, gerekse internet kafe ortamında karşılaşılan problemler halkın bu mekânlara kuşku ve tereddüt ile yaklaşmalarına sebep olmuş ve bu yerleri büyük bir kesimin nazarında sabıkalı konuma düşürmüştür.

İnternette kaynaklanan problemler dolaylı olarak internet kafelere yansıtıldığı gibi, doğrudan doğruya kendileriyle ilgili problemler de internet kafeleri önemli ölçüde itibar kaybına uğratabilmektedir. Buralardaki bilgisayarlar ve ağ sistemi kullanılarak erişilen pornografik, yasadışı, anarşi vb. içerikli siteler; net bağımlılığı, aşırı oyun veya kumar oynama ve aşırı zaman kaybı gibi toplumu rahatsız eden durumların faturası da çoğu kez

internet kafelere kesilmektedir. Bununla birlikte, bu ortamlarda sigara içilmesine, küçük yaşlardaki çocukların girişine ve uygunsuz sitelere bağlanılmasına izin verilmesi; oyun oynatılması ve temizlik koşullarına dikkat edilmemesi; çocukların büyüklerden etkilenerek kötü alışkanlıklar edinmesi gibi problemlerden de bu tür yerler sorumlu tutulmaktadır. Kimi internet kafede uyuşturucu madde kullanıldığı ya da satıldığı, pornografik yayın bulundurulduğu veya satıldığı, hatta kadın pazarlandığı yönündeki ifadeler internet kafelerin imajını daha da zedelemektedir.

Bu tür problemler her internet kafe için geçerli olmayabilir. Ancak, buraların birer eğitim ve bilişim merkezi olarak algılanmaktan ziyade, eğlence ve zaman geçirme mekânı olarak görüldüğü araştırmalarla da ortaya konulmuştur. Örneğin; Sivri (2003)'ye göre, internet kafeler, Türkiye'de ağırlıklı olarak bir eğlence ve zaman öldürme aracı olarak algılanmakta ve gençlerin uygunsuz sitelere girdiği veya oyun oynadıkları yerler ve bütün olumsuzlukların kaynağı olarak görülmektedir.

Yıldız ve Bölükbaş (2005a: 42-54)'a göre, eğlence iması içeren “kafe” kavramının tercih edilmesi bu mekânlara bakışın açık bir göstergesidir. İnternet kafelerin, gençliğin sosyal sapma göstermesinde önemli bir mekân olma potansiyeli taşıdığı da ifade edilebilir. Pornografi, cinselliğin ağır bastığı chat, kadın pazarlama, bağımlılık, kumar, asosyalleşme-yalnızlaşma, zamanın boş yere harcanması, para harcama, yabancılaşma, yalan söyleme, güvensizlik davranışı gösterme, sorunlardan ve gerçek dünyadan kaçma, sanal ailenin gerçek aile yerine konulması gibi nedenlerden dolayı internet kafelerin gençliği olumsuz açıdan etkilemesi söz konusu olabilir.

İnternet kafelerin, olumsuz imajlarından kurtararak olumlu bir hüviyete kavuşturulmasına ve bilinçli düzenlenmiş, yüksek derecede hizmet kalitesine sahip, bilgi toplumu olma çabasını destekleyici, bilişim ve kültür boyutları ön plana çıkan ve çağın gereklerine uygun tasarlanmış “*Dijital Kültür Evleri*” olmaya aday yeni tarzda internet evlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, internet teknolojisinin eğitimde vazgeçilmez bir unsur olduğu gerçeğinden hareketle, her okulda öğrencilere kontrollü olarak kullanılacak internet odaları düzenlenmesi de yararlı bir alternatif olabilir.

5. İNTERNET, BİLGİ TOPLUMU VE ÖZEL YAŞAM

5.1. İletişim, Bilişim, Bilgi Toplumu

Konunun uzmanlarınca yüzlerce tanımı yapılmış olan *İletişim* kısaca, “bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci” olarak tanımlanmaktadır (Dökmen, 2003:19). İletişimi genel olarak, “bilginin, fikirlerin, duyguların, becerilerin vb.nin simgeler kullanılarak iletilmesi” (Berelson ve Steiner, 1964) veya “simgeler aracılığıyla bir kişiden ya da gruptan diğerine bilginin, fikirlerin, tutumların veya duyguların iletimi” (Theodorson ve Theodorson, 1969) biçimlerinde tanımlamak da mümkündür (Mutlu, 1998:168).

İletişim kavramı, duygu, düşünce, haber veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başka kişilere veya merkezlere iletilmesi, aktarılması biçiminde de tanımlanmakta, bildirişim, haberleşme, iletişim gibi kavramlarla da ifade edilebilmektedir. İletişimin gerçekleştirilmesinde kullanılan yazılı, sözlü veya görsel haberleşme araçlarına *iletişim araçları*; birtakım kaynaklardan elde edilen bilgi ve haberlerin değişik araçlarla geniş halk topluluklarına yaygın olarak duyurulması, kitle haberleşmesi işine ise *kitle iletişimi* denilmektedir (TDK, 2006).

Bireyler ve toplumlar arası ilişkilerin kurulup sürdürülmesinde iletişim çok önemli bir araç konumundadır. Tarih boyunca çeşitli araçlarla kurulmaya çalışılan iletişimin başlatılması ve devam ettirilmesi için günümüzde internet teknolojisi sayısız fırsatlar sunmaktadır. İnsani münasebetlerde çok önemli bir yere sahip bulunan iletişim ve onun yeni tarzlarını mümkün kılan internet olgusu, toplumsal hayatımızın oldukça önemli gerçekleri olarak karşımızda durmaktadırlar. Kaldı ki, internet olgusuna salt bir iletişim aracı olarak bakmak da mümkün olmamaktadır. Zira söz konusu teknolojiye çok çeşitli anlamlar yüklenmektedir. Karaoğlu (2000:10)’nun belirttiği gibi, internet haberleşme ve bildirişim olgularından daha geniş bir kapsama sahiptir ve ona bugüne kadar hiçbir iletişim aracına atfedilmediği kadar geniş anlamlar ve işlevler atfedilmektedir.

McLuhan’ın ifadesiyle, teknolojiler yalnızca insanların kullandığı icatlar değildir, insanları yeniden icat eden araçlardır. Araç, belki de mesajdan daha çok insanların düşünce yapılarını ve algılayışlarını değiştirir ve algılarımızı başka formlara sokar. McLuhan, 1967’de yazdığı “Araç Mesajdır” kitabında aracın toplum ve bilgi üzerinde içeriğinden daha etkili olduğunu savunur. Elektronik iletişim araçlarının kültürü yaygınlaştırarak dünyayı ‘küresel bir köye’ dönüştüreceklerini öne süren McLuhan, global köyde

yaşadığımızı, bu köyde her şeyin aynı anda olduğunu, zaman ve yer kavramının yok olduğunu söyler. McLuhan'ın 1967 yılında dile getirdiği “Global Köy” bugün internet ve web sayesinde ruh bulmaktadır. McLuhan, Global elektronik ağı bizim sinir sistemimizin bir uzantısı olarak görür. Sinir sistemi bütün deneyimlerimizin birleştirilmiş bir halidir ve global network de buna benzer. Ayrıca internet ve web'in çalışma sistemi beynimize çok benzemektedir (Altay, 2003:6-12).

İletişim tarihinde birer devrim olarak nitelendirilebilecek en önemli gelişmeler; İ.Ö. 4. yüzyılda yazının bulunması, 15. yüzyılda matbaanın işlerlik kazanması ve 19. yüzyılın ortalarından itibaren, telgraf, radyo, sinema, televizyon, bilgisayar gibi modern teknolojilerin insan yaşamına girmesidir. Günümüzde yaşanan ve toplumları şaşırtıcı bir hızla değişime uğratan dördüncü devrim ise ifadesini, uydular aracılığıyla gerçekleştirilen iletişim biçimlerinde bulmaktadır. Her devrimin beraberinde farklı bir yaşam biçimini ve kültürünü getireceği açıktır. Postman'a göre kültür, hakikati arama ve yorumlama biçimidir ve sözlü iletişimden yazıya, basılı yayınlardan televizyon yayınlarına kaydıkça, hakikatle ilgili fikirler değişir (Batuş, 2003:279).

İnterneti geleneksel iletişim araçlarından ayıran en önemli özellik, iletişim sürecinde etkileşimin güçlü bir biçimde ortaya çıkmasıdır. Geleneksel iletişim ortamında iletişimde bulunan bireylerin alıcı konumunda bulunması ve iletişim sürecine müdahalesinin sınırlı olmasına karşılık, internet üzerinden etkileşimde kullanıcının iletişim sürecindeki egemenliği daha belirgin olmaktadır (Timisi, 2003:132).

İletişimin önemli bir aracı olan bilgisayar ağlarına (internet) yönelik yaklaşımlardan biri de onun bir yer, bir ortam olma yönüne vurguda bulunan mekânsal yaklaşımdır. Bu tür yaklaşımlar interneti kâh sanal ortam, kâh demokratik platform, kâh yeni bir sosyal ilişki ortamı, kâh siber uzay olarak tanımlama yoluna gitmişlerdir. Yüz yüze görüşmeye olanak sağlayan fiziksel bir ortamdan her zaman söz edilemese de gerek internet erişiminin sağlandığı fiziksel mekânlar gerekse dijital olarak birliktelik imkânı sunan siber alanlar bir mekân ve uzay algısını oluşturmaya yetmektedir. Bu gerçekten hareketle kimi yazar, bilgisayar ağı sisteminin, mekân olarak kavrayabileceğimiz “bir yer” olarak algılanması gerektiğini vurgulamaktadır (Boz, 2000:21).

İngilizce information kelimesinin Türkçe karşılığı olan **bilişim**, bazı kaynaklarda, **bilgisayar** ve **iletişim** kelimelerinden türetilmiş veya bu kelimelere karşılık gelen bir

kavram olarak kabul edilmektedir. *Bilişim teknolojileri* (BT), kişi, kurum ve kuruluşların işlerini daha verimli kaliteli ve hızlı hale getirmek için kullanılan çağdaş araçlardır. BT ile her türlü bilgi, insanların hizmetine yer ve mekândan bağımsız olarak sunulabilmektedir. Bu açıdan bilgi, dinamik ve yenilenen bir yapı sergilemektedir (Sağıroğlu, 2001:1-2).

Bennet'in, "bilginin bilgisayar aracılığıyla elde edilmesi, işlenmesi, saklanması ve gerekli yerlere aktarılması" şeklinde tanımladığı *bilişim teknolojisi*'ni Gibson ve Jakson, "veri ve bilginin işlenmesini, dağıtılmasını, manipüle edilmesini ve analiz edilerek kullanımını mümkün kılan her türlü araç" olarak tanımlar (Tekin, 2003:157).

Bilgi teknolojisinin üretim faaliyetlerinde kullanılmasından günümüze, ürünlerin ekonomik ömrü dolmadan teknolojik ömrü dolmaya başlamıştır. Bu nedenle, üretim süreçlerinin çok hızlı tamamlanması zorunluluğu doğmuştur. Teknolojinin sunduğu imkân çeşitliliği ve hızlı yenilikler, bireyin eğitilmiş, karar verebilme ve yöneticilik vasıfları güçlü kişiliğe sahip olmasını zorunlu hale getirmiştir (İnce, 2000:264).

Tarihsel süreç içinde insanlık kendine özgü karakteristikler taşıyan birtakım toplumsal aşamalardan geçmiştir. Bunlar; ilkel toplum, tarım toplumu, sanayi toplumu ve nihayet bilgi toplumdur (Tekin, 2003:8).

Bilgi Toplumu, yeni teknolojilerin gelişimiyle bilgi sektörünün, bilgi üretiminin, bilgi sermayesinin ve nitelikli insan faktörünün önem kazandığı, eğitimin sürekliliğinin ön plana çıktığı, iletişim teknolojileri, bilgi otoyolları, elektronik ticaret gibi yeni gelişmeler ile toplumu ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal açıdan sanayi toplumunun ötesine taşıyan bir gelişme aşaması olarak tanımlanabilir (Aktan ve Tunç, 1998:118-134).

Bilgi Toplumu'nun gelişimi ile birlikte, artık insanların önemli bir kısmı gelirlerini endüstriyel üretimden değil, bilgi/hizmet üretiminden elde etmeye başlamışlardır. Diğer taraftan internet gibi teknolojiler, başta eğitim olmak üzere çok geniş bir alanda ağırlığını hissettirmeye başlamıştır. Bilgi toplumunda "*bilgi*", toplumun stratejik kaynağını oluşturmaktadır. İnsan kaynakları ve eğitim bir toplumun varlığını sürdürebilmesi için olmazsa olmaz koşul haline gelmiştir (Martin, 1988; Bozkurt, 2001:16-17). Böylelikle çağımızda bilgiye ulaşma, değerlendirme, organize etme, kullanma ve diğerleriyle paylaşma çok önem kazanmıştır. Yeni teknolojiler sayesinde bilgi artık parmaklarımızın ucundadır. Teknoloji, bütün iletişim sürecini tek bir ortama toplamıştır. Günümüzde eğitim artık, birikmiş olan bilginin aktarılmasından çok, bilgiye ulaşma ve onu kullanma

becerilerini kazandırma boyutu ile öne çıkmaktadır. Öğretmen, her şeyi bilen ve anlatan olmaktan çıkarak, öğrenci ile öğrenen ve yönlendiren kişiye dönüşmüştür (Iste, 1998; Akınoğlu, 2002:6-11).

Bugün dünyada yeni bir devrimden söz edilmektedir. Adına *enformasyon devrimi* denilen bu dönüşüm, çalışma, yaşama ve düşünme biçimimizi ciddi şekilde etkilemeye başlamıştır. Artık bir malın bilgisinin üretimi, kendisinin üretiminden çok daha önemli hale gelmiştir. Dolayısıyla adına ister Masuda'nın ifadesiyle "enformasyon toplumu", ister Drucker'ın deyimiyle "bilgi toplumu", ister Bell'in saptamasıyla "post-endüstriyel toplum", isterse "post-modern toplum" diyelim fark etmiyor. Çağımızı açıklamada modern veya endüstriyel toplumun kavramları cevap veremez hale gelmektedir (Bozkurt, 2004 a).

Enformasyon toplumunu Melody, "karmaşık elektronik enformasyona ve iletişim ağlarına bağımlı hale gelen, kaynaklarının önemli bir bölümünü enformasyon ve iletişim faaliyetlerine ayıran toplum" olarak tanımlamaktadır (McQuail ve Windahl, 1997: 232; Bal, 2004:195).

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna dönüşümü yaşadığımız çağımızda bilişim teknolojilerinin giderek yaygınlaşması ve bilginin beşinci üretim faktörü olarak ekonomik sisteme dahil edilmesi, bilgiye verilen önemin artmasından kaynaklanmaktadır. Bilginin giderek artan öneminde şüphesiz bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler sonucu bilginin elde edilmesi, işlenmesi, depolanması ve dağıtılması alanlarındaki faaliyetlerin etkinliğinin artması göz ardı edilemez (Tekin, 2003:2).

5.2. İnternet, Sanal Cemaat, Sanal İlişki

Sanal Âlem, daha çok dijital ortam için kullanılan bir kavram olup genel olarak, katılımcıların bedenlen değil de sadece iletileri aracılığı ile birlikte oldukları, ilişkilerin yüz yüze değil sadece ses, görüntü ve yazışmalarla gerçekleştirildiği bir dünya anlamında kullanılmaktadır. Bedensiz toplulukların oluşturulduğu bu mekânsız uzay, aslında gerçek dünyanın sahip olduğu vasıflara uzak olmakla birlikte bambaşka bir dünya ile karşı karşıya bulunduğumuz algısına yol açtığından, sanal âlem olarak ifade edilmektedir.

İnternet, insanların sanal ortamda bir araya geldiği, yeni grup ve topluluklar oluşturduğu sanal bir ortamdır. Sanal sözcüğü, etki olarak var olan fakat gerçekte var olmayan olay veya olguları tanımlamaktadır (Oral, 2005: 92).

Bilişim devrimi ile birlikte yaşanmakta olan gelişmelerin, sanal dünyayı asıl yaşam ortamı olarak kabul etmeyi sağladığı düşünülmektedir. Günümüz teknolojik imkânları ile sanal dünyada var olabilmenin en önemli koşulu, bilgisayar ve ilgili elektronik araçları kullanma bilgisi ve yeteneği kazanabilmiş olmaktır (İnce, 2000:189-260).

Robbins (1999:63-67)'in, post-modern zamanların ütopyacı bir görüşü olarak düşünülebileceğini söylediği siber uzay, Gibson'a göre ortaklaşa üretilmiş bir yanılsamadır. Stenger ise siber uzayın bir çeşit büyü (oz) olduğunu söyler, oradadır fakat bir konumu yoktur. Benedict, siber uzayın doğasında var olan maddi olmama ve istenen şekle sokulabilme özelliğinin, mitik gerçekliklerin sahnelendiği en heyecan verici sahneyi sağladığını söylemektedir. Ona göre siber uzay, bir kurgu içinde yaşama ihtiyacımızın bir uzantısı olarak görülebilir.

Sanal dünya, arzuların tatmin edildiği koruyucu bir kılıf olarak da düşünülmüştür. Weibel sanallığı “psikotik alan” olarak tanımlar. Siber uzay, istek ve gerçekliğin sınırlarının birbirine karıştığı bir psikotik çevrenin adıdır. Bu psikotik alanda, gerçek dünyanın gerçekliği reddedilir, benin (self) tutarlılığı bölünür ve hayatın niteliği duyuya indirgenir (Robbins, 1999:71).

Sayar'a göre siber alan ya da siber uzay, fizikselliğin olmadığı yeni bir “yer”dir. Öyle ki, ona girdiğimizde bedenlerimizi geride bırakmış oluruz. Siber uzayın psikolojik bir alan olduğu, nete giren ya da e-mail yazan kişilerin bir dizi amaç ve anlam ile dolu bir mekâna girdikleri bilinmektedir. Analitik terminoloji içinde bilgisayarlar ve siber alanın bireyin intrapsişik dünyasının bir uzantısı olan bir tür “geçiş mekânı” oluşturdukları söylenebilir. Bir başkasıyla sanal ortamda yazışırken onunla gerçekten buluştuğumuz yanılsamasına kapılabiliriz. Kişi bu alanda başka kimlikler üzerinden kendisini daha iyi tanımaya çalışabileceği gibi, burasını kendi düş kırıklıkları, endişe, arzu ve düşlemlerini sergileyeceği bir psikolojik alan olarak da kullanabilir. Bir yönüyle de siber alan, tıpkı rüyada olduğu gibi mekânın ve fiziğin yasalarının aşıldığı, kişinin bir tıklamayla kendisini bir rüyaya ışınlatabildiği bir boyutu temsil eder (Sayar, 2003:73-74).

“**Sanal Topluluk**” kavramı genellikle, birtakım ortak ilgileri paylaşma noktasında buluşan, bilgisayar ağları aracılığıyla iletişim kuran ve bir tür sanal ilişkide bulunan toplulukları tanımlamak için kullanılmaktadır. Burada “sanal” kelimesinin kullanılmasının nedeni, gerçek bir topluluğun temel unsurlarından olan yüz yüze iletişim, ortak mekân

birlikteliği ve birbirinden haberdar olma (tanışıklık) özelliklerinin bulunmayışıdır. Ancak ortak ilgileri paylaşma, iletişim kurma, ilişkileri sürdürme gibi özellikler, bu tür oluşumları sanal da olsa topluluk olarak adlandırma sonucunu doğurmuştur.

Sanal örgütler, yer ve zaman açısından bağımsız çalışan elemanların internet düzleminde gerçekleştirecekleri iletişime dayanmaktadır. Sanal örgüt, çalışanların etkileşimli biçimde iletişim kurmalarını sağlayıcı tüm ileri teknolojilerden yararlanan organizasyondur. Sanal örgüt felsefesi ile birlikte, “çalışanı işyerine götürme” anlayışı yerini, “işçi çalışana götürme” stratejisine bırakmaktadır. Bilgi çağında örgütler yeni teknolojileri kullanarak faaliyetlerini dünyanın farklı lokasyonlarında etkin biçimde yönetebilmektedirler (Tekin, 2003:250-251).

Sanal toplumların coğrafi engelleri ortadan kaldırdığını belirten ve aynı zamanda kavramın isim babası olan Rheingold’a göre sanal topluluk, yeterli sayıda insanın internet üzerinde, yeterince uzun ve yeterli bir insani duygu ile kamusal tartışmayı yürüttükleri ve kişisel ilişkiler ağı oluşturdıkları bir alandır. O, gerçek olduğunu söylediği sanal topluluğu, “kafelerde ya da internet üzerinde, organik bir topluluk amaçlayan insanların ilişki kurmaları” olarak tanımlamaktadır (Timisi, 2003:163).

Robbins (1999:73)’in ifadesiyle, dünya kendisini dönüştürmektedir. Sınırlar kısmen ortadan kalkıp yeniden düzenlenmektedir. Dönüşümün bu sarsıntılı ve çelişik süreçlerinde, aidiyet ve topluluk anlayışlarının çözülüp yeniden konumlandığını görüyoruz. Sanal topluluklar farklı bir dünyada yaşamıyorlar. Bunlar, bu yeni kültürel ve siyasi coğrafyaların içerisinde konumlandırılmalıdırlar. Sanal gerçeklik ve siber uzay genellikle gerçek dünyanın tersi olarak algılanır. Sanal gerçeklik, çağdaş sosyal gerçekliğin zor ve tehlikeli koşullarına karşı “hiçbir yer-her yer” alternatifi olarak düşünülür.

İnsanları birbirine bağlayan coğrafi yakınlık değil, aynı hedeflere sahip olmalarıdır. Dolayısıyla birbirinden uzak, dağınık ve örgütsüz bireyler, dünya çapında bir eylemde baskı uygulayabilecek kapasitede güçlü koalisyonlar oluşturabilirler. Gönüllü kuruluşların sayısı internet sayesinde artmaya ve etkili sonuçlar elde etmeye devam ediyor. Örneğin; 1995 yılında OECD ülkelerinin uluslar arası yatırımları düzenleyecek bir anlaşma için görüşmelere başlamaları üzerine 70 ayrı ülkeden 600 gönüllü kuruluş internet üzerinden bir eylem koordine ettiler ve bu eylem sonucunda hükümetleri dize getirdiler (Kaiser, 2001:43).

Siber alanı postmodern zamanların ütopyacı vizyonu olarak görenler de vardır. Ütopya hem hiçbir yer (outopia) hem de iyi bir yer (eutopia) olduğu gibi, siber alan da aynı şekilde “hiçbir yer-bir yer” olarak yansıtılmaktadır. Nicole Stenber, “oraya gideriz ama orası yoktur” der. Bir başka yargıya göre, internet kullanıcıları *siber toplum* mensubudurlar ve *siber uzay*da yaşamaktadırlar. Siber toplum (cybersociety), internet kullanıcılarından oluşan dünya çapındaki ağın ürettiği elektroniğe dayalı iletişimler ağıdır (sanal gerçeklik). Siber uzay (cyberspace) kavramı ise, interneti oluşturan küresel bilgisayar ağının biçimlendirdiği etkileşim uzayı anlamında kullanılmaktadır. Cemaat, aidiyet duygusunu, kolektif bilinci, dayanışmayı, ortak amaçlar adına davranmayı, benzerliği ve doğallığı simgelemektedir. Oysa sanal ilişkiler geçici, dayanışmadan yoksun ve aidiyet duygusunu sürekli üretemeyecek yapıdadır. Bunun için aslında *sanal cemaat* yerine *sanal grup* kavramı daha uygun düşmektedir. Çünkü sanal grup kavramı sosyolojik gerçeklikle daha fazla örtüşmektedir (Bal, 2004:91-95).

İnternetin bireysel ve toplumsal hayatımıza kazandırdığı en yeni olgulardan biri, **sanal ilişki** ve sanal sohbet olgularıdır. Yeni bir toplumsallaşma ve ilişki tarzı olarak kabul edelim ya da gerçeklerden kaçış sonucu müracaat edilen bir sığınma türü olduğunu düşünelim fark etmiyor. Sanal ilişki bugün sıkça gündeme gelen yeni bir ilişki tarzı olarak hayatımıza girmiş ve toplumsal kabul görmeye başlamış bulunmaktadır. Yani giderek daha çok “gerçek” olma vasfı kazanan sanal ilişki artık reddedilemeyecek bir ilişki ve iletişim tarzı olma boyutunu kazanmıştır.

Genel anlamıyla “*Sanal İlişki*”, ortak mekânda gerçekleşmeyen, yüz yüze görüşmeye dayanmayan, bedensel temas olanağının bulunmadığı, araçlı bir iletişim ile gerçekleştirilen ve gerçeklikten ziyade hayali bir hüviyet arz eden bağlantı şeklidir. Bu açıdan bakıldığında bunun bir ilişki olarak kabul edilip edilmeyeceği bile tartışılabilir (Karaca, 2006).

Kısaca, “internet aracılığıyla gerçekleştirilen ilişki” şeklinde ifade edilebilecek olan sanal ilişkiyi, “internet üzerinden kurulan iletişim yoluyla gerçekleştirilen, yüz yüze olmayan, fiziksel yakınlık ve bedensel temasın bulunmadığı ilişki” şeklinde tanımlamak mümkündür.

Ege (2005: 183)’nin ifadesiyle, bu ilişkinin sanal kişilikler arasında kurulduğunu ve bu nedenle kurguların bir araya gelmesinden ibaret olduğunu ve sosyal bir ilişki olmadığını

söyleyebilirsiniz. Bireyler ister reel dünyadaki özellikleriyle ister kurgusal özellikleriyle bu ilişkiye girsinler, sonuçta siber uzayda karşı karşıya gelen bireylerin somut olarak var olan, sanal olmayan insanlar olduğu ve karşılıklı bilgi ve duygu akışının var olduğu fikrinden hareketle bu ilişkinin sosyal bir ilişki olarak nitelenmemesi için bir neden olmadığını da düşünebilirsiniz. İki insan arasındaki ilişki ister yüz yüze ister bir bilgisayar aracılığı ile olsun sosyal olarak nitelendirilebilir.

Sanal ilişkide, görüntü aktarıcı iletişim araçlardan faydalanarak sesli ve görüntülü görüşme imkânı da bulunmakla birlikte genellikle bedensel temastan yoksun ve yüz yüze olmayan bir ilişki söz konusudur. Bu tür ilişkide bağlantı doğrudan doğruya değil de çeşitli araçlarla gerçekleştirildiğinden kişiler kolaylıkla hayali kimlikler kurgulayabilmekte, fiziksel ve kişilik özelliklerini olduğundan farklı yansıtabilmekte, aldatma ve yalana dayalı bir dünya oluşturabilmektedirler. Bu gerçeklik ise, sanal ilişkileri güvenilirlikten uzaklaştırmakta ve bu tür ilişkilere temkinli yaklaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak her şeye rağmen her geçen gün daha çok kişi çeşitli şekillerde sanal ilişkiler kurmakta, bir kısmı bu ilişkileri gerçek hayata da taşımaktadır.

Sanal ilişkilerde, bireylerin toplumsal kalıpların dışına çıkarak kendilerini daha rahat ifade edebilme imkânları olduğu savunulmaktadır. Bununla birlikte bu tür ilişkilerde dostluğun ilerlemesi yüz yüze olan ilişkilerden daha yavaş gerçekleşmekte ya da böyle bir iletişim ortamı hiç gelişmeyebilmektedir. Bu durum ise hayal kırıklığı ve başkalarına olan güvenin azalması gibi üzücü sonuçlara yol açabilmektedir. Ancak her şeye rağmen bireyler arkadaşlıklar kurmada, aşık olmada ya da düşmanlar elde etmede interneti rahatça kullanabilmektedirler (Yetim ve Güler, 2002:356-357).

5.3. İnternet, Demokrasi ve Özgürlük

Demokrasi ve özgürlük olgularıyla birlikte sıkça anılan kavramlar arasında internet giderek daha çok öne çıkmaktadır. Çeşitli hizmetler için başvuru internet ortamı artık, örgütlenme (sanal cemaat), sesini duyurma (sanal miting), dayanışma (insani amaçlı kampanya), kendini ifade etme ve fikir alış verişi gibi demokrasi ile bağlantılı pek çok amaç için de kullanılmaya başlamıştır. İnsanlar arasında coğrafi sınırların bir engel olmaktan çıkmasında, fiziksel sınırların ortadan kalkmasında ve küresel dünyanın evrensel vatandaşları haline gelmemizde dijital ağ en etkili ve belirleyici unsur durumunda

bulunmaktadır. Siber ağlarla örölü dünyada bireyler, toplumlar ve kültürler arasında temas ve karşılıklı ilişkiler ile enformatik, ticari ve kültürel alış veriş mümkün hale gelmiş bulunmaktadır. Son derece kolaylaşmış bulunan bu temas ve alışveriş sonucunda toplumlar ve kültürler hızla değişmekte ve benzeşmektedirler.

İnternet sayesinde belli bir ülke sınırları içinde bulunulmaksızın o ülkedeki kaynak veya insanlara erişmek mümkün hale gelmekte, bu kolay erişim neticesinde aidiyet kriterleri de farklılaşmaktadır. Aynı ağı kullanan insanlar için “nettaşlık” kavramı gündeme gelmekte, küresel köyün sakinleri için artık mahalli-global ayrımı ortadan kalkmaya ve her şey yerel olmaya başlamaktadır. Böylece insanlar, zaman ve mekân kısıtlamalarının belirleyici olmadığı bir üst kültür oluşturabilmektedir. Kamusal alanı genişleterek toplumsal katılımı ve söylem imkânlarını zenginleştiren internet’in demokrasiye ciddi bir katkıda bulunduğu açıktır (Uğur ve Bilici, 2005).

İnternet-demokrasi ilişkisinden söz açıldığında cevabı oldukça tartışmalı olan şu soru akla gelmektedir: İnternet’in artan kullanımının getirdiği değişimler, yakın gelecekte nitel açıdan farklı bir siyasi sistem üretecek midir? Bimber’a göre, birçok kişi bu sorunun cevabının “evet” olduğuna inanıyor. Onun gibi daha pek çok kişi internette yeni bir toplumsal ve siyasal yapı üretme potansiyeli görmektedir. Örneğin; Robert Dahl, telekomünikasyon teknolojilerinin “ileri demokratik ülke”yi mümkün kılmakta kilit bir rolü olacağını dile getirmiştir. Amitai Etzioni İnternet’te kamu meselelerinin “teledemokrasi” yoluyla geliştirilmesi imkânını görür. Lawrence Grossman, teknoloji sayesinde üçüncü büyük demokrasi çağına girildiğini ve yeni melez bir “elektronik cumhuriyet”in oluşmakta olduğunu ileri sürer. Nicholas Negroponte ise, yeni teknolojilerin etkisiyle “ulus-devletin buharlaşması” gibi çok büyük bir iddia ile ortaya çıkmaktadır (Bimber, 2002:166-167).

İnternetin demokrasiye katkılarının neler olabileceği ve bu alanda gelecekte ne tür gelişmelerin yaşanabileceği bugünden tam olarak kestirilememekle birlikte, bu konuda çok şey söylenmekte ve internet-demokrasi ilişkisi konusunda oldukça farklı görüşler ortaya konulmaktadır. Bu görüşler genel olarak, internetin demokrasiye olumlu katkılar sağlayacağı ve siyasal katılıma yepyeni boyutlar kazandırabileceği yönünde yoğunlaşmakla birlikte; söz konusu katkının bir ütopyadan ibaret olduğu biçiminde görüşlerin seslendirildiğine de rastlanabilmektedir.

Boz (2000:43-55)'un aktardığına göre Poster, bireyin kültürel yapısının yeni iletişim teknolojileri ile birlikte farklılaşacağını savunmaktadır. Yeni bir politikanın aracı olan internet, yaşlı demokrasi için yeni formlar ortaya koyabilir. “Elektronik Pazar”da doğrudan söylenebilmeleri sayesinde bireysel düşünceler çok hızlı biçimde iletilebilir. Bu, fütüristlerce öngörülen *tele demokrasi*'nin özünü oluşturur. Abramson, bölgesel ağlar sayesinde bireylerin ve sivil toplum kuruluşlarının düşüncelerini kamuya çok rahat bir şekilde açabileceğini ve doğrudan oy verme gibi çok faydalı işlevleri olduğunu belirtir. Habermas, modern iletişim araçlarının demokratik kültürü ve farklı demokratik pratikleri geliştireceği yönünde görüş belirtir. Katılımcı modelleri ütöpik olarak niteleyen Thornton ise, bu tür yaklaşımların sadece bir ideal olarak var olabileceğini savunur. Akgül'e göre internet, toplumu oluşturan çeşitli birimler arasında hızlı, zahmetsiz iletişim ve bilgi paylaşımı sağladığı için toplumun demokratik sürece katılması, farklı görüş ve önerilerin duyurulması, tartışılması ve kamu yönetiminin saydamlaşması konusunda yeni olanaklar ortaya çıkaracak, toplumsal denetim bu sayede sağlanabilecektir. Bu arada Rheingold, yavaş da olsa dijital demokrasiye adım atıldığını belirtir.

Sanal Sokaklar olarak da adlandırılabilir olan internet ortamında, demokratik hak arayışları ve belirli konularda hedefe ulaşma çabaları giderek daha fazla başvurulmuş ve etkili sonuçlar doğuran bir yol haline almaya başlamıştır. Hatta demokratik taleplerin dile getirilmesi adına internet üzerinden yürütülen kampanyalar sokaklarda yürütülenlerden daha etkili sonuçlar doğurabilmektedir. Sanal ortamda yürütülen eylemler bütün dünyaya açık olup, sokakta kaybolup giden bir ses olmanın ötesine geçerek evrensel bir katılıma ve desteğe uygun bir hal alabilmektedir.

İnternetin, pek çok kullanım biçimi ile siyasi alana sağladığı katkılara bakılırsa demokrasiyi geliştirecek bir araç olarak kullanılabilir gibi görünmektedir. Örneğin; vatandaşlar bir siyasal partinin, her hangi bir sivil toplum kuruluşunun, parlamenterlerin veya hükümet üyelerinin hatta cumhurbaşkanının elektronik posta adreslerine yazacakları bir mesajla dilek, şikâyet ve taleplerini dile getirebilirler. Siyasal kuruluşların web sitelerini ziyaret ederek kendilerinden projeleriyle ilgili bilgiler alabilmeleri veya tartışma ve haber grupları ile internet üzerinden fikir alışverişinde bulunmaları da mümkündür. Tüm bunlar internetin demokrasiye katkılarını artırabilecek faktörler olarak karşımızda durmakta ancak, gereken düzenlemelerin yerinde ve zamanında yapılamamış olması sebebiyle beklenen

ölçüde gelişme kaydedilememektedir. İnternetin demokrasiyi geliştirici ve bürokrasi cenderesinden kurtarıcı fonksiyonu konusundaki inanç veya özümseme yetersizliği de oldukça önemli bir problem kaynağı oluşturmaktadır. Yapılan gözlemlere göre, internet aracılığıyla ulaşılmaya çalışılan siyasal elitlerin neredeyse tamamı, elektronik mektuplara cevap vermemekte muhtemelen de okumamaktadırlar. Anlaşılan o ki, internetin bir demokratik işlev üstlenme potansiyeli, siyasal elitler tarafından henüz inandırıcı görünmemektedir (Serdar, 1999:15).

Uygulamada yeterli ölçüde gelişme sahası bulamamasına rağmen **Elektronik Demokrasi** kavramı çağdaş kavramlar arasında yerini çoktan almış bulunmaktadır. Hatta internete doğrudan demokrasinin yeniden doğuşuna kaynaklık edebilecek bir araç gözüyle bakılmaya bile başlanmıştır. Ancak, bu konuda ayakları yere basmayan iddialarda bulunmak çok doğru görünmemektedir. Sağladığı onca katkıya rağmen, barındırdığı olumsuzluklar, kötüye kullanılmaya açık yapısı, ağ kaynaklarını elinde bulunduranların lehine gelişmesi, bilgisayar ve internetin yüklü bir maddi külfet ve iyi derecede bir eğitim gerektirmeleri ve bütün vatandaşlar tarafından kullanılamaması gibi bir takım eksiklikleri nedeniyle internetin çok fazla abartılmaması gerektiği ortadadır.

Öte taraftan, internette mahremiyetin her geçen gün daha fazla ihlal edilmesi, internet kullanımında erkek kadın ve gelişim düzeyleri farklı ülkeler arasındaki eşitsizlik başta olmak üzere giderilemeyen dijital eşitsizlik ve elektronik gözetim gibi durumlar internetin özgürlük ve eşitlik kavramları ile ilişkisini daha da problemli hale getirmektedir.

5.4. İnternet, Gözetim ve Özel Yaşam

İnternetle bağlantılı tartışmalı konulardan birini de “*elektronik gözetim*” oluşturur. Herkese açık yapısıyla internet, bir gözetim aracı olarak kabul görmeye oldukça müsait görünmektedir. Sanal topluluklar veya net vatandaşları paylaşımlarının gizliliğinden ve bilinmeyen birileri tarafından gizliden gizliye gözetlenmediklerinden kesinlikle emin bulunmamaktadırlar. O kadar ki, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte özel hayatın sonunun geldiği bile iddia edilmiştir. Bu durum, izlenme paranoyasını giderek daha büyük boyutlara taşımaktadır. Geliştirilen yeni ve oldukça güvenilir şifreleme tekniklerine ve güvenlik önlemlerine rağmen insanlar internet ortamında kendilerini gerçek anlamda güvende hissedememektedirler. Kişilerin ziyaret ettikleri internet sayfalarının, elektronik posta

kutularının, internet erişimi amacıyla kullandıkları bilgisayar ya da ortamların denetlenmesi ve sanal âlemde attıkları her adımlarının gözetlenmesi her zaman için söz konusu olabilmektedir.

En özel bilgilerin bile tüm dünyaya açık olması, enformasyon toplumunda sıradan bir olay. Sivil toplumun en önemli unsurlarından biri olan özel hayat, yok olup gitme tehdidiyle karşı karşıya bulunuyor. Araştırmalara göre, çok sayıda internet kullanıcısı özel online aktivitelerinin gizli kalmadığından emin ama yine de internette sörf yapmadan duramıyorlar. Oysa internet yurttaşı, onun hakkında hangi bilgilerin depolanmış olduğunu da bilmiyor, bu bilgilere kimlerin ulaşabileceğini de (Ulrich, 2001:52-53).

Kısaca ifade etmek gerekirse, internetin denetim ve gözetime açık olduğu, bireylerin sanal ortamdaki her hareketlerinin gözetlenmesinin oldukça sıradan bir hadise olduğu ve bu ortamı paylaşan kişilerin elektronik bir göz ya da gözler tarafından gözetim altında tutulmadıklarından kesinlikle emin olamayacakları rahatlıkla söylenebilir. Sanal ortamda toplanan verilerin ticari ve reklâm amaçlı kullanılması mümkün olabileceği gibi, şantaj, sabotaj, kişisel bilgilerin kopyalanıp taklit edilmesi vb. yollarla zarara uğratma amaçlı olarak kullanılması da söz konusu olabilmektedir.

Lyon'un ifadesiyle, gözetim yeni değildir. İnsanlar geçmişten beri ne yaptıklarını kontrol etmek, kaydettikleri ilerlemeyi izlemek, örgütlemek veya korumak için diğerlerine bakma gereği duymuşlardır. Bununla birlikte gözetim, modernitenin temel bir özelliğidir. Araştırmalar bilgisayarların, gözetim kapasitesinde ciddi ve çarpıcı bir büyümeye yol açtığını göstermiştir (Lyon, 1997:39-80).

Bozkurt (2004b)'un belirttiği gibi, teknolojik gelişime paralel olarak ağırlık kazanan modern gözetimin tehlikelerine dikkat çeken çalışmaların başında Orwell'in 1984 romanı gelmektedir. Gözetim konusunda en çarpıcı ve etraflı analiz ise postmodern teorinin önemli isimlerinden Foucault'dan gelmiştir. O, gözetimi anlatmak için, Bentham'ın "panopticon hapisanesi" benzetmesini kullanmıştır. Panopticon'un mimarisinde, çevrede halka halinde bir bina, merkezde bir kule ve bu kulenin halkanın iç cephesine bakan geniş pencereleri vardır. Bu yapıda her aktör tek başınadır ve sürekli olarak görülebilir durumdadır.

Gözetim kavramı, internet gibi enformasyon teknolojilerinin gelişimine paralel olarak özel bir önem kazanmıştır. Bu teknolojiler, kalabalık kitleleri görünmeksizin ya da bilinmeksizin izlenebilir hale getirmiştir. Hemen hiç kimse kendisi hakkında nerelerde, ne

gibi verilerin toplandığını bilememektedir. Özgürlüğün teknolojik alt yapısını hazırladığı belirtilen internet, diğer taraftan, sıradan insanlar hakkında hiç hayal edilmedik düzeyde enformasyonun ortaya çıkmasına yol açmış, resmi otoriteler ağ üzerindeki milyonlarca insanı çok daha kolay izleyebilir hale gelmişlerdir.

İnce (2000:162-163)'nin de ifade ettiği gibi, tarih boyunca iktidarların en önemli araçlarından birisi olan gözetim, toplumsal yaşamda asıl ağırlığını modern zamanlarda hissettirmeye başlamıştır. Sistematik izleme olarak gözetim konusuna, ilk olarak Marx dikkat çekmiştir. Biçimsel olarak özgür hale gelmiş olan işçilerin düşük maliyetle en yüksek üretimi sağlayacak şekilde çalıştırılabilmesi için, kapitalist yöneticiler kendilerini işçileri denetlemek zorunda hissetmişlerdir. Weber, bürokratik yönetimlerin özelliklerinden birinin ayrıntılı kayıt ve dosyalama olduğunu belirtmiştir. Modern gözetimin tehlikelerine dikkat çeken çalışmaların başında, Orwell'in ünlü romanı "1984" gelmektedir. 1949'da yayınlanan romanda, "Büyük birader" adı verilen dev bürokratik organizasyon tarafından vatandaşların 24 saat gözetim altında tutulduğu bir toplum anlatılmaktadır. Burada çizilen senaryo, vatandaşların düşüncelerinin dahi denetlendiği bir topluma doğru gidildiği şeklindedir.

İnternette karşılaşmaları muhtemel tehlikelerden korumak için ailelerin, çocuklarını denetlemeleri beklenen bir durumdur. Ebeveynler internet konusunda belirli oranlarda denetimde bulunmaktadır. Nitekim bu kontrolün etkili olacağını ve sonuçların çocukları için olumlu olacağını ümit ederler. Araştırmalar da olumlu sonuçların ortaya çıkmasında ebeveyn kontrolünün önemini destekler bulgular sağlamaktadır (Amato ve Fowler, 2002; Wang vd., 2005:1250). Yüksek düzeyde bir ebeveyn kontrolünün okulda daha iyi derecelere ve gençler arasında daha düşük düzeyde sapma davranışlarına eşlik ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Pettit vd., 2001; Wang vd., 2005:1250). Bu tür bir denetim, her ne kadar genç bireyler tarafından hoş karşılanmayacak ise de internet ortamında cirit atan sayısız tehlikeler karşısında kaçınılmaz olmaktadır.

6. İNTERNET VE SOSYAL YAŞAM

Dinamik yapıları gereği ortaya çıkan hemen her yenilikten belli oranlarda etkilenen toplumlar ve kültürlerin internet sahasındaki gelişmelerden etkilenmemesi düşünülemezdi. Nitekim beklenen etkilenme gecikmeden meydana geldi ve hızla artan bir ivme kazandı. Bugüne kadar ortaya çıkan teknolojik yeniliklerin çok azı toplum hayatında internet kadar hızlı bir değişme meydana getirmiştir ve belki de insanlar hiçbir yeniliğe bu kadar hızlı adapte olamamışlardır. Olayın varmış olduğu noktayı görebilmek için bugün hemen her kavramın başına bir “e-” öneki (e-posta, e-ticaret, e-öğrenme, e-sohbet vs.) veya “sanal”, “dijital”, “elektronik” nitelemelerinin getirilmekte olduğunu görmek yeterli olacaktır.

Günümüz teknolojik araçlarına yönelik temel beklenti fonksiyonlarının büyük, boyutlarının küçük ve mobil (taşınabilir) olmaları şeklinde gerçekleşmektedir. Kendisi büyüdükçe bağlantı aygıtları küçülmeye ve mobil hale gelmeye başlayan internet bu beklentiyi önemli ölçüde karşılar duruma gelmiştir. Bu sayede internet çok kısa bir sürede cebe girdiği gibi (cep telefonu ile bağlantı), istenen her yerden (havada, karada, denizde) kablosuz olarak anında internete bağlanmak da mümkün olabilmektedir.

Otuz yıldan kısa bir sürede, yaklaşık 550 milyar sayfadan oluşan ve tüm dünyayı kapsayan dev bir ağ olduğu ve internet trafiğinin her yüz günde bir ikiye katlandığı söylenmektedir. Bununla birlikte internet, ulus aşırı ilişkilerin geliştirilmesine hız kazandırmış, bu da çok kültürlü firmalar gibi toplumsal aktörlerin doğrudan doğruya başka toplumlarda faaliyet göstermesine olanak sağlamış, böylece internet küreselleşmenin itici gücü olmuştur (Kaiser, 2001:40-41).

Hakkında dile getirilen çok sayıda olumsuz değerlendirmeye rağmen internetin, hayatımızdan çıkarıp atmamız mümkün olmayan bir sosyal dönüştürücü olduğu şüphe götürmez bir gerçek. Yerküreyi saran siber veya dijital ağlarla bütün dünyayı bir birine bağlayan internet, alışkanlıkları ve değer yargılarını değiştirerek yeni bir toplum meydana getirmenin işaretlerini vermektedir. Spekülasyonlara, komplo teorilerine ve filmlere sıkça konu olmaya başlayan internet, bir yandan evrensel bir paranoyaya zemin hazırlamakta, öte taraftan kültür benzeşmesini hızlandırarak bugünkü medeniyetin nasıl bir sona doğru gitmekte olduğuna dair kehanetleri adeta imkânsız kılmaktadır.

6.1. İnternet ve Toplum

Bireylerin sosyalleşmelerinde, sosyal çevreleri ile ilişkilerinde ve sosyal yaşantılarında internetin çok etkili olmaya başladığı ve sosyal hayatı, toplum ve kültürleri hızla değiştirip dönüştürmekte olduğu artık yadsınamaz.

Aslında elektronik iletişim ve sanal ilişki konuları o kadar yeni olgular ki, bunun toplumsal olarak ne anlama geldiğinin akademik araştırmalarla kesin bir şekilde ortaya konması neredeyse imkânsız gibi görünmektedir. İnternet, yeni ilişkilerin ve toplulukların oluşumuna katkı mı sağlamaktadır yoksa bireylerin toplumla ve gerçek dünya ile ilişkilerini bozarak onları izole mi etmektedir? Bu konuda sergilenen tüm çabalara rağmen, elektronik ağlarda sosyalleşmenin ne kadar gerçekleştiği ve bu yeni sosyalleşme biçiminin kültürel etkilerinin neler olduğu hala belirsizdir (Castells, 2005:475-476).

Hızla gelişen bilişim sektörü, bireyleri teknolojiye ayak uydurmaya zorlamaktadır. Artık mektup yerine e-posta, telefon yerine video konferans ve kütüphane yerine arama motorları gibi araçlar kullanılırken, kişiler arasındaki yüz yüze sohbetin yerini de sanal sohbet almaktadır (Kavak, 2001; Tezci, 2003:16).

İnternet aracılığıyla karşılıklı paylaşılanlar elektronik ortamda paylaşılabilen bilgi, belge ve verilerden ibaret değil elbet. İnsanlar bugün, duygu, düşünce ve ilgilerini de internet aracılığıyla çok yoğun bir biçimde paylaşmaktadırlar. Öyle ki, bilgisayar başında oturan bireyler hiçbir insan yüzü görmeden, hiçbir jest ve mimiğe şahitlik etmeden başka insanlarla saatlerce yazışmakta, oyunlar oynamakta ve sanal bir birliktelikle zaman geçirmektedirler, ihtiyaç duyulan jest ve mimikleri karşılamak için birtakım semboller üretmeyi de ihmal etmeden. Bu semboller öyle bir boyuta vardı ki sembolik bir internet dili bile oluşmaya başladı. Sanal dünyanın sosyo-kültürel anlamda önemli bir alternatif haline gelmiş olması arkadaşlarla, eş dost ile buluşmak yerine evden chat yapmayı ya da internet üzerinden karşılıklı oyun oynamayı tercih edilir duruma getirmiştir (İnce, 2000:158).

İnternet eleştirmenlerine göre, sanal ortamdaki erişimimiz dahilinde bize sunulanlar gerçekte başkalarınca yönlendirilirken, safça kaderimizin kendi elimizde olduğu zannıyla internet'teki evrenlerimizde tıklar dururuz. Daha da kötüsü ifade özgürlüğü ve özel yaşamın mahremiyeti gibi yücelttiğimiz haklar kurnazca daraltılırken bunun farkına varamayız bile. İnternet insanlık için ne bir kurtuluşun ne de bir yok oluşun habercisidir, ama tıpkı her

büyük teknolojik gelişme gibi yaşamlarımızı esaslı biçimde değiştireceği açıkça ortadadır (Saphiro, 2002:191-193).

Elektronik ticaretin ekonomik ve sosyal boyutunu ele alan Bozkurt (1999:57)'a göre, e-ticaret ekonomik ve sosyal alanda önemli değişimleri beraberinde getirmektedir. Global rekabet ve verimlilik artmakta, firmaların yapıları ve çalışma şekilleri değişmekte, verimlilikteki artışın sosyal boyutta olumlu etkilerinin olacağına dair iyimser yorumlar yapılmaktadır. Öte taraftan, enformasyon teknolojileri bir taraftan yeni işler yaratırken, diğer taraftan birtakım geleneksel meslekleri de ortadan kaldırmaktadırlar. Bu yeni işlerin büyük bir kısmı yüksek vasıf gerektirdiğinden, düşük vasıflı işgücü her zamankinden daha fazla işlerini kaybetme riski ile karşı karşıya kalacaktır.

İnternetin faydalarını dile getiren değerlendirmeler kadar, olumsuzluklarına vurgu yapılan eleştiriler de sıkça gündeme gelmektedir. Kimi eleştirmene göre internet toplumu, sosyal ilişkileri zayıflamış, kendi içine kapanmış, yaşamını bilgisayar başında sürdüren ve çevresini ihmal eden kişilerden oluşan problemlili insanlar yumağını simgeliyor. Oysa interneti, sosyalleşmenin yeni bir boyutu olarak tanımlayanlar da var. Onlara göre, internet kullanıcıları interaktif araçlar sayesinde, normal yaşantılarında hiçbir zaman kuramayacakları ilişkileri kolaylıkla kurabiliyor, ulusal sınırların olmadığı bir ortamda, dünyanın dört bir yanından dostlar edinebiliyorlar.

Paul Virilio, Alain Finkielkraut gibi bazı düşünürlerse interneti insanların refah ve mutluluğu için bir tehdit olarak görmektedirler. Virilio, internetin coğrafi sınırları yok ettiğini ancak insanları yalnızlaştırıp izole ettiğini iddia eder. İnsanların çokça iletişimde bulunduklarını, ancak gittikçe daha az konuştuklarını tespit eden Virilio, internet bağımlılığından söz ederken “Bilişim Bombası”, “Elektronik Afyon” gibi ilginç kavramlar kullanır. Yazarın ifadesine göre, Avrupa’daki psikiyatri klinikleri internet bağımlılığından kurtulmak isteyen insanlarla dolup taşmaktadır. Buna rağmen kurumlar, şirketler, okullar, üniversiteler, televizyon kanalları, gazeteler, dergiler, hipermarketler, parlamentolar, şehirler, ülkeler sanal dünyaya taşınmaya devam ediyor. Uzun vadede internetin insanları mutlu mu yoksa mutsuz mu kılacağı aslında onun kimler tarafından nasıl kullanılacağına bağlı. İyi şeylere aracılık etmesi koşuluyla internet 21. Yüzyılın en yararlı buluşudur denilebilir (Tarcan, 2005:5-8).

6.2. İnternet ve Aile

Sanal sohbet ve sanal ilişkiler yoluyla kişiler arası gerçek iletişim ve ilişkilere yeni boyutlar kazandırmakta olan internet, bireylerin aile içi ve sosyal çevre ile olan ilişkilerinde birtakım problemleri de beraberinde getirmiştir. Aile ve eşlerin ihmal edilmesinden, sanal ihanet ya da eşlerin aldatılmışlık psikolojisine girmelerine, çocukların sanal uzayda başıboş savrulmalarından, bireylerin gerçek ilişkilerde bocalamalarına kadar çok çeşitli problemten söz etmek mümkündür.

Aile kurumu genelde iki cins arasındaki ilişkileri ve neslin devamını düzenleyen ve standartlaştıran bir sistemdir. Aile genel olarak nüfusu yenileme, millî kültürü taşıma, çocukları sosyalleştirme, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmin fonksiyonlarının yerine getirildiği bir kurumdur (Erkal, 1995:92; Aydın, 1997:35-36).

Tarih boyunca toplum gibi, aile de değişikliklere uğramış ve büyük dönüşümler yaşamıştır. Aile, biyolojik ilişki sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal vb. yönleri bulunan toplumsal bir birimdir (Sayın, 1990:2; Aydın, 1997:35-36).

Aile bir temel kurum ve temel grup olarak, yüz yüze ilişkilerin olduğu, birincil karakteri ile kader birliğine dayalı biyolojik, psikolojik ve sosyal birim olarak fertlerine kişilik kazandıran bir sosyal bünyedir. Sosyal gruplar, insanlar arası sosyal ilişkilere, sosyal ilişkiler de toplumdaki fonksiyonlara bağlıdır. Aile içinde sosyal ilişkiye giren aktörler, birbirleriyle etkileşimde bulunurlar. Ailede doğuştan kazanılan statüler ve rollerden meydana gelen sosyal gruplar içindeki sosyal ilişkilerin örüntüsü ve sosyal yapı ağı işleyen bir bütün oluşturur. Aile fertleri arasında içten, samimi, duygusal etkileşim vardır. Bu etkileşim, her gün tekrarlanan, yaşanarak doğan duygu, düşünce ve davranışlar ile varlığını sürdüren karşılıklı eylemler halindedir. Ailede sosyal ilişkilerin oluşması ve süreci, onları içte ve dış çevrede etkileyen faktörlere dayalıdır (Nirun, 1994: 65-105).

Çok zengin bir bilişim ve iletişim ortamı sağlamakla kişilere kendilerini daha iyi ifade etme, başka şekilde imkân bulamayacakları ilişkilere kapı aralama ve aradıkları hemen her şeye parmaklarının ucundaki bir tıklama ile ulaşma imkânı sunan internet, giderek daha çok probleme kaynaklık eder hale gelmiştir. Yemek ve pasta tariflerinden

evlilik ve aile hakkındaki bilgilere, çocuk bakımından sağlıkla ilgili bilgilere kadar çeşitli sahalarda, kadın ve aileye yönelik olarak hazırlanmış web siteleri bulunduğu gibi, evlilik konusunda danışmanlık yapan ve evlenmek isteyenlerin aradıkları nitelikteki kişilerle bağlantı kurmalarına yardımcı olan çok sayıda internet sitesi oluşturulmuş bulunmaktadır.

Çeşitli yararlar sağlamakla birlikte bu siteler ve diğer internet ortamları potansiyel bir sürü problemi de bünyelerinde barındırmaktadırlar. Bu ortamların yol açabileceği problemler sıralandığında uzayıp giden oldukça kabarık bir problemler listesi ile karşı karşıya kalmaktayız. Sanal âlemde aradıkları mutluluğu bulamayan bireylerin yaşadıkları psikolojik bunalımlar. Kontrolsüz bir şekilde internetle baş başa bırakılan çocukları bekleyen tehlikeler. İnternet başında saatlerce zaman geçirip evlerini, işlerini ve ailelerini ihmal eden bireylerin yaşadıkları çatışmalar. Sanal ilişkilere kendilerini iyice kaptıran bireylerin içine düştükleri gerçek hayattan kopma. Eşlerinin internette başkalarıyla ilişkiler içinde olduğu endişesi taşıyan çiftlerin yaşadıkları huzursuzluklar. Sanal ortamda tanışılan ve zihinde belli bir kalıba oturtulan muhatabın gerçek kimlik ve kişiliği ortaya çıktığında yaşanan hayal kırıklığı. Daha da önemlisi, bu ve benzeri problemlerin bireylerin aile içi ilişkilerine yansması ve çeşitli yerlerden darbe alan ve sarsılan ailenin bir de internetten ağır bir darbe almaya başlaması, söz konusu kabarık listenin bir kısmını oluşturmaktadır.

İnternet kaynaklı mağduriyet yaşayanların başında hiç şüphesiz çocuklar gelmektedir. Çocuk pornosu, istenmeyen kişilerle tanışma, aile ve toplumdan koparak izole olma, okul başarısında düşüş, zaman ve enerjinin boşa harcanması gibi problemler açısından bakıldığında çocukların, internet'in faydalarından çok zararlarıyla karşı karşıya kaldıkları gözlemlenmektedir. Kısaca ifade edilecek olursa, başta eğitim, iletişim, üretkenlik olmak üzere çeşitli alanlardaki yararlarına rağmen bilgisayar ve internet kullanımının, çocuklar için olumsuz fiziksel, psikolojik ve sosyal etkilerinin bulunabileceği inkâr edilemez (Tuncer, 2005).

Kimi eğitimciler tarafından bilgisayarın küçük yaşlardaki çocukların gelişim özelliklerine uygun olmadığı savunulmaktadır. Bilgiye ulaşmadaki kolaylığın istenmeyen siteler için de söz konusu olduğu unutulmamalıdır. Çocukların şiddet, uyuşturucu ve cinselliğe ilişkin yayınlara ya da onları yanlış yönlendirebilecek, gelişim düzeylerine uygun olmayan bilgilere ulaşmaları çok kolay olmaktadır. Bununla birlikte, çocuklar etkileşimli internet ortamında kendilerine zarar verebilecek kişilerle tanışabilirler. Sanal ortamın

cazibesi, onların spor veya ödev yapmak ya da arkadaş ve aile çevresiyle birlikte olmak için geçirecekleri zamanı da azaltabilir (Akkoyunlu, 2001).

Sonuç olarak denilebilir ki; internet her kesimden insan için olduğu gibi aile ve çocuklar için de faydalı olabilecek çok zengin içeriğe sahip bulunmaktadır. Ancak, dikkat edilmediği ya da kontrolsüz kullanıldığı takdirde internet ortamlarında hem çocuklar hem de ebeveyn için olumsuz olabilecek durumlarla karşılaşılabilir ve aile ilişkilerini derinden yaralayacak sorunlar yaşanabilir. Bu tür sorunların önünün alınabilmesi ise, ebeveyn ve çocukların internet ve içerikleri konusunda bilinçlendirilmesine ve internet kullanımı konusunda ailece birtakım kuralların belirlenip tavizsiz uygulanmasına bağlıdır.

6.3. İnternet ve Bireysel Yaşam

Sanal ortamda ilişki kuranlar, genellikle bir birlerine karşı dürüst davranmamakta, kurmaca kimliklerle gerçekte olduklarından çok farklı görünmeye çalışmaktadırlar. Bu şekilde başlayan bir dizi olumsuzluğun zamanla kişileri birtakım psikolojik ve kişilik problemleriyle karşı karşıya bırakması kaçınılmaz olmaktadır. Çünkü sanal ilişkilerde kişiler muhatapları ve onların samimiyeti hakkında hiçbir şey bilmiyor ve başka bir kimlikle konuşup yazıırken aynı şeyin kendisine de yapılabileceğini düşünüyor. Bu kısır döngü bir süre sonra internet kullanıcılarının sistematik olarak güven duygularını örselemeye ve güvensiz insanların sayısını arttırmaya başlıyor. Yani insanlar güvenmemeyi öğrenmektedirler. Bilinçaltında bu şekilde oluşan güvensizlik duygusu insanların tüm yaşamlarına yansımakta ve onları kendilerine yabancılaştırmaktadır (Şahinboy, 2002:36).

İnternetin bireysel yaşama yönelik en önemli etkilerinden biri net bağımlılığı olarak yansımaktadır. İnternette ölesiye oyun oynayıp tükenen ve bilgisayar başında yığılıp kalan veya 24 saatten fazla bilgisayar başından chat yapan kişiler bulunduğu yönünde medyaya yansıyan haberlere sıkça rastlamaktayız.

Başlangıçta merakla veya bilgiye erişim amacıyla başlayan internet gezginliği, zamanla bazıları için bir tür bağımlılık halini almaktadır. Siber uzayda gezinmeye kendini iyice kaptıran anne babaları, çoğu sağlıksız olan internet kafe ortamlarında zaman geçiren ve derslerinde başarısız olan veya internet oyunlarında hedefe ulaşmak için saatlerce çabalayıp bilgisayar başında tükenen çocukları duydukça problemin hangi boyutlara vardığını daha net görmekteyiz.

Varlığı inkâr edilemeyecek derecede ortada olan ve psikiyatri kliniklerinin dolup taşmasına yol açan internet bağımlılığının nasıl tespit edilebileceği, belirtilerinin neler olduğu, bağımlılığın hangi boyutlara varabileceği ve alınması gereken önlemlerin neler olduğunun tespiti çok kolay olmamakla birlikte yapılan çalışmalara dayanarak bazı şeyler söylemek mümkün.

Araştırmalar milyonlarca kişinin internetteki porno, online alışveriş ve oyun içerikli sitelerde ya da hobi sayfalarında saatlerce zaman geçirdiklerini gösteriyor. Gözlemlere göre net bağımlıları sosyal ortamlardan yani dostlarıyla vakit geçirmekten, aile ve iş hayatından ve öteki iletişim biçimlerinden giderek uzaklaşıyorlar. İnternet bağımlılığı konusunda yapılan araştırmalara göre, çoğu kişi sanal âlem ve chat ortamlarını bir tür uyuşturucu gibi görüyor. İnternet bağımlılarında gözlenen psikolojik değişimler, sanal dünya tutsaklığının alkolizm gibi bir bağımlılık türü olarak tıp literatürüne girmesini sağlayacak nitelikte görünmektedir. Zira onlar için gerçek dünya ilgi odağı olmaktan çıkmaya, aile yaşamı anlamını yitirmeye, siber dünya her şeyden önemli ve vazgeçilmez bir yaşantıya dönüşmeye başlıyor. Bu şekilde gerçek çevresinden kopan kişi, sanal çevresi ve ilişkileri ile kendine yeni bir yaşantı kurmuş oluyor (bkz. AA, 2005; Cengizhan, 2005; Tekfidan, 1999).

Kısaca, tıpkı alkol bağımlılığı gibi bir ağ bağımlılığından söz edilebilir. Telefonun sürekli meşgul olması, telefon ve internet faturalarının kabarması, internet nedeniyle eşler arasında anlaşmazlıkların baş göstermesi, misafirlik ve eğlence gibi ev dışı faaliyetlerde azalma meydana gelmesi, sportif faaliyetlerden uzaklaşma, kondisyon kaybı, aile içi ilişkilerin ve bağların zayıflaması, iş veriminde düşüş yaşanması, uykusuz kalma ve yorgunluk, elektronik alışverişte artış olması, başka iş ve kişileri sanal yaşama engel olarak görme ve onlardan kaçış gibi belirtiler internet bağımlılığına dair ipuçları olarak kabul edilmektedir (Alat, 2004; Çankırlı, 2003; Ojalvo, 2004).

Bağımlılar üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda; uykusuzluk, hareketlerde uyum bozukluğu gibi rahatsızlıkların ortaya çıktığı saptanmıştır. Psikiyatrlar madde bağımlılığıyla internet bağımlılığının temelinde yatan sebeplerin aynı olduğunu belirtmektedirler. Onlara göre, internet kullanımı bağımlılık aşamasına geldiğinde internet kullanmadığı zaman kişi sıkıntı, huzursuzluk ve aşırı istek duymaktadır. Diğer bağımlılıklarda olduğu gibi internet bağımlısının sosyal yaşamı da bu durumdan olumsuz etkilenmektedir (Alat, 2004; Ekici, 2002).

İnternet kullanımının sorun olmaması için uzmanlar tarafından, bilgisayarın az vakit geçirilen bir mekâna taşınması veya başkalarının görebileceği bir şekilde yerleştirilmesi, ihtiyaç olmadıkça bilgisayarın kapalı tutulması, internet bağlantısı ve e-posta okuma zamanı konusunda bir plan yapılarak bu plana uyulması, bağlantının kontrollü yapılması ve gerektiğinde bağlantının kesilmesi önerilmektedir.

6.4. İnternet ve Toplumsallaşma

Sosyalleşme, insanların üyesi oldukları toplumların kültürlerine ait inanç, değer ve normları kazanma ve uyumlu birer üye olarak topluma katılma sürecidir. Bu süreci olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen çok değişik etkenler bulunmaktadır. Sosyo kültürel çevre, toplumsal değişim ve dönüşümler bu etkenlerin başında gelmektedir. Teknolojik ilerleme ve yeniliklerin, sosyal değişim ve dönüşüm üzerinde özellikle hız ve yaygınlık kazandırma yönünde çok büyük bir etkiye sahip bulunduğu bilinmektedir. Bu bağlamda internetin yeni bir sosyal etkileşim ortamı sağlamakta olduğu, yeni toplumsal ilişki biçimlerinin gelişmesine aracılık ettiği ve yeni kültürel oluşumların habercisi olduğu gözlenmektedir (DPT, 2001).

Kimileri internet'in, insanların ilişkilerini sınırlandırdığını, asosyalleştirdiğini ve eve kapattığını iddia ederken; kimi de bu görüşün tam tersini savunmaktadır. İnterneti yeni bir sosyalleşme aracı olarak görenler, bu kadar kısa zaman ve az harcamayla dünyanın dört bir tarafından arkadaş bulmanın veya aynı zevklere sahip insanlar arasında gruplar kurup planlar yapıp gerçekleştirmenin başka bir yolla mümkün olmayacağını savunmaktadırlar (Akınoğlu, 2002:23-27).

Rheingold, internetin bireyleri yeni bir sosyalleşme sürecine soktuğunu ifade ediyor. Yüz yüze gelmekten korkan, kaçan insanların, kimi konuları konuşamayan kişilerin internet sayesinde bu çekingenliklerini yendikleri görülmüştür. Aynı zamanda mekân kırılmaya uğradığı için kullanıcıdan binlerce on binlerce kilometre uzakta olan bireylerle iletişim ve birliktelik sağlanarak farklı bir toplumsallaşma süreci başlamıştır (Boz, 2000:24).

Sivri'ye göre, internette chat yapanların büyük çoğunluğu, tanımadıkları, bilmedikleri kişilerle chat yapmaktadırlar. Üstelik chat yapmaktaki ilk amacın, farklı kişileri tanımak ve farklı kişilerle arkadaşlık kurmak olduğu gözlenmektedir. Bu arada, kişiler hiç kimseye anlatamadıkları özelliklerini chat ortamında anlatarak rahatlamakta,

olmayı istedikleri fakat olamadıkları kişiyi sanal dünyada canlandırarak, ideal bir kişi olma isteğinin oluşturduğu baskıdan kurtulmaya çalışmaktadırlar (Sivri, 2003).

Araştırmalara (Yetim ve Güler, 2002) göre, internet kafeyi kullanma amaçları arasında, chat yardımıyla dostluk kurma ve flört etme ilk sırada yer alıyor. Ancak, ilişkilerin sanalla sınırlı kalması, internette kurulan arkadaşlıkların gerçek hayata yansımaması dikkat çekici (Çelik, 2000).

Kısaca ifade etmek gerekirse; internet yeni bir toplumsallaşma ortamı olarak kabul edilebilir. Zira sanal ortamda tanınmayan yabancılarla iletişim kurma ve sohbet etme kadar tanıdıklarla internet aracılığıyla iletişim kurulması ve sıcak ilişkilerin devam ettirilmesi de sık görülen bir durumdur. Kişilerin bu ortamda yeni arkadaşlıklar, yeni ilişkiler kurma teşebbüslerine ve siber uzamda, sosyalleşmenin önemli unsurları olan iletişim, sohbet ve oyun unsurlarını yoğun biçimde kullandıklarına çok sık şahit olmaktayız. Hatta bireylerin kendilerine sanal dünyada yeni roller biçtikleri ve ideallerindeki kişi olabilmek hayaliyle kendilerine kurmaca kimlikler oluşturdukları da sıkça görülmektedir. Ancak iletişim kurma, yeni arkadaş ve çevreler edinme yönündeki bütün bu çabalarının kişiyi toplumsallaştıracığı mı yoksa aksine iyice toplum dışına iterek hayali bir dünyaya mı hapsedeceği sorusu tam olarak cevap bulamamaktadır.

6.5. İnternet, Yabancılaşma ve Sosyal İzolasyon

İnternette yenilikler keşfettikçe sanal uzayda sörfe daha çok vakit ayırmaya başlayan kullanıcılar zamanla toplumdan uzaklaşıp iç dünyalarına kapanabilir, yalnızlık, yabancılaşma ve toplumdan soyutlanma durumu ile karşı karşıya kalabilirler. Toplumdan uzaklaşıp başkalarından soyutlanma bireylerin toplumla bütünleşememesi sonucunu doğurmakta ve sosyal bağların giderek daha çok zayıflamasına ve sosyal ilişkilerin yok olma noktasına gelmesine yol açmaktadır.

İnternette sörfe bağımlılık derecesinde kendilerini kaptıran bireyler, giderek kendilerine sanal bir dünya oluşturmakta, kişisel dünyalarını hayallerden örülü bir çerçeve içine hapsedmekte ve gerçek dünya, çevre ve kişilerle ilişkilerde kopmalar yaşamaktadırlar. Sosyal çevresini oluşturan diğer bireylerin bu dünyaya yabancı olmaları durumunda ise birey ötekilerle paylaşacak fazla bir şey bulamadığından büsbütün iç dünyasına kapanmakta ve tamamen yalnızlaşmaktadır.

Toplumdan kopan, diğerleriyle paylaşacak fazla bir şey bulamayan ve sosyal çevreleriyle bütünleşemeyen bireylerin yabancılaşması kaçınılmazdır. İnternet aracılığıyla ilişkiye girdiği ya da tanımaya başladığı kendi kültürüne yabancı unsur ve değerler bireyleri etkilemekte ve kendi değerlerine karşı yabancılık hissetmelerine yol açabilmektedir. Yeni bir dünya keşfeden ve gerçek dünyasında bulamadığı pek çok şeyle sanal âlemde karşılaşan bireylerde, kaygı, çatışma, gerçek dünyalarını beğenmeme, hayatlarından hoşnutsuzluk ve kendi hayatlarındaki her şeyi huzursuzluk sebebi olarak görme şeklinde baskın bir psikolojik durum hüküm sürmeye başlayabilir. Bu olumsuz psikolojik durumun yoğun olarak yaşanması ise kişinin yabancılaşmasına ivme kazandırmaktadır.

Yabancılaşma ve kimlik bunalımı konusunda ilginç ifadelerde bulunan McLuhan ve Power, elektronik çağda insanların özel kimliklerini kaybedeceklerini vurgulamaktadırlar (Altay, 2003:40). Günümüz toplumlarında, özellikle gençlik kesiminde kimlik bunalımı yaşanmakta olduğu sıkça tekrar edilmektedir. Gerçek kimliklerinden kaçma çabası içinde bulunan bireylerin internet ortamında ısmarlama ya da kurgulama kimlikler inşa etmeye çalıştıkları da ortada. Ancak, sanal dünyanın sıcak ilişkilerden yoksun ortamında inşa edilen buzdan heykeller misali bu kimlikler, gerçek yaşamın sıcak gerçekleri karşısında eriyip gitmekte ve sahiplerini daha da kimliksizleştirerek kimlik bunalımını biraz daha derinleştirmektedir.

İletişim araçlarının gelişmesi ve kullanımı ile ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel küreselleşme yaşanmaktadır. Yabancı kültür bombardımanına tutulan gençlik, kendi kültürüne olan güvenini kaybetmekte ve yabancı kültürleri taklide yönelmektedir. Bu kültürel etki altında kalan gençler, kendisini güçsüz ve güvensiz hissedebilmektedir. Aradığını bulamayan ve kendi kültürel ortamdan rahatsızlık duyan gençlik, kimlik bunalımı yaşayarak yabancılaşmış tutum ve davranışlara yönelebilmektedir (Uygun, 2005).

Kimliğin yok oluşu ile kastedilen genellikle, küreselleşme sonucu kültürlerin, toplumların ve bireylerin benzeşmesi ve birbirlerinin tıpatıp aynısı haline gelmeleri olmakta ise de sanal dünyada kurgulanan kimliklerin yok olup gitmesi, çoğunlukla yukarıda örneklendiği gibi olmaktadır. Zira sağlam bir dayanağa tutunamayan, gerçek malzemelerle inşa edilemeyen temelsiz eserlerin yıkılması ve yok olup gitmesi kaçınılmaz olduğu gibi, sanal kimliklerin ve kurmaca kişiliklerin kalıcı olması da düşünülemez. Kumdan inşa

edilmiş büyük bir yalancı kulenin küçük ve basit bir gerçek rüzgârı karşısında dağılıp gitmesi gibi.

6.6. İnternet ve Sınıfsal Ayrışma

İnternet kullanımı konusunda toplumun bütün kesimleri arasında bir eşitlik sağlama imkânından henüz oldukça uzak bulunmaktadır. Bu durum beraberinde dijital eşitsizliği getirmektedir. Bu nedenle internet kullanımı, kimi kullanıcılar tarafından bir ayrıcalık olarak görülebilir. Her alanda olduğu gibi internet kullanımı konusunda da gelişmiş toplumlar ve üst düzeyde ekonomik kazanca sahip olan kişiler lehine bir ayrıcalık durumu olduğu inkâr edilemez. İnternet hizmetlerinin, alt yapılarının ve teknolojilerinin pahalı yatırımlar gerektirmesi sebebiyle bu ayrıcalık veya eşitsizlik durumu daha uzun bir süre de devam edecek gibi görünmektedir.

Bugün internet teknolojisi insanlara çok önemli işlerini yerlerinden kalkmadan, çarşı-pazar dolaşmadan, ulus aşırı sınırlar aşmak zorunda kalmadan, başka insanlarla yüz yüze gelmeden hal edebilme ve pek çok problemi parmaklarının ucundaki birkaç tuşa tıklayarak çözebilme imkânı sunmaktadır. Okumuş kesim başta olmak üzere pek çok kişi bilişim, iletişim, haber takibi, ticari faaliyet, ürün siparişi, bankacılık ve fatura ödemeleri gibi çoğu işini internet üzerinden yürütmektedir. Ancak internet imkânından yeterli düzeyde yararlanma konusunda toplumun bütün kesimleri eşit avantaj durumuna sahip olmadıklarından, internet teknolojisini sınırsız şekilde kullanan ve hemen her işlerini bu ortamda birkaç tıklama ile hal edebilen, dolayısıyla dünyayı parmaklarının ucunda hisseden kişiler kendilerini diğer insanlara göre daha ayrıcalıklı hissedebilirler. TV başındaki pasif izleyicinin aksine bilgisayar başındaki katılımcı bireyin sahip olduğu hâkimiyet ve kontrolün kendisinde olduğu, iş ve ilişkilere dilediğince yön verebileceği duygusu da ayrıcalıklı olma algısını pekiştirici bir rol oynamaktadır.

6.7. İnternet ve Boş Zamanın Ele Geçirilmesi

Boş zamanlar, günümüz toplumlarında en çok ihtiyaç duyulan alanlardan birini oluşturmaktadır. İş saatleri giderek kısaltmakta, boş zamanlarsa artmaktadır. Çalışan kesim için boş zaman yoğun çalışma koşullarının olumsuz etkilerinden kurtularak toplumla bütünleşmeyi sağlayan doğal bir yaşam hakkı durumundadır (Aytaç, 1994:341-354).

Genellikle, “çalışma dışı zaman”, “yaşamsal zorunlulukların ve biçimsel görevlerin yerine getirilmesinin dışında kalan zaman” şeklinde tanımlanan “boş zaman” kavramı günümüzde, zorlu hayat şartlarından, günlük koşuşturmalardan ve günlük hayatın stresinden kurtulmak için bir sığınak mesabesinde vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir.

Boş zaman etkinlikleri arasında internet kullanımı giderek üst sıralara doğru tırmanmaktadır. Giderek daha çok kişi, boş zamanlarında internete bağlanmayı kitap okuma, sanatsal etkinliklere katılma gibi entelektüel faaliyetlere; spor yapma, oyun oynama, arkadaş gruplarına katılma gibi bireysel ya da toplumsal etkinliklere tercih etmektedir. Boş zamana dair araştırmalarda bile internet kullanımını irdeleyen sorulara artık başlı başına bir anket maddesi olarak yer verilmektedir.

Günlük yaşantımız içinde, çalışma ve diğer etkinliklerimizin sıkıcı ve kendini tekrarlayan çabalara dönüşmesi, boş zaman değerlendirme etkinliklerini yaşamımızın önemli bir parçası ve bir yenilenme aracı hâline getirmiştir. Boş zaman, kişinin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının ve biçimsel görevinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır (Kılbaş, 2001: 28).

Hayati aktivitelerde verimlilik ve sağlıklı yaşam sürmede boş zamanların yararlı, dinlendirici ve motivasyonu arttırıcı aktivitelerle geçirilmesi oldukça büyük bir önem taşımaktadır. Ancak, boş olarak addedilen zaman dilimleri çoğu kere gerçekten de “boş” denilebilecek şekilde hiçbir şey yapmadan ya da faydasız aktivitelerle verimsiz bir biçimde geçirilmektedir. Söz konusu zaman dilimlerini heba eden ve verimsiz geçirilmesine yol açan türden işlerin sayısı ise her geçen gün daha da artmaktadır. İnternette gezinti de amaçsız ve ne aradığını bilmeden, oradan oraya savrulma şeklinde gerçekleştirildiği takdirde boş zamanların verimsiz, anlamsız ve gereksiz bir biçimde harcanmasına yol açmakta, dinlenme ve performans arttırma imkânlarının heba edilmesine neden olmaktadır.

7. İNTERNETLİ YAŞAM: YENİ TEHDİTLER, YENİ RİSKLER

Giderek artan internet kullanımı, sosyal sapma, bağımlılık, özel hayatın ihlali, parasal mağduriyet gibi çeşitli problemlere zemin hazırlamakta, bu tür problem ve sapmalar genç kuşakların hayatlarında önemli bir yer edinmeye başlamaktadır. Özellikle ergenlik çağında cinselliğe dair konulara oldukça ilgi duyan ve heyecan verici yenilikler peşinde koşan gençler, sanal ortamda gezinirken veya bu ortama erişimi sağlayan internet kafe gibi mekânlarda, porno, satanizm gibi sapkın fikir ve hareketler, kumar, madde bağımlılığı vb. sayısız tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadırlar. İnternet ile ilgili yapılmış bilimsel ya da medya kaynaklı çalışmalar, sanal ortamda kadın pazarlama, çocukların pornografiye malzeme edilmesi, internet kullanıcılarının erotik içerikli web sitelerinde saatlerce zaman geçirmesi, siber gaspçıların internet aracılığıyla kredi kartı şifrelerine veya hesaplara ulaşarak online dolandırıcılık yapmaları, sapık tarikat veya grupların bireyleri yanlış fikir ve inançlara ya da intihar, öldürme vb. suçlara teşvik etmeleri gibi çok değişik biçimdeki suç türü ve sapma davranışı olduğunu ortaya koymuştur.

Günümüzde internetin, bir bilgi ve iletişim kaynağı olmanın ötesinde, bazı kişiler için bağımlılığa dönüşmüş olduğu, birçok kişinin gerçek dünyada karşılığını bulamadıkları tutkuları sanal dünyada yaşadıkları; gerçek dünyadan uzaklaşan bireylerin, sanal dünyadaki gerçek olmayan faaliyetler ve ilişkiler içerisine girerek toplumdan soyutlandıkları ve internet bağımlısı haline geldikleri söylenmektedir (Yıldız ve Bölükbaş, 2005a: 45-46).

7.1. İnternet ve Etik Sorunlar

İnternette karşılaşılan güvenlik sorunları ve etik ihlaller, bu teknolojinin sağladığı pek çok yenilik ve kolaylığın beklenenin çok altında bir düzeyde kullanılmasına yol açmaktadır. Güvenlik konusundaki endişeler internetin ticari kullanımını önemli ölçüde baltaladığı gibi, etik ihlaller de pek çok kişinin internete soğuk bakmasına ve sosyal hayata katkı sağlayıcı boyutunu görmezden gelmesine yol açmaktadır.

Hızla gelişen ağ teknolojisi, daha önce mevcut olmayan birtakım suçların ve etik ihlallerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ekonomik ve sosyal açıdan kayıplara yol açan bu tür problemlerin önlenmesi ise pek mümkün olmamaktadır (Naralan, 2002:139).

Günümüzde internet etiği sıkça gündeme gelmektedir. Etik kavramı, insanların birlikte yaşamasını rasyonel ve güvenilir kılmak için geliştirdikleri alışkanlık ve töreleri

ifade eder. Bunlar, karşılıklı güven ortam ve atmosferi oluşturur. İnsanlar arası her türlü iletişimi normlar aracılığıyla düzenleyen etiğin internetle kurulan iletişimi de düzenlemesi beklenmektedir (Yedig ve Akman, 2002:111-112).

İnternet etiği denilince genel olarak şunları akla gelmektedir: Karşıdakinin özel yaşamına müdahalede bulunmama ve diğer kişilere karşı saygılı olma. Sohbet esnasında başkalarını rahatsız edecek şekilde ırk, din, dil, seks, siyaset gibi konular hakkında açıklamalarda bulunmama ve diğerlerini de bu yolla rencide etmeme. Kanun, ahlâk ve kamu düzenine aykırı mesaj içeriği göndermek, uygunsuz, yalan ve iftira içerik ya da mesaj ve bilgileri göndermek, tehdit etmek, küfür, vb. fiilleri işlemek, kişi veya kuruluşların gizli bilgilerini yayınlamak, reklâm ve internet sitesi tanıtımı yaparak başkalarını rahatsız etmek gibi hareketlerin doğru olmadığını unutmama.

7.2. İnternet ve Bilişim Suçları

İnternet üzerinden işlenen suçlara Bilişim Suçları (siber suç) denilmektedir. İşlendiği coğrafya, mekân ve zamanı tam olarak tespit etmenin güçlüğü sebebiyle suçlulara kolayca ulaşılamadığından bu tür suçları önlemek oldukça güçleşmektedir. İnternet suçlarının başında, web sitelerine saldırıda bulunma, kişisel bilgisayar veya sistemlere virüs yoluyla zarar verme, kredi kartları ve banka hesapları ile ilgili bilgilere ulaşarak dolandırıcılık yapma, bilgi hırsızlığı ve pornografi gelmektedir.

Genel itibariyle ülkemizde karşılaştığımız bilgisayar suçları şunlardır: 1. Bilgisayar sistemlerine ve servislerine yetkisiz erişim ve dinleme. 2. Bilgisayar sabotajı. Bunun için zaman bombası, truva atları, virüsler, solucanlar gibi yazılımlar kullanılabileceği gibi sisteme fiziksel zarar da verilebilir. 3. Bilgisayar sistemlerini kullanarak sahte materyal (banknot, kredi kartı, senet vs.) oluşturmak veya dijital ortamda tutulan belgeler üzerinde değişiklik yapmak. 5. Kanunla korunmuş bir yazılımın izinsiz kullanımı. 6. Yasadışı yayınlar. Bunlar, terör içerikli internet sayfaları, genel ahlaka aykırı pornografik görüntüler içeren internet sayfaları ve bir kişiye karşı yapılan hakaret ve sövme suçunu içeren yayınlardır (EGM, 2005).

Bilişim suçları çeşitlenmeye ve her geçen gün yeni siber suç türleri ortaya çıkmaya devam etmekte, bunların önlenmesi için kat edilen mesafe ise oldukça yetersiz kalmaktadır. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 52 ülkede yapılan bir araştırma, birçok ülkenin

yasalarının, siber suçlarla mücadele etmek için yeterli olmadığını ortaya koymuştur. Reuters kaynaklı habere göre, bu ülkelerden 33'ü henüz yasalarını bilişim suçlarını kapsayacak şekilde güncellemeş değil. On ülke bu konuyla ilgili on suçun beş ya da daha azını kapsayacak yasa çıkardığını söylerken, dokuzu söz konusu suçların altısıyla ilgili çalışmaları başlatmaya hazırlandıklarını kaydetmiştir. ABD, dokuz suçu kapsayan yasalara sahipken, on suçun onuna da yasalarında yer veren tek ülkenin Filipinler olduğu belirtilmiştir (NTV-MSNBC, 2004c).

Bilişim suçlarının baş aktörleri “*hacker*”lerdir. Büyücü, üstad anlamlarına gelen hacker sözcüğünün ilk defa 1970 yılında Massachusetts Institute Technology (MIT) laboratuvarlarında ortaya çıktığı belirtilmektedir. İlk zamanlar daha çok kendilerini ispatlamak ve internette neler yapabileceklerini göstermek amacıyla hareket eden hackerler, bilgisayar dünyasını her yönüyle çok iyi bilen kişilerdir. Bunlar daha çok şirketlerin ve devlet kuruluşlarının bilgisayar ağlarına izinsiz giren, bazen zarar vermek, bazen teknik olarak iyi olduklarını kanıtlamak bazen de casusluk gibi amaçlarla çalışan kişilerdir. “Cracker”lar ise, bilgisayar programlarını, dosyalarını şifrelerini çözerek çoğaltan, çalan ya da dağıtan kişiler için yapılan genel tanımdır (İnce, 2000:179).

İnternetin sağladığı hizmetlerden biri de elektronik ticarettir. Genel olarak, ticari faaliyetlerin geleneksel dağıtım kanallarından, yeni (elektronik) kanallara kaydırılmasıdır. Bir başka tanıma göre, iletişim ağları vasıtasıyla işlemlerin gerçekleştirilmesi, işletme ilişkilerinin sürdürülmesi ve iş bilgilerinin paylaşılmasıdır (Tekin, 2003:296).

Güvenlik problemi e-ticaret ve e-bankacılığın önünde bir engel teşkil etmektedir. Kredi kartı bilgilerinin ele geçirilmesi, banka hesaplarına müdahale edilmesi, böylece kişi ve bankaların zarara uğratılması gibi olaylar sıkça yaşanmaktadır. Başvurulan tedbirlerin yetersiz kalması güvensizliği artırmakta, dolayısıyla büyük bir potansiyele sahip olan elektronik ticaret hak ettiği yere ulaşamamaktadır. Çalışmalar sonucu, biyometrik tanıma, akıllı şifre gibi sistemler başta olmak üzere, çeşitli güvenlik unsurları oluşturulmuştur. Ancak oluşturulan güvenlik duvarlarının aşılması her an için söz konusu olabildiğinden mutlak bir güvenlik söz etmek mümkün olmamaktadır.

İnternetin oluşturduğu sanal toplum içinde, daha önce hiç karşılaşılmamış hukuki problemler ortaya çıkmakta, ancak internet hukuku internet teknolojisindeki gelişmelere

paralel geliştirilememekte, bu konuyla ilgili yasal mevzuattaki boşluklar devam etmekte ve siber hukukun problemleri tam olarak çözülememektedir (Gökçöl, 2005).

İnternet üzerinden işlenmekte olan önemli suçlardan birisi de *pornografidir*. Bütün önlemlere rağmen bu suçun önü bir türlü alınamamaktadır. Çıkar amaçlı çalışan şahıslar, küçük çocukları bu işe alet etmekten, sanal ortamda kadın pazarlamaya; erotik resimler yayınlamaktan, porno videolar içeren siteler oluşturmaya kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedirler. Bu tür içeriğe sahip internet sitelerinden korunmak için en sık başvurulmuş yol, filtre denilen bir takım bilgisayar programları yardımıyla erişimi engellemektir. Ancak, sözü geçen sistem her zaman ve herkesin bu sitelere erişimini engellemeye yetmemekte ve siber suçların engellenmesinde herhangi bir etkiye sahip bulunmamaktadır.

Uluslararası çocuk pornosuyla mücadele kapsamında gerçekleşen operasyonlar Türkiye'ye de uzanabilmekte ancak suçun önü bir türlü alınamamaktadır. Uzmanlar çocuk pornosu konusunda Türkiye'de yasal bir düzenleme olmadığından zanlıların serbest kaldığını belirtirken; Emniyet yetkilileri de zanlıların yasalardaki boşluklardan istifade ettikleri için serbest kaldıklarını belirtiyorlar (www.memurlar.net, 2005).

Siber suçlar pornografiden ibaret değildir. Telif yasasının ihlali, izinsiz erişim ve veri kopyalama gibi davranışlar bu çerçevede değerlendirilebilir. Yeni yasal düzenlemelerle internet ortamında yayınlanan veriler ve kullanıma sunulan yazılımlar telif eserler çerçevesinde değerlendirilmekte ve izinsiz kopyalanması veya çoğaltılması suç kabul edilmektedir. Ancak kontrolünün güç olması nedeniyle pek çok kişi tarafından bu suçlar da sanal ortamda sıkça işlenmektedir.

İnternette güvenliği en çok riske sokan unsurlardan birini elektronik postalar oluşturmaktadır. Zira bilgisayarın çökertilmesinde (kullanım dışı bırakılması) ya da veri hırsızlığında kullanılan virüsler çoğunlukla e-posta yoluyla bilgisayarlara bulaştırıldığı gibi, özel veya gizli bilgilerin pek çoğu da genellikle Chat (sanal sohbet) esnasında ya da e-mail yoluyla toplanmaktadır. Bu bakımdan elektronik posta servislerinin de birer risk unsuru oldukları akılda tutulmalı ve güvenilmeyen postalara temkinle yaklaşılmalıdır.

İnternet üzerinden gönderilen tüm bilgiler paketlere veya küçük bloklara bölünerek gönderilir. Bu paketler, varış noktasına gelene kadar birçok sunucudan geçer ve yolda paket koklayıcı denilen bir program tarafından tespit edilip istenmeyen kişilerin eline geçebilir.

Ortak kullanılan ya da başkalarının müdahalesine açık bir bilgisayar aracılığıyla veya internet kafe, işyeri gibi ortamlardan internete erişim sağlanması durumunda başkalarının işlediği suç teşkil eden fillerden sorumlu tutulma riski de bulunmaktadır. Bu durumda kişisel bilgi, belge ve şifrelerin başkaları tarafından kopyalanması ve kötü amaçlarla kullanılması söz konusu olabilir. Zira başkalarına ait şifreleri toplamaya çalışan kişilerin, internet kafelerdeki bilgisayarlara tuş kaydedici yazılımlar yerleştirdikleri görülmektedir. Böylece, internet kafe'deki bilgisayarlarda girilen şifre, bilgi ve mailler kullanıcıların haberi olmadan üçüncü kişilere ulaştırılmaktadır (Alkım, 2000).

7.3. İnternet ve Sosyal Sapma

İnternet kullananlarda rastlanması mümkün olumsuzluklardan biri de sosyal sapma davranışıdır. İnternetin, bünyesinde her şeyi barındıran güvensiz, karmaşık ve yalana açık yapısı, çeşitli sosyal ve psikolojik problemlere zemin hazırlamanın yanında sosyal sapmayı doğurmaya da oldukça uygun bir özellik sergilemektedir. Bunun için özellikle denetimsiz bir biçimde internet kullanan çocuk ve gençlerin bu ortamın etkisiyle sosyal sapma davranışı göstermeleri her zaman söz konusu olabilmektedir.

Sapma, “doğru, gerekli veya iyi olandan sapma; normdan, normalden, kültürel açıdan kabul edilebilir olandan ayrılma” (Budak, 2000:657) biçiminde tanımlanırken; sosyal sapma, “bir toplumda sosyal kabul görmüş ve yaşama tarzının parçası olmuş değer hükümlerinden ve davranışlardan uzaklaşma” (Erkal vd., 1997:256) olarak tarif edilir (Yıldız ve Bölükbaş, 2005a:42).

İnternet aracılığıyla sapma davranışı gösterme söz konusu olduğunda, ilk akla gelen konular, pornografi, yalan, kumar, siber suçlar ve ahlaki yozlaşma olmaktadır. Gençler tarafından, internet üzerinden porno siteleri sıkça ziyaret edildiği gibi, chat esnasında çokça yalana başvurma, kumar sitelerine bağlanma, internet ve bilgisayar oyunları için harcanan zaman ve parayı aileden saklamak suretiyle aileye yalan söyleme davranışlarına da rastlanabilmektedir. İnternetle ilgili en dikkat çekici sapma davranışları ise, çocuk pornosu, sapık örgütler tarafından gençlerin intihar dahil her türlü sapık görüş ve davranışa sürüklenmeleri ve internet aracılığıyla uyuşturucu madde, silah hatta kadın pazarlanması gibi sapkın davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yıldız ve Bölükbaş'ın da ifade ettiği gibi, günlük yaşamda karşılığı olmayan bazı güdülerin bastırılmışlık oranına göre, internet ortamında cinsellikle ilgilenmenin azalması ya da artması söz konusu olabilmektedir. İnternette önemli bir yer işgal eden erotizm-pornografi siteleri, her türlü sapkınlığa, sömürü ve istismara açık; cinsel şiddet, taciz, çocuk pornosu, teşhircilik ve sapıklık gibi birçok olumsuz unsuru sergilemektedir. Yapılan araştırmalarda (Bölükbaş, 2003a), internet kafelerde kadın pazarlandığına bile vurgu yapılmıştır. İnternet kafelere devam eden gençleri bekleyen önemli tuzaklardan birisi de kumardır. Sayısal loto gibi çeşitli oyunlarla başlayan kumar tutkusu, internet üzerinden ulaşılan kumar siteleriyle, yeni bir boyut kazanmıştır. Gençler; chat yapma, internette sörf yapma, oyun oynama vs. aktivitelerini devam ettirirken, zamanın nasıl geçtiğini fark edemeyebilmektedirler. Bu durumda, gençler, ailelerinden aldıkları ya da kendilerinin kazanmış oldukları paranın tamamını ya da önemli bir kısmını internet kafelere ödemek zorunda kalabilmektedirler. Bunun yanında, aile üyelerinden, kafeye ödenen ücretler saklanabilir, yalan söylenebilir. “Yalan”, chat’le ilgili en önemli sorunlardandır. Chat yapan, chat yoluyla görüştüğü kişinin, yalan söylediğini düşünmekte, karşısındakine güvenmemekte ve yalana başvurmaktadır (Yıldız ve Bölükbaş, 2005a:49-51).

7.4. İnternet Kaynaklı Riskler ve Sorunlar

İnternet, teknolojik unsurlarından ve alt yapısından kaynaklanan değişik problemleri de bünyesinde barındırmaktadır. İnternetin yapısından kaynaklanan problemlerin başında ise, hız ve kapasite yetersizliği, erişim imkânı eşitsizliği, aranan bilgiye ulaşılamaması, ulaşılan bilginin doğruluğunun şüpheli oluşu, yabancı dil problemi, internet erişiminin pahalı olması vb. sayılabilir.

İnternet servis sağlayıcıları internetteki sayfalar arasında sorunsuz gezinme ve dosya transferini daha hızlı gerçekleştirebilme fırsatı sunmanın zeminini hazırlamak için çeşitli çalışmalar sürdürmektedirler. Örneğin; web hızlandırıcı hizmeti olan *Hızlı TNet*, erişmek istenen web sayfasındaki veri yoğunluğuna bağlı yavaşlamayı, kendisine özel bir algoritma ile sıkıştırarak ortadan kaldırmakta ve web sayfalarına çok daha çabuk ulaşılmasını ve internette daha hızlı sörf yapılabilmesini sağlamaktadır. Bu sayede beş kata kadar hızlanma sağlanmaktadır (TNet, 2006).

Dijital bölünme olarak da ifade edilen, internete erişim imkânı açısından *eşitsizlik* bir diğer problem. Eşitsizlik, ülkeler arasında ya da aynı ülkedeki farklı kesimler arasında söz konusu olabilir. Teknolojik altyapıdan yoksun ülkelerde, dijital dünyadan söz etmenin pek mümkün olmadığı ve gelişmiş ekonomiler ile gelişmemişler arasındaki farkın her geçen gün hızla arttığı ifade edilmektedir (Keser, 2004).

İnternetin yapısından kaynaklanan önemli sorunlardan birisini de *aranan bilgiye ulaşılabilmesi* ya da amaca hizmet edebilecek yeterlilikte bilgiyi elde edememe problemi oluşturmaktadır. Elektronik yoldan iletişim kurmak ve önemli verileri almak, öğrenciler, aileler ve öğretmenler için paha biçilmez bir imkândır. İnternette yeterince faydalanma çocukların okul başarılarını belirgin şekilde geliştirebilir. Yeter ki doğru bilgilere ulaşılabilsin. Zira internette, çok sayıda uygunsuz, nahoş ve gereksiz bilgi de mevcuttur (O'connel, 2001:40-43). Bir konuda ihtiyaç duyulan bilgilere ulaşmak için internete müracaat edildiğinde, kullanılan en önemli araç arama motorlarıdır. Ancak bu programda, aranan kelimeler yazılıp “ara” komutu verildiğinde ilgili ilgisiz çok miktarda veri ile karşılaşmaktadır. Bu veri yığını arasından istenen bilgiyi ayıklayıp almak zor olduğu gibi, asıl istenen bilgilere hiç ulaşılabilmesi de söz konusu olabilmektedir.

Kısaca, sanal ortama taşınan verilerin denetimi pek mümkün olmadığından ulaşılan bilgi veya haberlerin doğruluğu şüpheli olmakta ve bu konudaki şüpheleri gidermek de çoğunlukla mümkün olmamaktadır. İnternet ortamında yığılan bilgilerin doğruluğu ya da faydalılığı konusunda yasal bir garanti verilemez. Buradaki bilgiler sınırsız olmadığı gibi aranan esas bilgiye ulaşmak da çoğu zaman mümkün olmamaktadır (Kuzuoğlu, 2002:35).

İnternetin verimli ve işlevsel kullanımını önemli ölçüde kısıtlayan bir diğer unsur *yabancı dil sorunudur*. Elektronik iletişimdeki ana dil global biçimde İngilizce olarak gelişmiştir. İnternetin tarihinden ve büyümesinden dolayı, İngilizce internet dili haline gelmiştir. Diğer dillere mensup ziyaretçiler buna uyma ihtiyacı duymaktadırlar (Liska ve Grune, 1999:27). İnternet sitelerinde çoğu zaman alternatif dil seçenekleri sunulduğu halde neredeyse hiç birinde Türkçe dil seçeneği bulunmaması Türk internet kullanıcılarını olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla yabancı dil problemi bulunan kişilerin internet ortamının sunduğu bilgi ve bulgulardan gerektiği gibi faydalanmaları mümkün olmamakta, bu durumda olanlar sadece Türkçe içerik sunan sitelerle yetinmek zorunda kalmaktadırlar.

Alt yapı ve servis hizmetlerindeki gelişmelere paralel olarak maliyeti giderek düşmekle birlikte internet erişimi pek çok kişi için hala *pahalı* bir hizmet olmaya devam etmektedir.

Evden telefon hattıyla internet erişimi sağlayanların yakalandıkları “tuzak siteler” denilen, haberi olmadan kullanıcıyı uluslar arası telefonlara bağlayan ve telefon faturalarını kabartan web sayfaları büyük bir problem oluşturmaktadır. Evden internete erişim imkânı bulamayanların yararlandıkları internet kafeler de külfetli olabilmektedir. Çoğunluğu itibarıyla düşük gelir düzeyine sahip ailelerden oluşan toplumumuzda çocuklara verilen harçlık miktarı da pek yüksek olmamaktadır. Bununla birlikte, internet ve bilgisayar oyunlarına aşırı ilgi gösteren çocuk ve gençlerin, bütün harçlıklarını buraya harcamaları söz konusu olabilir. Bu durum, yetersiz kalan harçlık miktarı sebebiyle birtakım problemleri de beraberinde getirebilir. Çünkü chat, internette sörf, online oyun gibi aktiviteler esnasında zamanın nasıl geçtiği fark edilemeyebilmektedir (Yıldız ve Bölükbaş, 2005a:50).

İnternet kullanıcılarının gerek sanal ortamda gerekse internet erişimi sağladıkları gerçek ortamlarda karşılaştıkları problemlerin çözümü için, çeşitli yollara başvurdıkları gözlenmektedir. İnternetin yapısından kaynaklanan problemler maddi imkânlar ölçüsünde çözülmeye çalışılırken öteki problemlerin üstesinden gelebilmek için başvurulacak yollar çok değişik olabilmektedir. Kimi kullanıcı, çözüm diye internete mesafeli durma, pek çok imkân ve faydadan mahrum kalma ve bir problemle karşılaşınca internet bağlantısını kesme yoluna başvurmaktadır. Bu durum, internet kullanımının yaygınlaşmasını ve bu teknolojiden yeterli düzeyde fayda sağlanmasını engelleyici bir rol oynamaktadır.

Oldukça tehlikeli bir diğer yol, rahatsızlık uyandıran bir durumla karşılaşıldığında yasal yollara başvurmak yerine, rahatsız edici kişi veya unsurların izini sürmek, bunlarla yüzleşmek ve hesaplaşmaya kalkışmaktır. Medyaya yansıyanlardan izlediğimiz kadarıyla, internet ortamında başlayıp gerçek hayata taşınan ve ölüm veya yaralamalarla sonuçlanan internet kavgaları bile yaşanmaktadır. Kısaca, internette karşılaşılan problemlerin çözümünde başvurulacak kimi yollar tam bir çözümsüzlük örneği olabilmekte ve internet kullanımını baltalayabilmektedir.

III. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Sosyolojik analiz niteliğindeki bu çalışmanın uygulama kısmı temelde üç ana bölüm halinde karakterize edilebilir. Uygulama bölümünde ilk olarak, internetin bireylerin hayatlarındaki yeri ve etkileri üzerinde durulmak suretiyle internet kaynaklı avantaj ve problemlerin neler olduğu irdelenerek internetin gençlerin hayatlarının ne kadar içinde ya da dışında olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

İkinci olarak, bireylerin internet konusundaki yaklaşım, davranış ve amaçları üzerinde durulmuş, sanal ilişki sanal sohbet ve internet kafeler konusundaki yaklaşımları tespit edilerek gençlerin internet kullanım amaç ve alışkanlıkları ortaya konulmaya ve internet gençliğinin sanal âleme dair yaklaşımları anlaşılmaya çalışılmıştır.

Son olarak, gençlerin sergiledikleri psikolojik durum ve kişilik özellikleri, çeşitli konulardaki tercihleri ve tutumları irdelenmiştir. Böylece internet gençliğinin nereye doğru gitmekte olduğu sosyolojik bir bakış açısı ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada, çeşitli değişkenler arasında ilişki kurulmak suretiyle internet kullanımı ile ilgili sorunların farklı boyutlarının ve temellerinin ortaya konulması sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun için, araştırmada hem betimleyici hem de ilişki arayıcı bir yaklaşım izlenerek amaca ulaşmaya çalışılmıştır.

1. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Gençlik kavramı hem anlam bakımından geniş bir çerçeveye sahip olduğundan hem de oldukça büyük bir kitleye işaret ettiğinden, çalışma evreninin sınırlandırılması zorunluluğu doğmuştur. Zira gençlik, yaş ve okuma durumuna göre üniversite gençliği, lise gençliği, çalışan gençlik, ergen vb. değişik sınıflamalara tabi tutulabilir ve ele alınan sınıflamaya göre farklı anlamlar kazanabilir. Araştırmanın evreni, liselerde okuyan gençlik ile sınırlı tutulmuştur. Üniversite gençliği ve ilköğretim ikinci kademedeki öğrenciler araştırma kapsamının dışında tutulmuştur. Böylece, araştırmanın evreni iyice sınırlandırılmak suretiyle, sosyalleşmede oldukça önemli bir aşama olan lise çağında internetin ne tür etkilerinin olabileceğinin daha iyi anlaşılması sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmada çalışma evrenini; 2004–2005 eğitim öğretim yılında Elazığ il merkezinde okumakta olan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Elazığ il Milli Eğitim müdürlüğünün resmi web sayfasından (www.elazigmem.net) alınan 2005 yılı verilerine

göre, Elazığ il merkezinde bulunan lise sayısının 26 adet, bu okullara devam eden öğrenci sayısının ise 20043 kişi olduğu tespit edilmiştir. Böylece evreni oluşturan öğrenci sayısı 20043 olarak kabul edilmiştir.

Bu araştırmada örneklem grubu seçilirken, farklı türdeki liselere devam eden öğrencilerin yeterli oranda temsil edilmeleri gereği göz önünde bulundurulmuş, bunun için tabakalı tesadüfî örneklem tekniğinin kullanılmasının uygun olacağına karar verilmiştir. Böylece örneklem grubu, genel/süper liselerden 240, teknik/mesleki liselerden 96, anadolu/fen liseleri ile özel liselerden de 36’şar kişi olmak üzere toplam 408 kişi olarak belirlenmiştir. Bu rakamların, özellikle evrene göre örneklem kümesi sayısının tespitinde Karasar’ın, “Bilimsel Araştırma Yöntemi” adlı eserinde önerilen formül ve tablolardan yararlanılmıştır. Örneklem sayısına ulaşabilmek için gidilen okullarda, mümkün olduğu kadar dışarıda kalma ihtimali bulunan öğrenci gruplarına da ulaşılarak temsil oranı arttırılmaya çalışılmıştır.

2. Bilgi Toplama Araçları

Bu araştırmanın uygulama bölümünde başlıca bilgi toplama aracı olarak anket formu kullanılmış, daha sağlıklı bulgulara ulaşabilmek için internet kafeler başta olmak üzere çeşitli ortamlarda internet kullanımına ilişkin gözlemler ve ilgili kişilerle görüşmeler de yapılmıştır. Hazırlanan anket aracılığıyla lise öğrencilerinin kişisel, toplumsal ve eğitim durumlarına ve internete dair problem ve beklentilerine ilişkin verilere ulaşmaya çalışılmıştır. Uygulama sürecinde okullara gidilerek okul idarecilerinin araştırmacıya ayırdıkları süre zarfında öğrencilere anketler uygulanmaya çalışılmıştır.

Öğrencilere anketler, mümkün oldukça bizzat araştırmacı tarafından uygulanmaya ve anket formunun doldurulması esnasında görüşmeler de yapılmaya çalışılmıştır. Ders yoğunluğu ya da devamsızlık yapmaları nedeniyle bizzat görüşülemeyen öğrencilere ise anketler, idareciler tarafından tayin edilen ya da kendi istekleri ile araştırmacıya yardımcı olmaya çalışan öğretmenleri aracılığıyla uygulanmıştır.

Bazı sorulara detaylı biçimde cevaplar verilebileceği göz önünde bulundurularak 6 adet soru açık uçlu şekilde hazırlanmış, geri kalan 45 soru için de ulaşılmak istenen verinin niteliğine göre değişik sayılarda seçenekler oluşturulmuştur.

İnternet, gençlik bilişim, iletişim, bilgi toplumu, uzaktan eğitim vb. konularla ilgili bilimsel yayın, istatistik ve bilgilere ulaşabilmek için öncelikle YÖK Dokümantasyon Merkezinden tez sorgulaması yapılmış, daha sonra ULAKBİM, İstanbul Üniversitesi, Fırat Üniversitesi gibi çeşitli araştırma merkezi ve üniversite kütüphanelerine kaynak taraması için müracaat edilmiştir. Ayrıca, internet ortamında çeşitli kütüphanelerin sunduğu bağlantılar başta olmak üzere bilimsel yayınlara ulaşma imkânı sunan veri tabanları taranmış, konu ile ilgili çeşitli kavramlar sorgulanarak bilgi aranmıştır. Bunun yanında, eğitim, sağlık, kadın-aile, sanal ödev, sanal sohbet, e-devlet, sanat, edebiyat, sinema, müzik vb. pek çok konuda ilgili olabilecek yüzlerce web sayfası incelenerek faydalı ya da yol gösterici olabilecek bulgulardan yararlanılmaya çalışılmıştır.

3. Ön Araştırma

Konu ile ilgili çeşitli kaynaklardan da yararlanmak suretiyle hazırlanmış olan anket formu, öncelikle test edilmek amacıyla 40 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanmıştır. Soruların katılımcılar tarafından anlaşılıp anlaşılmadığı, hedeflenen verileri elde etmeye hizmet edip etmediği, ankette eksik kalan bir yön ya da gereksiz detay bulunup bulunmadığı incelenmiş, bu işlem sonucunda anket formu yeniden düzenlenmiştir.

İlk haliyle, bir kısmı açık uçlu, bir kısmı kapalı uçlu olarak hazırlanmış toplam 101 sorudan oluşan anket formu, ön araştırma sonucunda değerlendirmeye tabi tutulmuş ve aksak yönlerinin giderilmesi için yeniden düzenlenmiştir. Amaca yeterince hizmet etmediği görülen likert ölçeği türündeki sorular kapalı uçlu sorulara dönüştürülmüş, soru çokluğunun sorun oluşturduğu dikkate alınarak öteki sorularda da yapılan düzeltmelerle anket formu 51 soruya düşürülmüştür. Bu şekilde nihai yapısına kavuşturulan anket formu asıl kitleye uygulanmış, başlangıçta pilot araştırmaya tabi tutulan öğrenciler sonuçta değerlendirme dışı bırakılmıştır.

4. Uygulama

İnternet gerçeğinin değişik boyutlarıyla ele alındığı bu araştırmada kaynak taraması ve teorik çerçeve oluşturma çalışmaları önemli ölçüde tamamlandıktan sonra, anket uygulaması için yetkili makamlardan uygulama izni alınmış, yaz tatilinin yaklaştığı sınırlı zamanda evreni oluşturan bütün okullara ulaşılmaya çalışılmıştır. Öğrencilere, öncelikle

rehberlik saatleri başta olmak üzere okul idaresinin müsaade ettiği saat ve sınıflarda uygulama gerçekleştirilmiş, bazı öğretmenlerin yardımıyla bu saatler dışında kalan zamanlarda da uygulamaya devam edilmiştir. Başlangıçta hedeflenen örneklem sayısına ulaşabilmek için fazladan anket uygulanmış, uygulama sonunda çelişkili bulunan ya da eksik doldurulmuş anket formları değerlendirilmeye alınmamıştır.

Öğrencilere anket formları dağıtılırken, anketin bilimsel amaçlı olduğu, siyasi yönü veya sakınca doğurabilecek bir tarafının bulunmadığı ve kimliklerini belirten kişisel bilgilere yer vermemeleri gerektiği hatırlatılmış, böylece doğru cevaplar vermelerinin önünde engel teşkil edebilecek tereddütler giderilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada anketör kullanılmamış, ancak tanıdık ya da konuya ilgi duyan bazı öğretmenlerden yardım alınmıştır.

Araştırmanın uygulama kısmı (hazırlık aşaması ile birlikte), Ekim 2004-Haziran 2005 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma evrenine dair verilere ulaşılması, pilot araştırma yapılması, uygulama için yetkili kuruluşlardan izin alınması, uygulamanın gerçekleştirilmesi ve elde edilen bulguların bilgisayar aracılığı ile analiz edilmesi işlemleri bir yılda, bulguların yorumlanması ve tez yazımı ise on sekiz ayda tamamlanmıştır.

5. Analiz Teknikleri

Araştırmada kullanılan anket formunun soruları ve cevap seçenekleri, bilgisayar ortamında değerlendirilmeye uygun olacak biçimde numaralandırılarak hazırlanmıştır. Toplanan anket formlarındaki veriler öncelikli olarak bilgisayar ortamına aktarılmış, daha sonra da bu verilerin dağılımı “SPSS 10.0 for Windows” adlı bilgisayar programı kullanılmak suretiyle analiz edilmiştir. İlk olarak basit dağılım tabloları aracılığıyla ele alınan bağımsız değişkenlerin hangi bağımlı değişkenlerle ilişkisinin olabileceği tespit edilmiştir. Daha sonra toplam 26 adet çapraz tablo (birlikte değişim tablosu) oluşturulmuş ve anlamlı olan bu tablolar, yorumlanmaya çalışılmıştır.

Elde edilen verilerden oluşan tablolar yorumlanırken, bağımsız değişkenlerin yüzdeleri esas alınmış ve buna göre oransal açıdan bir azalma ya da artışın olup olmadığı öğrenilmeye çalışılmıştır. Basit dağılım tabloları, belli bir sistem çerçevesinde verilmiş ve belli alanlarda yoğunlaşmaların sebep ve sonuçları üzerine birtakım yorumlamalarda bulunulmuştur.

Tablolar ele alınırken, sayısal büyüklüklerin yüzde olarak verilmesinin yanında gerektiğinde; “büyük çoğunluk”, “çoğunluk”, “yarıdan fazla”, “yarıya yakın”, “çok az”, “bir kısmı”, “yaklaşık şu oranda” gibi kavramlar da kullanılmıştır.

Anket formunda yer alan açık uçlu sorulara verilen cevaplar, benzer özelliklere göre belirli kategorilere dönüştürülmek suretiyle bilgisayara işlenmiş, daha sonra tablo haline getirilmiştir. Açık uçlu sorulara ve bazı soruların “diğer” biçimindeki seçeneklerine verilen ve aktarmaya değer bulunan bazı ifadeler de ilgili bölümlerde yer verilmiştir.

IV. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

İnternet kullanımının, lise sıralarında öğrenim görmekte olan gençlerin sosyal hayatlarındaki yerinin ve etkilerinin araştırıldığı çalışmanın bu bölümünde, araştırma sonuçlarından elde edilen veriler belli kurallar çerçevesinde yorumlanmaya çalışılmıştır. Yorumlamaya destek sağlamak ve verileri somutlaştırarak daha anlaşılır kılınmasını sağlamak için de bulgular çoğunlukla tablolaştırılmıştır. Bu arada, bulguların belli kategorilerde yoğunlaşmalarının sebepleri ve sonuçları üzerinde durulmuş, gerekli hallerde konuyla ilgili çok kısa bir kavramsal çerçeve sunularak daha somut yorumlar yapma imkânı elde edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma bulgularını sergileyen tablolarda, sayısal veriler ve bu verilere karşılık gelen yüzdeler yer almaktadır. Birden fazla seçeneğin işaretlenmiş olduğu tablolarda, her bir kategorideki ilgili frekansın toplam içindeki oranı esas alınarak, bu rakamın yüzdesi verilmiş ancak toplam sayı ve toplam yüzde verilmemiştir.

1. BİREYSEL/SOSYAL ÖZELLİKLERİ

Araştırmaya konu olan kitle hakkında daha sağlıklı yorumlarda bulunabilmek için örnekleme girenlerin; yaşları, cinsiyetleri, öğrenim görmekte oldukları okul türü, alanları, sınıfları, coğrafi kökenleri, ebeveynlerinin eğitim, meslek, sağlık ve birliktelik durumları, nerede-kiminle oturdukları ve ellerine geçen haftalık harçlık miktarı gibi durumların bilinmesi bir zorunluluk arz etmektedir. Bu sebeple, bulgular kısmında, örneklem grubunda yer alan bireylerin bu tür özellikleri öncelikli olarak ortaya konulmuş, bundan hareketle öteki değişkenlerin anlaşılmasına ve genel durumlarının aydınlatılmasına çalışılmıştır.

1.1. Yaş Durumları

Kişilerin toplumsal konumlarını ve rollerini belirlemede yaş önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Yaş faktörü, kişilerin sergiledikleri tutum ve davranışların anlaşılması ve anlamlandırılmasında da oldukça önemlidir. Gençlik ve internet ilişkisinin ele alındığı bu çalışmada yaş faktörünün önemli bir unsur olarak ele alınabileceği düşünülmektedir.

Tablo 1'de araştırma kapsamındaki öğrencilerinin yaş durumuna göre dağılımları verilmektedir.

Tablo 1: Öğrencilerin Yaş Durumu

Yaş	Sayı	Yüzde
15'ten küçük	14	3.4
15 yaş	51	12.5
16 yaş	123	30.1
17 yaş	152	38.5
18 yaş	47	11.5
19 yaş	15	3.7
20 yaş ve üstü	01	0.2
Toplam	408	100.0

Tablo 1'de, öğrencilerinin en çok (%38,5) 17 yaş grubunda yer aldıkları gözlenmektedir. Bu oranı, 16 yaş grubunda yer alanlar izlemektedir (%30,1). Bu veriler, örneklem grubundaki öğrencilerin üçte ikisinin 16-17 yaş diliminde kümелendiklerini göstermektedir. Bu araştırmanın kapsamını lise öğrencileri oluşturduğundan, yaş aralığı çok geniş değildir ancak internete dair başka araştırmalarda (Bölükbaş, 2005; Yetim ve Güler, 2002) da kullanıcıların genel olarak yukarıda tablolaştırılan yaş aralığında kümелendikleri görülmektedir.

Yaşın ve buna bağlı olarak kendi kendine yeterli olacak düzeye ulaşmış olmanın günlük hayatta büyük bir önemi vardır. Yaş düzeyinin yüksek olması, dış faktörlere ve muhtemel tehlikelere karşı yeterlilik ve özgüven konusunda avantaj sağlayabilirken, yaşı küçük, hayat tecrübesi az olanlarda, kendi başına hareket etme ve karar verme becerisinin ve problem çözme deneyiminin yeterli düzeyde olmayışı dezavantaj kabul edilebilir. Çünkü günlük hayatta karşılaşılabilecek problemleri zararsız şekilde atlatabilmek ancak belli düzeyde hayat deneyiminin kazanılmasıyla mümkün olabilmektedir. Özellikle, küçük yaşlardaki genç ve çocuklar için internette büyük tehlikelerin bulunması, bu konu ile alakalı bireylerin yaşlarını önemli bir faktör haline getirmektedir.

1.2. Cinsiyet Durumları

İnternet kullanımında gençlerin durumunu gerçek anlamda tespit edebilmek için örnekleme dâhil olanların cinsiyetlerinin de bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü dünyanın büyük bir kısmında olduğu gibi, ülkemizde de toplumsal cinsiyet rolleri ve bu roller paralelinde oluşan toplumsal beklentiler kadın ve erkeğin hayatın çeşitli alanlarına

katılımlarını etkilediği gibi, aralarında çok büyük farklılaşmaların doğmasına da yol açmaktadır (bkz. Aytaç, 2002; Giddens, 2000; Doğan, 2000).

Hayatın her alanında olduğu gibi, teknoloji kullanımında da kadının konumu büyük bir önem arz eder. Bilindiği gibi, herhangi bir toplumdaki modern teknolojinin kullanım oranı ve tarzı o toplumun kültürü hakkında çok önemli ipuçları verebilmektedir. İnternet ortamlarında ve sanal âlemde kadınların karşılaştıkları problemleri tespit etmek, bu konudaki merakı tatmin edebileceği gibi, birtakım değişkenlerin araştırmaya dâhil olan kız öğrencilerle ilişkili olarak gözlenmesi de faydalı bilgiler sağlayabilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet durumları Tablo 2’de görüldüğü gibidir.

Tablo 2: Öğrencilerin Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Erkek	253	62.0
Kadın	155	38.0
Toplam	408	100.0

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırmanın örnekleminde yer alan öğrencilerin %62’si erkek, %38’i kız öğrencilerden oluşmaktadır. Bu dağılımda kız öğrenci sayısı erkeklere oranla düşük olsa da kadınların internet ve internet kafelerden yararlanma konusundaki şanslarının erkeklere göre düşük olduğu gerçeği (bkz. Bölükbaş ve Yıldız, 2005) göz önünde bulundurulduğunda, aranan verileri elde etme şansı açısından bu tablonun yeterli olabilecek bir durum sergilediği kabul edilebilir.

1.3. Okul Türü, Alan ve Sınıf Durumları

Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri toplumun kültürel birikimlerinin nesilden nesile aktarılmasını sağlamanın yanında, yetişmekte olan nesilleri geleceğe hazırlamaktır. Bu açıdan, genç kuşakların geleceğe hazırlık konusunda nasıl bir yolda olduklarının ve geleceğe dair tercihlerinin anlaşılmasında, okumakta oldukları okul türü ve yönlendirilmiş oldukları alan veya dalların önemi oldukça büyük olmaktadır.

Ortaöğretimde devam edilen okul türü ve alan tercihi, gelecekte üniversite tercihini ve dolayısıyla mesleki tercihleri etkileyeceğinden okul türü ve alan tercihi geleceğe dair plan ve tercihlerle yakından ilgilidir. Ortaöğretim kurumlarımızda dallar (alan) genellikle

sözel, sayısal ve eşit ağırlık şeklinde ayrılmakta ve alanlarla ilgili tercih gelecekteki üniversite ve bölüm tercihlerini de etkilemektedir.

Görüldüğü gibi, genç kuşakların geleceğe hazırlanırken girmiş oldukları yolun ve bu doğrultudaki tutum ve davranışlarının anlaşılmasında, devam etmekte oldukları okul türü, alan ve sınıf oldukça önemli birer unsur olarak karşımızda durmaktadır. Bu durum, internet ve gençlik ilişkisini daha iyi anlamak ve daha sağlıklı değerlendirmeler yapabilmek için sözü edilen değişkenlerin araştırılmasını gerekli kılmaktadır.

Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin, öğrenim gördükleri lise türüne göre dağılım durumları Tablo 3'te görüldüğü gibidir.

Tablo 3: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Lise Türü

Lise Türü	Sayı	Yüzde
Genel/Süper Lise	240	58.8
Özel Lise	36	8.8
Mesleki/Teknik Lise	96	23.5
Anadolu/Fen Lisesi	36	8.8
Toplam	408	100.0

Tablo 3'te, öğrencilerinin en çok (%58,8) genel/süper lise kategorisindeki liselerde eğitim görmekte oldukları gözlenmektedir. Bu oranı, mesleki/teknik lise grubunda yer alanlar izlemektedir (%23,5). özel lise ve anadolu/fen liselerinde okuyan öğrenci oranları ise %8,8 ile eşit orandadır. Bu veriler, örneklem grubundaki öğrencilerin yarısından fazlasının genel/süper Lise kategorisinde kümelenindiklerini göstermektedir. Örneklemen temsil kabiliyetini artırma çabasının bu sonuç üzerinde belirleyici olduğu söylenebilir. Çünkü bu sınıflandırmadaki okul sayıları oldukça orantısız bir dağılım göstermektedir. Her bir gruptaki okul sayısı farklı olduğundan uygun orantıda örneklem alma ihtiyacı sonuç üzerinde de etkili olmuş bulunmaktadır.

Öğrencilerin tutum ve davranışlarının anlaşılmasında, eğitim görmekte oldukları okul türünün bilinmesi kadar öğrenime devam etmekte oldukları alanların bilinmesi de önem arz etmektedir. Bu amaçla anket formunda, öğrencilerin alanlarının belirlenmesine yönelik bir soruya da yer verilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin, öğrenim görmekte oldukları alanların dağılım durumu Tablo 4'te görüldüğü gibidir.

Tablo 4: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Alanlar

Alanlar	Sayı	Yüzde
Sözel	6	1.5
Sayısal	207	50.7
Eşit ağırlık	124	30.4
Alan ayrımı yok	71	17.4
Toplam	408	100.0

Tablo 4'te, öğrencilerinin en çok (%50,7) Sayısal alanda öğrenim görmekte oldukları gözlenmektedir. Bu oranı, Eşit ağırlık alanında yer alanlar izlemektedir (%30,4).

Görüldüğü gibi, örneklem grubundaki öğrencilerin yarısından fazlası sayısal alan kategorisinde kümelenmiş bulunmaktadır. Geri kalanların da önemli bir bölümü eşit ağırlık alanında yığılırken, sözel alan kategorisinde oldukça düşük sayıda öğrenci olduğu (%1,5) göze çarpmaktadır. Bu durum üzerinde okul türlerinin belirleyici olduğu söylenebilir. Özellikle, Süper Lise, Özel Lise, Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi türündeki okullarda sayısal alanı (Fen-Matematik) tercih eden öğrenci sayısının nispeten daha fazla olduğu gözlenmektedir. Yine, Mesleki ve Teknik Liselerde okuyan öğrencilerin üniversite tercihlerinin, daha çok sayısal puan türünden girilecek bölümler olması da sayısal alanın ön plana çıkmasına yol açmaktadır. Öte taraftan, üniversitede tercih edilmesi düşünülen bölümler (özellikle Türkçe-Matematik puan türü ile öğrenci alanlar) eşit ağırlık alanının sözel alana göre daha çok tercih edilmesine sebep olabilmektedir. Böyle olunca başarı oranları nispeten yüksek olan öğrencilerin daha çok sayısal ve eşit ağırlık alanlarını tercih etmeleri söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla bu durum örneklemdeki öğrencilerin alan dağılımını önemli ölçüde etkilemiş bulunmaktadır.

Yine tablodan, öğrencilerin %17,4'ünün (71 kişi) söz konusu alanlardan herhangi birisine dâhil edilmedikleri görülmektedir. Bu, alan seçiminin yapıldığı sınıf ile ilgili bir durumdur. Çünkü alan ayrımı, liselerin 2. sınıflarından itibaren uygulanmaktadır. Dolayısıyla liselerin hazırlık ve 1. sınıflarında okuyan öğrenciler için alan ayrımı söz konusu olmamaktadır.

Okulun en çok etkinlik gösterdiği yer olan sınıf, genellikle aynı yaş grubu öğrencilerin toplandığı yerdir. Bazı durumlarda yaş faktörüne başarı faktörü de eklenmektedir. Yaş ve öğrenim yılı esasına göre sınıfların düzenlenmesi genelde kullanılan bir sistemdir (Bilhan, 1996:181). Öğrencilerin tutum ve davranışlarının anlaşılmasında, okul türü ve alan etkenleri kadar, kaçınıcı sınıfta öğrenim görmekte oldukları da büyük bir

önem arz etmektedir. Bu amaçla, öğrencilerin okumakta oldukları sınıflar da belirlenmiştir. Öğrencilerin, okumakta oldukları sınıfların dağılımı Tablo 5’te görüldüğü gibidir.

Tablo 5: Öğrencilerin Okudukları Sınıfların Dağılımı

Sınıflar	Sayı	Yüzde
1. Sınıf	53	13.0
2. Sınıf	210	51.5
3. Sınıf	120	29.4
4. Sınıf	7	1.7
Hazırlık Sınıfı	18	4.4
Toplam	408	100.0

Tablo 5’te, öğrencilerinin en çok (%51,5) 2. sınıfa devam etmekte oldukları gözlenmektedir. Bu oranı, 3. sınıflar izlemektedir (%29,4). Tablodan anlaşılağı gibi, örneklem grubundaki öğrencilerin yarısından fazlası 2. sınıflarda kümelenmiştir. Geri kalanların da önemli bir bölümü 3. sınıflarda yığılırken, 4. sınıflarda (%1,7) ve hazırlık sınıflarında (%4,4) oldukça az sayıda öğrenci olduğu göze çarpmaktadır. Bu durumun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bu sonucu doğuran öncelikli etken okulların öğrenim süresi olmaktadır. Araştırma alanını oluşturan okullar arasında dört yıllık eğitim veren okul sayısı az olduğundan 4. sınıfların sayısı da oldukça az olmaktadır. Hazırlık sınıfı ise, daha çok yabancı dil eğitime ağırlık veren okulların bünyesinde yer almaktadır ve bu tür okulların sayısının sınırlı olması bu sınıfta okuyan öğrenci sayısının da az çıkmasını netice vermiştir. Öte taraftan, son sınıf (3. ve 4. sınıf) öğrencileri yoğun bir biçimde üniversite sınavına hazırlandıklarından pek çoğu anket sorularını cevaplamayı zaman kaybı olarak değerlendirmiş ve anketimize katılmayı reddetmişlerdir. Bu durum, 3. ve 4. sınıflarda okuyan öğrenci sayısının 2. sınıflarda okuyanlara göre oldukça az olmasını netice vermiştir.

1.4. Coğrafi Köken Durumları

Kişilerin, gelişim süreçlerini, bireysel başarılarını, kişilik ve toplumsal statülerini etkilemede belirleyici rol oynaması bakımından, yaşadıkları yerleşim birimleri ve sosyalleştikleri kültürel ortamlar, önemli faktörlerdir (bkz. Bilgiseven, 1995:99-124).

Bireylerin bilinçaltılarında yer edinin ilerideki yaşlarda kişilik, davranış ve tutumlarını etkileyecek olan yaşantıların büyük bir kısmı; özellikle ilk yaşlarda ve kişinin doğup büyüdüğü coğrafyada gerçekleşmektedirler. Bunun için, sosyolojik araştırmalarda

bireylerin doğum yerlerinin veya hayatlarının en büyük kısmını geçirdikleri yerleşim birimlerinin incelenmesine özellikle ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrencilerin, hayatlarının en büyük bölümünü geçirdikleri yerleşim birimlerine dair dağılım Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6: Öğrencilerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Sayı	Yüzde
Büyük Şehir	29	7.1
İl merkezi	330	80.9
İlçe Merkezi	21	5.1
Köy	28	6.9
Toplam	408	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, öğrencilerin çok büyük bir bölümü, en çok kısmını küçük şehirde geçirmişlerdir. Tamamı Elazığ il merkezinde okuyan lise öğrencilerinin en çok yaşadıkları yer dağılımında, en büyük oranı (%80,9) il merkezi oluşturmaktadır. Bu gibi yerleşim yerlerinin, Büyük şehirler kadar yoğun olmasa da diğer yerleşim birimlerine oranla sosyal hareketliliğin daha fazla olduğu yerler oldukları söylenebilir. Bu özellik ise, bahsedilen yerleşim yerlerinde yetişen insanların diğerlerine göre, değişime daha açık olmaları sonucunu doğurabilir. Değişime açık olma durumu, birçok alanda olduğu gibi, bilişim teknolojileri alanında da bilgi, tecrübe ve yeniliklerin daha hızlı ve daha etkili tarzda kazanılması durumunu doğurabilir.

Diğer yaşam alanları ve tüketim malları gibi, bilgisayar ve internet için de aynı durum geçerliliğini korumaktadır. Bireylerin internet kullanma alışkanlıklarında yaşam standartlarının yanı sıra şehir tarzı hayat ve kentsel ortamlar etkili olduğu gibi, bilişim imkânlarından yararlanma düzeyinde de şehir kültürünün özümsemiş olup olmaması durumu belirgin bir şekilde etkili olabilmektedir.

1.5. Ebeveynlerinin Öğrenim Durumu

Toplum ve bireylerin bu hızlı değişim çağına ayak uydurabilmeleri için bilginin son derece önemli olduğu bir ortamda, bu gerçeğin göz ardı edilmesi ve bilgiden uzak bir hayat sürdürülmesi imkânsız gibidir. Sosyal hayatta ve internet aracılığıyla kurulan iletişim ortamında insanlarla sıkça temasta bulunan internet kullanıcılarının ve ailelerinin teknik ve sosyal açıdan çeşitli bilgilerle donanmış olmaları gerekmektedir. İnternet kullanımı, siber uzayın paylaşımı ve genç kuşakların çağdaş teknolojilerden verimli şekilde

faaydalandırılmalarında bilgi düzeyi çok önemli bir etkiye sahip olduğundan, ebeveynlerin öğrenim düzeyi ile ilgili dağılımın verilmesi uygun görülmüştür. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin ebeveynlerinin öğrenim durumları Tablo 7’de görüldüğü gibidir.

Tablo 7: Öğrencilerin Ebeveynlerinin Öğrenim Durumları

Ebeveynlerin Eğitim Durumu	Anne		Baba	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okur-Yazar değil	28	6.9	1	0.2
Okur-Yazar	36	8.8	14	3.4
İlköğretim	172	42.2	120	29.4
Ortaöğretim	118	28.9	118	28.9
Yüksekokul/üniversite	49	12.0	135	33.1
Lisansüstü	5	1.2	20	4.9
Toplam	408	100.0	408	100.0

Tablo 7’deki verilerden anlaşıldığına göre, öğrenim düzeyi açısından en büyük kategoriye oluşturanlar; annelerde %42,2 ile ilköğretim, babalarda ise, %33,1 ile yüksekokul/üniversite mezunları olmaktadır. Annelerde bu sayıyı %28,9 ile ortaöğretim mezunları ve %12 ile yüksekokul/üniversite mezunları takip etmektedir. Okula devam etmediği halde okur-yazar olan anne oranı %8,8 iken, okur-yazar bile olmayan anneler %6,9 gibi bir orana sahiptir. %1,2 gibi cüzi bir oranda da olsa, lisansüstü eğitim görmüş anneler de olduğu gözlenmektedir. Bu rakamlar, kızların okuma şansı bakımından erkeklere göre dezavantajlı oldukları bir coğrafya için oldukça iyi bir sonuç olarak kabul edilebilir. Ancak, yüksek orandaki bu okumuşluk oranlarına rağmen takip eden tablodan anlaşılabacağı üzere çalışan kadın oranının oldukça düşük olması ve kadınların çok büyük bir oranda ev hanımlarından oluşması çok dikkat çekmektedir.

Babalarda ise, en büyük grubu oluşturan yüksekokul/üniversite mezunlarını %29,4 ile ilköğretim mezunları ve %28,9 ile ortaöğretim mezunları takip etmektedir. Lisansüstü eğitim görmüş baba sayısı ise, % 4,9’da kalmıştır. Okula devam etmediği halde okur-yazar olan baba oranı %3,4 iken, okur-yazar bile olmayan baba sayısı sadece bir kişi olarak belirtilmiştir. Bu rakamların gösterdiği durum, babalar için de oldukça iyi bir sonuç olarak kabul edilebilir. Lisansüstü eğitim görmüş ebeveyn toplam sayısı, yaklaşık yüzde beşlik bir dilimde yer alırken; ilköğretim mezunları olmayanların toplam oranı yaklaşık olarak %10’u bulmaktadır (annelerde %15,7; babalarda %3,6). Eğitim düzeyine dair bu tablonun doğal olarak bireylerin tutum ve davranışlarını doğrudan etkileyeceği düşünülmektedir.

1.6. Ebeveynlerinin Meslek Durumu

Kişilerin, araştırmaya konu olan yönlerinin belirlenmesinde mesleklerinin bilinmesi çoğu zaman en önemli gerekliliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira icra edilen meslek ile hayata bakış tarzı, tutum ve davranışlar arasında yakın bir ilişki bulunduğu bilinmektedir (bkz. Cirhinlioğlu, 1996). Özellikle ebeveynin çocuklarla iletişimlerinin, onlar üzerindeki etkilerinin ve onların hayatlarında yer alan faktörlere bakışlarının anlaşılmasında, meslekleri önemli bir role sahip olabilir. Bu bakımdan, internet kullanıcısı gençler hakkındaki verilerin daha iyi değerlendirilebilmesi için anne babalarının mesleklerinin bilinmesine gerek duyulmaktadır.

Öğrencilerin ebeveyn meslekleri tablolştırılırken mümkün olduğunca belirli meslek grupları belirlenmeye ve aynı kategoride kabul edilebilecek meslekler aynı grupta toplanmaya çalışılmıştır. Örneğin müdür, müfettiş, mutemet, banka memuru vb. şeklinde belirtilmiş meslekler memur kategorisine; öğretmen ve öğretim elemanları eğitimci kategorisine; avukat, eczacı, müteahhit, muhasebeci vb. gibi meslekler serbest meslek kategorisine dâhil edilmiştir. İşçi grubu genellikle, herhangi bir kuruluştaki işçi statüsünde çalışanlardan oluşurken, aşçı, garson vb. de bu grupta toplanmıştır. Aynı şekilde, esnaf grubunda da fotoğrafçı, kasap, lokantacı, kırtasiyeci, galerici, kuyumcu vb. şeklinde ifade edilmiş mesleklere yer verilmiştir. Ordu mensubu, emniyet mensubu ve özel güvenlik görevlisi gibi meslek dallarında yer alanlar güvenlik personeli adı altında toplanırken; mühendis, teknisyen, tekniker vb. de teknik personel olarak sınıflandırılmıştır. Öte taraftan, şoför, taksici, şef, pazarlamacı, tamirci, veterineri hekim, din görevlisi, operatör, elektrikçi gibi çok az sayıdaki meslek sahipleri, “diğer” adı altında ayrı bir kategoriye ayrılmışlardır. Aktif olarak belirli bir mesleğe sahip bulunmayanlar ise daha çok emekli, ev hanımı ve işsizlerden oluşmaktadırlar. Öğrenci ebeveynlerinin mesleklere göre dağılımı Tablo 8’de görüldüğü gibidir.

Tablo 8: Öğrencilerin Ebeveynlerinin Meslek Durumları

Öğrencilerin Ebeveynlerinin Meslek Durumları					
Anne Mesleği	Sayı	Yüzde	Baba Mesleği	Sayı	Yüzde
Ev hanımı	330	80.9	İşçi	50	12.3
Memur	19	4.7	Memur	62	15.2
Eğitimci (Öğretmen, Akademisyen)	33	8.1	Eğitimci (Öğretmen, Akademisyen)	47	11.5
Hemşire/Doktor	11	2.7	Doktor	9	2.2
Serbest meslek	4	1.0	Serbest meslek	52	12.7
Esnaf	1	0.2	Esnaf	56	13.7
Emekli	5	1.2	Emekli	31	7.6
Çiftçi	0	0.0	Çiftçi	16	3.9
Güvenlik Personeli	0	0.0	Güvenlik Personeli	10	2.5
Teknik Personel	0	0.0	Teknik Personel	27	6.6
İşsiz	0	0.0	İşsiz	4	1.0
Diğer	5	1.2	Diğer	44	10.7
Toplam	408	100.0	Toplam	408	100.0

Tablo 8'de görüldüğü gibi, ebeveynin meslek dağılımı cinsiyete göre değişkenlik arz eden bir görünüm sergilemektedir. Annelerin çok büyük bir kısmı (%80,9) ev hanımlarından oluşmakta iken; babalarda en büyük meslek grubunu %15,2 ile memurlar oluşturmaktadır. Annelerde ikinci sırayı %8,1 ile eğitimciler, üçüncü sırayı ise %4,7 ile memurlar alırken; diğer meslek gruplarından çok az sayıda kişi olduğu göze çarpmaktadır (hemşire/doktor %2,7; serbest meslek %1; esnaf bir kişi; emekli %1,2). Bu dağılımın, çalışan kadın sayısının erkek nüfusa oranla düşük olması gerçeği ile paralellik göstermektedir. Ancak yukarıda Tablo 7'nin yorumlanmasında da değinildiği gibi, kadınların okumuşluk oranı oldukça iyi düzeyde olmasına rağmen çalışan kadın sayısının bu kadar düşük ve ev hanımı sayısının bu kadar yüksek olması oldukça dikkat çekmektedir.

Burada, belirli düzeyde eğitim aldığı halde, istihdam imkânının bulunmaması, uygun iş olanağına sahip olmama ya da eşler tarafından çalıştırılmama gibi, çeşitli nedenlerle çalışamayan kadınların varlığı ile karşı karşıya olduğumuz düşünülmektedir.

Tablo 8'in baba mesleği ile ilgili bölümünde ise şu bulgular yer almaktadır. %15,2 ile en büyük grubu oluşturmakta olan memur kategorisini sırasıyla; esnaf (%13,7), serbest meslek (%12,7), işçi (%12,3) ve eğitimci (%11,5) grupları takip etmektedir. Öteki meslek gruplarından olanlar ise, teknik personel (%6,6), çiftçi (%3,9), güvenlik personeli (%2,5) ve doktor (%2,2) şeklinde sıralanmaktadır. Bu meslek kategorileri dışında kalanlar hayatta olmayanlarla birlikte "diğer" olarak ifade edilmiştir. Bu gruptakiler %10,7'lik bir kesimi

oluşturmaktadırlar. Emekli olanların oranı %7,6 iken, %1 oranında işsiz olduğu gözlenmektedir. %4,2 oranında kişinin de ölmüş olduğu belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere, internet kullanıcılarının ebeveynleri farklı meslek grupları arasında dağılmış bulunmaktadır. Bu durumun, onların internet karşısındaki tutumlarını ve internetten etkilenme biçimlerini önemli ölçüde etkileyebileceği bir gerçektir. Özellikle de gençlerin bilgisayar sahipliği, internete bakışları, internetin aile bütçesine maliyeti, interneti ne maksatla kullandıkları, internette kalma süreleri gibi durumların ebeveynin meslek değişkeninden etkilenmekte olduğu düşünülmektedir. Zira farklı meslek gruplarında yer alan bireylerin, mesleki kimliklerinin de bir yansıması olarak çocukları üzerinde yönlendirici tasarrufa sahip oldukları bilinen bir gerçektir.

1.7. Ebeveynlerinin Sağlık ve Birliktelik Durumu

Genç ve çocuklar başta olmak üzere aile bireyleri üzerinde, aile ve onu oluşturan bireylerin varlığı veya yokluğu ya da onlar arasındaki ilişkiler çok önemli bir etkiye sahip bulunmaktadır. Ekonomik, biyolojik, psikolojik vb. fonksiyonları bulunan aile, bireylerin sosyalleşmelerinde ve psikolojik yaşantılarında büyük ve önemli rol oynamaktadır (Aytaç, 2002 b:142-144;). Dolayısıyla öğrencilerin internet kullanım alışkanlıkları ve internet kafelere devam nedenleri üzerinde ebeveynlerinin eğitim ve meslek durumları gibi, hayatta olup olmadıkları ve birlikte yaşayıp yaşamadıkları da belirleyici olabilir. Öğrencilerin ebeveynlerinin sağlık ve birliktelik durumları Tablo 9'da görülmektedir.

Tablo 9: Öğrencilerin Ebeveynlerinin Sağlık ve Birliktelik Durumları

Anne-Babanın Sağlık ve Birliktelik Durumu	Sayı	Yüzde
İkisi de sağ ve birlikte	382	93.6
İkisi de sağ fakat ayrı	9	2.2
Yalnızca biri hayatta	17	4.2
İkisi de yaşamıyor	0	0.0
Toplam	408	100.0

Tablo 9'da görüldüğü gibi, öğrencilerin tamamına yakınının (%93,6) ebeveynleri hayatta ve birlikte yaşamaktadırlar. Bu durumun, öğrencilerin büyük çoğunluğu üzerinde olumlu bir etki yapması beklenmektedir. Öğrencilerin çok büyük bir kısmının sağ ve bir arada yaşamakta olan ebeveynleri bulunmasına rağmen, az sayıda da olsa ebeveyninden birini kaybetmiş ya da parçalanmış bir aileye sahip olanların varlığı da gözlenebilmektedir.

Ebeveyninden birini kaybetmiş olan 17 kişinin (%4,2) durumları incelendiğinde, tamamının babalarını kaybetmiş olduğu gözlenmektedir. Anne-babaları hayatta olduğu halde ayrı yaşayan, yani parçalanmış bir aileye sahip bulunan kişi sayısı (%2,2) çok sayılmamakla birlikte, bu durumun söz konusu bireyler üzerinde olumsuz izler bırakmış olabileceği düşünülmektedir.

1.8. İkamet Durumları

İçinde yaşanan fiziksel çevre kadar sosyal ve kültürel ortamlar da kişilik ve davranışlar üzerinde büyük bir etkiye sahip bulunmaktadır (Bilgiseven, 1995:136-141).

Araştırmaya konu olan kitlenin internet kullanım alışkanlıklarının ve internetin onların hayatlarındaki yerinin anlaşılmasında, aileleri ile birlikte aynı meskende birlikte yaşayıp yaşamadıkları, nasıl bir ortamda barındıkları ve kaldıkları mekânları kimlerle paylaştıkları gibi sorulara da cevap bulunması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü günlük hayatta sergilenen pek çok davranış gibi internet ve internet kafelerle ilgili davranışlar üzerinde de oturulan mesken ve aile ile birlikte ya da ayrı oturma gibi durumlar etkili olabilmektedir. Öğrencilerin oturdukları yer durumları Tablo 10'da görüldüğü gibidir.

Tablo 10: Öğrencilerin Oturdukları Yer/İkamet Durumları

Nerede/Kiminle Oturuyor	Sayı	Yüzde
Ailesi ile birlikte	372	91.2
Yurtta/Pansiyonda	15	3.7
Özel yurtta	10	2.5
Öğrenci evinde	2	0.5
Akrabalarının yanında	9	2.2
Toplam	408	100.0

Tablo 10'da görüldüğü gibi, öğrencilerin çok büyük bir kısmı (%91,2) aileleri ile birlikte oturmaktadırlar. Sıcak bir aile ortamında yaşamının avantajları nedeniyle bu durumun, öğrencilerin büyük çoğunluğunun hayatlarında olumlu bir etkisinin olması beklenmektedir. Öğrencilerin çok büyük bir kısmının aileleri ile birlikte yaşamasına rağmen, ailelerinden ayrı yaşayanların varlığı da gözlenebilmektedir. Ailelerinden ayrı olarak farklı ortamlarda yaşamakta olan öğrenciler (%8,8) ise sırasıyla, devlet yurtları veya pansiyonlarında (%3,7), özel yurtlarda (%2,5) akrabalarından birinin yanında (%2,2) ya da arkadaşlarıyla birlikte tutmuş oldukları öğrenci evlerinde (%0,5) oturmaktadırlar. Anne-

babalarından ayrı olarak farklı bir ortamda yaşamakta olan kişi sayısı çok sayılmasa da, bu durumdaki bireylerin bir takım zorluklarla karşılaşmalarının ve bu zorlukların onların günlük hayatlarıyla birlikte internet kullanım alışkanlıklarını da etkilemesinin söz konusu olabileceği varsayılabilir.

1.9. Ellerine Geçen Harçlık Miktarı

Araştırmaya konu olan kitlenin internetten faydalanma düzeylerinin ve internetin onların hayatları üzerindeki birtakım etkilerinin anlaşılması için, sahip bulundukları maddi imkân düzeyinin bilinmesinde fayda vardır. Zira internet kullanmak ya da internet kafeye gitmek asgari de olsa belli bir gelire sahip olmayı gerektirdiğinden, öğrencilerin gelir/harçlık düzeylerinin bilinmesinde yarar vardır.

Bu düşünceden hareketle, örnekleme oluşturan kitlenin maddi imkânları ile ilgili bulgulara ulaşılması amaçlanmış ve ankette, ellerine geçen haftalık harçlık miktarını tespit etmeye yönelik bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin ellerine geçen haftalık harçlık miktarı ile ilgili durumları Tablo 11’de görüldüğü gibidir.

Tablo 11: Öğrencilerin Eline Geçen Haftalık Harçlık Miktarı

Haftalık Harçlık Miktarı	Sayı	Yüzde
1 YTL’den az	16	3.9
1-5 YTL arası	90	22.1
6-10 YTL arası	122	29.9
11-20 YTL arası	78	19.1
21-30 YTL arası	47	11.5
30 YTL’den fazla	55	13.5
Toplam	408	100.0

Tablo 11’de görüldüğü gibi, öğrencilerin yaklaşık olarak 1/3 gibi büyük bir kısmının (%29,9) eline haftalık olarak 6-10 YTL arası; %22’lik bir kesimin eline 1-5 YTL arası harçlık geçmektedir. Başka bir deyişle, öğrencilerin yarısından fazlasının (%52) eline haftalık olarak bir YTL ile 10 YTL arası bir miktarda harçlık geçmektedir. Üçüncü grubu oluşturan %19,1’lik grubun eline ise, haftalık 11-20 YTL arası harçlık geçmektedir. Ellerine daha fazla miktarda harçlık geçmekte olan gruplara bakıldığında ise, sırasıyla %13,5’inin eline 30 YTL’den fazla; %11,5’inin eline de 21-30 YTL arası harçlık geçtiği gözlenmektedir. Yani öğrencilerin dörtte birinin (%25) eline geçen haftalık harçlık miktarı,

21 YTL'nin üzerine çıkmaktadır. Az sayıda da olsa (%3,9) bir diğer gruptakiler ellerine haftalık 1 YTL'den az miktarda harçlık geçtiğini belirtmişlerdir.

Bu rakamlar, bir öğrencinin haftalık ihtiyaçlarını karşılamasının yanında, normal düzeyde (haftada 2-3 saat olmak üzere ödev vs. için bilgi arama, e-mail gönderme vb. amaçlarla) internet bağlantısı ihtiyacını da karşılayabilmesi için belli ölçüde yeterli olabilecek düzeyde görülmektedir. En azından, ellerine haftalık 11 YTL ile 30 YTL ve daha fazla miktarda harçlık geçmekte olan %40'ın üzerindeki bir kesim için böyle olduğu rahatlıkla söylenebilir. Ellerine geçen haftalık harçlık miktarı 21 YTL'nin üzerinde olan ve öğrencilerin %25'ini oluşturan grup için bu rakamlar oldukça iyi kabul edilebilir. Ancak, öğrencilerin yarısından fazlasını oluşturan ve ellerine haftalık 1 YTL'den az ve 1 YTL ile 10 YTL arası bir miktarda harçlık geçmekte olan %55,9'luk bir kesim için bu rakamların oldukça yetersiz olduğu düşünülebilir. Özellikle, ellerine haftalık 1 YTL'den az ve 1-5 YTL arası bir miktarda harçlık geçmekte olan %26'lık kesim için internetten faydalanmak neredeyse imkânsız gibi görünmektedir. Bu şartlar altında öğrencilerin internetten yeterli düzeyde faydalanabilmeleri için okul ve kütüphanelere büyük bir iş düşmektedir. Bu tür eğitim kurumlarında öğrencilere, hiç olmazsa bilgiye erişmek amacıyla ücretsiz internet bağlantısı imkânı tanınmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

2. İNTERNET'E AÇIK OLMA DÜZEYİ

Gençlerin hayatları, giderek daha çok internetin etkisi altına girmekte, araştırmalara göre, kullanıcıların çok büyük bir bölümü internetin yaşamlarında önemli ya da çok önemli olduğunu belirtmektedirler (Atıcı, 2003:145).

Ebeveynlerin, çocuklarının okul başarılarında bilgisayar ve internet erişimini ve bunları kullanabilme becerilerini bir ihtiyaç olarak gördüklerini açıklayan bir diğer araştırmaya göre, evde bir bilgisayara sahip olmak çocukların matematik ve okuma gibi alanlarda yüksek puan almalarını sağlamıştır (Wang vd., 2005: 1249).

Diğer taraftan araştırmalarda, uzun süreli internet kullanımının çocuklar üzerinde yalnızlaştırma (Kraut, 1998; Wang vd., 2005: 1249), hareketsizlik ve buna bağlı obezite gibi sağlık problemleri (Sothorn, 2004; Wang vd., 2005: 1249), pornografi, tehlikeli yabancılara ve uygun olmayan içeriklere maruz kalma riskleri (Valentine ve Holloway, 2001; Wang vd., 2005: 1249) gibi etkilerinin bulunduğu da vurgu yapılmaktadır.

Kısaca, gençlerin hayatında, bilgisayar ve internet kullanımının olumlu ya da olumsuz çok çeşitli etkileri bulunmaktadır. Dolayısıyla bu etkilerin irdelenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu düşünceden hareketle, internet kullanma sıklığı, internet kullanımının öğrencilere maliyeti ve internet ile tanışma şekli gibi konular da araştırılmıştır.

2.1. İnternet Kullanma Sıklığı

İnternetin kişilerin hayatına olan etkileri, internet kullanma yoğunluğu ile doğrudan ilişkilidir (bkz. Yıldız ve Bölükbaş, 2005a; Börü, 2005). Bilişim teknolojilerinden ve dolayısıyla internetten amaçlanan seviyede faydalanabilmek için belirli bir oranda internet kullanımı kaçınılmaz iken; amaçsız ve aşırı internet kullanımı bağımlılık, istenmeyen sitelere erişim, olumsuz etkilere maruz kalma ve maddi sorunlarla karşılaşma gibi problemler doğurabilmektedir. Bu yüzden, araştırmaya konu olan kişilerin internet kullanım sıklıkları önem kazanmaktadır. Araştırmada, öğrencilerin hangi oranda internet kullandıklarına dair yöneltilen soruya verilen yanıtlar Tablo 12'de gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 12: Öğrencilerin İnternet Kullanma Sıklıkları

İnternet kullanım oranı	Sayı	Yüzde
Hiç kullanmıyor	52	12.7
İhtiyaç duydukça	256	62.7
Günde 1 saatten az	26	6.4
Günde 1–2 saat	39	9.6
Günde 3–4 saat	22	5.4
Günde 5–6 saat	5	1.2
Günde 7–8 saat	1	0.2
Günde 8 saatten fazla	7	1.7
Toplam	408	100.0

Tablo 12’de görüldüğü gibi, öğrencilerin %12,7’lik bir kısmı interneti hiç kullanmazken, üçte ikisine yakın bir kısmı (%62,7) interneti çok yoğun olarak değil de sadece ihtiyaç halinde kullanmaktadır. Bu verilerden hareketle, öğrencilerin önemli bir kısmının sıkı birer internet kullanıcısı olmadıkları söylenebilir. İnterneti düzenli olarak kullanan ve örneklem grubunun yaklaşık olarak dörtte birlik bir bölümünü teşkil eden kitlenin internet kullanım sıklığı ise şöyle bir dağılım göstermektedir. Düzenli internet kullanıcısı olarak kabul edebileceğimiz gruba meydana getirenlerden, örneklemin %6,4’ü günde 1 saatten az; %9,6’sı günde 1–2 saat; %5,4’ü günde 3–4 saat; %1,2’si günde 5–6 saat; %0,2’si günde 7–8 saat; %1,7’si ise günde 8 saatten fazla internet kullanan öğrencilerden oluşmaktadır.

Zorunlu haller dışında kimine göre internetin günde 4 saatten (haftada 28 saat) fazla kullanımı (Yıldız ve Bölükbaş, 2003a), kimine göre ise haftada 18 saatten fazla kullanımı (Çankırılı, 2003) “bağımlılık” ya da “risk faktörü” olarak kabul edilebilir.

Günde 4 saatten fazla zaman alan internet kullanımı esas alındığında, küçük de olsa bir grubun (%3,1) bağımlılık derecesinde internette gezinme davranışı sergilediği gözlenmektedir. İnternet bağımlılığı için haftada 18 saatten fazla zaman alan internet kullanımı esas alındığında ise, örneklem grubundaki bireylerin %8,5’lik bir kısmının bağımlılık riski ile karşı karşıya bulunduğu söylenebilir. Başka bir deyişle, internet kullanan öğrencilerin (356 kişi) %9,8’inin internet kullanım sıklığı bağımlılık derecesine varmaktadır. Bu kişilerin önemli bir kısmının internet oyunları ya da internet salonu adıyla işletilen ortamlardaki bilgisayar oyunları ile vakit geçirdikleri düşünülmektedir.

Bu bulgulara göre, araştırmaya konu olan kitlenin net bağımlılığı çok büyük boyutlara varmamış bulunduğu gibi, zorunlu haller dışında düzenli olarak internet

bağlantısı kuran kişi sayısı da (%24,5) çok büyük rakamlara varmış sayılmaz. Bu durum üzerinde, internet ücretlerinin ve ekonomik durumun etkili olduğu söylenebilir. Çünkü öğrencilerin önemli bir kısmının harçlık miktarı internet için ek bir harcama yapmaya izin vermeyecek derecede düşüktür. Tablo 11’de bu durum çok rahatlıkla gözlenebilmektedir. Evden internet bağlantısı kurma imkânına sahip olan bireylerin de telefon faturalarını kabartmama gayreti içinde oldukları düşünülmektedir. Aksi takdirde, sunduğu çok çeşitli ve ilginç içeriği ile özellikle okul çağındaki genç kitle için oldukça çekici olan internetin kullanım düzeyinin bu kadar düşük olması beklenemez. Çeşitli araştırmaların sonuçları da bu yöndeki yorumu destekler nitelikte bulunmaktadır. Örneğin; Atıcı (2003:145)’nın araştırmasına katılanların %75,7’si kendilerini düzenli (günlük bağlanma) ve orta düzeyde (haftada 1-3 kez) kullanıcı olarak tanımlamışlardır.

Öğrencilerin internet kullanma oranları **cinsiyet** değişkeni ile karşılaştırıldığında kız ve erkek öğrencilerin internet kullanım sıklıkları arasında önemli farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Bu durum aşağıdaki tabloda da açıkça görülebilmektedir.

Tablo 13: Öğrencilerin İnternet Kullanma Sıklıklarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Günlük İnternet Kullanma Oranı	Cinsiyet					
	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
İnternet kullanmıyor	18	7.1	34	21.9	52	12.7
İhtiyaç duydukça kullanıyor	165	65.2	91	58.7	256	62.7
Günde bir saatten az	13	5.1	13	8.4	26	6.4
Günde 1-2 Saat	28	11.1	11	7.1	39	9.6
Günde 3-4 Saat	19	7.5	3	1.9	22	5.4
Günde 5-6 Saat	3	1.2	2	1.3	5	1.2
Günde 7-8 Saat	1	0.4	0	0.0	1	0.2
Günde 8 Saatten fazla	6	2.4	1	0.6	7	1.7
Toplam	253	100.0	155	100.0	408	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, erkek öğrencilerin internet kullanma oranları kız öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde gözlenmektedir. İnterneti hiç kullanmayanların üçte bir gibi bir bölümü (%34,6) erkeklerden oluşurken; üçte iki gibi bir bölümü (%65,4) kızlardan oluşmaktadır. Yine, interneti ihtiyaç duydukça kullananların yaklaşık üçte ikisini (%64,5) erkekler oluştururken; geri kalan %35,5’lik bölümü kızlar oluşturmaktadır. İnterneti günde 1-8 saat arası veya daha fazla kullananların oranına bakıldığında ise, bu kitlenin dörtte üçünden fazlasının (%77) erkek; dörtte birinden azının (%23) kız olduğu

gözlenmektedir. Bu veriler internet kullanım sıklığı açısından erkekler lehine çok bariz bir fark olduğunu gözler önüne sermektedir. Pek çok araştırmada ve bu çalışmada da baştan beri vurgulandığı gibi, bir kez daha internet kullanımının daha çok erkek işi gibi cereyan etmekte olduğu görülmektedir. Bu veriler üzerinde kız öğrenci sayısındaki erkeklere göre azlığın etkili olabileceği düşüncesinden hareketle internet kullanımına dair verilerin incelenmesinde cinsiyetlerin kendi içindeki yüzdeleri de kontrol edilmiş ve bu durumu destekleyici sonuçlara ulaşılmıştır. Şöyle ki, erkek öğrencilerin yalnızca %7,1 gibi çok küçük bir bölümü interneti hiç kullanmazken; kız öğrencilerin %21,9 gibi önemli bir bölümü interneti hiç kullanmamaktadır. İnterneti sadece ihtiyaç halinde kullanan erkek öğrenci oranı (%65,2) ile kız öğrenci oranı (%58,7) arasında çok büyük bir fark gözlenmezken; erkek ve kız öğrencilerin nispeten fazla ya da aşırı sayılacak düzeydeki internet kullanım oranları arasında tekrar farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Örneğin erkek öğrencilerin %11,5'i günde 3-8 saat arası veya daha fazla süre internet kullanırken; kız öğrencilerin %3,8'i günlük aynı oranda internet kullanmaktadırlar. Görüldüğü gibi erkekler interneti kızlara göre çok bariz bir farkla daha yoğun bir biçimde kullanmaktadırlar. Evden internet bağlantısı kurmadaki yetersizliklerin kızları daha fazla olumsuz etkilemesinin; internet kafelerden yararlanabilme imkânının ise erkekleri olumlu yönde etkilemesinin bu durum üzerinde etkili bir role sahip olduğu düşünülmektedir.

Çeşitli araştırmalara göre (Bölükbaş ve Yıldız, 2005:103-111), internete bağlanma sıklığı ile cinsiyet değişkenleri arasında belirgin bir ilişki bulunmakta, erkekler kadınlara göre daha yoğun biçimde internet kullanmaktadırlar. Bunda, internet kafelerin kahvehane kültürünün devamı olarak algılanmasının etkili olabileceği ve evde internet olanaklarının artmasına paralel olarak kadın internet kullanıcı oranının artacağı düşünülmektedir.

2.2. İnternetin Öğrencilere Maliyeti

İnternetin bireylerin hayatına olan etkilerinin, internetin maliyeti ile de ilgili olduğu düşünülmektedir. Maddi imkân düzeyinin internet kullanım oranı üzerinde etkili olacağı açıktır. Bununla birlikte, internet ve bilgisayar oyunlarına aşırı ilgi gösteren gençlerin bütün harçlıklarını bu amaçla harcamaları ve yetersiz kalan harçlık miktarı sebebiyle birtakım problemler yaşamaları da söz konusu olabilir (bkz. Yıldız ve Bölükbaş, 2005a:50).

Bu gibi durumlar nedeniyle bireylerin internet kullanmak için ne düzeyde harcama yaptıkları önem kazanmaktadır. Bu düşünceden hareketle araştırmada, evlerinden internete bağlanan öğrencilerin durumu da göz önünde bulundurularak, “*yalnızca sizin haftalık ortalama internet harcamanız ne kadardır?*” şeklinde bir soru yöneltmiştir. Öğrencilerin internet için yaptıkları haftalık harcama miktarı Tablo 14’te görülmektedir.

Tablo 14: Öğrencilerin İnternet İçin Yaptıkları Haftalık Harcama Miktarı

Haftalık İnternet Harcaması	Sayı	Yüzde
1 YTL’den az	133	32.6
1–5 YTL arası	110	27.0
6–10 YTL arası	71	17.4
11–20 YTL arası	19	4.7
21–30 YTL arası	7	1.7
30 YTL’den fazla	6	1.5
İnternet harcaması yok	62	15.2
Toplam	408	100.0

Tablo 14’te görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin üçte iki gibi büyük bir bölümü (%32,6) internet için haftada 1 YTL’den az harcama yapmaktadır. Bu oranı %27 ile haftalık internet harcaması ortalama 1–5 YTL arasında kalanlar takip etmektedir. Bu rakamlar, ödev araştırma gibi zorunlu hallerde internete müracaat için ancak yetebilecek rakamlar olup ekstradan bir internet gezginliğine yetmeyecek kadar düşük düzeyde kalmaktadır. Bu durum, internet kullanım oranının düşük düzeyde kalmasının nedenini biraz daha anlaşılır kılmaktadır. Günde yaklaşık 1 YTL ve üzerinde internet harcaması olanların oranı incelendiğinde şu sıralama ile karşılaşılmaktadır: Haftalık internet harcaması 6-10 YTL arası olanlar %17,4; 11-20 YTL arası olanlar %4,7; 21-30 YTL arası olanlar %1,7; 30 YTL’den fazla olanlar ise %1,5.

Bu bulgulara göre, normal düzeydeki bir internet kullanımı için yeterli olabilecek oranda haftalık internet harcaması olanların oranı oldukça düşük düzeyde kalmaktadır. İnternet kafelerde internet bağlantı ücretinin saat başına 60 ila 75 YKR arası olduğu göz önünde bulundurulduğunda ve günde 2-2,5 saatlik internet kullanımı normal kabul edildiğinde, araştırma grubunun %17,4’ünün internet için yaptıkları haftalık 6-10 YTL arası harcamanın normal seviyeye yaklaştığı; %4,7’sinin yaptıkları haftalık 11-20 YTL arası harcamanın normal seviyede olduğu; %3,2’sinin internet harcamasının ise (haftalık 21-30 YTL ve üzeri) aşırı düzeyde olduğu söylenebilir.

İnternet kullanmanın öğrenim görmekte olan gençlere maliyetinin ve hayatlarında meydana getirmesi muhtemel etkilerin anlaşılabilmesi için öğrencilerin harçlık durumları ile internet için yaptıkları harcama miktarının karşılaştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Dolayısı ile araştırmaya konu olan kişilerin internet kullanmak için yaptıkları harcama miktarı ile harçlık miktarlarının karşılaştırılması önem kazanmaktadır.

Öğrencilerin ellerine geçen haftalık harçlık miktarı ile internet için yaptıkları haftalık harcama miktarının karşılaştırılması Tablo 15'teki gibidir.

Tablo 15: Öğrencilerin Harçlık Miktarları İle İnternet Harcamalarının Karşılaştırılması

Haftalık Harçlık M.	İnternet İçin Yapılan Haftalık Harcama Miktarı															
	0 YTL		< 1 YTL		1-5 YTL		6-10 YTL		11-20 YTL		21-30 YTL		> 30 YTL		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
< 1 YTL	6	37,5	7	43,8	1	6,3	2	12,5							16	100
1-5 YTL	25	27,8	40	44,4	22	24,4	2	2,2	1	1,1					90	100
6-10 YTL	19	15,6	39	32,0	41	33,6	14	11,5	7	5,7	2	1,6			122	100
11-20 YTL	5	6,4	21	26,9	26	33,3	23	29,5	1	1,3	1	1,3	1	1,3	78	100
21-30 YTL	1	2,1	13	27,7	14	29,8	16	34,0	2	4,3			1	2,1	47	100
> 30 YTL	6	10,9	13	23,6	6	10,9	14	25,5	8	14,5	4	7,3	4	7,3	55	100
Toplam	62	15,2	133	32,6	110	27,0	71	17,4	19	4,7	7	1,7	6	1,5	408	100

Tablo 15'e göre, öğrencilerin eline geçen haftalık harçlık miktarı ile internet için yaptıkları haftalık harcama miktarı arasında yakın bir ilişki bulunduğu söylenebilir. Çünkü öğrencilerin eline geçen haftalık harçlık miktarı arttıkça, internet harcamalarının da arttığı gözlenmektedir. Tabloda koyu olarak vurgulanmış bulunan rakamlara veya boş kalan hücrelere bakılırsa bu durum çok açık bir şekilde görülebilir. Örneğin; haftalık harçlık miktarı 1 YTL'den az olanlar arasında internet için haftada 10 YTL'den fazla harcama yapan herhangi bir kimse olmadığı; haftalık harçlık miktarı 1-5 YTL arasında olanlardan internet için haftada 20 YTL'den fazla harcama yapan olmadığı; haftalık harçlık miktarı 6-10 YTL arasında olanlardan internet için haftada 30 YTL'den fazla harcama yapan olmadığı gözlenmektedir.

Haftalık harçlık miktarının, internet için yapılan harcama miktarına göre dağılımını gösteren satırlardaki en yüksek oranlı yüzdeler (koyu olarak vurgulanan rakamlar) incelendiğinde ise şu tablo ile karşılaşılmaktadır. Haftalık harçlık miktarı 1 YTL'den az olanların en büyük bölümünü (%43,8) internet harcaması 1 YTL'den az olanlar oluştururken; %37,5'ini internet için hiçbir harcama yapmayanlar oluşturmaktadır. Haftalık harçlık miktarı 1-5 YTL arasında olanların en büyük bölümünü (%44,4) yine internet

harcaması 1 YTL'den az olanlar; harçlık miktarı 6–10 YTL arasında olanların en büyük bölümünü (%33,6) ise internet harcaması 1–5 YTL arasında olanlar oluşturmaktadır. Harçlık miktarı 11–20 YTL arasında olanların en büyük bölümünü (%33,3) internet harcaması yine 1–5 YTL arasında olanlar; harçlık miktarı 21–30 YTL arasında olanların en büyük bölümünü (%34) ise internet harcaması 6–10 YTL arasında olanlar oluşturmaktadır. Haftalık harçlık miktarı 30 YTL'den fazla olanların en büyük bölümünü (%25,5) de yine internet harcaması 6–10 YTL arasında olanlar oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi, haftalık harçlık miktarı ile internet için yapılan harcama miktarı arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır. Bu veriler, internet imkânlarından yararlanma düzeyinin maddi olanaklarla çok yakından alakalı olduğu görüşünü önemli ölçüde doğrulamaktadır. Gümüş (2003:131)'ün araştırmasında da bu durumu destekler biçimde, günlük harçlık miktarı ile internet kafede geçirilen süre arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Tabloda göze çarpan bir başka önemli bulgu ise, kimi öğrencilerin internet için yaptıkları harcama miktarının onların eline geçen harçlık miktarına denk ya da bu miktardan fazla olması durumudur. Haftalık harçlık miktarı 1 YTL'den az olanların %18,8'i internet için haftalık harçlık miktarından daha fazla miktarda harcama yapmaktadırlar. Haftalık harçlık miktarı 1–5 YTL arasında olanların %24,4'ünün internet harcaması harçlığına denk iken; %3,3'ünün harcaması ise harçlık miktarından daha fazladır. Harçlık miktarı 6–10 YTL arasında olanların %11,5'i harçlık miktarına denk, %7,3'ü harçlık miktarından daha fazla; harçlık miktarı 11–20 YTL arasında olanların %1,3'ü harçlık miktarına denk, %2,6'sı harçlık miktarından daha fazla; harçlık miktarı 21–30 YTL arasında olanların ise %2,1'i harçlık miktarına denk, %2,1'i harçlık miktarından daha fazla miktarda internet harcaması yapmaktadırlar.

Bu veriler, aşırı internet kullanımının öğrencileri yanlış yollara sevk edebileceğini ya da harçlıklarının tamamını bu yolda harcayıp başka ihtiyaçlarını ihmal ederek zor durumda kalmalarına yol açabileceğini, hatta kişileri suç işlemeye sevk edebileceğini düşündürmektedir. Bu veriler aynı zamanda, aşırı internet kullanımı ile sosyal sapma arasında bir bağlantı kurulabileceği yönündeki varsayımları da destekler niteliktedir.

2.3. İnternetle Tanışma Şekli

Bireylerin hayatında internetin oynayacağı rol ve meydana getireceği etkiler ile onun söz konusu bireylerin hayatına hangi yollardan girdiği ve bu bireylerin internet kullanmada sahip oldukları beceri düzeyi arasında yakın bir ilişki olduğu söylenebilir. Çünkü bireyin internet teknolojisini nasıl tanıdığı veya onunla ilk olarak hangi ortamda karşılaştığı ve bugüne kadar edindiği tecrübelerle bu teknolojiye ne ölçüde faydalanabildiği gibi konular önem taşımaktadır. Özellikle çocukluk ve gençlikte aile, arkadaş ve okul çevresi bu konuda önemli bir etkiye sahiptir. Öte taraftan, yaş, eğitim düzeyi ve tecrübe birikimi ilerledikçe daha başka çevreler ve etmenler devreye girmektedir.

Bundan dolayı, araştırmaya konu olan kişilerin internetle tanışma şekli ya da bu teknolojiyi hangi ortamlarda ve kimlerin etkisi ile tanıdığı önem kazanmaktadır. Bu düşünceden hareketle araştırmada, öğrencilerin internetle nasıl tanıştıklarına dair bir soru yöneltilmiştir. Buna dair veriler Tablo 16’da görüldüğü gibidir.

Tablo 16: Öğrencilerin İnternetle Tanışma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

İnternetle Tanışma Şekli	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okulda	20	48.8	21	51.2	41	10.0
Evde	66	53.2	58	46.8	124	30.4
İnternet Kafede	96	83.5	19	16.5	115	28.2
Arkadaş aracılığıyla	45	69.2	20	30.8	65	15.9
Medya aracılığıyla	7	70.0	3	30.0	10	2.5
Diğer	1	100.0	0	0.0	1	0.2
Henüz tanışmamış	18	34.6	34	65.4	52	12.7
Toplam	253	62.0	155	38.0	408	100.0

Tablo 16’da görüldüğü gibi, öğrencilerin üçte bire yakın bir kısmı (%30,4) internet ile ilk olarak evlerinde tanışmışlardır. Bunları %28,2’lik bir oran ile internet kafelerde tanışanlar takip etmektedir. Bu oranlar aynı zamanda günümüzde internet bağlantısının en yoğun şekilde gerçekleştirilmekte olduğu iki önemli mekâna işaret etmektedir. Özellikle ülkemizde, internet bağlantısının sağlanmasında hizmet sunan yerlerin başında internet kafeler gelmekte, evlerden internet bağlantısı oranı ise her geçen gün daha da artmaktadır.

Eviden internet bağlantısı sağlayamayan kişilerin, internet kafe vb. yerlerden bu hizmeti almada birtakım sorunlarla karşılaşması söz konusu olabilir. Dolayısıyla internete bağlanan ev sayısı arttıkça kadınlar başta olmak üzere internet teknolojisi ile tanışan ve bu

teknolojiden yararlanan insan sayısı da büyük bir hızla artmaktadır. Bugüne kadar yapılan araştırmalar, internet kafelerden tıpkı kahvehanelerde olduğu gibi, çoğunlukla erkek kullanıcıların yararlandıklarını göstermektedir (Bölükbaş ve Yıldız, 2005).

Evden erişim sağlayanlar ile ilgili çok sağlıklı bulgulara ulaşılamamakla birlikte, genel olarak kadın kullanıcılar lehine bir durum yaşandığı gözlenmektedir. Nitekim yukarıdaki tabloda ortaya konulan veriler **cinsiyet** değişkeni ile karşılaştırıldığında bu varsayımı önemli ölçüde destekleyici bir sonuç ile karşılaşılmaktadır.

İnternet ile ilk defa **evde** tanışan 124 öğrencinin yarısına yakını (%46,8) kız, yarısından fazlası (%53,2) erkek öğrencilerden oluşurken; **internet kafede** tanışan 115 öğrencinin küçük bir bölümü (%16,5) kız, oldukça büyük bir bölümü ise (%83,5) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Başka bir açıdan bakılırsa, internet ile tanışmış bulunan 115 kız öğrencinin üçte birinden fazlası (%37,4) internet ile evde tanışmışken; sadece %12,3'ü internet kafede tanışmıştır. Buna karşılık, internet ile tanışmış 253 erkek öğrencinin %26,1'i evde, %37,4'ü ise internet kafede tanışmıştır. Bu bulgular, internet ile tanışma imkânı sunma açısından kız öğrenciler için ev ortamının; erkek öğrenciler içinse internet kafelerin daha etkili olduğunu göstermektedir. Nitekim çeşitli araştırmalar bu yönde sonuçlar ortaya koymaktadır (bkz. Akman ve Sevdik, 2003; Bölükbaş ve Yıldız, 2005).

İnternetle ilk defa evlerinde ya da internet kafelerde tanışanların dışında kalanlarsa daha çok arkadaş ve okul aracılığıyla tanışmışlardır. Genç nesillerin yeniliklerle tanışmasında ve bu yenilikleri kullanma konusundaki alışkanlıkları edinmesinde okul ve arkadaş çevresi önemli bir yere sahip bulunmaktadır. İnternetle ilk kez arkadaş aracılığıyla tanışanların oranı %15,9; okulda tanışanların oranı ise %10'dur. Bu ikisi bir arada değerlendirildiğinde önemli bir orana (%25,9) varmaktadır. Bu durum, okul çağı gençliğin arkadaş çevresinin etkisine çok açık bulunmasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Bu veriler **cinsiyete** göre ele alındığında şöyle bir durumla karşılaşılmaktadır: İnternetle ilk defa okulda tanışan 41 öğrencinin %48,8'i erkek; %51,2'si kız öğrencilerden oluşmaktadır. İnterneti okulda tanıma açısından kız ve erkek öğrenciler arasındaki fark çok büyük olmamakla birlikte kızlar lehine bir durum gözlenmektedir.

İnterneti ile ilk defa **arkadaş** aracılığıyla tanıyan öğrencilerin üçte ikisinden fazlasını (%69,2) erkek; üçte birinden azını (%30,8) kız öğrenciler oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi erkek öğrencilerin çok daha büyük bir bölümü, internetle arkadaş

çevresinin yardımı ile tanışmıştır. Bu durum, erkeklerin kızlara göre okul dışı zamanlarda dışarıda daha çok bulunmaları ve arkadaş çevresi ile daha fazla birlikte olmalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Çünkü kız öğrenciler toplumsal beklentilere bağlı olarak okul dışı zamanlarda dışarıda arkadaş grupları ile daha az birlikte olabilmekte ve vakitlerinin büyük bir kısmını evde geçirmektedirler. Nitekim bu konudaki çeşitli araştırmalarda da benzer bulgulara rastlanmaktadır (bkz. Bölükbaş ve Yıldız, 2005).

Çok az sayıda bir öğrenci grubu interneti **medya** aracılığıyla tanımıştır (%2,5). Medyanın yenilikleri tanıtıcı ve taşıyıcı bir etkide bulunma gibi önemli bir işlevinin de olduğu göz önünde bulundurulursa bu rakamların oldukça düşük olduğu söylenebilir. Bu durum, internetin daha çok tecrübe edilerek tanınacak ve öğrenilecek bir uygulama sahası olduğu gerçeğinin bir sonucu olsa gerek. Bu arada kimi öğrenciler de (%0,2) interneti diğer yollardan (aile büyüklerinin işyerinde vs.) tanımışlardır.

İnternetle henüz tanışmadıklarını belirten öğrenci oranı %12,7. Bu rakam, aslında çok büyük olmamakla birlikte beklenenin üstünde bir sonuç gibi görünmektedir. Çünkü internetin bu kadar çok yaygınlaştığı, gündemi sıkça meşgul ettiği ve hayatımızın hemen her alanına girmeye başladığı günümüz koşullarında lise çağındaki her öğrencinin bir şekilde internet deneyiminin olması, hiç olmazsa bu teknoloji ile tanışmış olması beklenirdi. Ancak görüldüğü gibi, beklentileri tam karşılamayan bir durum ile karşı karşıya bulunmaktayız. Bu durumun sebepleri araştırıldığında ise ilginç bulgulara ulaşılmaktadır:

İnternetle hiç tanışmamış olanların **cinsiyet** dağılımına bakıldığında, en büyük grubu (%65,4) kız öğrencilerin oluşturduğu; erkeklerin %34,6 oranında kaldıkları gözlenmektedir. Bu durum, internetten faydalanma konusunda erkeklerin kızlara göre daha avantajlı konumda bulunduklarına dair görüşü önemli ölçüde desteklemektedir. Baştan beri ifade edildiği gibi internet, daha çok erkekler tarafından kullanılmakta; kadınlarsa internet kullanımı konusunda erkeklere nispeten dezavantajlı konumlarını devam ettirmektedirler.

Lise türüne göre, internetle hiç tanışmamış olanların %71,2'si genel/süper lise öğrencileri arasından, %19,2'si mesleki/teknik lise öğrencileri, %7,7'si özel lise öğrencileri, bir kişi de anadolu/fen liseleri öğrencileri arasından çıkmış bulunmaktadır. Özel ve anadolu/fen liselerinde teknolojinin, dolayısıyla internetin önemine ısrarla vurgu yapılmış olmasının, nispeten iyi bir bilgisayar eğitimi verilmesinin ve bu okullarda az da olsa internet imkânı sunulmasının bu sonuçlar üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

İnternetle hiç tanışmamış öğrencilerin neredeyse tamamı aileleri veya akrabaları ile oturmaktadırlar. Söz konusu öğrencilerin %92,3'ü kendi ailelerinin yanında, iki kişi de akrabalarının yanında oturmaktadır. Geri kalanların biri devlet yurdunda, biri de özel yurttta kalmaktadır. Bu durum, internete mesafeli durulması üzerinde aile etkisinin olduğunu düşündürmektedir.

Kısaca, internetle hiç tanışmamış öğrencilerin en önemli özelliklerinin, çoğunlukla kadın olmaları ve aileleri/akrabaları ile birlikte yaşamaları olduğu söylenebilir. Bu durum, söz konusu kitlenin internete mesafeli duruşlarının sebebinin açıklar nitelikte görünmektedir. Burada kız çocuklarına yönelik olarak ortaya konulan aile baskısının varlığı akla gelmektedir. Ailesi tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilen ve dışarı ile ilişkileri sınırlandırılan bir öğrencinin, evde de bağlantı imkânı yoksa internet ile tanışmak için fazla bir şansının kalmayacağı ortadadır.

Bölükbaş ve Yıldızın (2005:107) da ifade ettikleri gibi, toplumumuzda kadın ve erkeklerin paylaştıkları alanlar, gelenek, görenek, töre gibi unsurların etkisiyle, cinsiyetlere biçilen roller gereği farklılaşmaktadır. Bu durum kamuya açık alanlarda, erkeklere daha geniş olanaklar sunmaktadır. Burada; internet kafelerin, kahvehaneler gibi erkek egemen alanlardan biri olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan kadınlar, internet ve internet kafe kullanma konusunda ayrımcılığa uğrayabilmektedirler.

2.4. İnternet Teknolojisini Kullanmadaki Beceri Düzeyi

Bireylerin hayatında internetin yol açacağı etkilerin, söz konusu bireylerin internet kullanmada sahip oldukları beceri düzeyi ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Çünkü bireyin bilgisayar ve internet teknolojisini ne kadar tanıdığı ve bu teknolojiden ne ölçüde faydalanabildiği gibi konular onun interneti kullanma sıklığını ve verimliliğini önemli ölçüde etkilemektedir. Bununla birlikte, özellikle bilişim çağı olarak adlandırılan günümüzde teknoloji kullanımı ile eğitim arasında da çok yakın bir ilişki bulunmaktadır (bkz. Rıza, 1999). Dolayısıyla, araştırmaya konu olan kişilerin internet teknolojisini kullanabilme düzeyi önem kazanmaktadır. Bunun için araştırmada, öğrencilerin internette neleri kolayca yapabildikleri sorulmuş, elde edilen veriler Tablo 17'de sergilenmiştir.

Tablo 17: Öğrencilerin İnternet Teknolojisini Kullanabilme Düzeyleri

İnternette Kolayca Yapılabilen İşlemler	Sayı	Yüzde
Ders veya seminere katılma	62	15.1
E-mail alıp gönderme	201	49.3
Sohbet veya tartışmaya katılma	137	33.6
Web sayfası hazırlama	61	14.9
Telefon görüşmesi yapma	38	9.3
Online alış-veriş yapma	42	10.3
Radyo dinleme, tv izleme	165	40.4
MP3 dinleme	236	57.8
Browser ayarlarını değiştirme	40	9.8
Hiçbiri	71	17.4

Not: Birden fazla seçenекle cevap verilmiştir

Tablo 17’de görüldüğü gibi, öğrencilerin internet ortamında kolayca yapabildikleri işlemlerin başında %57,8 ile internette müzik dinleme gelmektedir. İkinci sırayı %49,3 ile elektronik posta kullanımı alırken; üçüncü sırada radyo dinleme ve tv izleme yer almaktadır (%40,4). Dördüncü sırada ise %33,6 ile sanal sohbet ve tartışma var. Görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki öğrencilerin yarısından fazlası internette müzik dinlemede, yarıya yakını e-posta kullanımında, gerisi dijital radyo, TV takibinde ve sanal sohbet ve tartışmaya katılmada beceri sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

Nispeten daha çok teknik bilgi, daha fazla çaba veya daha yüksek miktarda mali harcama gerektiren, ancak internet teknolojisini kullanmada daha üst düzeyde bir maharet sahibi olunduğunu gösteren işlemlerde, beceri sahibi olan öğrenci sayısının oldukça düşük olduğu gözlenmektedir. Örneğin iyi bir internet bilgisi gerektiren internet üzerinden ders veya seminere katılma işini becerebildiklerini ifade eden öğrenci oranı %15,1’de kalmıştır.

Bilgi toplumu olmanın en önemli araçlarından ve göstergelerinden olan internetin, bu işlevlerinin gerçekleşmesinde önemli bir yere sahip bulunan uzaktan eğitim teknolojileri henüz toplum geneline yayılabilmiş değildir. Eğitimciler ve eğitim kurumları arasında bile bu teknolojinin gereği gibi benimsendiği söylenemez. Böyle olunca, bu rakamın düşük olması doğal bir sonuç olarak kabul edilebilir. Hatta bu rakamın doğruluğu bile şüphelidir.

Yine belli düzeyde bilgi ve çaba gerektiren işlerden olan web sayfası hazırlama işini kolayca yapabildiklerini belirten öğrencilerin oranı %14,9’u bulurken; browser ayarlarını değiştirebildiklerini belirtenlerin oranı ise %9,8’de kalmıştır. İnternet teknolojisinin sağladığı çok önemli kolaylık ve imkânlardan olmakla birlikte, internet kullanım

maliyetlerini yükseltme ihtimali bulunan işlerden olan sanal mağazalardan alış-veriş yapma işini gerçekleştirebildiklerini söyleyenlerin oranı %10,3'te, internet aracılığıyla telefon görüşmesi yapabildiklerini bildirenlerin oranı ise %9,3'te kalmıştır. Bu rakamlar, araştırma kapsamındaki öğrencilerin internet ile ilgili teknik konularda pek beceri sahibi olmadıklarını göstermektedir.

Bu durumu etkileyebilecek değişik etmenler bulunmaktadır. Bu etkenler arasında, bireylerin kendilerine ait bilgisayarlarının olmaması, ortamlarının müsait olmaması, zamanın yetersizliği, gerekli teknik bilgileri edinmedeki güçlükler ve mali zorluklar sayılabilir.

Öğrencilerin %17,4'lük bir kesimi ise, yukarıda sözü edilen internet ile ilgili işlemlerden **hiçbirini** gerçekleştiremediklerini belirtmişlerdir. Bu seçeneği işaretleyenlerin tamamına yakını interneti ya hiç kullanamayan (%53,5) ya da sadece ihtiyaç halinde kullanan (%45,1) kişilerden oluşmaktadırlar. İnterneti hiç kullanamayan ya da ihtiyaç halinde kullanan kişilerin bu konularda pek beceri kazanamaması anlaşılabilecek bir durum olarak kabul edilebilir.

Bu verilerden anlaşılaacağı gibi, öğrencilerin önemli bir kısmı internet teknolojisinin daha çok eğlence içerikli öğelerini kullanmada maharet kazanmış bulunmaktadır. Teknik bilgi ve çaba gerektiren işlemler konusunda ise beceri sahibi olabilen öğrenci sayısı oldukça düşük kalmaktadır. Bu durum üzerinde, maddi ve zamansal yetersizlikler ile yaş, eğitim düzeyi ve tecrübe eksikliği gibi durumların etkili olduğu düşünülebilir.

2.5. İnternet Bağlantısının Gerçekleştirildiği Ortamlar

İnternetin, kullanıcıların hayatında meydana getirdiği etkilerin önemli bir kısmının internet erişiminin sağlandığı ortamlardan kaynaklandığı söylenebilir. Bu nedenle kullanıcıların hayatlarında internetin ne tür etkilere yol açabileceğini anlayabilmek için hangi ortamlarda internet erişiminin sağlandığını bilmekte fayda olduğu düşünülmektedir. Çünkü bireyin internet erişimi sağladığı internet kafe vb. ortamlarda karşılaşılan olaylar hem kişinin internet kullanma alışkanlıklarını hem de günlük hayatındaki birtakım alışkanlıklarını önemli ölçüde etkilemektedir (bkz, Bölükbaş, 2005; Bölükbaş ve Yıldız, 2005; Gümüş, 2003). Bunun yanı sıra evden ya da işyerinden sağlanan internet bağlantısı ve internet kullanım süresi de birtakım problemlere kaynaklık edebilmektedir.

Bundan dolayı, araştırmaya konu olan kişilerin internet erişimini nereden sağladıklarına dair veriler önem kazanmaktadır. Bu düşünceden hareketle araştırmada, öğrencilerin internete nereden eriştiklerine dair bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin internete nereden eriştiklerine dair veriler Tablo 18’de görüldüğü gibidir.

Tablo 18: Öğrencilerin İnternete Erişim Sağladıkları Yerlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

İnternete Nereden Erişiliyor	Cinsiyet					
	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okuldan	20	7.9	13	8.4	33	8.1
Evden	71	28.1	60	38.7	131	32.1
Arkadaştan	8	3.2	6	3.9	14	3.4
İnternet Kafeden	132	52.2	36	23.2	168	41.2
Diğer	4	1.6	6	3.9	10	2.5
Hiçbir yerden	18	7.1	34	21.9	52	12.7
Toplam	253	100.0	155	100.0	408	100.0

Tablo 18’de görüldüğü gibi, araştırmaya dâhil olan öğrencilerin internet erişimi sağladıkları yerlerin başında %41,2 ile *İnternet Kafeler* gelmektedir. İkinci sırayı %32,1 ile kullanıcıların evleri alırken; üçüncü sırada öğrencilerin okulları yer almaktadır (%8,4). Dördüncü sırayı ise %3,4’lük oranla arkadaşları almaktadır. Görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki öğrencilerin yarısına yakını (%41,2) internet erişimi sağlamak için internet kafelerden faydalanmaktadırlar. Öğrencilerin üçte biri ise (%32,1) internete evlerinden erişmektedirler. Bu oldukça normal ve baştan beri savunulmakta olan görüşlere de oldukça uygun bir durumdur. Çünkü ülkemizde özellikle genç nüfus ve internet erişim imkânı bulamayanlar için internet kafeler, bulunmaz bir fırsat sunan ortamlardır. Daha önce de ifade edildiği gibi, günlük hayatımızın vazgeçilmezleri arasında yer almaya başlayan internet kafelerin, işlevleri ve fiziksel ortamları kadar internet kullanıcıları tarafından ziyaret edilme sıklıkları ve faydalanılma tarzları da önem arz etmektedir. İnternet kullanıcılarının bu ortamları ne sıklıkta ziyaret ettikleri, buralara devam edenlerin cinsiyet vb. özellikleri, bu ortamların tercih edilme nedenleri gibi sorular bu verilerle kısmen cevap bulmaya başlamaktadır. Daha önce yapılmış kimi araştırmalarda (Bölükbaş, 2003a) da vurgulandığı gibi, çoğunlukla çocuk-genç öğrencilerin kullandığı internet kafeler, genel olarak eğlence, arkadaşlarla bir araya gelme ve vakit geçirme mekânı olarak işlev görmektedir.

İnternet kafeler, daha çok genç erkek kullanıcıların rağbet ettikleri, kadınlarınca çok az faydalanabildikleri ortamlardır. Dolayısıyla kadınların internet erişimi için başka ortamları tercih etmesi beklenmektedir. Nitekim yukarıdaki bulgular **cinsiyet** değişkeni ile karşılaştırıldığında bu varsayımı destekleyici bulgulara ulaşılmaktadır. Yukarıdaki tablonun internet kafe ile ilgili sütununa göz atılırsa kız öğrencilerle erkekler arasındaki uçurum açıkça görülecektir. İlgili sütunda görüldüğü gibi, internet erişimini internet kafeden sağlayanların dörtte üçünden fazlası (%78,6) erkeklerden oluşurken; dörtte birinden az bir kısmı (%21,4) kızlardan oluşmaktadır. Farklı cinsiyetten olanlar kendi arasında internet erişimi sağladıkları ortamlara göre karşılaştırıldığında da evden internete bağlanan kız öğrencilerin açık ara ile önde oldukları görülmektedir. Kız öğrenciler internet erişimini en çok (%38,7) evlerinden, ikinci olarak (%23,2) internet kafelerden sağlarken; erkek öğrencilerin yarısından fazlası (%52,2) internet erişimini internet kafelerden, dörtte birden biraz fazlası (%28,1) evlerinden sağlamaktadırlar. Bu verilere göre, internet kafelerin erkek kullanıcılara, ev ortamında bağlantı sağlamanın ise kadın kullanıcılara daha uygun olduğu (dolayısı ile kadın kullanıcıların da internetten yeterli düzeyde yararlanmalarının sağlanabilmesi için evlerde internet kullanımının teşvik edilmesi gerektiği) söylenebilir.

Yukarıdaki tabloda, internet erişimi sağlamada hizmet gören ortamlar arasında arkadaş ortamı, okul vb. ortamların da önemli bir yer tuttuğu gözlenmektedir. Öğrencilerin %8,1'i okullarından, %3,4'ü arkadaşlarının bilgisayarlarından, %2,5'i ise sayılanların dışında kalan diğer ortamlardan internet erişimi sağladıklarını belirtmişlerdir. İnternet erişimini genellikle okuldan sağlayan öğrencilerin üçte ikiye yakını (%60,6) erkekler, üçte birinden fazlasını (%39,4) kızlar oluştururken; bu iş için genellikle arkadaşlarından yararlananların yine yarısından fazlasını (%57,1) erkekler, yarıya yakını (%42,9) kızlar oluşturmaktadırlar. Genellikle babasının iş yeri vb. ortamlardan internet erişimi sağlayan ve “diğer” seçeneği altında sıralanan 10 öğrencinin ise, yarısından fazlası (%60) kız, yarıya yakını (%40) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Kısaca, söz konusu ortamlardan da bir takım öğrenciler (toplamın %2,5'i) internet erişimi sağlamak amacıyla faydalanmakta, ancak bu ortamlardan faydalanan öğrenciler arasında cinsiyet açısından çok önemli bir fark bulunmamaktadır.

Yapılan daha başka araştırmalar da bireylerin internet bağlantısını daha çok ev ya da internet kafelerden gerçekleştirdiklerini göstermektedir. Örneğin; Bakay (2001)'ın

alışmasına göre, öğrencilerin %49,1'i İnternet'e kafelerden, %47,2'si evinden, %3,7'si de okuldan bağlanmaktadırlar (Gümüş, 2003:102). Atıcı (2003:144)'nın araştırmasına göre, katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%60,4) internete sadece internet kafelerden bağlanırken; diğerk mekânlardan erişim sağlayanlar da internet kafeleri kullanma gereğı duymaktadırlar. Gümüş (2003:134)'ün araştırmasına göre ise, katılımcıların %74'ü internete ağırlıklı olarak internet kafelerden, %10,2'si evlerden, %5,9'u da okuldan bağlanmaktadırlar.

Sözü edilen çalışma sonuçlarından da kolayca anlaşılacağı gibi, internet kullanıcıları internet bağlantısı için çoğunlukla internet kafeleri tercih etmektedirler. Bu durum, internet bağlantısının sağlanmasında ve genç bireylerin sosyalleşmelerinde internet kafelerin ne kadar önemli ve dikkat edilmesi gereken mekânlar olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir.

3. İNTERNET KULLANIM AMACI VE FONKSİYONLARI

İnternet kullanıcılarını bilgisayar başına çeken çeşitli amaçlar ve internetin üstlendiği çok değişik fonksiyonlar bulunmaktadır. İlk başlarda daha çok iletişim ve bilişim amacıyla kullanılan internet, bugün hayatın neredeyse her sahasında başvurulmuş önemli bir araç konumuna erişmiştir. Giderek daha çok kişi internetin sunduğu imkânlardan işlevsel olarak yararlanmakta ve bu vasıta ile hayatını kolaylaştırmaya çalışmaktadır.

Yeni ortamlara girme isteği, macera arayışı, merak, arkadaş çevresi ve ev ya da işyerinde internet bağlantısının bulunması ya da kişilerin maddi olanakları gibi faktörler internet kullanımında doğrudan etkili olabilmektedir. Lise çağındaki gençliğin internet kullanımını tetikleyen faktörlerin başında merak, oyun ve arkadaşlık kurma çabası gelirken; internet kullanım oranlarını, daha çok ellerine geçen harçlık miktarı ve internet kafelere gitme konusunda sahip oldukları serbestlik düzeyi belirlemektedir.

Araştırmaya dâhil olan internet kullanıcısı öğrencilerin, internet kullanımlarının ne ölçüde amaçlı ve işlevsel olduğu merak konusu olmaktadır. Bu amaçla araştırma dâhilindeki öğrencilere, internet kullanım amaçlarını ve internetin onların hayatlarındaki işlevlerini tespit etmeye yönelik çeşitli sorular yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki alt başlıklar çerçevesinde gerektiğinde tablolar aracılığıyla ortaya konulmaktadır.

3.1. İnternet’e Bağlanma Amacı veya Nedenleri

Her kesimden insan için çok önemli yenilikler getiren internetin kullanım amacının belirlenmesinde mesleki, ekonomik ve toplumsal faktörler ya da merak, ihtiyaç, psikolojik durum gibi faktörler belirleyici olabilmektedir. İnternet ile ilgili araştırmalarda öne çıkan kullanım amaçlarını şöyle sıralamak mümkündür: eğitim, bilişim, iletişim, sanal ilişki, oyun, eğlence, e-ticaret, e-bankacılık, haber takibi, merak, zaman geçirme, günlük sorunlardan uzaklaşma, ilgi alanları ve hobiler. Yetişkinler için bilgi, iletişim, haber takibi vb. amaçlar ön plana çıkarken, gençler için oyun, eğlence, merak ve ödev temini gibi amaçların daha ağır bastığı gözlenmektedir. Gençler, ödevlerini hazırlamak (ya da hazır bulmak), çeşitli konularda merak gidermek, yeni arkadaşlıklar geliştirmek ya da zaman geçirmek amacıyla sıkça internete bağlanmakta, chat ve sörf’e oldukça geniş zaman ayırmaktadırlar. Erotik içeriklere bakma ya da günlük problemlerden kaçış amacı da

gençler için internet kullanımını kamçılayıcı olabilmektedir (bkz. Akinoğlu, 2002; Atıcı, 2003; Bayhan, 2002; Bölükbaş, 2005; Sevindik, 2003; Yıldız, 2005; Gümüş, 2003).

Araştırmada öğrencilere, *internette gezinmelerinin (sörf yapmak) en önemli sebeplerinin* neler olduğu sorulmuştur. Ulaşılan veriler Tablo 19’da görüldüğü gibidir.

Tablo 19: Kullanıcıların İnternette Gezinme Nedenlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı

İnternette Gezinme (Sörf) Nedenleri	İnternet Kullanıcılarının Devam Ettikleri Okul Türü									
	Genel/Süper		Özel		Meslek/Teknik		Anadolu/Fen		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eğitim, araştırma	105	51.7	20	62.5	54	62.7	30	85.7	209	58.7
Oyun, eğlence	106	52.2	16	50.0	50	58.1	20	57.1	192	53.9
İletişim, e-mail, chat	65	32.0	12	37.5	45	52.3	17	48.5	139	39.0
Merak giderme	71	34.9	10	31.2	35	40.6	19	54.2	135	37.9
Zaman geçirme	72	35.4	9	28.1	31	36.0	14	40.0	126	35.3
Sorunlardan kaçış	44	21.6	8	25.0	23	26.7	9	25.7	84	23.5
Haber takibi	35	17.2	6	18.7	25	29.0	17	48.5	83	23.3
Alış-veriş, e-banka	4	1.9	2	6.2	15	17.4	11	31.4	32	8.9

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 19’da görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin internette gezinmelerinin en önemli sebebinin %58,7’lik oranla eğitim-araştırma olduğu gözlenmektedir. En önemli ikinci sebep %53,9 ile oyun-eğlence olarak tespit edilirken; üçüncü sırada %39 ile iletişim-tanışma, e-posta ve chat gibi amaçların yer aldığı gözlenmektedir. Daha sonra sırasıyla, merak giderme (%37,9), zaman geçirme (%35,3), sorunlardan kaçış (%23,5), haber takibi (%23,3) ve alış-veriş, e-bankacılık işlemleri yapma (%8,9) gibi amaçlar sıralanmaktadır.

İnternet kullanım amaçları, öğrencilerin okumakta oldukları okul türüne göre ele alınarak değerlendirildiğinde dikkat çekici bir durumla karşılaşmaktadır. Çünkü sörf amacı ile okul türü arasında belli oranlarda ilişki bulunduğu gözlenmektedir. Tablo 19’da görüldüğü gibi, internet kullanıcısı olan Genel/süper lise öğrencilerinin internette gezinmelerinin en önemli nedenlerinin başında oyun-eğlence (%52,2), eğitim-araştırma (%51,7) ve zaman geçirme (%35,4) gelmektedir. Özel lise öğrencilerinin internet kullanım amaçlarının başında eğitim-araştırma (%62,5), oyun-eğlence (%50) ve iletişim-mail (%37,5) gelirken; Mesleki/teknik lise öğrencilerinin başlıca amaçlarını, eğitim-araştırma (%62,7), oyun-eğlence (%58,1) ve iletişim-mail (%52,3) oluşturmaktadır. Anadolu/fen lisesi öğrencileri ise en önemli nedenlerin başında, eğitim-araştırma (%85,7), oyun-eğlence (%57,1) ve iletişim-mail (%48,5) gibi amaçları saymışlardır. Görüldüğü gibi, internette sörf

nedenleri ve bu amaçlarla internet kullanan öğrenci oranları, internet kullanım alışkanlıklarının okul türüne göre değişebileceğini göstermektedir.

İnternet kullanım amaçları arasında **eğitim ve bilgi** transferi önemli bir yer tutmaktadır. Her ne kadar uzaktan eğitim henüz yaygınlık kazanmış değilse de uzaktaki bilgi kaynaklarına erişim ve bilgi transferi amacıyla internet yoğun olarak kullanılmaktadır.

Görüldüğü gibi, araştırma dâhilindeki internet kullanıcısı öğrencilerin yarısından fazlası (%58,7) internette sörf yapmalarının en önemli sebeplerinden birinin eğitim, bilgi ve araştırma olduğunu ifade etmişlerdir. Bu amaçla internet kullanımında, Anadolu/fen lisesi öğrencilerinin %85,7'lik oranla oldukça öne çıktığı gözlenmektedir. İnternet kullanıcısı Mesleki/teknik lise öğrencilerinin %62,7'si; Özel lise öğrencilerinin %62,5'i; Genel/süper lise öğrencilerinin %51,7'si internette bu amaçla gezindiklerini belirtmişlerdir. Bu durum üzerinde, derslerle ilgili bilgi alma olanağı sağlayan ödev sitelerinin etkili olduğu söylenebilir. İnternet kullansın veya kullanmasın neredeyse öğrencilerin tümünün ödev aramak için ilk akıllarına gelen internete müracaat etmek olmaktadır. Merak edilen veya ilgi duyulan konularda bilgi aramak için de internet bulunmaz bir fırsat olarak kabul görmektedir. Dolayısıyla internetin bilgi ve araştırma amacıyla kullanımının yüksek oranda olması beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir.

Öte taraftan, bu amacı önceleyen Anadolu/fen lisesi öğrencilerinin ötekilere göre çok yüksek orana sahip oluşu, bu okullara devam eden öğrencilerin çok yüksek oranda başarılı öğrencilerden oluşması ve bu okullarda bilimin öncelikli alanlar arasında olması ile açıklanabileceği düşünülmektedir.

Gençliğin internet kullanımını körükleyen başlıca amaçlardan bir diğeri, **oyun-eğlence** unsurudur. Nitekim araştırma dâhilindeki internet kullanıcısı öğrencilerin %53,9'u internette sörf yapmalarının en önemli sebeplerinden birinin bu olduğunu belirtmişlerdir (Mesleki/teknik lise öğrencilerinin %58,1'i; Anadolu/fen lisesi öğrencilerinin %57,1'i; Genel/süper lise öğrencilerinin %52,2'si; Özel lise öğrencilerinin %50'si). Bu amaçla internette sörf yapmada okullar arasında çok belirgin bir farklılaşma bulunmamakla birlikte, hemen her tür okul öğrencilerinin yarısından fazlasının oyun-eğlence amacını esas alması dikkat çekicidir. Bu durum, baştan beri savunulmakta olan görüşlere uygun düşmektedir. Çünkü yetişkinler de dâhil olmak üzere çoğu kişinin internet kullanım alışkanlıklarında oyun ve eğlence unsurları fazlasıyla ön plana çıkmaktadır. Gerek internet

oyunları gerekse fıkra, karikatür, komik resimler gibi mizahi içeriğe sahip siteler internetin eğlence yönünü oluşturmakta ve bu tür siteler pek çok kullanıcı tarafından yoğun biçimde ziyaret edilmektedir. Bu tür içerik kullanıcılar tarafından mail yoluyla da paylaşılmaktadır. Böyle olunca, internetin oyun-eğlence amaçlı kullanım oranının yüksek çıkması normal bir durum olmaktadır.

İnternet kullanıcılarının başlıca amaçlarından biri, başkalarıyla **iletişim** kurmaktır. İletişim genellikle, mesajlaşma ve chat yapma şeklinde gerçekleştirilmektedir. Bu yolla hem tanıdıklarla iletişim kurmak hem yeni kişilerle tanışmak mümkün olabilmektedir.

Tablo 19’da görüldüğü gibi, internet kullanıcısı öğrencilerin %39’u internette sörf yapmalarının en önemli sebeplerinden birinin e-posta ve chat gibi tanışma ve iletişim unsurları olduğunu ifade etmişlerdir (Mesleki/teknik lise öğrencilerinin %52,3’ü; Anadolu/fen lisesi öğrencilerinin %48,5’i; Özel lise öğrencilerinin %37,5’i; Genel/süper lise öğrencilerinin %32’si). Burada, Mesleki/teknik lise öğrencilerinin daha yüksek bir orana ulaştığı gözlenmektedir. Bu durum üzerinde, günlük hayatta yeterince karşılanamayan iletişim ihtiyacının etkili olduğu düşünülebilir. Çünkü insanoğlu daima başkaları ile iletişim kurma ihtiyacı içindedir. Özellikle çocukluk ve gençlik dönemlerinde, gelişimin sağlıklı sürdürülmesinde bu ihtiyaç büyük bir önem arz etmektedir. Burada, gençlerin iletişim ihtiyacı kadar kendilerini gerçekleştirme ve kimlik arayışı da etkili olmaktadır. Okul türüne göre kız ve erkek öğrenci oranının değişmesi, belirli okullarda karşı cinsle arkadaşlık imkânlarını daha fazla sınırlandırabilmektedir. Bu ise bu tür okullarda okuyan öğrencilerin, iletişim ihtiyacını gidermek üzere chat yapmaya yönelmelerini netice verebilir.

İnternet kullanıcılarını bilgisayar başına çeken unsurlardan birisinin de, **zaman geçirme** amacı olduğu gözlenmektedir. İnternet kullanan öğrencilerin %35,3’ü internette sörf yapmalarının en önemli sebeplerinden birinin, bu olduğunu belirtmişlerdir (Anadolu/fen lisesi öğrencilerinin %40’ı; Mesleki/teknik lise öğrencilerinin %36’sı; Genel/süper lise öğrencilerinin %35,4’ü; Özel lise öğrencilerinin %28,1’i). Bu durum, internetin çoğu kişi tarafından amaçsızca sörf yapmak için kullanıldığı düşüncesini desteklemektedir. Böyle bir yola ara sıra başvurulması pek sakıncalı görülmesine de bunun alışkanlık halini alması olumsuz sonuçlar doğurabilir.

İnternet kullanıcılarını sanal âleme çeken unsurlardan bir diğeri, **merak giderme** amacıdır. Tablo 19’da görüldüğü gibi, internet kullanıcısı öğrencilerin %37,9’u internette

bu amaçla sörf yaptıklarını ifade etmişlerdir (Anadolu/fen lisesi öğrencilerinin %54,2'si; Mesleki/teknik lise öğrencilerinin %40,6'sı; Genel/süper lise öğrencilerinin %34,9'u; Özel lise öğrencilerinin %31,2'si). Bu durum üzerinde, okul çağı gençliğinin araştırma ve öğrenme merakının etkili olduğu söylenebilir. Gerek bilim ve aktüalite alanında gerekse gençlik çağına has ilgi alanları konusunda duyulan merak gençleri, her konuda sınırsız bir malzeme yığını sunan internetin başına çekmektedir. Gençlerin böyle bir yola, öğrenmeye katkı sağlayacak unsurlar için başvurması faydalı görülmemekle birlikte; yaş ve gelişim düzeylerine uygun olmayan konulara yönelik bir merak içinde olmaları olumsuz sonuçlar doğurabilir. Burada, Anadolu/fen lisesi öğrencilerinin ortaya koydukları yüksek oranın, bilim, araştırma ve gelişmelere ilgi duyma yaklaşımı ile yetiştirilmiş olmaları ve merak güdülerinin fazlaca gün yüzüne çıkarılması ile izah edilebileceği düşünülmektedir.

İnternet, hayatın her alanına nüfuz edip yaygınlaştıkça onu bir **kaçış** olarak gören ve toplumdan uzaklaşıp iç dünyalarına kapanarak, yalnızlık, yabancılaşma ve toplumdan soyutlanma problemleri ile karşı karşıya kalan kullanıcıların ortaya çıktığı gözlenmektedir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin yaklaşık dörtte biri (%23,5) internette sörf yapmalarının en önemli sebeplerinden birinin, gündelik sorunlardan uzaklaşma isteği olduğunu ifade etmişlerdir. Mesleki/teknik lise öğrencilerinin %26,7'si; Anadolu/fen lisesi öğrencilerinin %25,7'si; Özel lise öğrencilerinin %25'i; Genel/süper lise öğrencilerinin %21,6'sı bu amaca dair seçeneği işaretlemişlerdir. Bu konuda okullar arasında önemli bir farklılaşma gözlenmemekle birlikte, hemen her tür okul öğrencilerinin dörtte birinin interneti sorunlardan kaçış aracı olarak görmesi dikkat çekici bulunmaktadır.

Akınoğlu (2002:175-176)'nın araştırmasında, üniversite öğrencilerinin %49,2'si; öteki kullanıcıların %61,8'i bilgisayar ve internet kullanırken günlük hayattaki problemlerini unuttuklarını ifade etmişlerdir.

Bu durum üzerinde, gerçek hayatta karşılaşılan problemleri aşmada zorlanan gençlerin yaşadıkları problemleri kendilerine unutturacak farklılıklar yaşama arayışının etkili olduğu söylenebilir. Ancak bu kaçış, bireylerin toplumla bütünleşememesi sonucunu doğurarak sosyal bağların zayıflamasına ve sosyal ilişkilerin yok olma noktasına gelmesine yol açabilir. Zira gerçek hayattaki problemlerden kaçmak için internette sörfte kendilerini kaptıran bireyler, giderek dışarıya kapanarak, kendilerine sanal bir dünya oluşturmakta ve çevreleri ile olan ilişkilerinde kopmalar yaşayıp yalnızlaşmaktadırlar.

Gençlerin, birçok tehlikeyi bünyesinde barındıran siber uzayı bir sığınak olarak görme, gerçeklerden kaçarak sanal âleme sığınma ve gerçek çözümler yerine hayali bir çözüm sanrısı ile avunmaları gibi durumlarla karşılaşılması için büyüklere önemli görevler düşmektedir. Çünkü gerçek hayatta bekledikleri ilgi ve anlayışı bulamayan genç bireyler, madde bağımlılığına ya da bir hayal dünyasına sığınma eğilimi gösterebilirler. Bu durum ise, istenmeyen yığınla problemi beraberinde getirerek bizi bir problemler yumağı ile karşı karşıya bırakabilir.

Haber takibi de internet kullanım amaçları arasında önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Bugün pek çok kişi, işyerinde internet medyasından haber takibi yaparak güne başlamakta ve internet medyası giderek daha çok basılı ve görsel medyanın yerini almaktadır. Tablo 19’da görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin %23,3’ü internette sörf yapmalarının önemli sebeplerinden birinin haber takibi olduğunu belirtmişlerdir (Anadolu/fen lisesi öğrencilerinin %48,5’i; Mesleki/teknik lise öğrencilerinin %29’u; Özel lise öğrencilerinin %18,7’si; Genel/süper lise öğrencilerinin %17,2’si). İnternet medyasından haber takibinin, yazılı basın başta olmak üzere diğer medya unsurlarının takip edilmesinden daha kolay ve masrafsız olmasının bu durum üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Anadolu/fen lisesi öğrencilerinin bu konuda da yüksek bir oran sergilemelerinin, merak ve gelişmelere duyulan ilgi ile izah edilebileceği düşünülmektedir.

İnternet üzerinden **alış-veriş** (sanal mağaza) ve **e-banka** işlemleri de kullanıcılarca başvuru alan unsurlar ve internet kullanım amaçları arasında belirli bir yere sahip bulunmaktadır. Bugün giderek daha çok kişi, alış-veriş ve bankacılık işlemlerini internet üzerinden takip etmekte, pazar filesinin yerini giderek sanal sepetler almaktadır. Ancak, çok büyük kolaylıklar sunan önemli hizmetler olmasına rağmen, güvenlik endişesi elektronik ticaret ve elektronik bankacılığın önünde büyük bir engel olarak durmaya devam etmektedir. Yukarıdaki Tablo 19’da görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin bir bölümü (%8,9) internette sörf yapmalarının önemli sebepleri arasında elektronik alış veriş ve elektronik bankacılığı da saymışlardır (Anadolu/fen lisesi öğrencilerinin %31,4’ü; Mesleki/teknik lise öğrencilerinin %17,4’ü; Özel lise öğrencilerinin %6,2’si; Genel/süper lise öğrencilerinin %1,9’u). Bu azımsanacak bir rakam sayılmaz çünkü gerek ekonomik bağımsızlığa sahip olunmaması, gerekse internette güvenlik endişesi pek çok yetişkin gibi gençlerin de internet üzerinden alış veriş yapmasını engelleyici olmaktadır. E-bankacılık

işlemlerinin de zaten gençler tarafından değil de ebeveynleri tarafından gerçekleştirilecek işlemler olduğu düşünülmektedir.

Yukarıdaki veriler, ülkemizde yapılan benzer araştırmaların bulgularıyla da büyük ölçüde örtüşmektedir. Örneğin, Bölükbaş (2005)'in araştırmasına göre, internet kafe kullanıcılarının %46'sı e-mail göndermek, %40'ı oyun oynamak, %36,6'sı chat yapmak, %32'si araştırma yapmak için internet kullanmaktadırlar. Bayhan (2002:94), kullanıcıların interneti %15 ile e-mail, %12 chat, %10 sörf, %8 gazete okumak, %5 kütüphane taraması yapmak, %4 makale taramak ve %3 oyun oynamak için kullandıklarını belirtmiştir.

Araştırmalara (Yıldız 2005:61-63) göre sanal sohbete katılma nedenlerinin başında arkadaş edinme isteği gelmektedir. Yeni arkadaşlıklar kurma amacıyla chat yapanların oranı, Kuloğlu (2001)'nin araştırmasında %83,5; Bölükbaş (2003a)'ın araştırmasında ise %79,7 olarak tespit edilmiştir. Yetim ve Güler (2002:359)'e göre internet kafeyi kullanma amaçları arasında, "chat ile dostluk kurma" birinci, "sörf" ikinci, "chat ile flört" üçüncü, "haberleşmek" dördüncü sırada yer almaktadır. Derslerle ilgili kaynak toplama %20'de kalmakta; 12 yaş ve altı grubun neredeyse tamamı kafeleri oyun için kullanmaktadır.

Atıcı (2003:145), internete bağlanma amaçları ile öğrenim durumu arasında ilişki aramış ve şu sonuçlara ulaşmıştır: Öğrenim düzeyi ilköğretim olanların %60'ı interneti alış-veriş, sohbet ve boş zamanları değerlendirmek, %40'ı ise bilgi edinmek amacıyla kullanmaktadır. Öğrenim düzeyi ortaöğretim olanların %30,6'sı interneti eğitim ve bilgi edinme, %59,4'ü ise eğlence, sohbet, alış-veriş ve boş zamanları değerlendirme amaçlı olarak kullanmaktadır. Yüksek öğretim düzeyinde bulunanların %42'si interneti eğitim ve bilgi edinme, %58'i ise eğlence, sohbet ve boş zamanları değerlendirme amaçlı olarak; yüksek lisans düzeyinde bulunanlarınsa yarısı interneti eğitim ve bilgi edinme, yarısı da eğlence, sohbet ve boş zamanları değerlendirme amaçlı olarak kullanmaktadırlar.

Bu verilere göre, sohbet etme isteği ile birlikte yeni arkadaşlıklar kurma amacı, sanal sohbete katılmada oldukça önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Bu durum üzerinde etkili olması muhtemel çeşitli faktörlerden söz edilebilir. Sanal sohbette genellikle karşı cinsle sohbet etme isteği ile hareket edildiği gerçeği dikkate alınırsa ilk etkenin sevgili ya da arkadaş olabilecek yeni kişilerle tanışma isteği olduğu düşünülebilir. Bunun temel nedeni ise gerçek hayatta, yani içinde yaşanılan sosyal çevrede gerek kişilik özellikleri ve psikolojik sorunlar nedeniyle gerekse toplumsal baskı sebebiyle arkadaşlık kurmada güçlük

çekilmesi ve özellikle karşı cinsle kurulacak arkadaşlıklarda toplumsal baskının çok belirgin olarak hissedilmesi ve toplumsal beklentiler nedeniyle istenen her şeyin konuşulamaması gibi gerçekler olabilir.

3.2. İnternet’te En Çok Kullanılan Servis veya İçerikler

Araştırmalara göre, internette en çok kullanılan servislerin başında, elektronik posta, arama motorları, sohbet odaları ve sanal seks siteleri gelmektedir. Bunları, oyun siteleri, müzik-MP3 servisleri, program indirme siteleri, sanal medya siteleri, arkadaş arama siteleri, sanal mağazalar, ücretsiz cep mesaj ve telefon servisleri, online bankacılık, sanal sağlık siteleri ve değişik merak ya da ilgileri tatmin edecek veriler içeren servisler takip etmektedir (bkz. Akınoğlu, 2002; Atıcı, 2003; Bayhan, 2002; Bölükbaş, 2005; Sevindik, 2003; Yıldız, 2005; Gümüş, 2003).

İnternetin amaçlı ve verimli kullanılıp kullanılmadığının ve kişilerin hayatında nasıl bir yere sahip olduğunun anlaşılabilmesi için kullanıcıların internette hangi siteleri sıkça ziyaret ettiklerinin ya da internetten indirilen dosyaların tespiti önemli görülmektedir. Bu amaçla bu araştırmada öğrencilere, “*internetten hangi dosyaları sıkça indirirsiniz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplardan hareketle öğrencilerin internet aracılığıyla hangi tür malzemelere erişmeye çalıştıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. İlgili veriler Tablo 20’de görüldüğü gibidir.

Tablo 20: İnternetten Sıkça İndirilen Dosya Türlerinin İnternet Erişim Mekânlarına Göre Dağılımı

İnternette Sıkça İndirilen Dosyalar	İnternet Erişimi Sağlanan Yerler											
	Okul		Ev		Arkadaş		İ.net Kafe		Diğer		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Müzik, MP3 vb.	4	12.1	79	60.3	3	21.4	84	50.0	3	30.0	173	48.5
İlgi alanına dair veriler	14	42.4	73	55.7	5	35.7	69	41.0	6	60.0	167	46.9
Resim (manzara vb.)	16	48.4	75	57.2	3	21.4	60	35.7	2	20.0	156	43.8
Ekran koruyucu vb.	10	30.3	39	29.7	1	7.1	34	20.2	1	10.0	85	23.8
Program (anti virüs vb.)	4	12.1	42	32.0	3	21.4	32	19.0	2	20.0	83	23.3
Bilimsel makale	3	9.0	36	27.4	2	14.2	22	13.0	3	30.0	66	18.5
Film, çizgi film vb.	0	0.0	21	16.0	2	14.2	22	13.0	2	20.0	47	13.2
Pornografik içerik	3	9.0	11	8.3	3	21.4	20	11.9	0	0.0	37	10.3
Hiçbiri	7	21.2	7	5.3	3	21.4	19	11.3	1	10.0	37	10.3

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 20’de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrenciler tarafından internetten sıkça indirilenlerin başında müzik gelmektedir (%48,5). Onu, ilgi alanlarına dair veri (%46,9) ve resim fotoğraf gibi öğeler (%43,8) takip etmektedir. İnternette en çok indirilen öteki öğeler sırasıyla, ekran koruyucu/masaüstü öğeleri (%23,8), program dosyaları (%23,3), bilimsel makale (%18,5), film/çizgi film (%13,2) ve pornografik öğeler (%10,3) şeklinde sıralanmaktadır. İnternette yukarıdaki öğelerden hiçbirini indirmeyenlerin oranı ise %10,3.

İnternet, çoğu kişi tarafından genellikle eğlence aracı olarak kullanılmaktadır. Eğlence unsurlarının başında ise **müzik** gelmektedir. Bu nedenle internette, MP3/Müzik dosyası indirme imkânı sunan çok sayıda web sitesi bulunmakta; kullanıcılar tarafından da müzik dinlemek ya da müzik dosyası indirmek amacıyla bu siteler ve online radyolar sıkça ziyaret edilmektedir.

Tablo 20’de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin yaklaşık yarısı (%48,5) internetten en sık müzik, MP3 vb. dosyalar indirdiklerini belirtmişlerdir. İnternete evden bağlananların %60,3’ü, internet kafelerden bağlananların %50’si, işyeri vb. yerlerden bağlananların %30’u, arkadaşlarından bağlananların %21,4’ü, okuldan bağlananların %12,1’i aynı ifadede bulunmuşlardır. Bu durum, internetin daha çok bir eğlence aracı olarak algılandığına dair görüşü destekler niteliktedir. Bu veriler, internetin müzik ihtiyacını karşılama gibi bir işlev üstlendiğini göstermesi açısından da dikkat çekici bulunmaktadır. Çünkü günlük işlerin yoğun temposundan kurtularak yeniden enerji depolamada eğlenme ve dinlenme oldukça önemlidir. Müzik ise, hem eğlenme hem de dinlenmede vazgeçilmez bir araçtır. İnsanların müzik dinlemek amacıyla kullandıkları geleneksel araçlar genellikle radyo, TV, kasetçalar, müzik seti gibi araçlardan oluşmaktadır. Müzik dinlemek için kullanılan bu tür araçlar günümüzde hala yaygın olarak kullanılmakta, ancak gençler arasında CD çalar, MP3 çalar gibi çağdaş aygıtlar giderek daha yaygın biçimde kullanılmaktadır. İnternet ise, sunduğu sayısız hizmetin yanı sıra müzik konusunda da yukarıda sayılan aygıtların pabucunu dama atmış görünmektedir. Günümüzde özellikle gençler tarafından yaygın biçimde kullanılan CD veya MP3 çalar gibi aygıtlarda çalmak üzere kaydedilen müzik parçalarının büyük bir kısmı da yine internetten indirilmektedir. TV izlemek, radyo dinlemek ya da müzik indirmek/kopyalamak amacıyla ücretsiz MP3 hizmeti sunan siteler, online radyo ve TV sayfaları sıkça ziyaret edilmektedir. Bu da

internetin, pek çok işlevinin yanında müzik ihtiyacını karşılama gibi önemli bir işlevi daha olduğunu göstermektedir.

İnternette, değişik kesimden kullanıcılar gibi öğrenciler tarafından da eğlencenin yanı sıra önemli bir **veri toplama** aracı olarak faydalanılmaktadır. Gerek bilimsel yayınlara ulaşmada gerekse ilgi duyulan konularla ilgili verilere ulaşmada internet eşsiz bir araç konumundadır. Bilim adamları ve araştırmacılar tarafından, internette daha çok bilimsel verilere ulaşmak amacıyla yararlanılırken; öğrenciler tarafından genellikle ödev konuları ve merak ettikleri konular ile ilgili verilere erişmek amacıyla yararlanılmaktadır.

Tablo 20’de görüldüğü gibi, öğrencilerin internette sıkça indirdikleri dosyalar sıralamasında ilgi alanlarına dair veriler (ödev konuları dâhil) ikinci sırada yer almaktadır. İnternet kullanan öğrencilerin yarıya yakını (%46,9) internette en çok, ilgi alanlarına dair veriler ile ilgili dosyalar indirdiklerini belirtmişlerdir. İnternete evden bağlananların %55,7’si, internet kafeden bağlananların %41’i, işyeri vb. yerlerden bağlananların %60’ı, arkadaşlarından bağlananların %35,7’si, okuldan bağlananların %42,4’ü aynı ifadede bulunmuşlardır.

Bu durum, internetin her kesimden insan için önemli bir veri depolama ve depolanmış verilere erişme aracı olduğuna dair görüşü desteklemektedir. Burada dikkat çeken bir diğer nokta, öğrenciler tarafından internette bilimsel makale indirme oranı nispeten düşük kalırken (%18,5); ilgi alanlarına dair veri indirme oranı daha yüksek bir rakama tekabül etmektedir. Bu durum, öğrencilerin internette ödevleri ile ilgili hazır verilere erişmeye çalıştıkları, bilimsel araştırma ve kendini geliştirmek için fazla çaba harcamadıkları yönündeki görüşü destekler nitelikte görünmektedir. Bu bulgular aynı zamanda internetin en önemli işlevlerinden birinin, ihtiyaç duyulan verilere erişimi sağlamak olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Kütüphanelere ulaşmada yaşanan zaman ve mekân sorunu, internette büyük oranda aşılmış durumdadır.

İnternet, çok yüklü miktarda **görsel öge** içermektedir. Bu ögeler, resim, fotoğraf, karikatür, video, gibi şeylerdir. İnternet kullanıcılarının ağı takılıp kalmasında görsel ögeler önemli bir etkiye sahiptir. İnternet kullanıcıları tarafından erişilmeye çalışılan görsel ögeler arasında pornografik içerik de önemli bir yer işgal etmektedir. Görsel ögelerin niteliği ve işlevi farklı olduğundan, manzara türü resim-fotoğraf, ekran koruyucu-masaüstü resmi, film-çizgi film ve pornografik ögelerin ayrı ayrı ele alınması daha uygun olur.

Manzara türü **resim**lerden oluşan görsel öğeler genellikle göz zevkini tatmin etmek ya da elektronik posta kartı (e-kart) olarak gönderilmek üzere indirilmektedir. Zaten çeşitli sitelerde e-kart için ayrı bir sayfa hazırlanarak kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin yarıya yakını (%43,8) internetten sıkça manzara türü resim-fotoğraf indirdiklerini belirtmişlerdir. Bu durum, gidip gezme, görme imkânı bulunamayan yerler (sanal turizm) ile ilgili resim, fotoğraf ve görüntülere ulaşmada da internetin işlevsel olduğunu göstermektedir.

Bilgisayar kullanıcılarının internetten sıkça indirdikleri öğeler arasında, bilgisayarlarının görselliğini arttırmak amacıyla kullanılan **ekran koruyucu** ve **masaüstü** görüntü öğeleri de önemli bir yer almaktadır. Çeşitli internet sitelerinde ücretsiz olarak sunulan bu tür öğeler, genellikle bilgisayarın ekran görünümünü güzelleştirmek ve çalışmaya ara verildiğinde ekrana dinlendirici bir görüntü yansıtmak amacıyla kullanılır. Bu tür dosyalar kimi zaman virüs taşımaya rağmen, bu tür öğeler kullanıcılar tarafından sıkça internetten indirilerek bilgisayarlara kopyalanmaktadır. Tablo 20'de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin %23,8'i internetten sıkça ekran koruyucu/masaüstü öğeleri indirdiklerini belirtmişlerdir.

Kişisel bilgisayarlarda kullanılmak üzere çok değişik bilgisayar yazılımları (**program**) da internetten sıkça indirilmektedir. Bilgisayarda kullanılacak her türlü yazılımı gerek ücretli gerekse ücretsiz olarak internet ortamında bulmak mümkündür. Bu konuda ilk akla gelen, bilgisayarları virüs denilen programlardan korumak için geliştirilmiş anti virüs programları olmaktadır. Piyasaya yeni sürülmüş veya eskisine göre daha geliştirilmiş bulunan programlar genellikle ücret karşılığı veya kısa süreli deneme amaçlı hizmete sunulurken, eski sürüm olanlar ücretsiz olarak da sunulabilmektedir. Ancak kimi zaman, çeşitli web sayfalarında ücretsiz program sunulması yoluyla telif yasasının ihlali ve siber suç işlenmesi de söz konusu olabilmektedir. Tablo 20'de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin %23,3'ü internetten sıkça program dosyaları indirdiklerini belirtmişlerdir. Bu durum, kişisel bilgisayarların fonksiyonelliğini artırmada ve kullanılan programları güncellemede ya da ihtiyaç duyulan programlara kolayca erişmede internetin oldukça işlevsel olduğunu göstermektedir.

Bilişim ve veri transferi internetin sunduğu önemli hizmetlerin başında gelmektedir. Akademisyen, eğitimci ve öğrenciler için, dünyanın herhangi bir yerindeki bilimsel

yayınlarla ulaşmak ya da ellerindeki verileri başkalarıyla paylaşmak oldukça büyük bir hizmettir. Bugün, eğitim, araştırma ve bilişim sahasında çalışan kişilerce internet üzerinden çok yoğun bir şekilde bilimsel veri transferi sağlanmaktadır. İlk ve orta öğretim öğrencileri tarafından internette ödev amaçlı bilgi taraması sıkça yapılmaktadır. Ancak, çeşitli konularda kapsamlı ve derin bilgiler sunan bilimsel makalelerle o kadar da sık ilgilendikleri söylenemez. Tablo 20’de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin beşte birinden azı (%18,5) internetten sıkça bilimsel makale indirdiklerini belirtmişlerdir. İnternete evden bağlananların %27,4’ü, internet kafelerden bağlananların %13’ü, işyeri vb. yerlerden bağlananların %30’u, arkadaşlarından bağlananların %14,2’si, okuldan bağlananların %9’u aynı ifadede bulunmuşlardır. Bu durum, ihtiyaç duyulan bilgilere erişimde internetin işlevsel olduğunu gösterdiği gibi, öğrencilerin bilimsel makalelere öteki veriler kadar yoğun ilgi göstermediklerini de ortaya koymaktadır. Bu ise, ödevlerini belirli sayfalarda hazır bulan öğrencilerde araştırmacı ruhun gelişmesi yerine hazır ve tembelliğe alışma gibi olumsuz bir durumun yaşandığı yönündeki görüşleri destekler nitelikte bir sonuç olarak kabul edilebilir.

İnternete bağlantı oranını artıran eğlence unsurları arasında **film** ve sinemaya dair içerikler de önemli bir yere sahiptir. İnternette, sinema ve filme yönelik olarak hazırlanmış çok sayıda web sayfasına rastlanmaktadır. Dolayısıyla, film seyretme ya da indirme imkânı sunan bu tür siteler veya online TV sayfaları da internet kullanıcıları tarafından sıkça ziyaret edilmektedir. Tablo 20’de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin bir bölümü (%13,2) internetten sıkça film/çizgi film indirdiklerini belirtmişlerdir. Bu durum, internetin bir eğlence aracı olarak algılandığını doğruladığı gibi, film seyretme ihtiyacını karşılamada işlevsel olduğunu da göstermektedir. Çünkü müzik dinlemek gibi film seyretmek de eğlenme ve dinlenmede vazgeçilmez bir araçtır. Film izlemek için televizyon, video, DVD gibi araçların yanında internet de sıkça kullanılmaya başlamış bulunmaktadır. Bu da internetin, film ihtiyacını karşılamada da önemli bir işleve sahip olduğunu göstermektedir.

Erotik içerikli siteler de en çok kullanılanlar arasında yer almaktadır. Bugün internet ortamında sayıları milyonla ifade edilen porno içerikli site bulunmaktadır. Bu sitelerin sayılarındaki ve pazar hacmindeki artışı sağlayan şeyin, aşırı talep yani yüksek düzeydeki bağlantı olduğu gözlenmektedir. Genç kullanıcılar tarafından da bu tür siteler sıkça ziyaret edilmekte, buralardan erotik içerikli film, resim fotoğraf vb. öğeler indirilerek

kişisel bilgisayarlara kaydedilmektedir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin bir bölümü (%10,3) internetten sıkça pornografik içerikli görüntü unsurları indirdiklerini belirtmişlerdir. İnternete evden bağlananların %8,3'ü, internet kafelerden bağlananların %11,9'u, arkadaşlarından bağlananların %21,4'ü, okuldan bağlananların %9'u aynı ifadede bulunmuşlardır. Bu durum, bazı ortamlardan uygunsuz sitelere bağlanmanın daha kolay olabileceği görüşünü destekler nitelikte görünmektedir.

Bütün bu veriler, internetin bir eğlence aracı olarak algılandığı yönündeki görüşleri desteklediği gibi, gençlerin internet ortamından olumsuz etkilenebileceklerine dair endişeleri de artırmaktadır. Çünkü internette izlenen ya da indirilen pornografik öğeler gençlerin zihinsel gelişimlerini olumsuz etkileyebileceği gibi, okul, aile ve arkadaş çevresi içinde problemler yaşamalarına da yol açabilir. Bölükbaş (2005)'ın araştırmasında da kullanıcıların %12'si pornografik içerikli siteleri ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir. Araştırmacı, gözlemlerin bu rakamın aslında daha büyük olduğu yönünde olduğunu belirterek, bu durumun ergenlik çağında cinsel konulara duyulan ilgiden kaynaklanabileceğini ifade etmiştir.

İnternette, yukarıda sayılan öğelerden **hiçbirini** indirmeyen öğrenciler de vardır. Yukarıdaki Tablo 20'de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin %10,3'ü bu tür öğelerden hiçbirini indirmediklerini belirtmiştir. Bu durum üzerinde, öğrencilerin önemli bir bölümünün interneti çok sık değil de sadece ihtiyaç durumunda ve başkalarının görebileceği ortamlarda kullanmalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü tek başına ve yoğun bir şekilde internet kullananların bu tür unsurlar barındıran siteleri ziyaret etmeleri ve söz konusu malzemeler kopyalamaları daha kolay olurken; interneti çok yoğun olarak kullanmayan, başkalarının görebileceği ortamlarda veya denetim altında kullanan kişilerin bu tür unsurlara erişimi daha zor olmaktadır.

Bu verilerden anlaşıldığı gibi, internet kullanan öğrenciler tarafından internetten sıkça indirilenler arasında, müzik dosyaları, ilgi alanlarına dair veriler, resim/fotoğraf, ekran koruyucu/masaüstü öğeleri program dosyaları, bilimsel makaleler, film/çizgi film ve pornografik öğeler belirli oranlarda yer almaktadır. Bunlardan, müzik, resim ve ilgi alanlarına dair veriler çok yoğun rağbet görürken; diğer dosya ve programlar da göz ardı edilmeyecek oranlarda indirilmektedir. Bu verilerden hareketle internetin, müzik, eğlence, bilgilendirme ve kişisel bilgisayarların donanımlarını artırarak güncellemeler yapmada

oldukça işlevsel olduğu ve öğrenciler tarafından bu alanda işlevsel olarak kullanıldığı söylenebilir. Ancak internetin, söz konusu alanlarda sahip olduğu olumlu işlevlerin yanında pornografik unsurlara erişim ve kopyalama konusunda olumsuz kabul edilebilecek bir fonksiyon üstlendiğini de belirtmek gerekir.

3.3. E-Devlet Hizmetinden Yararlanma Durumu

Küresel ağın meydana getirdiği değişim sonucu ortaya çıkan kavramlardan biri de elektronik devlettir. E-devlet kavramı genellikle, bürokratik işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirilebildiği, internet hizmetlerinin halk tabanına yayıldığı ve kamu hizmetlerinin halka daha iyi ulaştırılabilmesi için kurumlarının internet teknolojisi gibi elektronik sistemlerle donatıldığı bir devlet tipini ifade etmek için kullanılmaktadır (bkz. Başaran, 2005; Cornfield, 2001; Serdar, 1999; Yıldırım ve Karakurt, 2004; Zypries, 2001).

Günümüzde elektronik devlet ile alakalı alt yapı eksikliklerinin giderilmesi için çaba sarf edilmektedir. Ancak ülkemiz adına yeterince mesafe kat edilebildiği söylenemez.

E-devlet hizmetlerinin ne durumda olduğunun anlaşılması için, bu hizmetten internet kullanıcıları tarafından ne ölçüde yararlanıldığının tespiti önemli görülmektedir. Bu amaçla öğrencilere, “*resmi (devlet kurumları ile ilgili) işlerinizi internet üzerinden takip ettiğiniz oldu mu?*” soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplar Tablo 21’de görüldüğü gibidir.

Tablo 21: Kullanıcıların E-Devlet Hizmetinden Yararlanma Durumları

E-Devlet Hizmetinden Yararlanma Durumu	Sayı	Yüzde
Hiç denememiş	211	59.2
En az bir defa Yararlanmış	123	34.5
Deneyip başarılı olamamış	22	6.1
Toplam	356	100.0

Tablo 21’e göre, e-devlet hizmetinden en az bir defa yararlanabilen internet kullanıcılarının oranı %34,5; yararlanmayı hiç denememiş olanların oranı %59,2; deneyip de başarısız olanların oranı ise, %6,1.

İnternet kullanan öğrencilerin, e-devlet hizmetinden yeterli düzeyde ve gerçek anlamda yararlandıkları söylenemez. Görüldüğü gibi, internet kullananların yarısından fazlası (%59,2) dijital devlet hizmetinden yararlanmayı hiçbir şekilde denemediklerini, bir

bölümü (%6,1) de söz konusu hizmetten yararlanmayı deneyip de başarılı olamadıklarını belirtmişlerdir. Başka bir deyişle, kullanıcıların yaklaşık üçte ikisi (%65,3), e-devlet hizmetinden bir kez bile yararlanamamışlardır. Bu hizmetten en az bir kez yararlandıklarını belirtenlerin sayısı çok düşük olmamakla birlikte, belirtilen yararlanma durumu da vatandaşlık numarasını öğrenmek gibi basit hizmetlerden ibarettir.

Bu durum üzerinde, e-devlet hizmetlerinin alt yapısının tamamlanamamasının, resmi kurumlardaki yetkililerin dijital kamusal hizmetlere gereken önemi vermemelerinin, verilen hizmetlerin vatandaşlara gereğince duyurulamamasının ve gençlerin internette ne tür kamusal hizmetler verildiği konusunda bilgi sahibi olmamalarının etkili olduğu söylenebilir. Öte taraftan, resmi kurumlarla ilgili işlerinin olması ve bunun elektronik ortamda gerçekleştirilmeye çalışılması konusu çoğu zaman gençlerden ziyade yetişkinlerin işi olmaktadır. Dolayısıyla yaşları itibarıyla bu çalışmaya katılan gençlerin devlet dairelerine işlerinin düşmesi de pek beklenmemektedir. Şu da bir gerçek ki; elektronik kamusal hizmetler ve söz konusu hizmetlerden yararlanma düzeyi ulaşması gereken noktanın çok uzağında bulunmaktadır.

3.4. İnternet'in Eğitim Amaçlı Kullanımı

Çağdaş bilimsel anlayışa göre eğitim kısaca, bireyin her yönüyle bir bütün olarak kendisi ve toplum için en uygun düzeyde geliştirilmesi sürecidir. Çağdaş eğitimin işlevi; öğrencilerin bedensel, psikolojik ve toplumsal yönlerden bir bütün olarak devamlı bir şekilde gelişmelerine, topluma aktif uyum yapabilecek mutlu ve üretken kişiler olarak yetişmelerine ortam sağlayarak yardım etmektir (Yeşilyaprak, 2006:3).

İnternetin sağladığı gelişmeler sayesinde dünyanın her yerindeki bilgiye ulaşmak ve elektronik sınıflarda uzaktan eğitim görmek kolayca mümkün olabilmektedir. Bu durum, internetin araştırmacılar, eğitimciler ve öğrenciler arasında yayılmasına katkı sağlamaktadır. Uzaktan eğitim imkânı sunan sitelerin yanı sıra, öğrencilerin çok rağbet ettikleri ödev siteleri de internetin eğitim amaçlı kullanımında işlev görmektedir. Öğrencileri tembelliğe sevk edeceği eleştirisine rağmen, derslerle ilgili her tür bilgiye ulaşma imkânı sunan bu tür siteler, özellikle ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri

tarafından çok rağbet görmektedir (bkz. Akınoğlu, 2002; Demir ve Gündoğdu, 2005; Gümüş, 2003; Oral, 2005; Yalnız, 2005).

İnternet teknolojisinin kullanıcılar tarafından eğitim amacıyla kullanılıp kullanılmadığının tespiti büyük bir önem arz etmektedir. Bu amaçla bu araştırmada, öğrencilerin interneti daha çok hangi amaçlarla kullandıklarına dair yöneltilen soruda, “*eğitim, bilgi arama ve araştırma amacıyla*” şeklinde bir seçeneğe yer verilmiştir. Yukarıdaki bölümlerde ele alınan Tablo 19’da görüldüğü gibi, internet kullanıcısı öğrencilerin yarısından fazlası (%58,7) internette gezinmelerinin en önemli sebeplerinden birinin eğitim, bilgi arama ve araştırma olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak, internet kullanan öğrencilerin çok küçük bir bölümünün (Tablo 20’ye göre %18,5) internette sıklıkla bilimsel makale indirdikleri gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, bu sonucun daha çok internetteki ödev sitelerine bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin, internet kullanım davranışlarının ve onlar için internetin işlevsellik düzeyinin anlaşılabilmesi için sanal ödev sitelerinden ne ölçüde yararlandıkları da merak konusu olmuş ve bu amaçla araştırmada öğrencilere, “*ödevlerinizi hazırlarken gerekli bilgi ve belgeleri en çok nereden sağlarsınız?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin ödev kaynaklarına dair veriler Tablo 22’de görüldüğü gibidir.

Tablo 22: Öğrencilerin Ödevleri İle İlgili Kaynakları Sağladıkları Yerler

Ödev İçin Kaynaklara Ulaşılan Yerler	Sayı	Yüzde
İnternet	224	54.9
Kütüphane	97	23.8
Ev Kitaplığı	87	21.3
Toplam	408	100.0

Tablo 22, günümüzde öğrencilerin ödevleriyle ilgili kaynaklara neredelerden eriştikleri konusunda çok net fikir vermektedir. Görüldüğü gibi, öğrenciler (internet kullanmayanlar dâhil) ödev kaynağı olarak en fazla internete müracaat etmektedirler (%54,9). Aynı amaçla müracaat edilenler sıralamasında kütüphane ikinci sırada yer alırken (%23,8); üçüncü sırada ev kitaplığı gelmektedir (%21,3).

Öğrenciler tarafından internet, ödevlerle ilgili verilere erişme amacıyla o kadar yoğun kullanılıyor ki, kütüphanenin yerini aldığı bile söylenebilir. Görüldüğü gibi, öğrencilerin yarısından fazlası ödevleriyle ilgili verilere erişmek için en fazla internete

müracaat ettiklerini belirtmişlerdir. Bu orana internet kullanmayan öğrenciler de dâhildir. Zira bazı öğrenciler (burada beş kişi), internet kullanmadıkları halde ödev söz konusu olduğunda başkalarının yardımı ile internetten faydalanmaktadırlar. Ödev malzemelerini internetten temin eden öğrenci sayısından internet kullanıcısı olmayanlar dışlanıp geri kalan rakam, internet kullananlara oranlandığında ortaya %61,5 gibi daha yüksek bir oran çıkmaktadır. Ödev amacıyla internete müracaat oranı yüzde altmışın üzerinde seyrederken; öğrencilerin yaklaşık dörtte biri (%23,8) aynı amaçla kütüphaneden, beşte birinden fazlası da (%21,3) evdeki kaynaklardan yararlandıklarını belirtmişlerdir. Bunların da çoğunluğu, interneti ya hiç kullanmayan ya da ihtiyaç halinde kullanan öğrencilerden oluşmaktadır.

Bu durum, öğrenciler tarafından internetin rağbet görmesinde oyun ve eğlence boyutu kadar, ödevlerini internet aracılığıyla kolayca bulabilmelerinin de çok etkili olduğu görüşünü destekler niteliktedir. Eğitimde internet kullanımının önemi, inkârı mümkün olmayan bir gerçek olsa da internetin pek çok öğrenci tarafından adeta ödevmatik (otomatik ödev bulma makinesi) olarak kullanılması çeşitli sakıncalar doğurabilir.

Öğrencilerin, ödevleri ile ilgili kaynakları elde etmek için hangi ortamlara müracaat ettiklerine dair veriler, internet kullanım oranlarıyla karşılaştırıldığında ortaya çıkan tablo da dikkat çekici görünmektedir. Bu duruma dair veriler Tablo 23'te görüldüğü gibidir.

Tablo 23: Ödev İçin Gerekli Kaynaklara Ulaşılan Yerlerin İnternet Kullanım Oranına Göre Dağılımı

Günlük İnternet Kullanım Oranı	Öğrencilerin Ödevleri İçin Gerekli Kaynaklara Ulaştıkları Yerler							
	Ev Kitaplığı		Kütüphane		İnternet		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hiç Kullanmıyor	14	16.1	33	34.0	5	2.2	52	12.7
İhtiyaç duydukça	58	66.7	52	53.6	146	65.2	256	62.7
1 saatten az	6	6.9	7	7.2	13	5.8	26	6.4
1-2 saat	7	8.0	2	2.1	30	13.4	39	9.6
3-4 saat	0	0.0	3	3.1	19	8.5	22	5.4
5 saat ve üstü	2	2.3	0	0.0	11	4.9	13	3.2
Toplam	87	100.0	97	100.0	224	100.0	408	100.0

Tablo 23'ten hareketle, internet kullanımı ile ödev için hangi kaynaklara müracaat edileceği arasında çok yakın bir ilişki bulunduğu söylenebilir. Çünkü internet kullanım oranı arttıkça ödev için internete müracaat oranında da bir artış olduğu gözlenmektedir. Görüldüğü gibi, ödev için kütüphaneye ve evdeki kaynaklara müracaat edenlerin çok büyük bir bölümü interneti sadece ihtiyaç doğduğunda kullananlardan oluşurken; önemli bir kısmı

da interneti hiç kullanmayanlardan oluşmaktadır. Aynı amaçla internete müracaat edenlerinse çok küçük bir bölümü (beş kişi) interneti kullanmayanlardan, geri kalanların tümü interneti belirli oranlarda kullananlardan oluşmaktadır. Kısaca, internetten yararlanamayan öğrencilerin ister istemez kütüphane ve evdeki kaynaklara müracaat etmek durumunda kaldıkları ya da söz konusu kaynakları yeterli bulanların internete müracaat ihtiyacı duymadıkları söylenebilir. Her iki durumda da internet kullanım oranı ile ödev için hangi kaynaklara müracaat edileceği arasında yakın bir ilişki bulunduğu ortadadır.

Ödev için belirli kaynaklara başvuranların internet kullanım oranları incelendiğinde, internet kullanımı ile ödev kaynakları arasında yakın bir ilişki olduğu daha net anlaşılabilmektedir. Görüldüğü gibi, ödev malzemelerini evdeki kaynaklardan temin eden öğrencilerin %16,1'i, kütüphaneden temin edenlerin üçte birinden fazlası (%34), internetten temin edenlerinse çok küçük bir bölümü (%2,2) interneti hiç kullanmayan öğrenciler arasında yer almaktadırlar. Öte taraftan, ödev malzemelerini evdeki kaynaklardan temin eden öğrencilerin üçte ikisi (%66,7), kütüphaneden temin edenlerin yarısından fazlası (%53,6), internetten temin edenlerin de yaklaşık üçte ikisi (%65,2) interneti ihtiyaç duydukları kullanan öğrenciler arasında yer almaktadırlar.

İnternet kullanım oranına dair öteki satırlar incelendiğinde de, internet kullanım oranı arttıkça ödev için internete müracaat oranının arttığı gözlenebilmektedir. Özellikle bir saatin üstündeki internet kullanımında, ödev için internete müracaat oranının oldukça arttığı gözlenmektedir. Başka araştırmalarda da benzer bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin; Akınoğlu (2002:140)'nun araştırmasına katılan öğrencilerin %89,7 gibi büyük bir bölümü, ödevleri için internet ortamlarındaki sitelerden yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Bu bulgular, eğitimde internetin çok önemli bir araç olduğu gerçeğini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Ancak öğrencilerin internetten hiçbir şekilde kafa yormadan hazır ödev indirmesi çeşitli sakıncalar doğurmaktadır. Bu konudaki sakıncaları bertaraf edebilmek için, eğitim amaçlı internet siteleri oluşturulması yarar sağlayabilir. Öğrencilere öğretmenleri tarafından ödev verilirken, çaba sarf etmelerini gerektirecek türden ödevler verilmesine ve kendilerinden bir şeyler katmadan internetten hazır olarak indirdikleri ödevlerin kabul edilmemesine de dikkat edilebilir. Aileler de interneti sadece yardımcı bir ders aracı olarak kullanmaları konusunda çocuklarını bilinçlendirebilir ve bu aracın en yararlı biçimde kullanımı hususunda çocuklarına yardımcı olabilirler.

3.5. İnternet Oyunları

Genç ve çocuk yaştaki kullanıcıları internet başına çeken unsurlar arasında, siber oyunlar önemli bir yere sahip bulunmaktadır. İnternet ile tanışan genç ve çocuklar, özellikle oyun unsuruna çok fazla yoğunlaşmaktadırlar (bkz. Odabaşı, 2002:52). Sanal ortamda, değişik şekillerde oynanabilen çok çeşitli oyunlar bulunmaktadır. Doğrudan doğruya oyun amaçlı kurulmuş internet sitelerinde ya da eğlenceye yönelik olanlar başta olmak üzere çeşitli amaçlarla hizmet veren birçok internet sitesinin bu amaca yönelik sayfalarında oyun oynama olanağı bulunmaktadır. Bu oyunlar arasında, sadece eğlence amaçlı olup zaman geçirmeyi zevkli hale getirenler olduğu gibi, şiddet veya pornografi unsuru içerdiği ya da kumara teşvik ettiği için çocukların kişilik gelişimini olumsuz etkileyen oyunlara da rastlanmaktadır (bkz. Akgündüz vd, 2006; Andiç, 2005; Bölükbaş, 2003b, 2005; Cemgil, 2003; Çelik, 2000; İnce, 2000; Sevindik, 2003; Sivri, 2003; Yıldız ve Bölükbaş, 2005a).

Bugün, genç ve çocuk kullanıcılar başta olmak üzere oyun siteleri çoğu internet kullanıcısı tarafından sıkça ziyaret edilmektedir. İnternet kullanan gençlerin siber oyunlardan nasıl etkilenebilecekleri konusunda tutarlı yorumlarda bulunabilmek için onların sanal ortamda ne tür oyunlar oynadıklarının tespiti önemli görünmektedir. Bu amaçla bu araştırmada öğrencilere, “*internette en çok hangi oyunları oynarsınız?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplar, oyunların özelliklerine göre altı kategoride sınıflandırılarak tablolastırılmıştır. Bu yöndeki veriler Tablo 24’te görüldüğü gibidir.

Tablo 24: Kullanıcıların İnternette Oynadıkları Oyun Türleri

İnternette Oynanan Oyun Türleri	Sayı	Yüzde
Sportif amaçlı oyunlar	95	26.7
Görev içerikli yüksek aktiviteli oyunlar	94	26.4
Şiddet unsuru içeren oyunlar	63	17.7
Strateji içerikli yüksek aktiviteli oyunlar	52	14.6
Eğlence türü oyunlar	31	8.7
Kumar ve pornografik web oyunları	2	0.5
Hiçbiri	156	43.8

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin önemli bir bölümü tarafından değişik türde siber oyunlar oynanmaktadır. Bu tablodan hareketle, gençlerin internet kullanım amaçları arasında internet oyunlarının önemli bir yere sahip bulunduğu söylenebilir.

Görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin internette oynadıkları oyunların başında sportif amaçlı oyunlar gelmektedir (%26,7). İnternet kullanan öğrenciler tarafından internette en çok oynana oyunlar arasında ikinci sırayı görev içerikli yüksek aktiviteli oyunlar (%26,4), üçüncü sırayı ise şiddet unsuru içeren oyunlar (%17,7) almaktadır. Oynanma oranlarına göre diğer oyunlar, strateji içerikli yüksek aktiviteli oyunlar (14,6), eğlence türü oyunlar (%8,7) ve kumar/pornografik web oyunları (%0,5) şeklinde sıralanmaktadır.

Boş zamanlarını değerlendirmeye çalışan öğrenciler, oyun salonlarındaki veya internet kafelerdeki bilgisayarlardan online olmaksızın ya da internet üzerinden değişik türden oyunları sıkça oynamaktadırlar. Söz konusu oyunlar değişik özelliklerde olabilmektedir. Bunlardan, özellikle **aksiyon** içerikli olanlar genç ve çocuk yaştaki kullanıcılar tarafından daha çok tercih edilmektedirler. Tablo 24'te görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin dörtte birinden fazlası (%26,7) internette en çok “**sportif** amaçlı oyun” türündeki oyunlar oynadıklarını; yaklaşık aynı oranda kişi (%26,4) de en çok “**görev** içerikli yüksek aktiviteli oyun” türündeki oyunlar oynadıklarını belirtmişlerdir. İnternet kullanan öğrencilerin önemli bir bölümü (%14,6) de “**strateji** içerikli yüksek aktiviteli oyun” türündeki oyunlar oynadıklarını belirtmişlerdir.

Bu durum, oldukça doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Çünkü aksiyon içerikli ve heyecan uyandıran oyunların, heyecan arayışı içinde olan genç kullanıcılar tarafında daha çok tercih edilmesi çok normal bir durumdur. Dolayısıyla, internet bağlantısız bilgisayarlar ve CD'ler ya da internet aracılığı ile bu tür oyunların gençler tarafından daha çok tercih edilmeleri beklenen bir durumdur. Gençler tarafından bu tür oyunların tercih edilmesi, aşırıya kaçarak derslerin, sosyal ilişki ve aktivitelerin ihmal edilmemesi kaydıyla sakıncasız kabul edilebilir. Ancak, normal şartlarda zararsız gibi görünse bile her şey gibi siber oyunların da aşırı kullanımı çeşitli sakıncaları beraberinde getirebilmektedir.

Gençler tarafından tercih edilen internet oyunları sadece zararsız olanlarından ibaret kalmamakta, onların psikolojilerini ve kişilik gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek, **şiddet** veya **porno** içerikli ya da **kumar** türü oyunlar da gençler tarafından sıkça oynanmaktadır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin yaklaşık beşte biri

(%17,7) şiddet unsuru içeren oyunlar, iki kişi de kumar ve pornografik web oyunları oynadıklarını belirtmişlerdir.

Sevindik (2003:36)'in araştırmasına göre de, internette oyun oynamak amacıyla internet kafelere gidenlerin öncelikli tercihlerini şiddet içerikli oyunlar oluşturmaktadır. Burada, deneklerin %54,5'inin şiddet içeren oyunlar, %22'sinin zekâ oyunları, %19'unun ise sportif oyunlar oynadıkları belirtilmektedir. Aynı çalışmada, internet gezgincilerinin %20'sinin erotizm-pornografi sitelerini ziyaret ettikleri ifade edilmektedir.

Bu durum, internet oyunlarının gençler için zararlı olabileceği endişesini arttıracak nitelikte görünmektedir. Çünkü şiddet içerikli oyunlar, gençlere heyecan vermekle birlikte hem şiddeti normal karşılamaya hem de şiddet eğilimi göstermeye başlamaları şeklinde gençlerin kişiliklerinde tahribatlara yol açabilmektedir. Nitekim yukarıdaki bölümlerde (bkz. Tablo 25), internet kullanıcısı öğrencilerin %12 gibi az sayılmayacak bir bölümünde, internet oyunları oynadıktan sonra şiddet eğiliminde bir artış gözlemlendiği tespit edilmiştir. Kumar ve pornografik oyunlara dair verilerin çok düşük görünmesinde, bu tür oyunların genellikle para ile oynanması ve gençlerin bu konuda gerçeği itiraftan çekinmelerinin etkili olduğu söylenebilir. Az da olsa, gençler tarafından söz konusu oyunların oynanması onların kişiliklerinde ve hayatlarında çok büyük tahribatlara yol açabilecek bir etki yapabilir. Bu tür sonuçlarla karşılaşılması için, gençlerin interneti kontrollü kullanmalarının sağlanmasında fayda bulunmaktadır. Ayrıca, bu tür oyunlar oynamaları sonucu ne tür olumsuzluklarla karşılaşabilecekleri konusunda gençler bilinçlendirilebilir. Oyunun, derslerin ve hayatın önüne geçmemesi gerektiği konusu da mutlaka vurgulanmalıdır.

İnternette oynanan oyunların bir kısmı da eğlence türü oyunlar olup ötekilere nispeten daha az heyecan vermekte ve daha çok zamanı eğlenceli geçirmeye yönelik olarak hazırlanmış bulunmaktadır. Ancak bu tür oyunlar, fazla hareketli ve heyecanlı olmadıklarından gençler tarafından ötekiler kadar çok tercih edilmemektedirler. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin %8,7'lik bir bölümü, internette en çok bu tür oyunlar oynadıklarını ifade etmişlerdir. Bu oran, gençler tarafından bu tür oyunların fazla tercih edilmediğini doğrulamaktadır.

Akinoğlu (2002:264-265)'nin araştırmasına katılanların ise, %41,3'ü internet ve bilgisayarda strateji içerikli oyunlar, %18,2'si savaş oyunları, %15,7'si spor oyunları,

%1,7'si cinsel içerikli oyunlar, %9,1'i ise kumar ve tavla içerikli oyunlar oynadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 24'te görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin yaklaşık yarısı (%43,8), internette oyun **oynamadıklarını** ifade etmişlerdir.

Açık uçlu olarak sorulan bu soruya, “internette oyun oynamam” şeklinde cevap verenlerin yanı sıra soruyu cevapsız bırakan öğrenciler de, internette oyun oynamadıkları kabul edilerek aynı kategoriye dâhil edilmişlerdir. Bu durum üzerinde, internette oynanabilecek oyunların daha çok oyun salonlarında online olmayan bilgisayarlarla oynanmasının etkili olduğu söylenebilir. Çünkü bu tür ortamlar oyun amaçlı olarak düzenlenmiş olup daha büyük ekranlar karşısında oyun oynama imkânı sunmakta ve oyunları daha heyecanlı hale getirebilmekte, dolayısıyla bu oyunların internette oynananlara göre daha çok tercih edilmesini sağlayabilmektedir. Bu durum üzerinde ayrıca, internet erişim ücretleri, oyunlar konusunda yeterli bilgi sahibi olmama, yaş durumu, arkadaş çevresi ve aile kontrolü gibi unsurların etkili olabileceği düşünülmektedir. Çünkü bilgisayar kullanan genç bireylerin hiçbir şekilde bilgisayar oyunları oynamaması beklenemez. Ancak bilgisayarda oyun oynamakla birlikte sıralanan nedenlerden dolayı internette aynı rahatlıkta hareket edememeleri doğal karşılanabilir.

3.6. Cinsel Bilgi Amacıyla İnternet Kullanımı

Güvenilirliği ve sunulan bilgilerin doğruluğu tartışmalı olmakla birlikte, yüzlerce web sayfasından sağlık ve cinsellik ile ilgili merak edilen hemen her türlü bilgiye rahatlıkla ulaşılabilir. Bu bilgiler arasında faydalı olanlara rastlanmakla birlikte, internet ağı üzerinde bu tür bilgilere erişmeye çalışılırken zararlı olabilecek porno içerikli sayısız sayfa ile de karşılaşmaktadır.

Kısaca, cinsellik internette genellikle faydalı bilgi sunmaktan ziyade, pornografi amaçlı olarak ele alınmakta, yaş ve gelişim seviyesine uygun olmayan bilgi, görüntü ve olaylarla karşı karşıya kalmak genç ve çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır (bkz. AA, 2004; Akkoyunlu, 2001; Bölükbaş, 2005; Milliyet, 2003; Sivri, 2003; Şenyapılı, 2002; Wang vd, 2005; Yargıç, 2003; Yıldız ve Bölükbaş, 2003a).

Gençlerin internet kullanım alışkanlıklarının ve internetten nasıl etkilendiklerinin anlaşılabilmesi için, cinsel konularda bilgilenmek amacıyla internete ne oranda müracaat ettiklerinin tespiti önemli görülmektedir. Bu amaçla bu araştırmada öğrencilerin internet hakkındaki değerlendirmelerinin tespitine yönelik olarak hazırlanan sorulardan birinde, “*cinsel konularda bilgilenmek için interneti başka kaynaklara tercih ederim*” şeklinde bir seçeneğe yer verilmiştir. İlgili seçeneği işaretleyen internet kullanıcısı oranına göre, öğrencilerin önemli bir bölümü, cinsel konularda bilgilenmek için internetin başka kaynaklara göre öncelikli olduğu görüşünde.

Kullanıcıların %14,9’u, cinsel konularda bilgilenmek için interneti başka kaynaklara tercih ederim demişlerdir (bunların da %85’i erkek, %15’i ise kız öğrencilerden oluşmaktadır). Yazılı kaynaklarda cinsellikle ilgili yeterli bilgi bulunmamasının ve toplumda bu konular pek konuşulmadığından gençlerin tatmin edici bilgi elde edememesinin bu durum üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Bu durum, gençlerin internetteki pornografi tuzağına düşmelerine de yol açabilir. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, internette pornografi problemi baş edilemeyecek bir boyuta varmış bulunmakta ve gençleri hem ahlaki hem de zihinsel olarak tehdit etmeye devam etmektedir. Nitekim Yıldız ve Bölükbaş (2005a:43)’ın belirttiklerine göre de internet kullanıcılarının %15’inin, seks içerikli chat odalarını ve porno sitelerini ziyaret ettiği tespit edilmiştir (%85’i erkek, %15’i kadın). Yine, Akınoğlu (2002:149)’nun araştırmasına katılanların %28,2’si, internetin cinsel eğitimlerine katkıda bulunduğunu düşünmektedirler.

Gençlerin toplumdan kopmalarına ve sapmalar yaşamalarına neden olabilecek internet kaynaklı olumsuzlukların önüne geçilebilmesinde, bu tür yayınların sıkı denetimi, suç unsurlarının cezalandırılması, genç ve çocukların bilinçlendirilmesi etkili olabilir. Öte taraftan, genç nesillere toplumsal değerleri de göz ardı etmeden, cinsel konularda ihtiyaç duyacakları bilgilerin yaşlarına uygun olarak kazandırılması ve bu konuda yararlanabilecekleri yayınlar hazırlanması ya da sağlık ile ilgili olarak hazırlanacak web sitelerinde bu konuda da sağlıklı bilgiler sunulması faydalı olabilir.

4. İNTERNETİN SOSYAL BOYUTU: ETKİLER VE PROBLEMLER

4.1. İnternetin Aile İçi İlişkilere Etkisi

Aile, insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, maddi-manevi zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran bir birimdir (Aydın, 1997: 35). Aile, bir temel kurum ve temel grup olarak, yüz yüze ilişkilerin oluştuğu, birincil karakteri ile kader birliğine dayalı biyolojik, psikolojik ve sosyal birim olarak fertlerine kişilik kazandıran bir sosyal bünyedir. Aile fertleri arasında içten, samimi, duygusal etkileşim vardır ve ailedeki sosyal ilişkiler çeşitli faktörlerden etkilenmektedir (Nirun, 1994: 65).

İnternet kullanım alışkanlıklarının aile içi ilişkilere yansımalarının nasıl olacağı sorusu büyük bir önem arz etmektedir. İnternet üzerinden her türlü bilgiye rahatlıkla erişebilme ve bilgi toplumunun gereği olan donanımlara bu yolla kolayca sahip olabilmeye durumlarının ailevi ilişkilere olumlu yansımaları mümkün olsa da internet kullanımının aile içi ilişkilere çok sayıda olumsuz yansımalarının da olabileceği düşünülmektedir.

Bu düşünceden hareketle, internet kullanımının aile içi ilişkilere olumsuz yönde yansımalarının olup olmadığı sorgulanmıştır. Bu sebeple, internet kullanımından kaynaklanan ve aile içi ilişkileri olumsuz yönde etkilemeleri söz konusu olabilecek birtakım problemlerin yaşanıp yaşanmadığına dair sorulara araştırma anketinin değişik bölümlerinde yer verilmiştir. Bu sorular, “*bireylerin internet ile ilgili ne tür olumsuzluklar yaşadıkları*”, “*internetin kişilerin hayatları üzerindeki etkilerinin neler olduğu*” vb. şeklinde sorulmuşlardır. Bu tür sorulara verilen cevaplardan elde edilen bulguların bir kısmı bu başlık altında ele alınmaktadır. Ancak bu verilerin önemli bir kısmının, internetle ilgili olarak yaşanan olumsuzluklara dair ilerideki bölümlerde ele alınacak olması nedeniyle, bu bölümle ilgili bir tablo verilmesine gerek duyulmamış, gerektiğinde ilgili tablolara gönderme yapılmıştır.

Aile içi ilişkileri olumsuz yönde etkilemesi beklenen durumların başında aşırı internet kullanımı, internet kullanımından kaynaklanan aşırı harcama, istenmeyen sitelere erişim, sanal ortamda istenmeyen kişilerle iletişim kurma, internet aracılığıyla kötü alışkanlıklar edinme, okul başarısında düşüş yaşanması ve sosyal ilişkilerde azalma gibi olumsuzluklar sayılabilir. Nitekim söz konusu verilere göre, internet kullanan öğrencilerin %21,9'u internette fazla zaman geçirmelerinin aileleri ile problemler yaşamalarına neden olduğunu ifade etmişlerdir (bkz. Tablo 26). Tek başına bu rakam bile, özellikle aşırı

internet kullanımının aile içi ilişkileri olumsuz yönde etkileyebileceğini göstermeye yetmektedir. Çünkü araştırmaya konu olan okul çağındaki genç kitle içinde yer alan ve aşırı internet kullanımı sebebiyle aileleri ile problemler yaşadıklarını belirten beşte bir oranındaki bu sayı azımsanacak bir rakam gibi görünmemektedir.

Çeşitli araştırmalarda benzer bulgulara rastlamak mümkündür. Örneğin; Akınoğlu (2002:196-197)'nin araştırmasına katılan üniversite öğrencilerinin de %27'si, ailelerinden veya arkadaşlarından, bilgisayar ve internette fazla zaman geçirdikleri için şikâyet aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu oran öteki kullanıcılarda (öğrenci olmayan) ise, %41 olarak tespit edilmiştir.

Yine Hayfa Üniversitesi'nce yapılan bir araştırmaya göre, Amerikalı ve İsrailli ebeveynler, online zaman geçirmenin aile içi ilişkilerin zayıflamasına yol açtığını; internet'in zamanı ve enerjiyi tüketen, ailenin birlikte geçireceği zamanı azaltan bir teknoloji olduğunu belirtmektedirler. Söz konusu araştırmanın sonuçlarına göre, gençlerin internet kullanma sıklığı, aile yakınlığı algılaması ile negatif bir ilişki içerisinde. Her gün yoğun olarak internet kullandığını bildiren gençler, günlük daha az oranda internet kullandığını bildirenlere göre, aileleriyle daha düşük düzeyde bir yakınlık içerisinde. (Mesch, 2003: 1041-1047).

İnternetin etkisiyle kişilerin sosyal çevreleri ile ilişkilerinde azalma yaşanması, okul başarılarında düşüşler yaşanması, kötü alışkanlıklar edinmeleri, şiddet veya suç eğilimi göstermeye başlamaları, internet bağımlılığı edinmeleri, güveni zedeleyici davranışlar sergilemeleri ya da aşırı harcama yapmaya başlamaları gibi olumsuzluklar aile içi ilişkilerde bir dizi problemler yaşanmasına yol açabilir.

Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin internet ile tanıştıktan sonra ne gibi olumsuzluklar yaşadıkları sorgulandığında, %11,8'i sosyal çevreleri ile ilişkilerinde bir azalma olduğunu (bkz. Tablo 25); %19,6'sı okul başarılarında bir düşüş yaşadıklarını (bkz. Tablo 26) belirtmişlerdir. Bu veriler kişilerin asosyal bir kişiliğe ve başarısızlığa doğru sürüklenme riski ile karşı karşıya olduklarını ve aynı zamanda aileleri ile de ciddi problemler yaşayabileceklerini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, öğrencilerin internete yaklaşımları ve internet kullanım alışkanlıkları incelendiğinde de aileleri ile problemler yaşamalarına neden olabilecek durumların bulunduğu dair verilerle karşılaşılmaktadır. Devam eden bölümlerde de görüleceği gibi

öğrenciler arasında, internet bağımlılığını çağrıştıran tutumlar sergileyenlere hatta internet ve ilgili ortamların tembelliğe, kötü alışkanlıklara, suça ve şiddete zemin hazırladığını ve toplumsal değerleri olumsuz etkilediğini savunanlara rastlanmaktadır. Öte taraftan, internette uygunsuz sitelere bağlanan ve cinsel konularda bilgilenmek için interneti başka kaynaklara tercih eden öğrenciler olduğu da gözlenmektedir. Yine, çok az sayıda öğrenci internette karşılaştıkları problemlerden ailelerini haberdar ederken; internet için yaptıkları harcama miktarı ellerine geçen harçlık miktarını geçen öğrencilerin de bulunduğu gözlenmektedir. Bütün bunlar ailede güvensizlik, ilişkilerde kopukluk vb. birtakım problemlere kaynaklık ederek aile içi ilişkileri derinden sarsabilecek türden problemler olarak görülebilir.

Bu tür problemlerin yaşanmaması veya en az hasarla atlatılması ve aile içi ilişkilerin bu problemlerden fazla etkilenmemesi için çocuklarla birlikte ailelerin de internet kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi, karşılıklı güven ortamının tesisi, internet kullanımının kontrollü gerçekleştirilmesi, bu konuda uygulanacak kurallar üzerinde karşılıklı uzlaşmaya varılması ve karşılaşılabilecek problemlerin önceden kestirilip gerekli tedbirlerin alınması oldukça büyük bir önem arz etmektedir.

4.2. İnternetin Bireysel Yaşantıya Etkisi

İnternet, bireysel hayatı hızla ve derinden etkilemekte ve bu hızlı değişimin birtakım problemleri beraberinde getirmesi kaçınılmaz görünmektedir. Bu problemlerin başında ise, kullanıcıların psikolojilerinde oluşması muhtemel birtakım tahribatlar gelmektedir. Sanal ilişkilerin çoğunlukla samimiyetten ve dürüstlükten yoksun olması, yalana aşırı derecede başvurulması ve karşılaşmaların genellikle sahte kimliklerle gerçekleştirilmesi gibi olumsuzluklar, zamanla bireyleri gerçek dünyadan uzaklaştırarak sanal bir dünyada hayali bir yaşama mahkûm edebilir. İnternet bağımlılığı gibi birtakım psikolojik ve kişilik problemleriyle karşılaşma durumu da söz konusu olabilir. Kısaca, ölçülü kullanılmaması halinde internet'in genç ve çocuklar başta olmak üzere kullanıcıların hayatında ciddi bir problem kaynağı haline gelebileceği ortadadır (bkz. Artır, 2006; Bölükbaş, 2005; Çankırılı, 2003; Hürriyet, 29.05.2002; Milliyet, 2002).

Örneğin; Sivri (2003)'ye göre, gençlerin internet kafeleri daha çok oyun ve eğlence amaçlı kullanma sonucu bazı sorunlarla karşılaştıkları; zamanlarının büyük bir bölümünü

internet kafelere ayıran çocuklarsa derslerinde geriledikleri ve toplumla uyumsuz hale gelerek içlerine kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kaldıkları görülebilmektedir.

Bu düşüncelerden hareketle, gençlerin hayatında internet kaynaklı problemler bulunup bulunmadığı merak edilmiş ve gençlerin internet kullanımı sonucunda ne tür olumsuzluklarla karşılaştıkları sorgulanmıştır. Bu amaçla, internet ile tanıştıktan sonra hayatlarında ne gibi değişiklikler meydana geldiği ve internetin onların hayatında ne tür etkilere sahip olduğu sorulmuştur. Uygulama kapsamındaki gençlerin hayatları üzerinde internetin yaptığı etkileri daha sağlıklı biçimde ortaya koyabilmek için bu bölümde, interneti hiç kullanmayanlar kapsam dışı bırakılarak verilerin yorumlanmasında sadece internet kullananlar dikkate alınmıştır. İnternet kullanan öğrencilerin hayatları üzerinde internetin etkilerine dair veriler Tablo 25’te görüldüğü gibidir.

Tablo 25: İnternetin Kullanıcıların Hayatları Üzerindeki Olası Etkileri

İnternetin Günlük Yaşamdaki Olası Etkileri	Sayı	Yüzde
Daha az televizyon izleme	127	35.6
Kütüphaneye daha az gitme	100	28.1
Daha az kitap okuma	73	20.5
Şiddet eğilimi gösterme	43	12.0
Sosyal ilişkilerde azalma	42	11.8
İnterneti tamamen terk edememe	87	24.4
Sürekli internete bağlanmayı hayal etme	56	15.7
Uygunsuz sitelere bağlanma	73	20.5
Hiçbiri	98	27.5

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 25’te görüldüğü gibi internet, kullanıcılarının hayatlarında önemli birtakım etkilere sahip bulunmaktadır. Görüldüğü kadarıyla internet kullanımından en çok etkilenen **televizyon** izleme davranışı olmuştur. Zira internet kullanıcısı öğrencilerin üçte birinden fazlası (%35,6) internet ile tanıştıktan sonra televizyonu daha az izlemeye başladıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, aslında internetin olumlu bir etkisi olarak da kabul edilebilir. Çünkü televizyon izleyicisi, TV karşısında pasif bir pozisyonda bulunmakta ve birtakım sağlık problemlerinin yanı sıra yetenek ve ilgilerini kaybetme riski ile de karşı karşıya bulunmaktadırlar. Öğrencilerin, izledikleri TV programlarından ne ölçüde eğitsel olarak faydalanabildikleri şüpheli olduğundan, TV’nin yerini internetin almış olması pek de endişe ile karşılanacak bir durum gibi görünmemektedir.

Tabloda gözlenen ve internetin olumsuz etkilerinden kabul edilebilecek bazı durumlarla karşı karşıya bulunmaktayız. Bunlardan biri, kitap ve kütüphaneden uzaklaşma şeklinde bir değişim yaşanmakta olduğuna dair verilerle ilgili olanıdır. Gerek ihtiyaç halinde gerekse düzenli olarak internet kullanmakta olan öğrencilerin dörtte birinden fazlası (%28,1) internet ile tanıştıktan sonra **kütüphaneye** daha az gitmeye başladıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum üzerinde, internet ortamında öğrencilere yönelik malzeme sunan ödev sitelerinin ve sanal kütüphanelerin etkili olduğu söylenebilir. Çünkü okul çağındaki gençlerin önemli bir kısmının kütüphaneleri sadece ödevleri ile ilgili yazılı malzemelere ulaşmak amacıyla kullandıkları bilinmektedir. Ancak ödev amacıyla da olsa kütüphaneleri ziyaret eden gençlerin, entelektüel birikim sağlayacak süreli ya da öteki yayınlara ulaşmaları mümkün olabilmektedir. Aynı amaçla internete müracaat edilmesi durumunda ise istenmeyen bir sürü yazılı ya da görsel içerik ile karşılaşmaları söz konusu olabilmektedir. Bu ise gençlerin faydalı içerikten ziyade zararlı içerikle karşılaşmaları riskini beraberinde getirmektedir. İnternette bilgi amacıyla da olsa faydalanmaya çalışırken uğradıkları ve çoğu sağlıksız ortamlardan oluşan internet kafelerde karşılaşacakları olumsuzluklar ise ayrı bir problem oluşturmaktadır. Hal böyle olunca dünyanın her yerindeki bilgiye anında ulaşma imkânı sağlaması dışında internetin çok önemli bir avantajı kalmamaktadır. Kaldı ki, iyi derecede yabancı dil bilgisine sahip bulunmayan orta öğretim gençliğinin internetin bu yönünden çok sağlıklı olarak faydalanabilecekleri de şüphe götürür. O halde internetin, kütüphaneye ihtiyaç bırakmayacak derecede büyük bir alternatif olarak sunulamayacağı ortadadır. Öyleyse, gelişim çağındaki gençlerin internette ziyade kütüphaneden faydalanmaya teşvik edilmeleri daha faydalı olabilir. Öte taraftan, zararlı sitelere erişimin engellendiği, sağlıklı bir ortamın sunan ve gençlerin bedensel, bilişsel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz etkileyecek unsurlardan olabildiğince arındırılmış ve dijital kütüphane şeklinde tasarlanmış internet evleri ya da eğitim kurumlarının bünyesinde bu şekilde oluşturulmuş internet odaları da önemli bir alternatif olarak önerilebilir.

İnternet kullanıcısı öğrencilerin beşte biri (%20,5) internet ile tanıştıktan sonra daha **az kitap okumaya** başladıklarını belirtmişlerdir. Gelişim çağındaki gençlerin özellikle bilişsel ve sosyal gelişimlerinde çok büyük bir role sahip olan okumanın aksatılması birtakım eksiklik ve problemleri de beraberinde getirebilir. Bu sebeple, internete fazla

zaman ayrılması suretiyle kitap okumanın ihmal edilmesi okul çağındaki gençler için istenmeyen bir durum olmaktadır. Bilişim toplumunun temel taşlarından olan internetin öğrenme ve gelişime önemli katkıları olabilmekle birlikte kitabın gerekliliğinin ortadan kalkabileceği söylenemez. Kitap okumanın internete feda edilmesindense ikisinin bir arada götürülmesi tavsiyeye daha uygun görünmektedir. Dolayısıyla internet kullanıcılarının kitap okumayı ihmal etmeleri istenmeyen bir durum olmaktadır. Bu durumun daha büyük boyutlara varmaması ve internet kullanıcılarının hayatından kitabın büsbütün dışlanmaması için kitap okuma ve internet kullanım zamanının planlanması suretiyle gençlerin hayatında her ikisine de hak ettiği kadar yer verilmesi sağlanmalıdır.

İnternet kullanımı sonucu ortaya çıkması beklenen unsurlardan birisi de **şiddet eğilimidir**. Özellikle şiddet içerikli bilgisayar veya internet oyunlarını sıkça oynayan gençlerde bu yöndeki eğilimde bir artış gözlenmesi beklenmektedir. Bu düşünceden hareketle, internet kullanan gençlerde şiddet eğilimi olup olmadığı ve internet oyunları oynadıktan sonra bu eğilimde bir artış yaşanıp yaşanmadığı sorgulanmıştır. Bu amaçla, anket formunda öğrencilere yöneltilen internetin etkilerine dair sorularda, bu durumu tespit etmeye yönelik seçeneklere de yer verilmiştir. Bu yöndeki cevap seçeneklerinden biri, *“internet oyunları oynadıktan sonra vurma, kırma, dövüşme gibi güdüler hissederim”* şeklindedir. Bu seçeneği işaretleyen öğrenci sayısına bakılırsa, internet kullanıcısı olan öğrencilerin %12’lik bir bölümünde, internet oyunları oynadıktan sonra şiddet eğiliminde bir artış olduğu gözlenmektedir. Başka araştırmalarda da üzerinde önemle durulduğu gibi, şiddet içerikli bilgisayar ve internet oyunları genç ve çocuklarda suç ve şiddet eğilimi arttırabilmektedir. Nitekim ilerleyen bölümlerde ele alınmış olan internet oyunları ile ilgili veriler incelendiğinde internet kullanan öğrencilerin yaklaşık %18’inin şiddet içerikli oyunlar oynadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Yine bir başka soruya verilen cevaplardan da internet kullanan öğrencilerin beşte birinin (%20,5) bazı problemlerin çözümü için şiddete başvurulabileceğini ifade ettikleri gözlenmiştir. Gerçi aynı soruda, internet kullanmayan öğrenciler de yaklaşık aynı oranda (%21,1) aynı cevap seçeneğini işaretleyerek şiddete sıcak baktıklarını göstermişlerdir. Ama yine de elde edilen veriler internet kullanan öğrenciler adına beklenen bir sonucun ifadesi olarak kabul edilebilir. Çocuk ve gençlerin hayatları üzerinde internetin olumsuz etkilerini en aza indirmek için internet oyunları üzerinde önemle durulması, onların şiddet içerikli oyunlardan mümkün

olduğunca uzak tutulmaları ve bu tür oyunlar yerine beyin jimnastiği görevi görebilecek zekâ oyunu türünden oyunlara yönlendirilmeleri büyük bir fayda sağlayabilir.

Modern yaşamın bireyi karşı karşıya bıraktığı önemli problemlerden biri de yalnızlaşma, yabancılaşma ve toplumdan **soyutlanma**dır (bkz. Bayhan, 1997). Başka teknolojilerde olduğu gibi, internet kullanımı sonucunda da ortaya çıkması beklenen olumsuzluklardan biri bireyin toplumdan soyutlanmasıdır. Özellikle interneti bağımlılık derecesinde aşırı kullanan bireylerde bu problemin daha derin boyutlarda ortaya çıkması beklenmektedir. Bu düşünceden hareketle, internet kullanan gençlerin sosyal ilişkilerinde bir zayıflama olup olmadığı sorgulanmış, bu amaçla ankette yer alan internetin etkilerine dair sorularda bu durumu tespit etmeye yarayabilecek seçeneklere de yer verilmiştir. Bu amaca yönelik cevap seçeneklerinden biri, *“internetle tanıştıktan sonra sosyal çevrem ile ilişkilerimde bir azalma oldu”* şeklindedir. Bu seçeneği işaretleyen öğrenci sayısına bakılırsa, internet kullanan öğrencilerin onda birinden fazlasının (%11,8) sosyal ilişkilerinde, internet ile tanıştıktan sonra bir azalma yaşandığı gözlenmektedir. Yapılmış başka çalışmalarda da benzer bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin; Akınoğlu (2002:167)’nin araştırmasına katılan üniversite öğrencilerinin %18,9’u, internet ve bilgisayar kullanmaya ayırdıkları zamanı, arkadaşlarını ve dostlarını ihmal etmelerine bir neden olarak görmüşlerdir. Bu kişilerin bir bölümü (%15,7) aynı zamanda (Akınoğlu, 2002:183), arkadaşlarıyla geçirebilecekleri zamanı internette geçirmeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Gelişim çağındaki gençler için bu durum oldukça olumsuz bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Gençlerin içlerine kapanma ve aileleri ile çatışma eğilimlerinin zirvede olduğu buluş çağı dikkate alındığında bu yaşlardaki bireylerde internetin sosyal izolasyonu arttırıcı boyutu daha da etkili bir hale gelmektedir. Siber uzayın oldukça çekici malzemelerle dolu olması bireyleri bilgisayar başına çekmekte ve sosyal çevreden uzaklaşma sürecini daha da hızlandırmaktadır. Yıldız ve Bölükbaş (2005a:48)’a göre chat, asosyal kalıplara giren insanların kabul gördüğü bir dünya olarak görülebilir, bu tip kullanıcılar gerçek hayattan daha fazla kopmakta ve sanal dünya ile yetinmektedirler.

Bu durumun doğurabileceği riskleri bertaraf edebilmek için ailelere çok iş düşmektedir. Özellikle bu çağlardaki gençlere karşı sergilenecek anlayışlı yaklaşım ve gençlerin problemleriyle onları kaçırmayacak bir yaklaşımla ilgilenme tarzındaki ebeveyn

davranışı, onları sığınak aramaktan ve gerçeklerden kaçarak internette kol gezen tuzaklara düşmekten kurtarmaya yardımcı olabilir.

İnternetin aşırı kullanımı sonucu ortaya çıkması beklenen bir diğer olumsuzluk **internet bağımlılığıdır**. İnternet kullanımının, ağkolizm olarak da ifade edilen bağımlılık derecesine varması bireylerin sosyal ve psikolojik yaşantılarında çok çeşitli problemlerin derin boyutlarda ortaya çıkması sonucunu doğurabilir. İnterneti bir kaçış olarak gören ve her fırsatta kendini siber uzay boşluğuna atmaya çalışan kişiler, bu problemleri yaşama açısından önemli bir risk grubunu oluşturmaktadırlar. Özellikle, interneti kontrollü kullanabilme becerisini henüz yeterli düzeyde geliştirememiş olan gelişim çağındaki gençlerde bağımlılık riskinin gözlenebileceği beklenmektedir. Bu düşünceden hareketle, internet kullanan gençlerde bağımlılık yönünde bulgulara rastlanıp rastlanmayacağı merak edilmiş, bunun için internetin etkilerine dair sorularda bu tür bulguları elde etmeye yönelik seçeneklere de yer verilmiştir. Bu amaçla, internetin etkilerini sorgulamaya yönelik olarak hazırlanan sorularda, *“internette olmadığım zamanlar sıkça internete bağlanmayı hayal ederim”*, *“interneti tamamen terk etmem mümkün değildir”* gibi cevap seçenekleri yerleştirilmiştir. Bu seçeneklerin işaretlenme oranına göre, öğrenciler arasında bağımlılık sinyalleri verenlerin azımsanmayacak bir rakama varmış olduğu gözlenmektedir. İnterneti tamamen terk etmelerinin mümkün olmadığını belirterek risk altında olduklarını ortaya koyanların oranı %24,4; sürekli internete bağlanmayı hayal ettiklerini belirtenlerin oranı ise %15,7 olarak hesaplanmaktadır. Oldukça büyük bir kitlenin bağımlılık tehdidi altında bulunduğunu göstermekle birlikte, bu sonuç ile yukarıdaki bölümlerde yer alan internet kullanım oranlarıyla ilgili veriler arasında bir çelişki var gibi görünmektedir. Çünkü söz konusu veriler, haftada 18 saatten fazla internet kullanan ve bağımlılık riski ile karşı karşıya bulunan bireylerin bütün internet kullanıcılarına oranını %9,8 olarak ortaya koyarken; burada çok daha büyük bir kitlenin böyle bir risk ile karşı karşıya bulunduğu görülmektedir. Bu durum, bireylerin arzuladıkları oranda internet kullanma imkânı bulamamaları ile izah edilebilir. Öyle anlaşıyor ki bu rakamlar, gerek maddi gerekse ortam açısından fırsat bulmaları halinde öğrencilerin, şu andaki kullanım oranlarından daha fazla oranda internet kullanacaklarını göstermektedir. Eğlendirici ve eğitici olması veya pek çok yenilik sunması bakımından oldukça cazip bir yapı arz etmekte olan internetin, imkânların müsait olması halinde gençler tarafında daha çok kullanılacağı ortadadır.

Dolayısıyla, interneti tamamen terk edemeyeceklerine ya da sürekli internete bağlanmayı hayal ettiklerine dair ifadeler, bu gençlerin bir risk grubu oluşturduklarını düşündürebileceği gibi, söz konusu bireylerin yeterli düzeyde internet kullanma fırsatı bulamadıkları ve gönüllerinde yatan daha çok çevrimiçi olma arzusunu ortaya koydukları da varsayılabilir.

İnternet kullanımının getirdiği önemli sorunlardan bir diğeri **pornografidir**. Bugün internete bağlanan kullanıcıların çok büyük bir kısmı bu tür içerik sunan siteleri ziyaret etmektedir. Araştırmalara göre, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de internet kullanıcılarının internette en çok araştırdığı konuların başında cinsellik ve seks gelmektedir. (bkz. AA, 2004; Milliyet, 25.09.2003)

Bilgi edinmek ya da merak saikasıyla internette gezinirken yaş ve gelişim seviyelerine uygun olmayan bilgi, görüntü ve olaylarla karşılaşan küçük yaştaki çocukların ve ergenliğe yeni adım atmış gençlerin kişiliklerinde birtakım tahribatlar oluşabilir. İnternetin sanal seks aracı olarak kullanılması bireylerin sosyal ve psikolojik yaşantılarında çok çeşitli problemlerin baş göstermesine yol açabilir. Özellikle, ergenlik çağındaki olan ve cinsel konularda yeterli düzeyde doğru bilgi sahibi olmayan gençlerin sosyal ilişkilerinde, psikolojik yaşantılarında ve kişiliklerinde daha ciddi boyutlarda sorunlar yaşanması beklenebilir. Bu düşünceden hareketle, araştırma kapsamındaki internet kullanıcısı gençlerin uygunsuz sitelere bağlanma türünden davranışlar sergileyip sergilemedikleri yönündeki bulgulara da ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, *“internetten bağlandığım bütün sitelerin başkaları tarafından öğrenilmesi beni rahatsız eder”* gibi bir seçeneğe de cevap seçenekleri arasında yer verilmiştir. Bu seçeneğin işaretlenme oranına bakılırsa, öğrencilerin beşte biri (%20,5) gezindikleri adreslerin başkaları tarafından bilinmesinden rahatsızlık duymaktadırlar. Benzer bulgulara Akınoğlu (2002:235)'nin araştırmasında da rastlanmaktadır (%35,6).

Bu veriler, bireylerin ne tür sitelere bağlandıkları konusunda kesin bir bilgi sunmamakla birlikte, en azından başkalarından saklama gereği duydukları ve ailelerince istenmeyen sitelere girme ihtimallerinin yüksek olduğunu gösterme bakımından anlamlı görünmektedir. Kısaca, öğrencilerin önemli bir kısmının istenmeyen adreslere bağlandıkları ve bu durumun onların yaşantıları üzerinde birtakım olumsuz roller oynayabileceğini söylemek mümkündür. Aynı oranda olmasa da aşağıdaki bölümlerde ortaya konan

verilerden de öğrencilerin istenmeyen pornografik vb. içerikli sitelere bağlandıkları anlaşılmaktadır. Bu verilere göre, internet kullanan öğrencilerin %10,9'u internetten pornografik film, resim, fotoğraf vs. indirmektedirler. Bu bulgular, gelişim çağındaki gençlerde istenmeyen sitelere giriş eğiliminin yüksek olduğunu ve eğitim hayatları başta olmak üzere bireysel ve sosyal yaşantılarının bu durumdan olumsuz etkilenmemesi için aileleri ve eğitimcileri tarafından gerekli tedbirlerin acilen alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bütün bu olumsuzlukları belli oranlarda yaşayan öğrencilerin yanı sıra, bu tür problemleri yaşamadıklarını belirten öğrenci sayısı da az değildir. İnternet kullanan öğrencilerin dörtte birinden fazlası (%27,5) yukarıdan beri sayılmakta olan internet kullanımından kaynaklanan olumsuzluklardan **hiçbirini** yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, internetin çok yoğun olarak kullanılmamasına ve denetimli kullanılmasına bağlanabilir. Sonuç olarak, kontrollü kullanılması ve aşırıktan uzak durulması halinde internet kaynaklı olumsuzlukları oldukça düşük seviyeye indirmenin mümkün olabileceği söylenebilir.

4.3. İnternet Kullanımının Yol Açtığı Problemler

Gelişim çağındaki gençler, gezindikleri sanal ortamda veya bu ortama erişimi sağlayan internet kafe gibi mekânlarda, porno, satanizm, şiddet, alkolizm, kumar, madde kullanımı, içine kapanma, asosyallik gibi sayısız tehlike ile karşı karşıya kalmaktadırlar. İnternet üzerine yapılan araştırmalar, sanal kadın ticareti, çocuk pornografisi, zaman ve kaynak israfına yol açan erotik içerik, online dolandırıcılık, yanlış inanç, intihar, ölüm veya öldürmeyi teşvik eden sapık tarikatlar gibi çok değişik biçimde suç ve sapma davranışı veya organizasyonu olduğunu ortaya koymuştur (bkz. Akınoğlu, 2002; Artır, 2006; Bölükbaş, 2005; Çankırılı, 2003; NTV-MSNBC, 2003a, 2003b; Sivri, 2003; Yıldız, 2005; Yıldız ve Bölükbaş, 2005a).

Bu çalışmada, internet kullanan öğrencilerin benzer problemlerle karşılaşp karşılaşmadıkları merak edilmiştir. Bunun için, internet kullanımı sonucu karşılaşılması muhtemel problemler tespit edilerek araştırma kapsamındaki gençlerin bu tür problemler yaşayıp yaşamadıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, anketin değişik yerlerinde konu ile ilgili soru ve seçeneklere yer verilerek ne tür sorunlarla karşılaşıldığı

sorgulanmıştır. Söz konusu problemlerle ilgili olarak elde edilen bulgular, aşağıda değişik başlıklar altında ve tablolar aracılığıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4.3.1. Sosyal Problemler

İnternetin giderek artan değişik toplumsal probleme kaynaklık etmeye başladığı gözlenmektedir (bkz. Akınoğlu, 2002:23-27; Boz, 2000:24; Çelik, 2000; Sivri, 2003; Yetim ve Güler, 2002:358). Bu düşünceden hareketle, gençlerin internet kullanma nedeniyle ne tür sosyal problemler yaşadıkları sorgulanmıştır. Bunun için öğrencilere, “*İnternet ile ilgili aşağıdaki olumsuzluklardan hangilerini yaşıyorsunuz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplara dair veriler Tablo 26’da görüldüğü gibidir.

Tablo 26: Kullanıcıların Yaşadıkları İnternet Kaynaklı Olumsuzluklar

İnternet Kaynaklı Olumsuzluklar	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Eğlence-spora ayrılan zamanın azalması	69	27.2	31	20.0	100	28.0
Aile içi ilişkilerde problemler yaşanması	62	24.5	16	10.3	78	21.9
Okul başarısında düşüşler yaşanması	46	18.1	24	15.4	70	19.6
Sosyal faaliyetlerin aksaması	51	20.1	13	8.3	64	17.9
Zamanın verimli kullanılamaması	61	24.1	23	14.8	84	23.5
Hiçbiri	37	14.6	36	23.2	73	20.5

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 26’da görüldüğü gibi, öğrencilerin sosyal hayatlarında yukarıda dile getirilen internet kaynaklı problemler çeşitli oranlarda yaşanmaktadır. Öğrencilerin ifadelerine göre, onların hayatlarında internet kullanımının yol açtığı etkilerin başında %28 ile “eğlence ve spora ayrılan zamanın azalması” gelmektedir. İkinci sırayı %23,5 ile “zamanın verimli kullanılamaması” alırken; üçüncü sırada “aile içi ilişkilerde problemler yaşanması” yer almaktadır (%21,9). Dördüncü sırayı ise %19,6’lık oranla “okul başarısında düşüşler yaşanması”; son sırayı ise, “sosyal faaliyetlerin olumsuz etkilenmesi” almaktadır. Görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaklaşık dörtte biri internet kullanmaları nedeniyle hayatlarında bir takım olumsuzlukların ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

İnternet kullanımının, dinlenme, motivasyon ve sağlıklı yaşam üzerinde çok etkili ve vazgeçilmez olan **eğlence ve sporun** yerini alacak boyutlara varması, bireylerin sosyal

ve psikolojik gelişimlerinde çok çeşitli problemlerin ortaya çıkmasına yol açabilir. İnternet ortamındaki oyun ve eğlence unsurlarını gerçek yaşamdaki oyun, eğlence, ilişki ve arkadaşlıklara tercih eden kişiler, bu tür problemleri yaşamaya daha açık bir pozisyonda bulunmaktadırlar. Özellikle, sosyal çevreleri tarafından anlaşılamadıklarını düşünmekte olan ve internet ortamındaki eğlence unsurlarına kapılarak gerçek ilişkileri kolaylıkla ikinci plana atabilecek durumda olan ergenlik çağındaki gençlerde bu sorunun yetişkinlere göre daha çok gözlenmesi beklenmektedir. O halde, internet kullanan gençlerin eğlence ve spora ayırdıkları zamanın olumsuz etkilenip etkilenmediğinin tespiti önem taşımaktadır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internet ve bilgisayarın eğlence ve spora ayırdıkları zamanı olumsuz etkilediğini ifade eden öğrenci sayısı internet kullanıcılarının dörtte birinden fazla (%28) bir orana varmış bulunmaktadır. Bu oran, erkeklerde %27,2 iken; kız öğrencilerde %20 olarak tespit edilmiştir. Akınoğlu (2002:243)'nın araştırmasında bu oran %17,4 olarak belirlenmiştir.

Bu durum üzerinde etkili olması muhtemel çeşitli faktörlerden söz edilebilir. Evvela, öğrenciler internet erişimi gerçekleştirmek için internet kafelere çoğunlukla arkadaş grupları ile birlikte gitmektedirler ve buralarda çoğu zaman grup oyunları oynamaktadırlar. Bu durum ise, dış dünyadaki ilişkiler gibi, sanal âlem dışındaki eğlence ve spora ayrılacak zamanı olumsuz etkileyebilmektedir. Sonra, bilgisayar ve internet bağlantısı için gereğinden fazla zaman ve performans harcanması nedeniyle diğer aktivitelere ayıracak yeterli zaman ve enerjinin kalmaması durumu da böyle bir sonucu doğurabilir. Ancak, internet kullanımının eğlence ve sporun yerini almasının her halükarda olumsuz bir netice olduğu söylenebilir. Çünkü genç nesillerin hayatta verimli ve başarılı olabilmeleri için spor ve eğlenmeye yeterli zaman ayırmaları gerekmektedir. Gençlere eğlence, spor ve dinlenme için yeterli zamanın sağlanması ancak günlük aktivitelerinin uygun bir şekilde planlanması ile mümkün olabilir. Eğitim, dinlenme ve eğlenmeye yönelik aktivitelerin yanında spor, hobi ve internet kullanımı gibi aktivitelerin de gerekli ölçülerde yer alacakları bir günlük yaşam ve özdenetim planlaması, yaşanması muhtemel problemleri en aza indirmeye hizmet edebilir. Bunu sağlamak için gerekli önlemlerin mutlaka alınması gerekmektedir. Bu tür bir planlamanın yapılmasında ailelere ve eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Zira genç yaşta bireylere kazandırılacak olan hayatı planlı yaşama ve her eyleme gereği kadar zaman

ayırma alışkanlığı performanslarının heba olmasını önleyecek ve hayatlarını verimli şekilde geçirmelerine yardımcı olacaktır.

Kontrolsüz internet kullanımı sonucu ortaya çıkması beklenen etkilerden biri de, bireylerin **aile içi ilişkilerde** sorunlar yaşamaya başlamalarıdır. İnternet kullanımının, aşırı, kontrolsüz ve günlük hayatın zorunluluklarını aksatacak biçimde gerçekleştirilmesi veya aileden uzaklaşmaya yol açacak boyutlara varması, bireylerin sosyal ve aile içi ilişkilerinde çeşitli problemlerin yaşanmasına yol açabilir. Sanal sörf, sohbet veya arkadaşlıklara kendini aşırı derecede kaptıran ve siber alandaki sanal yaşamı gerçek yaşam ve ilişkilere tercih etmeye başlayan kişiler, daha büyük problemlerle yüz yüze bulunmaktadır. Özellikle, yeni arkadaşlıklar, yeni ilişkiler ve farklı bir deneyim arayışında olan gençlerde bu sorunun daha belirgin bir şekilde gözlenmesi beklenmektedir. Bu sebeple, internet kullanan gençlerin aile içi ilişkilerinin bu durumdan ne ölçüde etkilendiğinin tespiti önem taşımaktadır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internette fazla zaman geçirmelerinin aileleriyle problemler yaşamalarına neden olduğunu ifade eden öğrenci sayısı internet kullanıcılarının beşte birinden fazla bir orana (erkeklerde %24,5; kızlarda %10,3) varmış bulunmaktadır. Bu durum, baştan beri savunulmakta olan görüşe uygun bir sonuçtur. Çünkü gençlerin interneti kontrolsüz veya aşırı derecede kullanmalarının gerek sosyal ilişkilerinde gerekse aileleri ile olan münasebetlerinde birtakım problemler doğurması kaçınılmazdır. Burada, kız öğrencilerle erkekler arasındaki oran farkı dikkatten kaçmamaktadır. Bunun sebebinin, internete erişim mekânları olabileceği düşünülmektedir. Çünkü kadınlar internete daha çok evden bağlanırken; erkek kullanıcılar daha çok internet kafelerden yararlanmaktadırlar (bkz. Tablo 18). Bu durum, bağlanılan sitelerde serbestlik düzeyi ya da internet erişiminin denetlenmesi konusunda bir farklılaşma doğurarak bireylerin aile içi ilişkilerini farklı yönlerde etkileyebilmektedir.

Bu tür problemlerin önüne geçilmesi biraz önce de ifade edildiği gibi ancak, internet kullanımını da kapsayacak bir planlama yapılmasına bağlıdır. Bu ise öncelikle ailelere düşen bir görev olmaktadır. Ebeveynlerin hem kendileri hem de çocukları için internet kullanım zaman ve tarzını belirlemeleri ve açıkça tespit ettikleri internet kullanım kriterleri konusunda çocukları ile uzlaşmaya varmaları ve bu kriterlere uyulmasına azami dikkat göstermeleri, problemleri asgariye indirmeye yarayabilecek bir yaklaşım olacaktır.

Düzensiz internet kullanımı sonucu, öğrencilerin **okul başarısında** da bir düşüş yaşanması beklenebilir. İnternet kullanımının, daha çok oyun ve eğlenceye dönük olması, gereğinden fazla enerji ve zaman alması ve araştırma ruhunu yok edecek biçimde internetten hazır ödevlerin indirilmesi, öğrencilerin tembelliğe alışmalarına ve derslerindeki başarılarının düşmesine yol açabilir. Sanal eğlenceye kendini aşırı derecede kaptıran ve interneti bilişim ve eğitim aracı olmaktan ziyade eğlence ve zaman geçirme aracı olarak gören kişiler, hem okul hayatında hem de gündelik yaşamda başarısızlığa mahkûm olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sebeple, internet kullanan gençlerin okul başarılarının bu durumdan ne ölçüde etkilendiğinin tespiti önem taşımaktadır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, İnternet kullanmalarının okul başarısını olumsuz yönde etkilediğini ifade eden öğrenci oranı internet kullanıcılarının %19,6'sını bulmaktadır (erkeklerde %18,1; kızlarda %15,4). Bu da baştan beri savunulmakta olan görüşe uygun bir durumdur. Çünkü interneti kontrolsüz, düzensiz, amaçsız ve verimsiz kullanan gençlerin, gerek günlük aktivitelerinde gerekse okul derslerinde başarısızlıklarla karşılaşmaları kaçınılmazdır.

Çeşitli araştırmalarda benzer sonuçlar ortaya konulduğu gibi, tersi sonuçlar veren araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin; Akınoğlu (2002:151)'nin araştırmasına katılan öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin çok büyük bir bölümü (%91,5) internet ve bilgisayar kullanıyor olmalarının okul başarılarını olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Gümüş (2003:143)'ün araştırmasına katılan internet kafe müdavimi öğrencilerin ise %34,7'si okuldaki başarı durumlarına internet kullanımının kısmen olumlu; %33,2'si olumlu etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Aynı kişilerin %32,1'i ise okul başarılarında internetin olumlu bir etkisinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Bu durum, üniversite öğrencilerinin bilgisayar ve interneti daha bilinçli ve işlevsel bir biçimde kullanmaları ile açıklanabilir. Görüldüğü gibi, internetin bilinçli kullanımı okul başarısına katkı sağlarken, bilinçsiz kullanımı tersi bir etki yapabilmektedir. Bu tür problemlerin önlenmesi, internetin amaçlı, planlı ve verimli kullanımı ile mümkün olabilir. Burada ailelere ve eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Gerek evlerde gerekse eğitim kurumlarında internetin bilişim ve eğitim amaçlı kullanımının teşvik edilmesi, internet kullanımının çocuk ve gençler için problem ve başarısızlık kaynağından ziyade bir başarı aracı olarak işlev görmesinde fayda sağlayıcı bir yaklaşım olacaktır.

Aşırı internet kullanımı sonucu ortaya çıkması beklenen bir diğer etki, bireylerin **sosyal faaliyetlerinde** bir gerileme yaşanması. İnternet kullanımının, aşırı kabul edilecek düzeye varması, daha çok sanal sohbet ve arkadaşlıklara dönük olması, uygunsuz sitelere erişim sağlanması ya da aykırı fikirleri olan grup ve kişilerle iletişim kurulması, bireylerin toplumdan uzaklaşmalarına ve sosyal ilişkilerinin giderek azalmasına yol açabilir. Sanal ilişkilere kendilerini aşırı derecede kaptıran ve interneti daha çok bir kaçış aracı, bir sığınak olarak gören kişiler, hem sosyal hayatlarında hem de yakın çevreleri ile iletişimlerinde giderek daha çok problem yaşamaya, dolayısıyla sosyal aktivitelere daha az istek duymaya başlamaktadırlar.

Bu durum ise, söz konusu bireylerin katılmakta oldukları sosyal etkinliklerin gün geçtikçe daha da azalmasını netice verebilir. Bu sebeple, internet kullanan gençlerin sosyal faaliyetlerinin bu durumdan ne ölçüde etkilendiğinin tespiti önem taşımaktadır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internette fazla zaman geçirmelerinin sosyal faaliyetlerini olumsuz yönde etkilediğini ifade eden öğrenci sayısı internet kullanıcıları içinde %17,9'luk bir oranı bulmaktadır. Bu durum, savunula gelen görüşe uygun bir sonuç olarak kabul edilebilir. Çünkü interneti kontrolsüz, düzensiz, amaçsız ve verimsiz kullanan gençlerin, gerek günlük aktivitelerinde gerekse sosyal etkinliklerinde istek ve performans düşüklüğü yaşanması kaçınılmazdır.

İnternet kullanımının, sosyal faaliyetlerinde gerilemeye yol açtığını ifade eden erkek kullanıcıların daha yüksek bir orana sahip olması dikkat çekicidir. Zira kız öğrencilerin %8,3'ü bu görüşü dillendirirken; erkeklerin %20,1'i aynı görüşü paylaşmışlardır. Bu durum üzerinde, kadın ve erkekler arasındaki sosyal faaliyetlere katılım düzeyi farkının etkili olabileceği düşünülmektedir. Çünkü kadınların sosyal etkinliklere katılımlarının genellikle düşük olduğu gözlenmektedir. Bundan dolayı da internet kullanımı, kadın kullanıcıların sosyal etkinliklere katılımları konusunda fazla bir şey değiştirmemiş olabilir.

Sanal alanın gerçek hayatın yerini almasının ve internetin sosyal etkinlikleri engellemesinin önüne geçilmesi, ancak internetin amaçlı, planlı ve dengeli kullanımının sağlanması ile mümkündür. Bunun sağlanabilmesinde ise, en büyük görev ailelere ve eğitimcilere düşmektedir. Ailede, internet kafelerde ve eğitim kurumlarında internetin amaçlı ve dengeli kullanımının teşvik edilmesi, internetin gençler için toplumdan kopma,

içine kapanma, bir hayal dünyasında yaşama ve yalnızlaşma sebebi olma yerine sosyal ilişki ve etkinliklerin yeni boyutlar kazanarak artmasında işlev görmesini sağlayabilir.

Aşırı, plansız ve amaçsız internet kullanımı sonucu ortaya çıkması beklenen en önemli etkilerden biri de, bireylerin **zamanı** verimli kullanamamaya başlamalarıdır. İnternetin aşırı, plansız ve amaçsız kullanımı, bireylerin giderek zamanı daha verimsiz kullanmalarına ve gerçek yaşamdaki zorunluluklarına yeterince zaman ayırmamaya başlamalarına yol açabilir. Tablo 26’da görüldüğü gibi, erkek kullanıcıların %24,1’i; kadınların %14,8’i bu durumdan şikâyetçi olmuşlardır.

Sanal âleme kendilerini aşırı derecede kaptıran ve internetten bir türlü kopamayan kişiler, hem bireysel hem de sosyal hayatlarına ve çevreleri ile ilişkilerine giderek daha az zaman ayırdıklarından ciddi sorunlarla karşılaşmaya başlamaktadırlar. Araştırmalara göre (Yıldız ve Bölükbaş, 2005a:49), internete bağlandıktan sonra zamanı unutmak ve internette daha az kalmayı düşündüğü halde bunu başaramamak internet bağımlılarının tipik davranışlarından biridir ve internet merakı nedeniyle kullanıcıların %67,3’ü, zamanın büyük bir kısmını ekran başında geçirmektedir. Yine, Akınoğlu (2002:172)’nin araştırmasına katılan bireylerin %31,3’ü, bilgisayar ve internet kullanırken zamanlarını verimli kullanamadıklarını ifade etmişlerdir.

Bu durum, söz konusu bireylerin sosyal ilişkilerinin azalmasını, hayati işlerinin aksamasını, performanslarının azalmasını ve verimlerinin düşmesini netice verebilir. Bu sebeple, internet kullanan gençlerin zamanı kullanma alışkanlıklarının bu durumdan ne ölçüde etkilendiğinin tespiti önem kazanmaktadır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internet ve bilgisayar ile çok ilgilendiklerinden dolayı zamanlarını verimli kullanamadıklarını ifade eden öğrenci sayısı internet kullanıcılarının yaklaşık dörtte birini (%23,5) bulmaktadır. Bu durumun, beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Çünkü interneti aşırı, plansız ve amaçsız kullanan gençlerin, zamanı verimli kullanamama ve gerek derslerine gerekse günlük yaşam ile ilgili faaliyetlerine yetişememe durumu ile karşılaşmaları kaçınılmazdır.

Akınoğlu (2002:110)’nin araştırmasına göre, öğretmen adaylarının ilk sırada zaman kaybını (%27,5), ikinci sırada pornografik içerikli siteleri (%16,2), üçüncü sırada kötü alışkanlıklara yönlendirmesini (%9,6), dördüncü sırada yüklü telefon faturalarını (%9),

beşinci sırada ise bağımlılık yapmasını (%5,4) internetin en olumsuz yönü olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Yukarıda üzerinde durulan bütün etkilerle belli oranlarda karşılaşmış bulunan öğrencilerin yanı sıra, bu tür etkilerin **hiçbirisi** ile karşılaşmadıklarını belirten öğrenci sayısı da az değildir. İnternet kullanan öğrencilerin beşte biri (%20,5) söz konusu, internet kullanımından kaynaklanan etkilerden hiçbirisi ile karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, internetin çok yoğun olarak kullanılmamasına ve denetimli kullanılmasına bağlanabilir. Bu konuda da erkek kullanıcılarla kadınlar arasında bir farklılaşma gözlenmektedir. Erkeklerin %14,6'sı söz konusu problemlerden etkilenmediklerini belirtirken; kadınların %23,2'si aynı belirlemede bulunmuşlardır. Bu durum üzerinde internet kullanım oranlarının (bkz. Tablo 13) ve internet erişim mekânlarının (bkz. Tablo 18) etkili olabileceği düşünülmektedir.

Bu verilerden hareketle denilebilir ki, internetin gereğinden fazla zaman almasının ve zamanı verimsizleştirmesinin önüne geçilmesi, ancak amaçlı, planlı ve yerli yerinde kullanımının teşviki ile mümkündür. Hayatın dengeli yaşanmasında oldukça önemli olan zamanın verimli kullanımını sağlamaya yönelik yarar sağlayıcı bir planlamanın yapılmasında ve gençlere zamanı verimli kullanma alışkanlığının kazandırılmasında aile ve eğitim kurumlarına önemli görevler düşmektedir. Ailede, toplumda ve eğitim kurumlarında internetin amaçlı, yerinde ve gerektiği kadar kullanımının teşvik edilmesi yoluyla, onun gençleri verimsizleştirerek işe yaramaz hale getirmesi önlenmiş, tersine bilgi ve tecrübelerindeki artışa paralel olarak verimliliklerinin artışında faydalı ve işlevsel hale gelmesi sağlanmış olur. Dolayısıyla internetin kontrollü, planlı ve verimli kullanılması halinde, kendisinden kaynaklanan olumsuz etkiler asgariye indirilmiş olacaktır.

4.3.2. Maddi Problemler

İnternet kaynaklı araştırılmaya değer problemler arasında maddi problemler de büyük bir önem arz etmektedir. Bundan dolayı, bu çalışmada internet kullanan gençlerin ne tür maddi problemlerle karşılaşabilecekleri de irdelenmiştir. İnternetin yol açtığı maddi problemleri tespit edebilmek için çeşitli değişkenler göz önünde bulundurulabilir. Bu amaçla, öncelikle yukarıdaki bölümlerde üzerinde durulan, öğrencilerin ellerine geçen haftalık harçlık miktarı ile internet için yaptıkları harcama miktarının karşılaştırılmasında

yarar bulunmaktadır. Tablo 15’te gösterildiği gibi, kimi öğrencilerin internet için yaptıkları harcama miktarı onların eline geçen harçlık miktarına denk ya da bu miktardan fazladır.

Bu veriler, aşırı internet kullanımının öğrencileri yanlış yollara sevk edebileceğini ya da harçlıklarının tamamını bu yolda harcayıp başka ihtiyaçlarını ihmal ederek zor durumda kalmalarına yol açabileceğini, hatta gençleri suç işlemeye teşvik edebileceğini düşündürmektedir. Bu durum, aşırı internet kullanımı ile sosyal sapma arasında bir korelasyonu kendiliğinden ortaya koymaktadır. Çünkü internet için yapılacak harcama çoğu kişinin maddi imkânlarını zorlayabilmektedir. Özellikle internet kafelere devam eden öğrenciler için internet kullanım ücretleri hiç de azımsanmayacak rakamlara varabilmektedir. Zira internet kafeler, sundukları hizmeti süreye göre ücretlendirmektedir ve bir saatlik kullanım için belirlenen ücret bile birçok öğrenci için, hele her gün internete bağlanmaya kalkışması durumunda oldukça yüklü bir külfet haline gelebilmektedir. Öte taraftan, herhangi bir kişinin internet kullanımını sınırlandırmaması ve kendisini kaptırması durumunda karşılaşılabilecek mali külfetin altından kalkabilmesi oldukça müşkül olacaktır. Elleri sınırlı miktarda harçlık geçen öğrencilerin internet için harcama yapması, önemli bir problem halini alabilmektedir. Kaldı ki, araştırma kapsamındaki internet kullanan öğrencilerin yaklaşık dörtte biri (%24,7) internet erişiminin pahalı olduğunu ifade etmişlerdir. Gümüş (2003:138)’ün araştırmasına göre de internet kafe müşterilerinin, karşılaştığı önemli zorluklardan birini %18,48 ile internet erişiminin pahalılığı oluşturmaktadır.

Bu durum, internet kullanımının çoğu genç için henüz masraflı bir iş olduğunu ve internetin düzenli kullanılması halinde önemli bir yük getireceğini göstermektedir. Öğrenciler, harçlıklarını internet kafelerde tükettikleri takdirde başka ihtiyaçlarından fedakârlık yapmak zorunda kalacak; sınırlı imkânlarla sınırsız internet kullanmaya kalkışmaları durumunda ise, bu yanlışlık bir başka yanlış, evden para çalma veya başka yollardan para temin etme gibi kuraldışı tavırlar içine girmelerine sebebiyet verebilecektir.

Özellikle evlerden internet bağlantısına imkân tanıyan ADSL ücretlerinin ayarlanması, hem gençlerin sağlıklı ortamlardan erişim sağlama mecburiyetinden kurtulmaları hem de diğer aile bireylerinin de bu teknolojiye yeterli düzeyde yararlanabilmesi için büyük bir önem taşımaktadır. Ancak internetin getireceği maddi

problemlerin asgariye indirilebilmesi, her şeyden önce bu teknolojinin yerinde, gerektiği kadar ve kontrollü kullanılmasına bağlı olmaktadır.

4.3.3. İnternet'in Yapısal Özelliklerinden Kaynaklanan Problemler

İnternetin yapısından kaynaklanan çeşitli problemler bulunmaktadır (bkz. Gümüş, 2003; 2004; Sevindik, 2003). Bunun için, internet kullanan gençlerin internetin yapısından kaynaklanan problemler konusunda ne düşündükleri de sorgulanmıştır. Bu amaçla ankette, “*sizce genel olarak internet'teki en büyük problemler nelerdir?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. İnternet kullanan öğrencilerin söz konusu soru ile ilgili görüşlerine dair veriler Tablo 27’de görüldüğü gibidir.

Tablo 27: Kullanıcıların İnternetin Yapısından Kaynaklanan Problemlere Dair Görüşleri

İnternetin Yapısından Kaynaklanan Problemler	Sayı	Yüzde
Hız ve kapasite yetersizliği	151	42.4
Yabancı dil problemi	110	30.9
İnternet erişiminin pahalı olması	88	24.7
Bilginin doğruluğunun şüpheli oluşu	69	19.3
Aranan bilgiye ulaşılamaması	65	18.2
Erişim imkânı eşitsizliği	52	14.6
Fikri yok	13	3.6

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 27’de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrenciler internetin yapısından kaynaklanan çeşitli problemlerden belirli oranlarda şikâyetçi olmaktadır. Öğrencilerin görüşlerine göre, internetin yapısından kaynaklanan problemlerin başında %42,4 ile “hız ve kapasite yetersizliği” gelmektedir. İkinci sırayı %30,9 ile “yabancı dil problemi” alırken; üçüncü sırada “internet erişiminin pahalı olması” yer almaktadır (%24,7). Dördüncü sırayı ise %19,3’lük oranla “bilginin doğruluğunun şüpheli oluşu” almaktadır. Bu şikâyetleri sırayla “aranan bilgiye ulaşılamaması” (%18,2) ve “erişim hakkı eşitsizliği” (%14,6) takip etmektedir. Görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki öğrencilerin önemli bir kısmı, internetin yapısından kaynaklanan problemler ile ilgili şikâyetlerinin bulunduğunu belirtmişlerdir.

İnternet kullanımında karşılaşılan en önemli problemlerden biri **hız ve kapasite** yetersizliği sorunudur. İnternetin amaca hizmet edebilmesi için hız ve kapasite konuları

oldukça önemlidir. Bu amaçla kullanılmakta olan bilgisayar ve internet erişim bantlarının hız ve kapasitelerinin düşük olması, beklenen verimin alınamamasına, gereğinden fazla zaman harcanmasına ve kullanıcıların gerginlik yaşamalarına yol açabilir. Tabloda görüldüğü gibi, internet kullanıcısı öğrencilerin yarısına yakını (%42,4) internet ve bilgisayarlarda yaşadıkları hız ve kapasite yetersizliğinden şikâyet etmektedirler.

Yabancı dil problemi de internet kullanımı için büyük bir problem oluşturmaktadır. İnternet sitelerindeki içeriğin büyük bir bölümü İngilizce başta olmak üzere yabancı dilde hazırlanmıştır. Aranana ya da ihtiyaç duyulan konularda yerli dilde hazırlanmış yeterli miktarda malzeme bulunmaması halinde yabancı dil bilgisi yeterli düzeyde olmayan kullanıcılar büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yabancı dil konusunda yetersiz bulunan pek çok orta öğretim öğrencisi için bu problem daha büyük bir önem taşımaktadır. Tabloda görüldüğü gibi, kullanıcıların yaklaşık üçte biri (%30,9) yabancı dil probleminden yakınmaktadırlar.

Akınoğlu (2002:145-162)'nin araştırmasına katılan öğrencilerin % 84,6'sı Türkçe web sitelerinin yeterli olmadığını, %72,7'si ise, internet için yabancı dilin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Görünen o ki, yeterli derecede yabancı dil öğrenme imkânı bulamayan öğrenciler için bu durum önemini korumaya devam edecektir. Bu ise, dış ülkelerdeki insanlarla iletişim kurmak veya buralardaki bilimsel eserlere ulaşmak isteyen öğrencileri olumsuz etkileyecektir.

Bilgi otoyolu olarak da anılan internetin beraberinde getirdiği bir diğer önemli problem, dijital ortamda her geçen dakika yığılarak artmaya devam eden bilgi konusunda yaşanmaktadır. Değişimin ivme kazandığı bilgi çağında bilgi, bireyler, örgütler ve toplumlar açısından stratejik bir değer olarak ele alınmakta ve bu bağlamda bilişim teknolojilerine verilen önem artmaktadır. Bilgi çağını tarihsel dönemlerden ayıran temel fark, bilgiye erişimin günümüzde bilişim teknolojileri aracılığıyla daha hızlı, daha etkin ve daha kapsamlı biçimde gerçekleşmesidir (Tekin 2003:1).

Bugün, hemen herkesin temel bilgi kaynağı olarak müracaat etmeye başladığı internet, bu fonksiyonunu gereği gibi ifa edememektedir. Bünyesinde barındırdığı bilgiye gereğince ulaşılamaması ya da kontrolsüz biçimde yığılan bilginin doğruluğundan şüphe duyulması bu durumun başlıca sebebinin oluşturmaktadır. Joseph Weizenbaum'un ifadesiyle internet, içinde inciler barındıran bir pislik yığınına andırmaktadır. Neyi aradığını bilen için

internet harika bir kaynaktır ancak, rasgele sörf yapanlar için aynı şey söz konusu değildir. Ayrıca, daha fazla bilgiye ulaşmak, hepsinden faydalanılabileceği anlamına gelmemektedir (Yedig ve Akman 2002:112).

Öte taraftan, doğru ile yanlış, faydalı ile faydasız ayıklama imkân ve bilincine tam olarak sahip olamayan genç öğrencilerin bu kaynaktan yanlış bilgilenmeleri ya da istenmeyen konularda zararlı olabilecek bilgilere ulaşmaları ve bunlardan olumsuz etkilenmeleri de her an için söz konusu olabilmektedir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin %19,3'ü internetten erişilen bilginin doğruluğunun şüpheli olduğundan; %18,2'si de istenen bilgiye ulaşamamaktan şikâyetçi. Bu rakamlar, internet ve bilgi konusunda önemli bir problemin varlığını göstermektedir. Akınoğlu (2002:142)'nin araştırmasına katılanların %29,5'i internet sitelerindeki bilgilerin güvenilir olduğu fikrine katılmamaktadır. Atıcı (2003:144)'nin araştırmasına katılanların %48,4'ü istediği bilgiye ulaşamadığını, %16,7'si ise siber uzayda kaybolduğunu belirtmişlerdir.

Bunların bir bölümünün internet konusunda fazla bilgi sahibi olmayan kişiler ya da bilinçli olmayan kullanıcılar oldukları düşünülebilir. Ancak, bir olumsuzluk ifade eden bu sonuçlar dikkate alındığında, internetin muazzam yararlarına rağmen istenmeyen sonuçlar doğurması da mümkün gibi görünmektedir. Böyle bir sonuçla karşılaşılması için, aile ve eğitimcilerin doğru bilginin kaynakları konusunda bilgilenmeleri ve gençleri de bu konuda eğiterek bilinçlendirmeleri gerekmektedir.

İnternet kaynaklı problemler, internete erişimde dijital bölünme olarak ifade edilen **eşitsizlik** durumunu doğurmaktadır. Weizenbaum gibi kimi düşünür de internetin elit bir araç olduğunu ve öyle de kalacağını ifade etmektedir (Yedig ve Akman 2002:113). Tablo 27'de görüldüğü gibi, internet kullanıcısı bazı gençler (%14,6) de aynı fikri paylaşmaktadır. Sanal âlemde eşitsizliğin asgariye indirilmesi, büyük ölçüde dil ve ücretler konusunda yapılacak düzenlemelere bağlıdır.

İnternet kullanıcısı gençlerin küçük bir bölümü (%3,6) ise, internetin yapısından kaynaklanan en önemli problemin ne olduğu konusunda fikir beyan etmemiştir. Bunların tamamı interneti çok az (yalnızca ihtiyaç halinde) kullanan kişilerden oluşmaktadır. İnterneti yoğun olarak kullanmayan kişilerin, internette ne tür problemler yaşandığı konusunda bir fikir sahibi olmamaları doğal kabul edilebilir.

4.3.4. Etik ve Güvenlik Problemleri

İngilizceden dilimize olduğu gibi aktarılan Netiquette (Net-etiquette), bilgisayar ağı üzerinde güzel davranış gösterme adabı olarak tanımlanmaktadır. Kaynaklarda netiket, internet ilkeleri, internet etiği olarak da kullanılmaktadır. Yeni bir ortam yeni bir kültür demektir ve her kültürün kendine özgü davranış normları vardır. Dolayısıyla, internet gibi sanal ortamların da bir kültüründen söz edilmektedir (Odabaşı, 2002: 43).

İnternet ile ilgili en dikkat çekici unsurlardan biri de, etik ve güvenlik ihlalleridir. Bilgisayarlar ve internet, hayatı kolaylaştırmanın yanında kötü maksatlı kişilerin elinde can yakmaya da devam ediyor. Daşkiran (2005:2)'ın ifade ettiği gibi, sanal dünyanın her şeyi kolaylaştıran büyüğü yapısı kusursuz değil ve bu ortamda yer alan herkesin de iyi niyetli olduğu söylenemez. Bu ortamlarda bize doğrudan zarar verebilecek çok sayıda tehdit ile karşı karşıya bulunmaktayız. Nitekim 1997'deki araştırmalar, Amerika'da halkın %92'sinin gizliliklerini tehdit altında gördüğünü göstermektedir (İnce, 2000:167).

İnternetin bu boyutunun bireyleri ne ölçüde etkilediğinin araştırılması bir gereklilik olarak görülmektedir. Bu kapsamda, internet kullanan gençlerin internetteki etik ve güvenlik problemleri konusundaki görüşleri sorgulanmıştır. Öğrencilerin bu konudaki görüşlerini öğrenmek amacıyla, değişik sorular yöneltilmiştir. İnternet kullanan öğrencilerin, internette karşılaştıkları etik ve güvenlik problemleri ile ilgili görüşlerine dair veriler Tablo 28'de görüldüğü gibidir.

Tablo 28: İnternette Karşılaşılan Etik-Güvenlik Problemlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

İnternette Karşılaşılan Problemler	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Pornografik yayın, siber suç vb.	85	36.1	41	33.8	126	35.3
Uygunsuz tekliflerle karşılaşılması	74	31.4	37	30.5	111	31.1
Gizliliğin ihlali, sansür ve denetim	63	26.8	39	32.2	102	28.6
Güvenliği tehdit eden unsurlar	59	25.1	31	25.6	90	25.2
Özel bilgileri yabancılarla paylaşma	43	18.2	15	12.3	58	16.2

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 28'de görüldüğü gibi öğrenciler, internette etik ve güvenlik ihlallerine dair çeşitli problemlerin mevcudiyeti hakkında görüş bildirmişlerdir. Öğrencilerin görüşlerine göre, internette karşılaşılan etik ve güvenliğe yönelik problemlerin başını %35,3 ile “pornografik yayın, siber suç vb.” çekmektedir. İkinci sırayı %31,1 ile “uygunsuz

tekliflerle karşılaşılması” alırken; üçüncü sırada “gizliliğin ihlali, sansür ve denetim” gelmektedir (%28,6). Bunları, “güvenliği tehdit eden unsurlar” (%25,2) ile “özel bilgilerin başkalarıyla paylaşılması” (%16,2) izlemektedir. Görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki öğrencilerin neredeyse üçte biri, internet ortamında etik ve güvenlik ihlalleri bulunduğu dair görüş beyan etmişlerdir.

İnternet ortamında etik ve güvenlik ihlallerine yol açan problemlerin başında, **pornografi ve siber suçlar** (%35,3) gelmektedir. Erkek öğrencilerin %36,1'i bu problemin varlığından yakınırken; kızların %33,8'i aynı yönde şikâyetinde bulunmuşlardır. İnterneti temel amacından saptıran ve beklenen hizmetleri verememesine yol açan bu unsurlar gündemi oldukça meşgul etmektedir. İnternette sâri bir illet halinde yayılmakta olan pornografi ve çocuk pornosu, neden olduğu ahlaki çöküntü ve gençlerin kişilik ve zihin gelişimini olumsuz etkilemesi nedeniyle aileleri korkutmaktadır. Amerika’da yapılan bir araştırma, yaşları 10-17 arasında değişen gençlerin dörtte birinin internet’te cinsel içerikli istenmeyen görüntülere maruz bırakıldığını göstermektedir (Mitchell vd, 2003; Wang vd. 2005: 1249).

Bu durum, bilgi çağıının vazgeçilmezi olan internetin genç nesillere yeterli düzeyde kullandırılmasını engellemektedir. Bu engeli aşabilmek için, gençlerin bilinçlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra, bir taraftan bu tür yayınlara erişimi engelleyen filtre programlar kullanılmasının teşvik edilmesi, bir taraftan da bu tür muzır neşriyatın kaynağının tespit edilip yerinden engellenmesi yönündeki çalışmalar fayda sağlayabilir.

Siber suçlar ise, daha çok uzaktaki bilgisayarlara izinsiz erişim ve dijital dolandırıcılık şeklinde işlenmektedir. Özellikle, internetten ticari amaçlarla yararlanmak isteyen kullanıcılar için bu durum adeta korkulu bir rüya haline almaktadır. Bu problemin çözümü için geliştirilen çağdaş şifreleme teknikleri de tereddütleri ortadan kaldırmaya yetmemektedir.

İnterneti pek çok kullanıcı için adeta bir kâbus haline getiren problemler bunlardan ibaret değildir. Pornografi ve siber suçlar dışında birtakım problemlerden daha söz edilebilir. Bunlar, yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi belirli sayıdaki kullanıcı tarafından dile getirilen uygunsuz tekliflerle karşılaşma, güvenliği tehdit eden unsurlar, özel bilgilerin başkalarıyla paylaşılması gizliliğin ihlali, sansür ve denetim gibi problemlerdir. Araştırma

kapsamındaki internet kullanıcısı öğrencilerin önemli bir kısmı bu tür problemlerin varlığını dile getirmektedirler.

İnternet kullanıcısı öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%31,1) internette gezinirken ya da iletişim kurarken zaman zaman **uygunsuz teklifler**le karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Erkek öğrencilerin %31,4'ü böyle bir durumun varlığından söz ederken; kızların %30,5'i aynı tespitte bulunmuşlardır. Bu bulguya, “*internet ile ilgili aşağıdaki olumsuzluklardan hangilerini yaşıyorsunuz?*” sorusuna verilen cevaplar arasında yer alan, “*internette iletişim kurarken sapık/ahlak dışı (porno, satanizm, intihar vb.) tekliflerle karşılaştığım oluyor*” şeklindeki cevap seçeneği aracılığıyla ulaşılmıştır.

Bu bulgular, gençlik ve çocuklarımızın internette gezinirken nasıl büyük bir tehlike ile karşı karşıya olduklarını gözler önüne sermesi açısından manidardır. Gerekli önlemler alınmazsa yakın gelecekte arzulanan durumlarla karşılaşmamız işten bile değildir. İnternette chatleşirken yapılan telkinler sonucu intihar eden ya da kavga edip birbirini öldürenler, sanal âlemde tanıştığı arkadaşı tarafından dolandırılan ya da öldürülenler ve daha başka örnekler medya arşivlerinde ve hafızalarımızda tazeliğini korumaktadır.

İntihara teşvik eden ya da sapkın ilişki ve inanışları yayan sapık veya satanist tarikatlar tarafından oluşturulmuş binlerce web sitesi bulunmaktadır. Sayıları bile tam olarak tespit edilemeyen seks ve fuhuş ticaretine yönelik olanlarsa cabası. Bütün bunlar, yetkili kuruluşlar, aileler ve eğitimcilere büyük işler düştüğünü göstermektedir.

İnternet kullanan öğrencilerin dörtte biri (%25,2) internetteki en büyük problemin **güvenlik** problemi olduğunu ifade etmişlerdir (erkeklerin %26,8'i; kızların %32,2'si). Bu veriler, öğrencilerin internetin güvenilirliği konusunda endişelerinin bulunduğunu göstermektedir. Bu konuda kız öğrencilerin daha endişeli oldukları dikkat çekmektedir. Bu durum, gençlerin internet teknolojisine tereddütlü yaklaşımlarına, internete mesafeli durmalarına ve sunduğu imkânlardan yeterli derecede faydalanamamalarına yol açabilir.

Bilgisayar virüsleri, hackerler, sanal korsanlar, dijital dolandırıcılar gibi öğelerden oluşan güvenliğe yönelik tehditler internetin işlevsel ve verimli kullanımını adeta baltalamakta, dijital ortamdan sağlanan kazançları çoğu kere muazzam zararlara dönüştürmektedir. Bu durum ise, internet ile henüz yeni tanışmış sayılmamıza rağmen çoğumuzun internetten beklendiği ölçüde faydalanamamasına, hatta onunla aramıza mesafe koymamıza veya duvarlar örmemize yol açmaktadır.

Böyle bir olumsuzluğun önüne geçebilmek için, tehlikenin nereden gelebileceği konusunda gençlerin bilinçlendirilerek yersiz korkulardan uzak tutulmaları ve antivirüs programları kullanma, emin olunmayan site veya komutlardan uzak durma gibi önlemler almalarının telkin edilmesi yarar sağlayabilir.

Tanınmayan ve tam güven vermeyen organizasyon ya da kişilerle internet ortamında **özel bilgilerin paylaşımı** bir başka tehlike olarak görülmektedir. Araştırma kapsamındaki internet kullanan gençlerin %16,2'si "*internette sohbet ederken hakkımdaki özel bilgileri başkalarıyla paylaşmakta sakınca görmem*" demişlerdir (erkeklerin %18,2'si; kızlarınsa %12,3'ü). Bu durum, ciddi tehlikelere davetiye çıkarmak anlamına gelmektedir ve birtakım mağduriyetlerin yaşanmasına yol açabilir.

Bu tür riskleri bertaraf edebilmek için, çocuk ve gençlerin karşılaşabilecekleri tehlikeler konusunda uyarılarak bilinçlendirilmeleri ve tedbir açısından onların internet kullanım alışkanlıklarının zaman zaman kontrol edilmesi önerilebilir. Ancak, aileler veya eğitimciler gerekli denetimleri yaparken, gençlerde güvensizlik uyandırmamaya çok dikkat etmelidirler. Çünkü ailesinde kendisine karşı bir güvensizlik olduğu şüphesi ya da aileye karşı duyulan güvensizlik, gençlerin ailelerinden uzaklaşmalarına, internet kullanımını denetimsiz, sağlıksız ve güvensiz ortamlara kaydirmalarına ve daha büyük hatalar yapmalarına neden olabilir. Zira internet kullanıcılarının kendilerini güvende hissetmelerini engelleyen faktörler arasında, **gizliliğin ihlali**, sansür ve denetim gibi konular da yer almaktadır. Pek çok kişi tarafından, bilinmeyen bir yerden internetteki her hareketimizin izlendiği veya elektronik bir göz tarafından gözetlendiğimiz endişesi taşınmaktadır. Öte taraftan, kişisel dosyaların internet ortamına taşınması sosyal bilimcilerce mahremiyetin sonu olarak yorumlanmaktadır.

Kısaca, küresel bir ağ halinde her tarafımızda örülmüş bulunan ve örülmeye devam etmekte olan internet ağında gizliliğin ihlali, sansür ve denetim problemlerinin değişik şekillerde yaşanmakta olduğu fikri genel kabul görmektedir. İnternetteki her hareketlerinin aileleri, öğretmenleri ya da bir başkası tarafından izlendiği ve gizlice denetlendikleri endişesi, gençlerin kendilerini güvende hissetmemelerine neden olabilir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki internet kullanan öğrencilerin büyük bir bölümü (%28,6), internetteki en büyük problemlerden birinin, gizliliğin ihlali, sansür ve denetim problemleri olduğunu belirtmişlerdir (erkeklerin %26,8'i; kızlarınsa %32,2'si). Bu

durum, diğer problemlerde olduğu gibi internet konusunda bir paranoyanın oluşmasına yol açabilir. Bu ise, genç kuşakların teknolojinin sağladığı kolaylık ve imkânlardan mahrumiyeti anlamına gelmektedir. Buna meydan vermemek için, internet hakkındaki abartılı kaygıların giderilerek, muhtemel gerçek tehlikeler konusunda kullanıcıların bilinçlendirilmesinin ve gerekli önlemlerin alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu verilerden anlaşılabacağı üzere, internette önemli etik ve güvenlik problemleri yaşanmaktadır. Bu tür problemler interneti işlevsel ve yararlı olmaktan çıkardığı gibi, genç kuşaklara yarardan çok zarar verme riskini de beraberinde getirmektedir. Gerekli önlemlerin alınmaması durumunda, gelecekte çok daha ciddi sorunlarla karşılaşılması kuvvetle muhtemeldir. Bunun için, internet kaynaklı problemlerin üzerine ciddiyetle gidilmesinde fayda olacağı düşünülmektedir. Gerçi günümüzde bu konunun önemi giderek daha çok kavranmakta ve önlemler arttırılmaktadır. Bu konuda çeşitli yasal düzenlemeler yapılması ve güvenlik güçleri tarafından siber takibin arttırılması bunun göstergesi olmaktadır. Yetkili mercilerin konuya dair açıklamalarından ve medyadan takip ettiğimiz kadarıyla, yakın zamanda çeşitli siber suçlar takibe alınmış, pek çok siber organizasyona ulaşılmış ve çok sayıda suçlu yakalanmıştır. Bu konuda tamamlanmış ya da tamamlanma aşamasına gelmiş çeşitli yasal düzenlemeler olduğu bilinmektedir. Ancak, siber suçlarla mücadelenin gereğince yapılabilmesi için, gerekli yasal düzenlemelerin geciktirilmeden tamamlanmasının ve konuyla ilgili güvenlik birimlerinin güçlendirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

4.3.5. Problem Çözmeye Yönelik Uygulamalar

Görüldüğü gibi, internet kullanıcıları internet ortamlarında değişik problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bu problemlerin çözümü için de değişik yollara müracaat edilmektedir. Özellikle gençler açısından tehlikeli sonuçlar doğurabilecek yaklaşım, sanal âlemde bir problemle karşılaşıldığında yetişkinlerden destek alma yerine, rahatsızlık kaynağının izini sürme ve yüzleşmeye kalkışma şeklinde ortaya konmaktadır. Ölüme varan internet kavgaları bu durumun canlı örnekleri olarak hafızalardaki tazeliğini koruyor. İnternet kullanan öğrencilerin bu konudaki yaklaşımlarının öğrenilmesi önem arz etmektedir. Bu düşünceden hareketle araştırmada, internette karşılaşılan problemlerin çözümü konusunda gençlerin yaklaşımları sorgulanmıştır. Öğrencilerin bu konudaki tutumlarını öğrenmek

amacıyla, “*internette sizi rahatsız eden bir durumla karşılaşırsanız nasıl davranırsınız?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. İnternette karşılaşılan problemlerin çözümüne yönelik olarak sergilenen tutumlara dair veriler Tablo 29’da görüldüğü gibidir.

Tablo 29: Kullanıcıların İnternette Rahatsız Edildiklerinde Verdikleri Tepkilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Rahatsızlığa Karşı Verilen Tepki	Cinsiyet					
	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ne yapacağını bilemez	41	17.4	25	20.7	66	18.5
Ailesini haberdar eder	13	5.5	23	19.0	36	10.1
Arkadaşları ile paylaşır	36	15.3	16	13.2	52	14.6
Ciddiye almaz	53	22.6	27	22.3	80	22.4
Kendi çözmeye çalışır	90	38.3	28	23.1	118	33.1
Diğer	2	0.9	2	1.7	4	1.1
Toplam	235	100.0	121	100.0	356	100.0

Tablo 29’da görüldüğü gibi, öğrencilerin üçte biri (%33,1) internette rahatsız edici bir problemle karşılaştıklarında problemi kendi başlarına çözmeye çalışacaklarını belirtmişlerdir. İkinci sırada yer alan yaklaşık dörtte birlik (%22,4) kitle ise, bu tür problemleri ciddiye almadıklarını ifade etmişlerdir. Üçüncü sırayı %18,5’lik oranla, böyle bir durumda ne yapacağını bilemeyenler alırken; geriye kalanlar sırasıyla, olayı arkadaşlarıyla paylaşacaklarını (%14,6), ailelerini olaydan haberdar edeceklerini (%10,1) ve internet bağlantısını kesme gibi diğer yollara başvuracaklarını (%1,1) ifade etmişlerdir.

Bu verilerden anlaşıldığına göre, gençler internette karşılaştıkları problemleri çözmede bile ciddi problemlerle karşı karşıya bulunmaktadırlar. Çünkü internet kullanan gençlerin üçte bir gibi önemli bir bölümü, daha büyük problemleri beraberinde getirme tehlikesi bulunan bir yola başvurma anlamına gelen, problemi kendi başlarına çözme yaklaşımı içinde bulunmaktadırlar. Bu ise, problemi çözme ve rahatsızlık veren durumu bertaraf etme yerine olayı daha da içinden çıkılmaz hale getirme ya da başına daha büyük işler açma sonucunu doğurabilir. Problemleri çözme konusunda yeterli donanım ve imkânlara sahip olmayan genç ve çocukların, sorunları kendi başlarına çözmeye çalışma yaklaşımını benimsemeleri durumunda, aldatılmadan, dolandırılmaya, internet kavgalarından öldürülmeye kadar varabilen çok değişik sorunlarla karşılaşmaları söz konusu olabilir.

Bir başka sorunlu yaklaşım ise, internette rahatsızlık verici bir durumla karşılaşıldığında durumu **ciddiye almama** şeklinde ortaya konulmaktadır. Bu durum, internet kullanan öğrencilerin yaklaşık dörtte bir gibi önemli bir bölümünün (%22,4) internette ne gibi sorunlarla karşılaşabilecekleri konusunda pek bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Kaldı ki, internet kullanan öğrencilerin önemli bir bölümü (%18,5) böyle bir durumda ne yapacaklarını bilemediklerini belirtirken; büyük bir bölümü (%14,6) de, internette rahatsızlık uyandıran bir durumla karşılaşmaları halinde olayı **arkadaşlarıyla** paylaşacaklarını ifade etmişlerdir. Bu verilere göre, gençlerin çok büyük bir kısmı, internet problemleri konusunda sağlıklı bir yaklaşım geliştirebilmiş değildir. Bu ise, gençlerin sanal tehlikelere karşı pek de hazırlıklı olmadıkları sonucunu doğurmaktadır.

Öncelikli olarak başvurulması gereken yollardan biri olmakla birlikte, öyle bir durumda **ailelerini** olaydan haberdar edeceklerini ifade edenlerin oranı sadece %10,1. Bu rakamlar, öğrencilerle aileleri arasında bir iletişim sorunu olabileceğini göstermesi açısından kayda değer bulunmaktadır. Ancak, durumu sadece iletişimsizlikle izah etmek mümkün değildir. Burada asıl problemin, öğrencilerin bu tür durumlara yaklaşımlarındaki yanlışlıktan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Görünen o ki, internet kullanan öğrencilerin önemli bir kısmı durumun ciddiyetini kavrayamadığı gibi, önemli bir kısmı da olayı arkadaşlarıyla paylaşmayı aileleri ile paylaşmaya yeğlemektedir. Demek ki, kullanıcılar ya olayı aileleri ile paylaşmaktan çekinmekte ya da bunu gereksiz bulmaktadırlar ya da henüz endişe uyandıracak ciddi bir rahatsızlık ile karşılaşmamışlardır. Eldeki veriler daha çok, gençlerin bu tür olaylarla pek karşılaşmamış olduklarına, bu yüzden olayın ciddiyeti konusunda problemleri bulunduğu ve gereksiz bulduklarından dolayı ailelerini veya yetkilileri olaydan haberdar etme yerine arkadaşlarıyla paylaşma, ciddiye almama ya da kendi başlarının çaresine bakma şeklinde bir yaklaşımı daha uygun bulduklarına işaret etmektedir.

İnternet kullanıcısı öğrencilerin %1,1'lik bir bölümü ise, yerine göre işe yaramakla birlikte pek de çözüm sayılmayan bir yöntem olan, internet bağlantısını kesme gibi yollara başvuracaklarını ifade etmişlerdir. Bu yol yanlış bir yol olabilir, ancak öteki yanlış tercihlere göre daha zararsız bir yaklaşım olduğunu da kabul etmek gerekir.

Yukarıdan beri dile getirilmekte olan durumlar aynı zamanda, öğrencilerin önemli bir kısmının internet kullanmaya başladıkları halde, siber âlemde karşılaşabilecekleri

tehlikeler hakkında yeterince bilgilendirilmediklerini göstermektedir. İnternet okuryazarlığı ve küresel ağın nimetlerinden faydalanmayı bilmek kadar bu alanda yaşanabilecek sorunlar konusunda da bilgilenmek gerektiği unutulmamalıdır. Bunun için, çocuk ve gençlerin internetin etkili ve verimli kullanımı konusunda eğitilmelerinin yanında karşılaşılabilecekleri problemler ve bu problemlerin giderilmesi için başvurulacak en etkin yöntemler konusunda da eğitilmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde, gençlerin internet kullanımı engellenemeyeceğine göre, bu alanda yaşayacakları sorunlar karşısında çaresiz kalmalarına ve sorunlar arasında yalpalayarak daha tehlikeli durumların içine düşmelerine seyirci kalınmış olur.

Kullanıcıların, internette kendilerini rahatsız eden bir durumla karşılaştıklarında gösterdikleri tepkiler **cinsiyet** açısından tahlil edildiğinde kayda değer bulgulara ulaşılmaktadır. Bir rahatsızlık ile karşılaşılması durumunda gösterileceği ifade edilen tepkilerin, cinsiyete göre farklılık arz ettiği gözlenmektedir.

İnternette rahatsız edici bir olayla karşılaşılması durumunda, *ne yapacağını bilemediğini* ifade eden öğrencilerin %62,1'i erkeklerden; %37,9'u ise kızlardan oluşmaktadır. Başka deyişle, erkek kullanıcıların %17,4'ü bu seçeneği işaretlerken, kullanıcı kızların %20,7'si aynı seçeneği işaretlemişlerdir. Bu veriler, kız öğrenciler kadar erkek öğrencilerin de önemli bir bölümünün bu konuda deneyimsiz olduğunu göstermektedir.

İnternette rahatsız edici bir olayla karşılaşması durumunda, *ailesini* haberdar edeceğini ifade eden öğrencilerin %36,1'i erkeklerden; %63,9'u ise kızlardan oluşmaktadır. Bir başka açıdan bakılırsa, erkek kullanıcıların %5,5'i bu seçeneği işaretlerken, kızların %19'u aynı seçeneği işaretlemişlerdir. Görüldüğü gibi problemleri aileye taşıma ve çözüm konusunda büyüklerden yardım alma konusunda kız öğrenciler erkeklerden daha duyarlı davranmaktadırlar.

İnternette rahatsız edici bir olayla karşılaşılması durumunda, olayı *arkadaşları ile* paylaşacaklarını ifade eden öğrencilerin %69,2'si erkeklerden; % 30,8'i ise kızlardan oluşmaktadır. Aynı cinsiyetten olanların tercihleri arasındaki sıralamaya göre bakılırsa, erkek kullanıcıların %15,3'ü, kızlarınsa %13,2'si aynı seçeneği işaretlemişlerdir.

İnternette rahatsız edici bir olayla karşılaşılması durumunda, olayı *ciddiye almayacağını* ifade eden öğrencilerin %66,2'si erkeklerden; %33,8'i ise kızlardan

oluşmaktadır. Başka açıdan, erkek kullanıcıların %22,6'sı bu seçeneği işaretlerken, kızların %22,3'ü aynı seçeneği işaretlemişlerdir. Bu veriler, erkek öğrencilerin olayları kız öğrencilerden daha az ciddiye aldıklarını göstermektedir.

İnternette karşılaşılan rahatsız edici olaylarla kendi başına mücadele etme ve *problemi kendisi çözme* yaklaşımı sergileyen öğrencilerin %76,3'ü erkek öğrencilerden, %23,7'si ise kız öğrencilerden oluşmaktadır. Diğer açıdan, erkek kullanıcıların %38,3'ü bu seçeneği işaretlerken, kızların %23,1'i aynı seçeneği işaretlemişlerdir. Bu veriler, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre problemleri kendi başına çözmeye daha çok eğilimli olduklarını göstermektedir.

Bu veriler, olup bitenlerden ailelerini haberdar etme konusunda kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha duyarlı davrandıklarını; erkek öğrencilerin durumu aileden çok arkadaşlarıyla paylaşma eğiliminde olduklarını ve olayı fazla ciddiye almadıklarını ayrıca problemlerin üstesinden kendi başlarına gelebileceklerini düşündüklerini göstermektedir.

Bu durum üzerinde, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kişilik kazandıran sosyal ortamların etkili olabileceği düşünülmektedir. Zira toplumumuzda kız çocuklarının genelde aileye daha bağımlı yetiştirildikleri ve günlük hayatta okul dışındaki yaşamlarının büyük bölümünün evde geçtiği; erkek çocukların ise aile denetimi konusunda daha özgür bırakıldıkları ve kız çocuklarına göre dışarıda daha fazla zaman geçirdikleri bilinen bir gerçektir. Toplum tarafından, erkeğe yüklenen güçlü ve korkusuz olma, her problemin üstesinden gelme; kadından beklenen mahremiyeti koruma ve sorunların aile içinde kalması yönündeki toplumsal rol beklentilerinin etkisinden de söz edilebilir. Bu gerçek, erkeklerin dışa dönük, korkusuz ve daha kolay hata yapabilir duruma düşmelerine; kadınlarınsa sorunlarını içlerine atmalarına ya da aileye taşımalarına yol açabilmektedir. Böyle olunca, problemlerinin çözümü konusunda kız çocuklarının aileye danışmaya; erkeklerinse kendi başlarına ya da arkadaş gruplarıyla hareket etmeye daha yatkın olmaları beklenmektedir. Bu durumun, özellikle erkekler arasında çeteleşme, sosyal sapma ve suça karışma gibi olumsuz sonuçlar doğurması söz konusu olabilir.

5. İNTERNET KONUSUNDAKİ TUTUM VE GÖRÜŞLER

Toplumun geleceğinde etkin rol alacak gençlerin hayatlarında internetin yapacağı etkiler giderek daha büyük bir önem kazanmaya başlamıştır. Bugün gençler, internet aracılığıyla öğrenmekte, oyun oynamakta, iletişim kurmakta, kimi ilgi alanlarını başkaları ile paylaşmakta ve internet kanalıyla dünyaya açılmaktadırlar (bkz. Aktepe, 2006; Börü, 2005; Gölge ve Arlı, 2002; Karahan ve İzci, 2001; Odabaşı, 2002; Sivri, 2003; Tuncer, 2005; Yıldız, 2005; Yıldız ve Bölükbaş, 2003a, 2003b).

Dolayısıyla, gençlerin interneti algılamaları ve onun hakkındaki görüşleri önem kazanmaktadır. Bu düşünceden hareketle araştırmada, öğrencilerin internet hakkındaki değerlendirmeleri öğrenilmeye çalışılmış, bu amaçla internet hakkındaki belirlenmiş değerlendirmelerden kendilerine uygun olanları işaretlemeleri istenmiştir.

5.1. İnternete Dair Olumlu-Olumsuz Görüşler

Öğrencilerin internete nasıl baktıklarını, bu konudaki değerlendirmelerinin ne yönde olduğunu anlamak için anket sorularından birinde, hem olumlu hem olumsuz ifadelerden oluşan internete dair birtakım seçenekler belirlenerek kendilerine uygun olanları işaretlemeleri istenmiştir. Bu konuya dair değerlendirmeler Tablo 30’da görüldüğü gibidir.

Tablo 30: İnternet Hakkındaki Değerlendirmelerin İnternet Kullanma Durumuna Göre Dağılımı

İnternet Hakkındaki Değerlendirmeler	İnternet Kullanan		İ.net Kullanmayan	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Her okulda internet odası/kafe oluşturulmalıdır	279	78.3	31	59.6
Güncel bilgiye ulaşmada internet öğretmenden daha avantajlıdır	117	32.8	14	26.9
İnternette gezinirken kendimi çok özgür hissediyorum	129	36.2	00	00.0
İnternet sayesinde daha çok bilgiye daha kolay eriştim	228	64.0	00	00.0
İnternet kullandığım için kendimi ayrıcalıklı hissediyorum	48	13.5	00	00.0
İnternet ortamları kötü alışkanlıklara zemin hazırlamaktadır	105	29.5	20	38.4
İnternet ortamları suç işleme eğilimini arttırmaktadır	73	20.5	12	23.0
İnternet öğrencileri tembelliğe sevk etmektedir	132	37.0	25	48.0
İnternet toplumsal değerleri olumsuz etkilemektedir	66	18.5	12	23.0

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 30’da görüldüğü gibi, genel olarak internet hakkındaki olumlu değerlendirmeler olumsuz değerlendirmelere göre daha çok sayıda öğrenci tarafından paylaşılmış bulunmaktadır. İnternet hakkındaki değerlendirmelerin daha iyi fikir

verebilmesi açısından internet kullanan öğrencilerle kullanmayanların değerlendirmeleri ayrı gruplandırılmış ve böylece bir karşılaştırma yapma şansı elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin internet hakkındaki değerlendirmelerini ortaya koymakta olan bu tablonun oluşturulmasına kaynaklık eden soru, biri internet kullanıcısı olmak üzere yedi kişi dışındaki bütün katılımcılar tarafından genellikle birden fazla seçenek işaretlenmek suretiyle cevaplandırılmıştır.

İnternet **kullanan** öğrenciler çok büyük bir oranda (%78,3) okullarda internet odası/kafe oluşturulması fikrine katılmışlardır. Aynı öğrencilerin en çok katıldıkları ikinci görüş %64'lük bir oran ile internet sayesinde daha çok bilgiye daha kolay eriştikleri fikridir. Üçüncü sırayı %37 ile internetin öğrencileri tembelliğe sevk ettiği şeklinde olumsuz bir değerlendirme alırken; internet hakkındaki öteki olumlu değerlendirmeler şöyle sıralanmaktadır. Kullanıcıların %36,2'si internette gezinirken kendilerini çok özgür hissettiklerini; %32,8'i güncel bilgilere ulaşmada internetin öğretmenden daha avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin %13,5'i ise, internet kullanımını bir ayrıcalık olarak görmektedirler. İnternet kullanan öğrencilerin internet hakkında ortaya koydukları olumsuz değerlendirmeler şöyle. Az önce de belirtildiği gibi, internet kullanan öğrencilerin önemli bir kısmı (%37) internetin öğrencileri tembelliğe sevk ettiği görüşünde. İkinci sıradaki olumsuz değerlendirme %29,5 ile internet ortamlarının kötü alışkanlıklara zemin hazırladığı yönünde. Üçüncü sıradaki olumsuz değerlendirme, internet ortamlarının suç işleme eğilimini artırdığı yönünde olurken; bunu %18,5 ile internetin toplumsal değerleri olumsuz etkilediği görüşü takip etmektedir.

İnternet **kullanmayan** öğrencilerin internet hakkındaki değerlendirmelerine gelince, ilk sırayı %59,6'luk bir oranla, okullarda internet odası/kafe oluşturulması fikri almaktadır. Bu öğrencilerin olumlu olarak ortaya koydukları öteki görüş olan güncel bilgilere ulaşmada internetin öğretmenden daha avantajlı olduğu fikri ise, %26,9 ile bazı olumsuz değerlendirmelerden sonra dördüncü sırada yer almaktadır. İnternet kullanmayan öğrencilerin internet hakkındaki olumsuz değerlendirmelerinin başında internetin öğrencileri tembelliğe sevk ettiği görüşü gelmektedir (%48). İkinci sırayı %38,4'lük oranla, internet ortamlarının kötü alışkanlıklara zemin hazırladığı görüşü alırken; internet ortamlarının suç işleme eğilimini arttırdığı ve internetin toplumsal değerleri olumsuz etkilediği yönündeki görüşler, %23'lük oranla üçüncü sırayı paylaşmaktadır.

Bu konuya ilişkin olarak Akınoğlu (2002:112)'nin araştırmasında ise, kullanıcıların %64,8'i istediği her bilgiye ulaşmayı, %18,2'si kolay haberleşmeyi, %6,3'ü özgürlük hissini, %6,3'ü dünyanın her yerine ulaşmayı, %2,8'i boş zamanlarını değerlendirmeyi, %1,7'si eğitim fırsatı sunmasını internetin en olumlu yönü olarak değerlendirmektedir.

İnternet kullanan öğrencilerin önemli bir kısmı tarafından, internet ve **özgürlük** arasında bir ilişki bulunduğu vurgu yapılmaktadır. İnternet kullanıcılarının üçte birinden fazlası (%36,2) internette gezinirken kendilerini çok özgür hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuya ilişkin olarak belirtmek gerekirse, Akınoğlu (2002:185)'nin araştırmasında bu oran %82,1 gibi oldukça yüksek olarak tespit edilmiştir.

Sanal dünyada özgürlük konusu gündemi sıkça meşgul etmekte ancak, asıl gerçeğin sanal özgürlük ya da özgürlük sanısı olduğu düşünülmektedir. Gerçek hayatla ilişkilendirildiğinde internetin özgürlüğe mi yoksa tutsaklığa mı daha açık olduğu tartışmalıdır. Özellikle, kendini ifade etme çabası ve macera arayışı içinde olan genç bireyler için siber alan, oldukça özgür bir ortam olarak görülebilir ve gençlerin gerçek hayata göre kendilerini daha özgür hissetmelerine yol açabilir. Özgürlük algısına kapılan gençler kolayca internet tutsağı haline gelebilirler. Bu durum ise, gençlerin gerçek hayattan kopmalarına, gerçek problemlerden kaçmalarına ve hayali bir dünyada yaşamaya başlamak suretiyle toplum dışında kalmalarına yol açabilir.

Bu tür olumsuzluklarla karşılaşılmasında için gençlere, gerçek hayatta kendilerini ifade edebilecekleri özgür ortamlar hazırlanması ve gerçek hayatta kendilerini bekleyen sorunlar konusunda bilinçlendirilmeleri, onların sanal özgürlük algısına kapılmamalarını ve net tutsağı haline gelmemelerini sağlamada yarar sağlayıcı olabilir.

Öğrencilerin internet, **okul** ve **bilgilenme** ilişkisine dair görüşleri de dikkate değer görülmektedir. Tablo 30'da görüldüğü gibi öğrencilerin en çok katıldıkları görüş, *her okulda bir internet odası veya internet kafe oluşturulması* fikridir. İnternet kullanan öğrencilerin dörtte üçünden fazlası (%78,3) bu fikri desteklerken; internet kullanmayan öğrencilerin de üçte ikisine yakını (%59,6) aynı görüşü desteklemişlerdir. Bu durum, öğrencilerin beklentilerini ortaya koyarken aynı zamanda bir ihtiyacın varlığına da işaret etmektedir. Zira internetten faydalanmak isteyen öğrencilerin sağlıklı internet kafe ortamlarından korunması açısından bu oldukça fayda sağlayabilecek bir yol olacaktır. Öte taraftan, böyle bir ortam hazırlanması durumunda öğrencilerin internet kullanımı denetim

altında gerçekleşmiş ve istenmeyen sitelere erişimleri önlenmiş olur. Hatta internet erişimi sağlayacakları öteki ortamlarda karşılaşmaları muhtemel zararlı alışkanlıklar, kötü davranışlar, olumsuz modeller, istenmeyen kişilerle arkadaşlık kurma vb. tehlike ve olumsuzluklardan korunmaları da bu yolla sağlanabilir. Ayrıca, böyle bir uygulama sayesinde eğitime çok büyük bir katkısının olacağı muhakkak olan internetin, dijital bir kütüphane ya da bilgi hazinesi olarak öğrencilerin hizmetine sunulmasına da katkı sağlanabilir. Ancak çeşitli araştırmalarda da ortaya konduğu gibi, bu işe gereken önemin verildiğini söylemek pek mümkün görünmemektedir. Örneğin; Akınoğlu (2002:138)'nin araştırmasına katılan öğretmen adayı öğrencilerin %91,3'ü, bilgisayar ve internetin okullarda kullanımına gereken önemin verilmediğini düşünmektedirler. Gümüş (2003:219)'ün araştırmasında ise, internet kafe müşterisi öğrencilerin ve okul idarecilerinin okul bünyesinde internet kafe kurulması görüşünde birleştikleri belirtilmiştir.

İnternet kullanan öğrencilerin en çok katıldıkları ikinci görüş, internet sayesinde **daha çok bilgiye** daha kolay eriştikleri fikridir. İnternet kullanan öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi (%64) bu görüşü paylaşmışlardır. Bu durum internet adına oldukça olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Çünkü internetten beklenen en önemli işlevlerden biri, bilgi paylaşımı ve uzaktaki bilgilere erişim imkânı sunmasıdır. Çeşitli araştırmalarda ve bu çalışmanın da değişik bölümlerinde görüldüğü gibi, internet çoğunlukla oyun ve eğlence amaçlı kullanılmaktadır. Buna rağmen daha fazla bilgiye daha kolay ve daha hızlı erişim imkânı sunma gibi bir fonksiyonu da önemli oranda gerçekleştirmiş olması olumlu bir gelişmedir. Nitekim Gümüş (2003:139)'ün araştırmasında da internet kullanmaya başladıktan sonra kullanıcıların hayatlarında meydana gelen değişikliklerin başında “daha çok bilgiye daha kolay erişebilme” (%29,4) özelliğinin geldiği tespit edilmiştir.

Öğrencilerin internetin bu işlevinden daha çok yararlanmaları ve onu bir eğlence aracından çok bir bilişim aracı olarak kullanabilmeleri için, hem internetin bilişim amaçlı kullanımına yönelik alt yapının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi hem de öğrenci ve eğitimcilerin bu konuda eğitilerek bilinçlendirilmeleri faydalı olacaktır.

Öğrencilerin önemli oranda paylaştıkları düşüncelerden bir diğeri, güncel bilgilere ulaşmada internetin **öğretmenden** daha **avantajlı** olduğu görüşüdür. Yukarıdaki tabloya (Tablo 30) göre, internet kullanan öğrencilerin üçte biri (%32,8), internet kullanmayan öğrencilerin de dörtte birinden fazlası (%26,9) güncel bilgilere ulaşmada internetin

öğretmenden daha avantajlı olduğu fikrine katılmışlardır. Akınoğlu (2002:156)'nın araştırmasına katılan öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin yaklaşık dörtte biri (%23,9) de aynı görüşü ortaya koymuşlardır.

Bu sonuçlar, öğrencilerin internete bakışları açısından ilginç olmakla birlikte, öğretmene bakışları açısından oldukça olumsuz bir yaklaşımın varlığını açığa çıkarmaktadır. Çünkü öğrencilerin başka bir aracı öğretmenden daha avantajlı görmeleri durumu onların öğretmen ve okula olan güvenlerinin sarsılmasına ve böylece öğretmen ve eğitim kurumunun etkinliğinin azalmasına hatta yok olmasına yol açabilir. Bu durumun yaşanmaması her şeyden önce, öğretmenlerin teknolojik yenilikleri takip etme konusunda öğrencilerin gerisinde kalmayarak sahip oldukları bilgi ve donanımlarını güncellemelerine ve yeni gelişmeler paralelinde kendilerini yetiştirmelerine bağlıdır. Kısaca, öğretmenlerin söz konusu teknolojik araçların kullanımında ve güncel gelişmeler konusunda söz sahibi olmaları ve yeniliklere dair tecrübelerini sıkça öğrencileri ile paylaşmaları, öğrencilerin zihin dünyalarında öğretmeni ikinci plana atmalarını önleyebilir. Bunun için, eğitim kurumlarının hem öğretmenlere hem de öğrencilere katkı sağlama adına teknolojinin ve enformasyon imkânlarının kullanım olanaklarını arttırmada öncü bir rol oynamalarının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Öğrenciler tarafından internete dair en çok paylaşılan olumsuz görüş, internetin öğrencileri **tembelliğe** sevk ettiği görüşüdür. Tablo 30'da görüldüğü gibi, bu görüş internet kullanan öğrencilerin üçte birinden fazlası (%37); internet kullanmayanlarınsa yarıya yakını (%48) tarafından paylaşılmaktadır. İnternette yer alan ve öğrencilerin çoğu tarafından sıkça ziyaret edilen ödev sitelerinin bu değerlendirmede etkili olduğu söylenebilir. Ki öğrencilere, ödevlerini hazırlamak için hangi kaynaklardan yararlandıklarına dair yöneltilen sorunun cevaplarına göre, öğrencilerin yarısından fazlası (%54,9) ödevleri ile ilgili malzemelere ulaşmak için internetten faydalanmaktadırlar. Söz konusu ödev siteleri, öğrencilere tüm derslerdeki hemen her konuda hazır bilgi sunmakta ve bu bilgiler öğrenciler tarafından hiçbir çaba sarf edilmeden ve belki çoğu öğrenci tarafından da hiç okunmadan indirilerek yazıya dökülmek ya da disketlere kaydedilmek suretiyle derslerde sunulmaktadır. Bu durum, asıl işlevi öğrenmeyi pekiştirmek ve öğrencileri araştırmaya teşvik etmek olan ödev olgusunu amacından saptırmakta ve öğrencilerin araştırmacı ruhlarını örseleyerek onları tembelliğe sevk etmektedir.

Eğitim için vazgeçilemez hale gelmiş bulunan internetin öneminin ne ölçüde kavrandığı konusunda fikir vermesi amacıyla öğrencilere, okullarında **internet bağlantısı** ve okullarına ait **web** sayfası bulunup bulunmadığı sorulmuştur. Öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre, okullardaki internet bağlantısı (%25,7) ve okullara ait web sayfası (%6,4) oranı oldukça düşük görünmektedir.

Bu durum, okullarda internet teknolojisinin henüz bir eğitim aracı olarak benimsenmemiş ve derslerde yardımcı bir eğitim aracı olarak kullanımının sağlanması konusuna gereken önemin verilmemiş olmasının bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Gerçi internet bağlantısı bulunan okul oranının, öğrencilerin belirttikleri orandan daha yüksek olması beklenmektedir. Ancak bağlantı noktalarının genellikle öğrencilerin kolay kolay ulaşamayacakları müdür odası, öğretmenler odası gibi yerlerde olması hem öğrencilerin okullarında internet bağlantısı bulunduğundan haberdar olmamaları sonucunu doğurmakta hem de bu imkândan faydalanma konusunda karşılarına bir engel olarak çıkmaktadır. Okul adına web sayfası hazırlanıp internet ortamında yayınlanması konusuna gelince, bu işe genellikle ticari kuruluşların başvurdukları reklâm amaçlı bir faaliyet gözü ile bakılıyor olabilir. Yine böyle bir faaliyetin eğitime ve okula bir katkısının olmayacağı düşüncesi ya da bu iş ile ilgilenebilecek teknik bilgiye sahip personelin bulunmaması gibi sebepler de okul idarecilerinin kendi okullarını tanıtıcı web sayfası hazırlama konusunda geri durmalarına yol açıyor olabilir.

İnternet kullanıcılarının azımsanmayacak bir bölümü internet kullanımını bir **ayrıcalık** olarak görmektedirler. Tablo 30'da görüldüğü gibi, internet kullanıcılarının %13,5'lik bir bölümü, internet kullandıkları için kendilerini ayrıcalıklı hissettiklerini belirtmişlerdir. Söz konusu ayrıcalık hissinin, dünya çapında önemli bir değer konumuna erişmiş bulunan bir teknolojiyi kullanabilmekten ve istediği bilgiye istediği anda ulaşabilmekten kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Siber uzayda serbestçe dolaşabilme, sanal topluluklara çekinmeden katılabilme ve tanımasa bile pek çok insanla rahatça iletişim kurabilme gibi durumların ayrıcalıklı olma hissini arttırdığı kabul edilebilir. Özellikle, kendi başına bir şeyler yapma ve kendini ifade etme gibi konularda pek de fırsat sahibi olamayan gençler arasında siber alanda serbest dolaşım imkânı bulabilenler, başkalarına göre kendilerini daha ayrıcalıklı hissedebilirler. Bu durum, gençlerin kendilerinden farklı

özellikleri olan arkadaşlarından uzaklaşmak suretiyle yalnızlaşmalarına ve sosyal ortamlardan dışlanmalarına yol açabilir.

İnternetin olumsuzluğuna dair öğrenciler tarafından paylaşılan ikinci sıradaki düşünce, internet ortamlarının **kötü alışkanlıklara** zemin hazırladığı yönündeki değerlendirmedir. Tablo 30'da görüldüğü gibi, bu görüş internet kullanan öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%29,5); kullanmayanların ise üçte birinden fazlası (%38,4) tarafından paylaşılmaktadır. Öğrencilerin sıkça uğradıkları internet kafelerin bu değerlendirmede etkili olduğu söylenebilir. Çünkü bu ortamlar sağlıklı bir denetime tabi tutulmadıklarından, sigara içme alışkanlığı başta olmak üzere değişik kötü alışkanlıkların edinilmesine zemin hazırlayabilmektedir. Her yaştan kullanıcının rahatlıkla girip çıkabildikleri bu ortamlarında yaşanan olayların doğuracağı sonuçlar genç ve çocuklar için oldukça yıkıcı olabilir. Bu tür olumsuzlukların önüne geçilebilmesi için, söz konusu mekânların sıkı bir denetime tabi tutulması ve buralara uğramak zorunda olan genç ve çocukların, karşılaşılması muhtemel olumsuzluklar konusunda bilinçlendirilmeleri fayda sağlayabilir. Öte taraftan, ev, okul vb. denetimi daha kolay ve daha sağlıklı ortam sunan mekânlardan internet erişimi imkânının arttırılması da yarar sağlayabilir.

İnternet ortamlarının **suç** işleme eğilimini arttırdığı ve toplumsal **değerleri** olumsuz etkilediği yönündeki değerlendirmeler de hem internet kullanan öğrenciler tarafından hem kullanmayanlar tarafından belli oranlarda paylaşılmaktadır. Tablo 30'da görüldüğü gibi, internet ortamlarının suç işleme eğilimini arttırdığı fikri, internet kullanan öğrencilerin beşte biri (%20,5); kullanmayanların ise yaklaşık dörtte biri (%23) tarafından paylaşılmaktadır. İnternetin toplumsal değerleri olumsuz etkilediği fikrine ise, internet kullanan öğrencilerin %18,5'i katılırken; kullanmayanların yaklaşık dörtte biri (%23) katılmaktadır. Bu değerlendirmede, öğrenciler tarafından sıkça ziyaret edilen internet kafelerin yanı sıra, büyük bir yığılma ile milyonlarca sayfaya ulaşmış bulunan pornografi, ahlaksızlık, sapıklık, anarşi vb. toplumsal değerlere zıt unsurlar barındıran internet içeriğinin etkili olduğu söylenebilir. Zira siber alanda değer aşımına yol açan yayınların önü bir türlü alınamamakta ve bu tür yayınlar gençlerin zihninde toplumsal değerleri yok etmeye devam etmektedir.

5.2. Sanal Âlem ve Sanal İlişki Konusundaki Tutumlar

İnternetin hayatımıza kazandırdığı en yeni olgulardan biri, *sanal ilişki* kavramıdır. Giderek daha çok ‘gerçeklik’ vasfı kazanan sanal ilişki, yeni bir ilişki tarzı olarak hayatımıza girmiş ve toplumsal kabul görmeye başlamış bulunmaktadır (bkz. Bölükbaş, 2005; Karaca, 2006; Yıldız, 2005; Yıldız ve Bölükbaş, 2005a). Dolayısıyla, internet kullanan gençlerin hayatında da sanal ilişkilerin yer edinmeye başlamış olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle, gençlerin hayatında sanal ilişkilerin ne ölçüde yer aldığı ve bu tür ilişkilere yaklaşımlarının nasıl olduğu merak edilmiş ve bu durum tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, araştırmada öğrencilerin sanal ilişkiler konusundaki tutumlarını belirlemeye yönelik bir soru yöneltilmiş ve bu yolla elde edilen veriler, aşağıdaki tabloda ortaya konulmuştur.

Tablo 31: Sanal İlişkilere Dair Tutumların İnternet Kullanma Durumuna Göre Dağılımı

Sanal İlişkiler Konusundaki Tutumlar	İ.net Kullanan		İ.net Kullanmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sanal ilişkilerin samimiyetine güvenmeme	226	63.5	38	73.0	264	64.7
Sanal ortamda duygularını daha rahat paylaşma	105	20.5	00	0.0	105	25.7
İnternet evliliklerini onaylama	42	11.8	01	1.9	43	10.5
Sanal arkadaşlıklardan daha çok mutluluk duyma	39	10.9	00	0.0	39	9.5
İnternet arkadaşları ile gerçek hayatta da buluşma	24	6.7	00	0.0	24	5.8

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 31’de görüldüğü gibi, öğrenciler sanal ilişkiler konusuna aslında mesafeli yaklaşmaktadırlar. Çünkü öğrencilerin gerçekleştirdikleri ya da onayladıkları sanal ilişkiler, bu konudaki olumsuz yaklaşımlar karşısında düşük rakamlarda kalmaktadır. Öğrencilerin ortak olarak en çok sergiledikleri tutum sanal ilişkilerin samimiyetine güvenmeme olmuştur. İnternet kullanan öğrencilerin yaklaşık olarak üçte ikisi (%63,5) bu yönde bir yaklaşım sergilerken; internet kullanmayan öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü (%73) aynı yaklaşımı sergilemişlerdir. İkinci sırada, internet kullanıcılarınca sergilenen, sanal ortamda duygularını daha rahat paylaşma (%20,5) şeklindeki yaklaşım yer alırken; üçüncü sırayı, internet evliliklerini onaylama yönündeki yaklaşım almaktadır (internet kullananların %11,8’i; kullanmayanların %1,9’u). Dördüncü sırada, yine internet kullanıcılarınca sergilenen, sanal arkadaşlıklardan gerçek arkadaşlığa göre daha çok mutluluk duyma

yaklaşımı (%10,9) gelmektedir. Son sırada ise, internette tanışıp gerçek hayatta da bulunduğu arkadaşları olduğunu ifade eden internet kullanıcıları (%6,7) yer almaktadır.

Sanal ilişkileri değerlendirmeye ve anlamaya çalışırken bu konuda yapılması gereken belki de ilk iş, bu tür ilişkilerin **samimiyetinin** sorgulanması olmalıdır. Görüldüğü gibi, hem internet kullanan hem de kullanmayan öğrencilerin en çok söz birliği ettikleri şey, bu tür ilişkilerin samimiyetine güvenilemeyeceği fikri olmuştur. İnternet kullanan öğrencilerin yaklaşık olarak üçte ikisi (%63,5) sanal ilişkilerin samimiyetine güvenmediklerini ifade ederken; internet kullanmayan öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü (%73) aynı kanaati paylaşmışlardır.

Belirtilmesinde fayda bulunan bir bulgu da şu ki; internet kullanan öğrencilerin yaklaşık yarısı (%46,6) sanal ilişkileri onayladıklarına ya da yaşadıklarına dair hiçbir seçeneği işaretlemeyip, yalnızca sanal ilişkilerin samimiyetine güvenmediklerini belirten seçeneği işaretlemişlerdir. Bu oldukça doğal bir sonuç olmakla birlikte, bu çağdaki (okul çağı) gençler için yüksek bir rakam olarak da kabul edilebilir. Çünkü bu yaştaki genç öğrencilerin, sanal ilişkilerin güvensizliği konusunda yeterince bilinç sahibi olamayacakları beklenmektedir. Öte taraftan, sosyal çevrede ve medyada sanal ilişkiler ile ilgili olarak yayılan olumsuz haberlerin ve bu öğrencilerin de zaman zaman katıldıkları sanal sohbetin bu sonuç üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Zira öğrenciler bu tür ilişkilerin güvensizliğini yeterince kavrayacak durumda olmasalar bile, duydukları kötü örnekler ve sanal sohbet odalarında karşılaştıkları neredeyse tamamen yalana dayalı iletişim bu kanaate varmalarına yetecektir.

Tablo 31’de karşımıza çıkan en dikkat çekici bulgulardan biri, sanal ilişkilere yönelik yüksek orandaki güvensizliğe rağmen, gençlerin bu tür ilişkileri **onaylamalarıdır**. Zira internet kullanıcılarının azımsanmayacak bir kısmı bir yandan sanal ilişkilerin samimiyetine güvenmezken; diğer taraftan sanal ilişkilerden geri durmamakta ve bu tür ilişkileri onaylamaktadırlar. Örneğin, internet kullanan öğrencilerin yaklaşık dörtte biri (%23) hem sanal ortamda kurulan ilişkilerin samimiyetine güvenmediklerini belirtmiş, hem de sanal ortamda kurulan çeşitli ilişkileri yaşadıklarını ya da onayladıklarını ifade etmişlerdir. Tablo görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin beşte biri (%20,5) sanal ortamda duygularını gerçek sosyal ortamlara göre daha rahat paylaştıklarını; %10,9’u ise, sanal arkadaşlıklardan gerçek arkadaşlıklara göre daha çok mutluluk duyduklarını ifade

etmişlerdir. Aynı öğrencilerin %11,8'i internet evliliklerini onayladıklarını belirtirken; internet kullanmayan öğrencilerden ise sadece biri aynı düşüncede olduğunu belirtmiştir. Bu konuda, Akınoğlu (2002:199-241)'nin araştırmasına katılanların üçte biri (%33,7), internet evliliklerini onayladıklarını; %18,8'i sanal ortamdaki arkadaşlarıyla duygularını daha rahat paylaştıklarını belirtmişlerdir.

Bu durum, internetin cazibesinden kurtulamamanın bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Çünkü bir taraftan, bir gerçeğin ifadesi olan sanal ilişkilerin samimiyetine güvenmeyip diğer taraftan güvenmediği halde bu tür ilişkilere girmek veya en azından bu tür ilişkileri onaylamak aslında çelişkili bir durum olmaktadır. Bu çelişki, ancak internetin cazibesi veya bağımlılığı ile açıklanabilir. Çünkü pek çok bağımlılık türünde olduğu gibi, internet bağımlılığında da kişi hatalı davranışlarının farkında olduğu halde içine düştüğü çelişkiden kurtulamamaktadır. Yani birey, kaçınılması gerektiğini bildiği halde bağımlı olduğu alışkanlıklardan kurtulamamaktadır. Bu çelişkinin önüne geçebilmek için, güvene dayanmayan sanal ilişkilerin doğurabileceği problemler konusunda gençlerin bilinçlendirilmeleri fayda sağlayıcı olabilir.

Sanal sohbette sıkça karşılaşılan durumlardan biri de sanal ortamda kurulan **arkadaşlıkların** gerçek yaşamda da devam ettirilmesi çabası olmaktadır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internette tanışıp gerçek hayatta da buluştuğu arkadaşları olduğunu ifade eden internet kullanıcılarının oranı, %6,7. Bu cevabın gerçeği ne ölçüde yansıttığı belli olmamakla birlikte, önemli bir sonuç olarak kabul edilebilir. Özellikle sanal sohbete katılan internet kullanıcılarının önemli bir bölümünün yeni arkadaşlıklar peşinde oldukları ve bu arkadaşlıkların gerçek yaşama da taşınmasının çok çekici geldiği bilinen bir gerçektir. Daha başka araştırmalarda (Yıldız, 2005:64) da kullanıcıların sanal arkadaşlıkları gerçek hayata taşıdıklarına dair ifadelere rastlanmaktadır. Kimi yayınlarda (Ölmezoğlu 2006), internette tanıştıktan sonra yüz yüze görüşenlerin ancak %15-20 civarına ulaşabildiği ileri sürülmektedir. Nitekim Akınoğlu (2002:215)'nin araştırmasına katılan üniversite öğrencilerinin %20,9'u internette yeni arkadaşlar edinip onları gerçek yaşama taşıdıklarını ifade etmişlerdir.

5.3. Sanal Sohbet Konusunda Sergilenen Tutumlar

İnternetin beraberinde getirdiği en tartışmalı kavramlardan biri de, sanal sohbet (Chat) kavramıdır. Giderek daha çok kişinin bağımlı hale geldiği sanal sohbet, yeni bir ilişki tarzı olarak hayatımıza girmiş bulunmaktadır (bkz. Aras, 1999; Artır 2006; Ayaz, 2001; Çelik, 2000; Gürkan, 2002; İnan, 2000; Karagülle ve Pala, 2001; Kesim, 2005; Yıldız, 2005; Yıldız ve Bölükbaş, 2003b).

Fiske'nin kuramına göre, insanlar yaşamları boyunca ilişkiler arar, yürütür, bozulan ilişkileri düzeltir, ilişkilere uyum sağlar, onları yargırlar. Başka bir deyişle, ilişkiler kişilerin yaşamlarında önemli bir yer tutar (Hortaçsu, 1998: 68).

Günümüzde bireyler ilişki kurma ve yeni insanlarla iletişim kurma ihtiyacını gidermek için sanal sohbetten çok yoğun bir şekilde yararlanmaya çalışmaktadırlar. Genelde kurmaca kimliklerle gerçekleştirilmesi, yalana dayalı yapısı ve bir eğlence aracı olarak görülmesi açısından sanal sohbet, patolojik bir görünüm arz etmektedir. Bu durum, çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir. Fazla hayat tecrübesi olmayan genç ve çocuklar için, yaşanması muhtemel problemler daha ciddi boyutlarda olabilir. Bundan dolayı, sanal sohbetin internet kullanan gençlerin hayatında kapladığı yer ve bu konudaki tutumları önem kazanmaktadır. Bu düşünceden hareketle öğrencilere yöneltilen bir soruda, *“sanal sohbet (chat) ile ilgili aşağıdaki değerlendirmelerden sizce uygun olanları işaretleyiniz”* denilmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar Tablo 32'de görüldüğü gibidir.

Tablo 32: Sanal Sohbete Dair Tutumların Cinsiyete Göre Dağılımı

Sanal Sohbette Sergilenen Tutumlar	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Cinsiyetini genellikle farklı gösterme	19	8.0	15	12.3	34	9.5
Chat arkadaşını karşı cinsten seçme	104	44.2	36	29.7	140	39.3
Zaman zaman yalana başvurma	78	33.1	47	38.8	125	35.1
Argo ya da kaba ifadeler kullanma	51	21.7	19	15.7	70	19.6
Özel bilgilerini başkaları ile paylaşma	42	17.8	15	12.3	57	16.0
Olumsuz alışkanlıkları gerçek hayatta sürdürme	26	11.0	10	8.2	36	10.1
Yazışmalarda daha çok kısaltmalar kullanma	117	49.7	56	46.2	173	48.5
Yazışmalarda daha çok semboller kullanma	64	27.2	37	30.5	110	30.9
Sanal sohbete katılmama	49	20.8	33	27.2	82	23.0

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 32’den internet kullanan öğrencilerin sanal sohbet esnasında sergiledikleri tutum ve davranışlar konusuna ilginç ipuçlarına ulaşmak mümkün olabilmektedir. Görüldüğü gibi, cinsiyete dayalı tercihler, dil kullanımına ilişkin yaklaşımlar ve davranış bozukluğuna dair unsurlar ön plana çıkmış bulunmaktadır.

İnternet kullanan öğrencilerin sanal sohbet konusunda sergiledikleri tutumların başında, yazışmalarda kısaltmalar kullanma gelmektedir. Kullanıcıların yaklaşık olarak yarısı (%48,5) böyle bir tercihte bulunduklarını belirtmişlerdir. İkinci sırada, %39,3 ile chat arkadaşını genellikle karşı cinsten seçme tutumu yer almakta. Üçüncü sırayı, %35,1 ile sanal sohbet esnasında yalana başvurma almaktadır. Dördüncü sırada ise, yazışmalarda daha çok sembollerden yararlanma davranışı gelmektedir (%30,9). Daha sonra sırasıyla, sanal sohbette argo/kaba ifadeler kullanma (%19,6), sanal ortamda kendisine ait özel bilgileri başkalarıyla paylaşma (%16,0), internette edindiği yalan söyleme gibi olumsuz alışkanlıkları gerçek hayatta da sürdürme (%10,1) ve sanal sohbet esnasında cinsiyetini genellikle farklı gösterme (%9,5) davranışları sıralanmaktadır.

İnternet kullanan öğrencilerin %23’ü ise, bu soruyu ya cevapsız bırakmışlardır ya da sanal sohbete katılmadıklarını ifade etmişlerdir. İnternet kullandığı halde bu soruyu cevapsız bırakan ya da sanal sohbete katılmayan öğrencilerin yarısı kız, yarısı erkek öğrencilerden oluşmaktadır. İnternet kullanmadaki kadın erkek eşitsizliğinin sanal sohbet konusunda da söz konusu olduğu rahatlıkla söylenebilir. Nitekim daha başka çalışmalarda da benzer bulgulara rastlanmıştır (bkz. Bölükbaş ve Yıldız, 2005).

Tablo 32’de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrenciler sanal sohbet konusunda oldukça dikkat çekici tavırlar sergilemektedirler. Yukarıdaki tabloda görülen bulguların daha sağlıklı analizinin yapılabilmesi için farklı kategorilerde ele alınarak değerlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunun için söz konusu verileri, cinsiyete dayalı olarak sergilenen tutumlar, dil kullanımına ilişkin yaklaşımlar ve davranış bozukluğu olarak değerlendirilebilecek tavırlar şeklinde ele almak daha uygun olacaktır. Bu arada, söz konusu tutumları sergileyen internet kullanıcılarının sanal sohbete katılanlar arasındaki yerlerini daha sağlıklı şekilde tespit edebilmek için gerektiğinde bu soruyu cevapsız bırakanlar dışarıda tutularak değerlendirme yapılmaya çalışılmaktadır. Çünkü bu soruyu cevapsız bırakanların, sanal sohbete katılmayan kişiler oldukları düşünülmektedir.

Bu durumda, internet kullanan öğrencilerin (356 kişi) dörtte üçünden fazlasının (%76,9) internette chat yaptığı ortaya çıkmaktadır (erkeklerin %79,1'i; kızların %72,2'si).

İnternette sohbet ederken gençlerin chat arkadaşını genellikle **karşı cinsiyetten** seçtikleri ve çoğu zaman cinsiyetlerini olduğundan farklı gösterdikleri gözlenmektedir. Çeşitli araştırmalarda benzer bulgulara (%45,2) rastlanmıştır (Akınoğlu, 2002:221)

Tablo 32'ye göre, bu araştırmanın örneklem grubu açısından da durum pek farklı değildir. Nitekim internet kullanan öğrencilerin %39,3'ü internette sohbet ederken chat arkadaşını genellikle karşı cinsiyetten seçtiklerini belirtmişlerdir (erkeklerin %44,2'si; kızların %29,7'si). Aslında bu rakam, görüldüğünden daha büyük bir kitleye işaret etmektedir. Zira karşı cinsle sohbet etmeyi tercih edenlere dair rakamın sanal sohbe katılanlar içindeki oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. İnternet kullanan ve internette chat yaptıklarını ifade eden öğrencilerin yarısından fazlası (%51) internette sohbet ederken chat arkadaşını genellikle karşı cinsiyetten seçtiklerini belirtmişlerdir.

Böyle bir tercihte bulunan öğrencilerin **cinsiyetlerine** bakıldığında karşılaşılan durum da oldukça ilgi çekici görülmektedir. Zira internette sanal sohbe katılan erkek öğrencilerin yarısından fazlası (%55,9); kız öğrencilerinse yarıya yakını (%40,9) internette karşı cinsle sohbet etmeyi tercih etmektedirler. Bu durum, beklendiği gibi internette chat yapan gençlerin genellikle karşı cinsle sohbet etmek istedikleri varsayımına oldukça uygun bir sonuç gibi görünmektedir. Yine bu durum üzerinde, gençlerin gerçek hayatta karşı cinsle iletişim kurmakta güçlük çekmelerinin ve arkadaş ve sevgili aramalarının etkili olduğu söylenebilir. Burada asıl önemli olan ise gençlerin, yaşları kendilerinden büyük olan veya birtakım kötü alışkanlıkları bulunan ya da uygunsuz karakterli kişilerle chat yaparak kendileri için tehlikeli olabilecek ilişkilere kapı aralama riskinin bulunması.

Bu konuda yapılan başka araştırmalar da kullanıcıların önemli bir kısmının sanal sohbe kimliklerini gizlediklerini ve kendilerini olduğundan çok farklı biçimde tanıttıklarını göstermektedir. Kuloğlu (2001)'na göre, chat sırasında kadınların %52'si, erkeklerinse %30,2'si kimliğini gizlemektedir (Yıldız ve Bölükbaş, 2005 a:51).

Gençlerin sanal sohbet sonucunda istenmeyen durumlarla karşılaşmamaları için, gerçek hayatta iletişim kurmada onlara yardımcı olunması ve gerçek arkadaşlıklar kurmaya teşvik edilmeleri önemlidir. Ayrıca, arkadaşlık kuracakları şahısların kişilik özelliklerini dikkate alarak iletişim kurmaları konusunda genç ve çocuklara yol gösterilmesi fayda

sağlayıcı olabilir. Öte taraftan, sanal sohbet esnasında gösterilen cinsiyet, yaş ve kişilik özelliklerinin gerçekte olduğundan çok farklı olabileceği, dolayısıyla chat yaptıkları kişilerin sanal kimliklerine fazla güvenilmemesi gerektiği ve sanal arkadaşlıkların çeşitli sakıncalar doğurabileceği konusunda gençlerin uyarılmaları da yarar sağlayabilir.

Yukarıda ifade edildiği gibi, internette sohbet eden gençlerin chat arkadaşını genellikle karşı cinsiyetten seçmenin yanı sıra, çoğu zaman **cinsiyetlerini** olduğundan **farklı** gösterdikleri gözlenmektedir. Tablo 32’de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin bir bölümü (%9,5) internette sohbet ederken cinsiyetlerini genellikle olduğundan farklı gösterdiklerini kabul etmiştir. Chat yapan öğrencilerin cinsiyetlerine bakıldığında, erkeklerin %10,2’sinin; kızlarınsa %17’sinin sanal sohbette bu davranışı sergiledikleri gözlenmektedir.

Başka çalışmalarda farklı bir durumla karşılaşılmaktadır. Ayaz’a göre, yaşı 20-30 arasında olan kullanıcılardan, erkek nickiyle chat yapan kadın sayısı çok az; kadın nickli erkek sayısı ise oldukça fazladır. Bu iki sonuç arasındaki farklılık yaş farkı ile izah edilebilir. Okul çağındaki kızların tanınma endişesi ile böyle davranmaları da mümkündür (Yıldız, 2005).

İnternette chat yaparken, farklı cinsiyettenmiş gibi görünmeye çalışmak aslında patolojik bir durum olmakla birlikte, karşımıza çıkan rakamlar kısmen normal kabul edilebilir. Çünkü genç yaştaki öğrenciler, bu yolla karşı cinsiyetten olanlarla daha rahat iletişim kurabileceklerini düşünebilecekleri gibi, buna bir oyun olarak da başvurabilirler. Zira genç ve çocuklar interneti daha çok bir oyun-eğlence aracı olarak görmektedirler. Ancak bu davranışın bir alışkanlık haline getirilmesi istenmeyen sonuçlar doğurabilir. Böyle bir durum, zamanla birtakım kişilik bozukluklarına zemin hazırlayabileceği veya kişinin gerçek yaşamdaki iletişim çabalarını olumsuz etkileyebileceği gibi, karşı tarafın bu durumu fark etmesi halinde istenmeyen olayların yaşanmasına da yol açabilir. Bu tür tatsızlıkların yaşanmaması için genç ve çocukların, internet etiği ve sanal sohbet adabı konusunda bilinçlendirilmeleri ve tanınmalar bile muhataplarına saygı duymaları gerektiği konusunda uyarılmalarında yarar bulunmaktadır.

Sanal sohbette sıkça başvuru alan ve olumsuz kişilik özellikleri olarak kabul edilebilecek birtakım davranışlar ile çok sık karşılaşmaktayız. Bu davranışlar, internette sohbet ederken **yalana** başvurma, **argo** ve kaba ifadeler kullanma ve internette edinilen bu

tür olumsuz alışkanlıkları gerçek hayatta da sürdürme şeklinde sıralanabilir. Kimi araştırmacıya göre (Yıldız ve Bölükbaş, 2005a: 44), Türkiye’deki chat kanallarını dünya kanallarından ayıran en belirgin özellik, küfürleşmenin çok yaygın olmasıdır.

Tablo 32’de görüldüğü üzere, internet kullanan öğrencilerin üçte birinden fazlası (%35,1), internette sohbet ederken zaman zaman yalana başvurduklarını belirtmişlerdir. Bu rakama göre, internette chat yapan öğrencilerin yaklaşık yarısı (%45,6) sanal sohbet esnasında yalana başvuruyor demektir. Chat yapan öğrenciler, yalan söyleme konusunda cinsiyete göre kıyaslandığında karşılaşılan sonuç ilgi çekicidir. Sanal sohbete katılan erkek öğrencilerin yarıya yakınının (%41,9); kız öğrencilerin ise yarısından fazlasının (%53,4) aynı davranışı sergiledikleri gözlenmektedir. Yine, internet kullanan öğrencilerin yaklaşık beşte biri gibi önemli bir kısmı (%19,6) internette iletişim kurarken kimi zaman argo/kaba ifadeler kullandıklarını belirtmişlerdir (sanal sohbete katılan erkek öğrencilerin %28,5’i; kız öğrencilerin %19,3’ü). Bu tür olumsuz alışkanlıkları gerçek hayatta da sürdürmeye devam eden internet kullanıcılarının oranı ise, %10,1’i (sanal sohbete katılan erkek öğrencilerin %23,1’i; kız öğrencilerin %15,9’u) bulmaktadır.

Bu durum, internet ve sanal sohbetin bireylerin davranış ve kişiliklerinde istenmeyen birtakım etkiler meydana getirebileceği varsayımını destekler niteliktedir. Yukarıdaki bulgulardan anlaşılabileceği gibi, sanal sohbete katılan öğrencilerin çok büyük bir bölümü chat esnasında olumsuz kişilik özellikleri sergilemekte, hatta bu alışkanlıklarını gerçek hayatta da sürdürmektedirler. Üstelik bu tür olumsuz davranışlar sergilemede kız öğrenciler de erkeklerden geri kalmamaktadırlar. Bu durum üzerinde, internetin oyun ve eğlence aracı olarak görülmeye müsait yapısının etkili olduğu düşünülebilir. Ancak, oyun amaçlı da olsa yalan söylemenin ve argo/kaba bir dil kullanmanın alışkanlık haline getirilmesi ve böyle bir alışkanlığın günlük hayatta da sürdürülmesi hiç de hoş karşılanmayacak sonuçlar doğurabilecek olumsuz bir durumdur. Bu tarz davranışların, gençlerde davranış bozukluklarına ve iletişimsizliğe yol açması kaçınılmaz olmaktadır. Böyle bir sonuçla karşılaşmamak için, gençlerin sanal sohbet ve sanal ile gerçeğin ayrımı konusunda bilinçlendirilmeleri ve olumsuz alışkanlıkların günlük hayatta sürdürülmesi durumunda aileler tarafından duruma uygun bir yaklaşımla müdahale edilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, bu tür uygunsuz davranışların alışkanlık halini alması durumunda bir uzmandan destek alınması fayda sağlayabilir.

Sanal sohbette sıkça başvurulmuş bir diğer davranış, **kısaltmalarla** yazışma ve **sembollerle** iletişim kurma çabasıdır. Bu tür bir davranış genellikle, gerçek zamanlı sohbette zamanın sınırlı olması ve muhababa en kısa zamanda cevap yetiştirme çabısından kaynaklanmaktadır. Yüz yüze olmayan iletişimde duyguların ifade edilebilmesi için sembollere de sıkça müracaat edilmektedir. Tablo 32’de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin yarıya yakını (%48,5), internette yazışırken daha çok kısaltmalar kullandıklarını; yaklaşık üçte biri de (%30,9) internette yazışırken daha çok semboller kullandıklarını belirtmişlerdir. Başka bir deyişle, sanal sohbete katılan internet kullanıcılarının yaklaşık üçte ikisi (%63,1) internetteki yazışmalarda kısaltmaları; yaklaşık yarısı (%40,1) sembolleri yoğun bir biçimde kullanmaktadır.

Bu rakamlara göre, internet kullanan öğrencilerin çok büyük bir bölümü iletişimde **sembolik dile** başvuruyor demektir. Bu sonuç beklenen bir durumu yansıtmaktadır. Çünkü eş zamanlı sohbet esnasında hızla akan diyalog sürecine ayak uydurabilmek ve zaman geçirmeden karşıdakine cevap yetiştirebilmek için söylenmek istenenin bir an önce yazılması gerekmektedir. Bu durum ise anlaşılabilir kısaltmaları zorunlu kılmaktadır. Öte taraftan o anda hissedilen duyguların tam olarak yansıtılamaması ve yüz yüze ilişkilerde beden dili ile desteklenen dışavurumlardan bu ortamda yararlanılamaması, beden dilini karşılayacak birtakım sembollere ihtiyaç doğurmaktadır. İşte bu nedenlerden dolayı sanal sohbette sıkça kullanılan ve bu uygulamaya aşina kişilerin hemfikir oldukları duygu ve anlamları karşılayan birtakım kısaltmalar ve semboller ortaya çıkmıştır. Her ne kadar günümüzde web kamera aracılığıyla görüntülü sohbet imkânı doğmuşsa da gerek bu araca sahip olamayan gerekse bunun da beden dilini yansıtmada yetersiz kaldığını düşünen kişiler için sembollerle iletişim kurma hâlâ bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bu nedenle, sanal sohbet programlarında “yüz ifadeleri” ve “göz kırpmalar” olarak adlandırılan sembollere her geçen gün yenileri eklenmekte ve bu sembollere kullanıcılar tarafından müracaat edilmeye devam edilmektedir. Böylece kısaltmalar ve sembollerden oluşan bir sembolik internet dili gelişmektedir. Bu durumun, genç ve çocukların dil gelişimlerini olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir. Çünkü beklenen düzeyde bir dil gelişimi ancak dilin zengin olanaklarının ve kelime hazinesinin eksiksiz ve yerinde kullanımı ile mümkün olabilmektedir. Oysa yeterince okumama, konuşmada tembellik gösterme ve dilde acelecilik, dil olanaklarını yeterli düzeyde kullanmayı engellemekte ve dilin giderek

yozlaşması sonucunu doğurmaktadır. İnternet ve sanal sohbet bu yozlaşmayı körüklemekte, yabancı dilden kelimelerin sıkça kullanılması yozlaşmayı daha da arttırmaktadır.

İnternet gençliğinin günlük hayatta bilgisayar ve internet deyimlerini sıkça kullandıkları gözlenmektedir. Bu gençlik, giderek daha az kitap okumakta ve kütüphaneleri daha az ziyaret etmekte, bunun yerine internette daha çok gezinmekte ve internet kafeleri uğrak yeri haline getirmektedirler. Sosyal, kültürel ve entelektüel aktivitelerden uzak duran, az okuyan, buna karşılık internette amaçsız bir şekilde saatlerce sörf yapan bu gençlerin dil bakımından ve kültürel olarak giderek daha çok yozlaşacakları düşünülmektedir.

Tablo 32’de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin önemli bir kısmı (%16), internette yazışırken kendilerine ait **özel bilgileri başkaları ile paylaşmakta** herhangi bir sakınca görmediklerini belirtmişlerdir (erkek kullanıcıların %17,8’i kızların %12,3’ü). Bu tür davranışlar genellikle, internette karşılaşılabilecek tehlikeler konusunda kullanıcıların yeterli düzeyde bilinç sahibi olmamalarından kaynaklanmaktadır. Yüz yüze olmayan iletişimde herhangi bir problem bulunmadığı yanılgısı kullanıcıları böyle bir yanlışla sürükleyebilmektedir. Oysa bu tür davranışlar telafisi imkânsız sonuçlar doğurabilir. Böyle bir hata sonucu aile büyükleri ve çocuklarının mağdur olmamaları için, küçük yaşlardaki kullanıcılar başta olmak üzere internet kullanıcılarının bilinç düzeylerinin artırılmasında ve gerekli önlemlerin alınmasında yarar bulunmaktadır.

Tablo 32’de görüldüğü gibi, internet kullanan öğrencilerin %23 gibi önemli bir bölümü sanal sohbe **katılmamaktadırlar** (erkek kullanıcıların %20,8’i kızların %27,2’si). Kullanıcılar, sanal sohbe katılmadıklarını açıkça belirterek ya da ilgili soruyu cevapsız bırakmak suretiyle bu durumu ortaya koymuşlardır. Bu durum üzerinde, sanal sohbet konusundaki olumsuz değerlendirmelerin, internet kullanımının pahalı oluşunun veya yeterince internet erişim imkânı bulamamanın etkili olduğu düşünülmektedir. Bir fikir vermesi açısından belirtmek gerekirse, sanal sohbe katılmayanların %47,5’i internet kafelerden; %29,6’sı evden erişim sağlayan öğrenciler arasında yer almaktadırlar.

6. İNTERNET KAFELERLE İLGİLİ BULGULAR

İnternet erişimi sağlanan ortamlar, hem sanal ilişkiler ile gerçek yaşantı arasında bağlantı kurmaları hem de gerçek ile sanal gerçekliğin karşılıklı etkileşiminde hangisinin daha baskın olacağını önemli ölçüde belirlemeleri açısından büyük bir önem arz etmektedir. İnternet erişimi sağlanan ortamların başında, herkese açık olan internet kafeler gelmektedir. Bu mekânlar, ücret karşılığı internet hizmeti sunan, internet bağlantısının yanı sıra daha başka hizmetlerden de faydalanma imkânı bulunan yerler olarak faaliyet göstermektedir. Çoğu öğrencinin, ödev veya sınav sonuç ilanları için, kimi vatandaşların da vatandaşlık numarası vb. öğrenmek için sıkça müracaat ettikleri internet kafeler, oyun oynama amacıyla da çok yoğun olarak ziyaret edilmektedirler. Bu ortamları, özellikle okul çağındaki gençler daha yoğun olarak kullanmaktadırlar (Bkz. Atıcı ve Dikici, 2003; Ayaz, 2001; Bakay, 2001; Çağlayan, 2001; Bölükbaş, 2003a, 2005; Gören, 2003; Gümüş, 2003; Özden ve Gülmez, 2007; Sevindik, 2003; Taşpınar ve Gümüş, 2003, 2005; Yetim ve Güler, 2002; Yıldız ve Bölükbaş, 2003a, 2005a).

Dolayısıyla internet kullanıcılarının internet kafelerle olan ilişkileri önem arz etmektedir. Bunun için kullanıcıların internet kafelerle ilgili görüş, tutum ve davranışlarının incelenmesinde fayda olacağı düşünülmüştür. Bu düşünceden hareketle, öğrencilerin internet kafelerle ilgili görüş ve tutumları da sorgulanmıştır.

6.1. İnternet Kafelerden Yararlanma Durumu

İnternet kafelerin işlevleri kadar, kullanıcılar tarafından ziyaret edilme sıklıkları da önemli görülmektedir. İnternet kullanıcılarının bu ortamları ne sıklıkta ziyaret ettikleri, buralara kimlerle geldikleri, hangi yaş aralığındaki kişilerce daha çok tercih edildikleri türünden sorulara cevap bulunması, internet kafeleri daha iyi değerlendirebilmemiz ve etkileri konusunda daha sağlıklı fikir sahibi olabilmemiz açısından önemli görülmektedir.

Araştırmalar (bkz. Bölükbaş, 2003a), internet kafelerin, çoğunlukla çocuk ve genç öğrenciler tarafından kullanıldığını ve genel olarak eğlence, arkadaşlarla bir araya gelme ve vakit geçirme amacına yönelik işlev gördüklerini göstermiştir. Araştırmalarda (Sevindik, 2003:39), Türkiye'nin, nüfus başına en çok internet kafeye sahip ülke olduğunun tespit edilmiş olması, internet kafelerin önemini daha açık şekilde ortaya koymaktadır.

Nitekim yukarıdaki bölümlerde ortaya konulduğu gibi (bkz. Tablo 16), araştırma dâhilindeki öğrencilerin %28,2'si internet ile ilk kez internet kafelerde tanışmışlardır. Evlerden internet bağlantısı sağlama oranı her geçen gün artmakla birlikte, ülkemizde internet bağlantısının kurulmasında hizmet sunan yerlerin başında hala internet kafeler gelmektedir. Söz konusu tabloda sergilenen veriler, internet kafelerin işlevselliklerini gösterdiği gibi aynı zamanda bu mekânların erkeklere hitap eden yerler olduğunu da ortaya koymuş oluyor. Çünkü internet ile ilk defa internet kafede tanışan öğrencilerin küçük bir bölümünün (%16,5) kız, oldukça büyük bir bölümünün (%83,5) ise erkek öğrencilerden oluştuğu gözlenmektedir. Bu bulgular, internet ile karşılaşmada internet kafelerin kızlara göre erkekler için daha çok avantaj sağlamakta olduğunu göstermektedir.

İnternet kafeler, internet olgusu ile tanışma fırsatı sunmanın yanında bu hizmetten faydalanma konusunda da oldukça ön planda yer almaktadırlar. Yine yukarıdaki bölümlerde Tablo 18'de görüldüğü gibi, araştırmaya dâhil olan öğrencilerin internet erişimi sağladıkları yerlerin başında %41,2 ile internet kafeler gelmektedir. İkinci sırada ise, %32,1 ile kullanıcıların evleri yer almaktadır. Görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki öğrencilerin yarısına yakını internet erişimi sağlamak için internet kafelerden faydalanmaktadırlar. Bu oldukça normal ve baştan beri savunulmakta olan görüşlere de oldukça uygun bir durumdur. Çünkü ülkemizde özellikle genç nüfus ve internet erişim imkânı bulamayanlar için internet kafeler, bulunmaz bir fırsat sunan ortamlardır. Söz konusu tabloda kız öğrencilerle erkekler arasındaki uçurum da çok açık bir şekilde görülebilmektedir. Bu tabloya göre, internet erişimini internet kafeden sağlayanların dörtte üçünden fazlası (%78,6) erkeklerden oluşurken; dörtte birinden az bir kısmı (%21,4) kızlardan oluşmaktadır.

İnternet kafelerle ilgili çeşitli araştırmalarda benzer bulgular sergilenmiştir. Hatta söz konusu kimi araştırmalarda cinsiyetler arasındaki uçurumun buradakinden daha büyük olduğu bile gözlenmektedir. Örneğin, 2002'de Diyarbakır'da yapılan bir araştırmaya göre (Bölükbaş, 2005), internet kafe kullanıcılarının %94,7'si erkek, %5,3'ü kadındır. Atıcı (2003:144)'nın araştırmasına göre de, internet kafelere giden bireylerin büyük bir çoğunluğu erkek (%88,2) ve öğrenci (%81,3) olan kullanıcılardan oluşmaktadır.

Bu verilerden açıkça anlaşılacağı gibi, gerek internet ile tanışmada gerekse bu teknolojiiden faydalanmada internet kafeler çok büyük bir hizmet görmektedirler. Yine

değişik araştırmalarla da ortaya konulduğu gibi, internet kafeler daha çok genç ve erkek kullanıcılar tarafından tercih edilen yerler olarak hizmet görmektedirler. Bayhan (2002:93)'ın araştırmasına göre de, internet kafeye erkek öğrencilerin %14'ü, kız öğrencilerinse %5'i sürekli gitmekte; erkeklerin %22'si, kızların %46'sı internet kafeye hiçbir zaman gitmemektedir.

6.2. İnternet Kafelerde Karşılaşılan Problemler

Hem internet kavramının çağıştırdığı olumsuzluklar, hem de internet kafelerle ilgili problemler halkın bu mekânlara kuşku ile yaklaşımlarına yol açmaktadır. Ticari amaçlarla kurulan internet kafelerde, kavga, çetecilik, zararlı madde kullanımı ve satışı, pornografik öge bulundurulması, uygunsuz davranışlarla karşılaşılması, teknik donanımın yetersizliği, sağlık koşullarının eksikliği, hizmet kalitesinin düşüklüğü, oyun unsuruna fazlaca yer verilmesi, yaş sınırlamasına uyulmaması gibi problemlerle karşılaşılması, bu tür mekânların suç, sosyal sapma ve izolasyon risklerini arttırabileceği yönünde kaygılar uyandırmaktadır (bkz. Bölükbaş, 2003a; Gümüş, 2003; Sevindik, 2003; Yıldız ve Bölükbaş, 2005a).

Öğrencilerin, internet kafelere devam ederken hangi tür problemlerle karşılaştıklarını öğrenmenin faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle, bu araştırma çerçevesinde öğrencilere, “*internet kafelerde bugüne kadar aşağıdaki olay veya durumlardan hangileri ile karşılaştınız?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Kavga, çetecilik, zararlı madde kullanımı ve satışı, pornografik malzeme ve ahlakdışı davranışlar gibi cevap seçeneklerinin sıralandığı bu soruya verilen cevaplar Tablo 33'te görüldüğü gibidir.

Tablo 33: İnternet Kafelerde Karşılaşılan Olumsuzlukların Cinsiyete Göre Dağılımı

İnternet Kafelerde Karşılaşılan Olumsuzluklar	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Pornografik unsurlar	132	52.1	26	16.7	158	38.7
Çirkin/ahlak dışı davranışlar	80	31.6	27	17.4	107	26.2
Kavga	76	30.0	17	10.9	93	22.7
Zararlı madde kullanımı/satışı	63	24.9	22	14.1	85	20.8
Çetecilik	39	15.4	12	7.7	51	12.5
Hiçbiri	73	28.8	101	65.1	174	42.6

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

İnternet kullanan öğrencilerin, devam ettikleri internet kafelerde çeşitli olumsuzluklarla karşılaşmaları söz konusu olabilmektedir. Tablo 33'te görüldüğü gibi, internet kafelere devam eden veya buralara uğrayan gençler bu ortamlarda çeşitli olumsuzluklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin internet kafelerde karşılaştıkları olumsuzlukların başında pornografik unsurlar gelmektedir (%38,7). İkinci sırada çirkin davranışlar (%26,2) yer alırken; üçüncü sırada kavga gelmektedir (%22,7). Bunları, zararlı madde bulundurulması (%20,8) ve çetecilik (%12,5) gibi olumsuzluklar takip etmektedir.

Görüldüğü gibi, internet kafelere devam eden gençler, yaş ve gelişim düzeylerine uygun olmayan çeşitli unsurlarla çok yoğun bir şekilde karşılaşmaktadırlar. İnternet kullanan öğrencilerin yaklaşık beşte ikisi (%38,7) internet kafelerde pornografik unsurlarla, dörtte birinden fazlası (%26,2) çirkin ve ahlak dışı davranışlarla, önemli bir kısmı da kavga, çetecilik ve zararlı madde kullanımı ya da satışı ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Böylece internet kafe ortamlarının gençlerin beden ve ruh sağlıklarını tehdit edebilecek pek çok unsur barındırdığı bir kez daha ortaya çıkmış olmaktadır. Bu konuda yapılan değişik araştırmalarda benzer sonuçlarla karşılaşılmıştır. Gümüş (2003:141), kullanıcıların internet kafelerde en çok kavga olayları (%30,6), kötü alışkanlıklar (%12,7), çetecilik olayları (%8,7) ve kumar oynatılması (%6,7) gibi asayiş olayları ile karşılaştıkları belirtmiştir.

Bu durum internet kafelerin, gençler üzerinde olumsuz etkilerde bulunan, suç ve sosyal sapmayı tetikleyen mekânlar olarak işlev görebileceği kaygısını artırmaktadır. Çünkü söz konusu olumsuzluklarla karşılaşılması genç ve çocukların psikolojilerini ve kişiliklerini olumsuz etkileyebilir. Zira tabloda yer alan olumsuzluklar, gelişmekte olan gençlerin kişiliklerini derinden etkileme potansiyeline fazlasıyla sahip bulunmaktadır. Bu tür durumlarla karşılaşan bireylerin zamanla bu tür olumsuzlukları benimseme ve sosyal sapma eğilimi gösterme riski bulunmaktadır. Söz konusu olumsuz davranışları benimseyip sapma göstermese bile bu tür davranışların sergilendiği mekânlarda genç ve çocukları bekleyen tehlikeler eksik olmamaktadır. Bu tür sağlıksız ortamlarda gençlerin sağlıkları risk altında olduğu gibi, her an başlarına her türlü kötülüğün gelmesi riski de uzak bir ihtimal değildir. Bu tür risklerle karşılaşılmaması için, öncelikle söz konusu ortamların yasalara ve sağlık koşullara uygunluk açısından sıkı bir şekilde denetlenmeleri gerekmektedir. Diğer taraftan, eğitim kurumları vb. kurumların bünyesinde genç ve

çocukların faydalanabilecekleri sağlıklı ortamlar sunan internet bağlantı noktaları oluşturulabilir. Yeni kuşakların, internet erişimi sağladıkları ortamlarda karşılaşmaları muhtemel olumsuzluklar ve bu olumsuzluklardan korunma yolları konusunda bilinçlendirilmeleri de büyük fayda sağlayabilir.

İnternet kafelerde bugüne kadar yukarıdaki problemlerden **hiçbiri** ile karşılaşmadıklarını belirten ve bu soruyu cevapsız bırakanların toplam oranı %42,6. Bu soruyu cevapsız bırakan öğrencilerin, bu tür problemler yaşamadıklarını ifade etmeye çalıştıkları kabul edilerek onlar da aynı gruba dâhil edilmiştir. Diğer bölümlerde görüldüğü gibi, internette ya da internet kafelerden yararlanmayan öğrenciler de bulunmaktadır ve bu rakamda söz konusu öğrencilerin payının yüksek olduğu düşünülmektedir. Çünkü bazı öğrencilerin, internet kullanmasalar bile çeşitli sebeplerden dolayı internet kafelere zaman zaman uğramalarının mümkün olacağı ortadadır. Bunun için, internet ile ilgili değerlendirmelerin pek çoğunda internet kullanmayan öğrenciler dışarıda tutulduğu halde internet kafeler ile ilgili değerlendirmelerde söz konusu öğrenciler de dağılıma dâhil edilmişlerdir. Dolayısıyla bu rakamlar normal bir oran olarak kabul edilebilir.

Burada en dikkat çekici durumlardan biri, cinsiyetler arasındaki farklılaşmadır. Erkeklerin %28,8'i internet kafelerde herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmadıklarını ifade ederken; kız öğrencilerin %65,1'i aynı cevabı vermişlerdir. Bu durum, kadınların erkeklere göre internet kafelere daha az uğramalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

6.3. İnternet Kafelerde Aranılan Özellikler

İnternet kafelerin ziyaret edilmelerindeki tercihin neye göre belirlendiği merak konusu olmaktadır. Yaşları ve statüleri farklı olan kişilerin gidecekleri internet kafe tercihlerinin de farklı olması beklenmektedir. Bilinçli kullanıcıların daha çok teknik donanım, sağlıklı ortam ve sunulan hizmet kalitesine göre tercihlerini belirlemeleri beklenirken; genç ve çocukların daha çok, oyun oynatılması, arkadaşları ile buluşma yeri olması, yaş sınırlaması olmaması ve gözden uzak olma gibi özelliklere göre tercihte bulunacakları düşünülmektedir (bkz. Bölükbaş, 2003a; Gümüş, 2003; Sevindik, 2003; Yıldız ve Bölükbaş, 2005a).

Öğrencilerin internet kafelere yaklaşımlarının ve bu ortamlardan nasıl etkilenebileceklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için onların internet kafe tercihini belirleyen unsurların bilinmesi önem kazanmaktadır. Bu düşünceden hareketle, araştırmaya katılan öğrencilere, “*gideceğiniz internet kafe'yi seçerken nelere dikkat edersiniz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin konudaki cevapları Tablo 34’te görüldüğü gibidir.

Tablo 34: Öğrencilerin İnternet Kafe Tercihini Belirleyen Faktörlerin Yaşa Göre Dağılımı

İnternet Kafede Aranan Özellikler	YAŞ								Toplam	
	≤15		16		17		18+			
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Teknik donanım	28	43.0	52	42.2	74	47.1	30	47.6	184	45.0
Temizlik-hijyen	22	33.8	40	32.5	69	43.9	29	46.0	160	39.2
Hizmet kalitesi	23	35.3	37	30.0	63	40.1	28	44.4	151	37.0
Arkadaş ortamı	14	21.5	31	25.2	56	35.6	23	36.5	124	30.3
Gözden uzaklık	6	9.2	17	12.8	37	23.5	17	26.9	77	18.8
Bulunan oyunlar	7	10.7	18	14.6	27	17.1	8	12.6	60	14.7
Yaş sınırı	9	13.8	14	11.3	17	10.8	2	3.1	42	10.2
Diğer	1	1.5	4	3.2	1	0.6	1	1.5	7	1.7
Cevapsız	17	26.1	24	19.5	26	16.5	10	15.8	77	18.8

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 34’te görüldüğü gibi, öğrencilerin gidecekleri internet kafelerde aradıkları özelliklerin başında teknik donanım gelmektedir (%45). İkinci sırada temizlik ve hijyen (%39,2) gelirken, üçüncü sırada hizmet ve servis kalitesi yer almaktadır (%37). Bunları, arkadaşların gittiği yer olması (%30,3), gözden uzak olması (%18,8), bulundurulmuş oyunlar (%14,7) ve yaş sınırlamasının olmaması (%10,2) seçenekleri takip etmektedir.

İnternet kafe tercihinde, kafenin sahip olduğu teknik donanım, sağlıklı ortam ve hizmet kalitesi çok önemlidir. Görüldüğü gibi, öğrencilerin yaklaşık yarısı gidecekleri kafenin sahip olduğu teknik donanıma; yaklaşık beşte ikisi temizlik ve hijyen şartlarına; üçte birinden fazlası ise sunulan hizmet ve servis kalitesine dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. İnternet kafe tercihinde çok önemli olan bu öğelerin, bu kadar yüksek oranda dikkate alınması olumlu bir durum olarak kabul edilebilir. Gençlerin aradıkları bu özelliklere sahip internet kafeleri bulup bulamadıkları ve bu şartları sağlayan kafeleri her zaman ötekilere tercih etme şanslarının olup olmayacağı belirsizdir. Burada yaş faktörünün çok fazla belirleyici olmasa da etkili olduğu görülmektedir. Özellikle 17 ve daha büyük yaşlarda olan öğrencilerin bu konuda daha yüksek bir oran sergiledikleri görülmektedir.

Özellikle genç ve çocuk kullanıcılar tarafından, internet kafede bulundurulmuş oyunlar, kafenin gözden uzak olması, arkadaşlarının gittiği yer olması ve yaş sınırlamasının olmaması gibi faktörler de çokça dikkate alınmaktadır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%30,3) gidecekleri internet kafeyi belirlerken söz konusu kafenin, arkadaşlarının gittiği yer olmasına; yaklaşık beşte biri (%18,8) kafenin gözden uzak olmasına; %14,7'si kafede bulundurulmuş oyunlara, %10,2'lik bir bölümü de gidecekleri internet kafede yaş sınırlaması olmamasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.

Yaş ilerledikçe ilk üç seçeneğin tercih oranında bir artış olduğu; yaş sınırlaması olmamasını isteme konusunda ise yaş düştükçe oranın yükseldiği gözlenmektedir. Bu durum, normal bir sonuç olarak kabul edilebilir. Çünkü internet kafeler pek çok işlevinin yanı sıra arkadaşlarla buluşma mekânı ve oyun salonları olarak da işlev görmektedirler. Bununla birlikte, özellikle yaşları küçük olduğundan internet kafeye veya oyun salonlarına gittiklerini gizleme gereği duyan çocuklar tarafından, gittikleri kafenin gözden uzak olmasına ve yaş sınırlaması yapılmamasına da dikkat edilmektedir.

İnternet kafe tercihini belirlerken yukarıdaki faktörlerin dışında başka şeylere dikkat ettiklerini belirterek “diğer” seçeneğini işaretleyen yedi kişi ise, gidecekleri internet kafenin güvenilir olması, sessiz olması, düzenli olması, ucuz olması ve bay-bayan bölümlerinin ayrı olması (bir kız öğrenci) gibi özelliklere dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir. Yetim ve Güler (2002:359), evlerinde internet bağlantısı olduğu halde internet kafeleri tercih edenlerin bu davranışları üzerinde, aile ortamındaki sınırlamalardan kaçış, oyunlara katılma, arkadaşlar ile ortak mekân paylaşma isteği gibi nedenlerin etkisini tespit ettiklerini belirtmişlerdir.

Bu konuya ilişkin soruyu cevapsız bırakanların oranı ise %18,8'dir. Bunların da (77 kişi) büyük çoğunluğu, interneti ya hiç kullanmayan ya da evden kullanan öğrencilerden oluşmaktadır (%44,1'i interneti hiç kullanmayan; %42,8'i evden erişim sağlayan kişiler). İnternet kullanmayan veya evinde bu imkânı bulabilen kişinin internet kafe konusunda bir tercih belirtmemesi çok doğaldır. Burada dikkat çeken ise internet kullanmadığını ifade ettiği halde internet kafe konusunda tercih belirtenlerin bulunmasıdır. Bu durumun nedeninin, ödev vb. amaçlarla internette bilgi arama veya bilgisayar oyunları olduğu düşünülmektedir. Çünkü kişinin kendisi internet kullanmasa bile, başkalarının yardımı ile internette bilgi arayabilmekte ya da internet kafe adıyla işletilip oyun oynatılan yerlere bilgisayar oyunları oynamak ya da arkadaşlarla birlikte olabilmek için uğrayabilmektedir.

6.4. Ailelerin İnternet Kafelere Yaklaşımlarına Dair Görüşler

Suç ve sosyal sapmaya yol açabilecek mekânlar olarak algılanmaya müsait olan internet kafeler, buralara devam edecek genç ve çocukların ailelerini endişeye sevk etmektedir. Bu nedenle aileler, çocuklarını mümkün olduğu kadar bu tür ortamlardan uzak tutmaya çalışmaktadırlar. Hatta pek çok aile, yüksek faturalar ödeme pahasına, çocuklarının internet erişimi ihtiyacını daha sağlıklı ortamlarda karşılayabilmesi için evden internet bağlantısı sağlamaktadır. Ancak bu yol henüz çoğu aile için mümkün görünmemektedir. Böyle olunca da gençlerin internet kullanımı ve çok çeşitli olumsuzluklarla karşılaşmaları muhtemel internet kafelere devamları aileleri için sorun olmaya devam etmektedir. Bu sebeple, çocuklarının bu ortamlara devam etmeleri karşısında ailelerin sergiledikleri tutum ve davranışlar önem kazanmaktadır.

Bu düşünceden hareketle araştırmada, “*eğer internet kafelere gidiyorsanız aileniz bunu nasıl karşılıyor?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Ailelerinin internet kafelere yaklaşımlarına dair öğrenci görüşleri Tablo 35’te görüldüğü gibidir.

Tablo 35: Ailelerin İnternet Kafelere Yönelik Tutumlarının Baba Mesleğine Göre Dağılımı

Aile Tutumları	Baba Mesleği (Sayı / %)												
	İşçi	Memur	Eğit.	Dr.	Serb.	Esnaf	Emekl.	Çiftçi	Güvnl.	Teknik	İşsiz	Diğer	Topl.
Denetim/Kontrol	5 29.4	16 32.0	23 37.1	5 10.6	1 11.1	11 21.2	17 30.4	12 38.7	2 12.5	1 10.0	7 25.9	5 16.1	105 25.7
Habersizlik	1 5.9	8 16.0	10 16.1	6 12.8	1 11.1	6 11.5	9 16.1	3 8.7	4 25.0	2 20.0	1 3.7	6 19.3	57 14.0
İlgisizlik	0 0.0	4 8.0	1 1.6	5 10.6	0 0.0	4 7.7	3 5.4	6 19.4	1 6.3	3 30.0	3 11.1	4 12.9	34 8.3
Yasaklama	1 5.9	1 2.0	2 3.2	6 12.8	1 11.1	3 5.8	3 5.4	1 3.2	1 6.3	0 0.0	1 3.7	1 3.2	21 5.1
Gizli denetim	0 0.0	2 4.0	2 3.2	1 2.1	2 22.2	2 3.8	1 1.8	2 11.8	0 0.0	0 0.0	4 14.8	1 3.2	17 4.2
Öğrenci gitmiyor	10 58.8	19 38.0	24 38.7	24 51.1	4 44.4	26 50.0	23 41.1	7 22.6	8 50.0	4 40.0	11 40.7	14 45.1	174 42.6
Toplam	17 100	50 100	62 100	47 100	9 100	52 100	56 100	31 100	16 100	10 100	27 100	31 100	408 100

Tablo’da görülen, çocuklarının internet kafelere devamı konusunda ailelerinin tutumları oldukça dikkat çekicidir. Ailelerin büyük bölümü çocuklarını internet kafelere kontrollü göndermekte ancak gençlerin önemli bir kısmı, internet kafelere ailelerinin haberi olmadan gitmektedirler. Öğrencilerin %25,7’si, ailelerinin kendilerini internet kafelere kontrollü olarak gönderdiklerini ifade ederken; %14’ü internet kafelere gidişlerinden

ailelerinin haberinin olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin bir kısmı (%4,2) internet kafelere gidişlerinin aileleri tarafından gizlice kontrol edildiği kanaatinde iken; bir kısmı da (%8,3) ailelerinin bu konuyla ilgilenmediği görüşündedir. Öğrencilerin %5,1'i ailelerinin kafelere gidiş için izin vermediklerini belirtmiştir. Gençlerin %42,6'sı internet kafelere gitmiyor.

İnternet kafeler konusunda ortalıkta fazlaca olumsuz söylenti dolaştığından, ailelerin buralara yeterince güvenmemeleri ve çocuklarının söz konusu yerlere devamları konusuna tereddütle yaklaşmaları beklenmektedir. Görüldüğü gibi, öğrencilerin dörtte birinden fazlası (%25,7) ailelerinin kendilerini internet kafelere kontrollü olarak gönderdiklerini; bir bölümü (%4,2) ailelerinin bu konuda kendilerini gizlice denetlediklerini; bir kısmı ise (%5,1) internet kafelere gidişlerine aileleri tarafından izin verilmediğini belirtmişlerdir. Söz konusu tutumlarla ilgili olarak öğrencilerin baba mesleklerine bakıldığında ilginç bulunabilecek bulgular elde edilmektedir. Çocuklarını internet kafelere denetimli olarak göndermede çiftçi (%38,7), eğitimci (%37,1) ve memurlar (%32) daha çok öne çıkarken; en düşük denetim oranı teknik eleman, doktor ve serbest meslek sahiplerinde gözlenmektedir. Gizli denetim kaygısı daha çok işsiz çocuklarında gözlenirken; yasakçı tutumun daha çok doktor, esnaf ve emekli ailelerince sergilendiği tespit edilmiştir.

Bu durum, beklenen bir sonuç olarak kabul edilebilir. Çünkü internet kafelerin halk nezdindeki imajları hiç de parlak değildir. Buraların eğitime katkılarında çok gençlere zararlı etkilerinin olacağı konusunda yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Durum bu olunca, çocuklarının internet kafelere devamı konusunda ailelerin denetleyici bir tavır takınmaları oldukça normal olmaktadır. Çocuk ve gençlerin kontrolsüz biçimde internet kafelere girip çıkmalarının olumsuzluğu ortadadır. Ancak, gizlice denetlendikleri yönünde bir kaygı ya da aileleri tarafından yasakçı bir tutum sergilenmesi de onları olumsuz etkileyebilir ve aile içi güven duygusunu sarsıntıya maruz bırakabilir.

Genç ve çocukların internet kullanımlarının ailelerince denetlenmesi sadece toplumumuza has bir durum değildir. Amerika'da yapılan bir çalışma (Wang vd. 2005:1249), ebeveynlerin çoğunluğunun çocuklarının internet kullanımını denetlediklerini (%61) ortaya koymaktadır. Araştırma, babaların, genç ebeveynlerin, çocuklarıyla internet kullanan ebeveynlerin ve küçük yaşta çocuklara sahip ebeveynlerin, daha yüksek düzeyde bir kontrol gerçekleştirdiklerine de işaret etmektedir.

Bireylerin internet kafelere gidişlerinin, ailelerince denetlenmesi veya yasaklanması mümkün olabileceği gibi, ailelerin bu duruma duyarsız kalması veya bu işin aileden gizlice gerçekleştirilmesi de söz konusu olabilmektedir. Tablo 35'te görüldüğü gibi, öğrencilerin %14'ü internet kafelere gidişlerinden ailelerinin haberinin olmadığını; %8,3'ü de ailelerinin bu konu ile ilgilenmediğini belirtmişlerdir. Çocuklarının internet kafelere gidişinden habersiz ailelerin başında babaları ölmüş ailelerle güvenlikçi ve teknikçi aileler gelirken; en ilgisiz olanların, teknik işlerde çalışan ve çiftçilik yapanların aileleri olduğu gözlenmiştir. Başka bir araştırmada (Akınoğlu, 2002:202), öğrencilerin %22,6'sı internet kullanmalarının ailelerini olumsuz etkilediğini, %1,9'u, ailelerinin bu durumla ilgilenmediğini belirtmiştir. Gümüş (2003:224)ün araştırmasına göre, internet kafe müşterisi öğrenciler internet kafeye gelişlerinden ailelerini haberdar ettikleri; okul idarecileri ise öğrencilerin internet kafeye gelişlerinden ailelerini haberdar etmedikleri yönünde görüş belirtmişlerdir.

Bu durum, aile-öğrenci arasındaki iletişimsizliği göstermesi açısından dikkate değer bulunmaktadır. Çünkü bireylerin günlük hayatta yaptıklarından ailelerinin haberdar olmaması veya aile büyüklerinin bu konuda bilerek duyarsız kalması aile büyükleri ile çocuklar arasında bir iletişimsizlik olduğunu açığa vurmaktadır. Burada, ailenin çocuğuna güvendiği ve bu nedenle yaptıklarından haberdar olma gereği duymadığı ya da ilgisiz kaldığı şeklinde bir gerekçe akla gelebilse de, bu durumun bir problem göstergesi olduğu fikri daha akla yatkın görünmektedir. Zira pek çok açıdan problemlili bulunan internet kullanımı ve internet kafelere devam konusunda ailelerin çocuklarına duyarsız davranmaları veya çocukların bu konudaki eylemlerini ailelerinden gizleme gereği duymaları istenen bir duruma işaret etmemektedir. Yani, gençlerin internet kafelere devamları, aileleri ile aralarındaki ilişkilerde çeşitli problemler yaşanmasına yol açabilecek bir görünüm arz etmektedir.

Tablo 35'te görüldüğü gibi, öğrencilerin neredeyse yarısı (%42,6) internet kafelere gitmediklerini belirtmişlerdir. İnternet kullanmadığı ya da ev, okul gibi ortamlarda erişim imkânı buldukları için kafelere gitme gereği duymayanlar olduğu gibi, buralara arkadaşlarla buluşmak ya da oyun oynamak amacıyla devam edenler de bulunmaktadır. İnternet kafeye gitmeyenler en çok işçi (%58,8), doktor (%51,1), esnaf (%50) ve güvenlikçi (asker-polis) (%50) çocuğu. Bu durumun, bu tür meslek sahiplerinin evlerinde internet bağlantısı bulunmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

7. İNTERNET GENÇLİĞİNİN PSİKOLOJİK VE SOSYAL EVRENİ

Bu çalışmada ele alınan gençlerin internet konusundaki alışkanlık, tutum ve davranışları kadar, sahip oldukları sosyo-psikolojik yapıları da önemli görülmektedir. Yani çeşitli sosyal konu veya olgulara yaklaşımlarının nasıl olduğu ve nasıl bir ruh hali içinde bulundukları dikkate değer bulunmaktadır. Bu itibarla, çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamındaki gençlerin çeşitli sosyal ve psikolojik özellikleri üzerinde durulmaktadır.

7.1. İnternet Gençliğinin Psikolojisi

İnternet kullanımında diğer faktörler kadar gençlerin psikolojik özellikleri ve psiko-sosyal yaşantıları da etkili olmaktadır. İnternet kullanımını etkilemenin yanı sıra, bireylerin psikolojilerinin internet kullanımından, sanal âlemden ve internet içeriklerinden etkilenmesi de söz konusu olmaktadır (bkz. Artır, 2006; Bayhan, 1997; Robbins, 1999), (gençlik psikolojisi için bkz. Köknel, 1997; Sayar 2003; Tarhan, 2001; Yavuzer, 1998).

Bu araştırmanın kapsamında yer alan gençlerin psikolojik özelliklerinin tespiti önemli görülmüş ve bu amaçla araştırmada gençlerin bu yönlerini anlamaya yönelik bazı sorulara ve cevap seçeneklerine yer verilmiştir. Söz konusu sorulara gençlerin verdikleri cevaplardan derlenen veriler, onların içinde bulundukları ruh hallerini belirli oranda tahlil etmeye olanak sağlayabilecek nitelikte görünmektedir. Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin bazı psikolojik özelliklerine dair veriler Tablo 36’da görüldüğü gibidir.

Tablo 36: Öğrencilerin Bazı Psikolojik Özellikleri

Psikolojik Özellikler	Sayı	Yüzde
Yalan söyleme	125	30.6
Şiddeti hoş görme	80	19.6
İntihar eğilimi	74	18.1
Sorumsuzluk	68	16.6

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 36’da, olumsuz olarak değerlendirilebilecek birtakım psikolojik özellikler gözlenebilmektedir. Olumsuz ruh halini ele veren özelliklerden en fazla sergilenen yalan söyleme olmuştur (%30,6). Bunu sırasıyla, şiddeti hoş görme (%19,6), intihar etme eğilimi (%18,1) ve okulu savsaklama eğilimi (%16,6) takip etmektedir.

Bu çalışmada, psikolojik boyuta çok fazla dokunmama yaklaşımı benimsenmekle birlikte, gençlik psikolojinin tamamen dışlanması da düşünülemezdi. Bunun için, hiç olmazsa konuyla yakından ilgili birkaç psikolojik tahlil yapılabilir düşüncesinden hareketle bir kısım olumsuz özelliğe rastlanıp rastlanmayacağı araştırılmıştır. Elde edilen veriler internet kullanımı açısından değerlendirildiğinde, kullanıcılarla ile ötekiler arasında çok anlamlı bir fark bulunmadığı anlaşılmış, bundan dolayı söz konusu verilerin yorumlama ve değerlendirmesinde örneklemin tamamı esas alınmıştır.

Bireyin olumsuz kişilik özelliklerine sahip olabileceğinin en önemli göstergelerinden biri **yalan** söylemesi ve dürüst davranmamasıdır. Dolayısıyla, kişilik değerlendirmesinde ya da psikolojik tahlilde öncelikli olarak bu özelliğin tespiti önemli görülmektedir. Görüldüğü gibi, araştırma dâhilindeki öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%30,6) yalan söyleme eğilimi içindedir. Bu tespit, sanal sohbete dair verilerden çıkarılmış olup, sanal sohbete katılmayanların bu konudaki tutumları sorgulanmamıştır. Dolayısıyla bu rakam, chat yapan öğrenciler arasından alınmıştır. Yine yukarıdaki bölümlerde (bkz. Tablo 32) ele alındığı gibi, internet kullanıcısı olan öğrencilerin bir bölümü de sanal sohbet esnasında cinsiyetlerini farklı gösterme vb. davranışlar sergileyerek dürüst davranmadıklarını ortaya koymuşlardır.

Öğrencilerin sahip olabilecekleri bir diğer olumsuz özellik **şiddet**i hoş görmedir. Yabancı dillerde şiddet (violence), bir kişiye güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak tanımlanıyor. Sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanmakta olan şiddet günümüzde daha çok, karşıt tutumda ve görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, sert davranma, sertlik biçiminde; şiddet olayları ise, insanları sindirmek, korkutmak için gerçekleştirilen olay ya da girişimler olarak tanımlanmaktadır (Ünsal, 1996:29).

Bireylerin şiddete yönelmelerinde etkili olduğu kabul edilen çeşitli bireysel ve toplumsal etkenlerden söz edilmektedir (bkz. Balcıoğlu, 2001). Günümüzde gerek bilim çevrelerinde gerekse medyada sıkça vurgulandığı gibi, internet şiddeti de içermekte ve oyunlardaki şiddetin yanı sıra sohbet ortamında da sıkça sözlü saldırılar yaşanmaktadır. Hal böyle olunca, televizyon dizilerinde canlandırılan şiddet görüntülerinin gençlerin davranışlarına yansımaları gibi, bilgisayar oyunlarında ve internet ortamlarında ortaya konan

şiddet olaylarının ve terörist içeriklerin de benzer bir sonuç doğurması ve internet kullanıcılarının şiddeti özümsemelerine ya da şiddet olgusuna karşı duyarsızlaşmalarına yol açması beklenebilir.

Böyle bir durumun var olup olmadığını tespit etmek için anket soruları arasında, *“bazı problemleri çözmek için son çare olarak şiddete başvurulabilir”* şeklinde bir seçeneğe yer verilmiştir. Bu seçeneğin işaretlenme oranına göre, araştırmaya dâhil olan öğrencilerin önemli bir bölümü şiddet eğilimi içindedir. Tablo 36’da görüldüğü gibi, öğrencilerin yaklaşık beşte biri (%19,6) problem çözümünde şiddetin gerekli olabileceğine inanıyor. Bayhan (2002:160)’ın araştırmasına göre de benzer şekilde, katılımcıların %16’sı bir düşüncüyü başkasına kabul ettirmek için şiddete başvurulabileceği görüşündedir.

İnsan psikolojisinde riskli kabul edilebilecek bir diğer özellik **intihar** eğilimidir. Böyle bir durumun var olup olmadığını tespit etmek için anket soruları arasında, *“intihar etmeyi düşündüğüm oluyor”* şeklinde bir seçeneğe yer verilmiştir. Bu seçeneğin işaretlenme oranına göre, araştırmaya dâhil olan öğrencilerin önemli bir bölümü intihar eğilimi göstermektedir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, öğrencilerin yaklaşık beşte biri (%18,1) zaman zaman intihar etmeyi düşündüğünü ifade ederek böyle bir eğilime sahip bulunduğunu ortaya koymuş bulunmaktadır. Bayhan (2002:143)’ın araştırmasına göre de benzer şekilde, katılımcıların %3’ü sürekli, %18’i bazen intihar etmeyi düşünmektedirler.

Bireylerin iyi bir ruh haline sahip olmadıklarını ele veren önemli göstergelerden biri de **sorumluluklarından kaçmalarıdır**. Bu durum, öğrencilerde daha çok ödevlerini yapmaktan kaçma ya da okulu asma (derse girmeyip başka yerlerde başka şeylerle uğraşarak zaman geçirme) şeklinde açığa çıkmaktadır. Böyle bir durumun bulunup bulunmadığını ve aynı zamanda internet kafelerin derslere etkisini tespit etmek amacıyla anket soruları arasında, *“okul saatleri içinde internet kafelere gittiğim oluyor”* şeklinde bir seçeneğe yer verilmiştir. Buradan elde edilen veriler, öğrenciler arasında böyle bir davranış sergileyenler bulunduğunu ortaya koymaktadır. Görüldüğü gibi, araştırma dâhilindeki öğrencilerin önemli bir bölümü (%16,6) kimi zaman okul saatleri içinde derse girmeyip internet kafelere gittiklerini ifade etmişlerdir.

Bu verilerden de anlaşılabileceği gibi, okul çağı gençlerden seçilen kitlede birtakım olumsuz ruh hallerine rastlanmaktadır. İnternetin etkisiyle ilişkili bu durum, sanal ortamın gençlerin psikolojik dünyalarını tehdit edici bir etken olabildiğini kanıtlar niteliktedir. Bu

durum, aynı zamanda gençlerin kişiliklerinin ve eğitim hayatlarının kısmen de olsa risk altında olduğunu ortaya koyar niteliktedir.

7.2. İnternet Gençliğinin İletişim Dili

Güvenç (1996:45)'in deyimiyle dil, kültürün hazinesi, bilinci, ruhudur. Homo simbolikus olan insan, simgeleştirme gücünü dille kazanmış ve geliştirmiştir. Bu anlamda dil, kültürün en somut ve en işlevsel simgesi, simgeler bütünüdür. Dil ile kültür, birbirinden ayrılmaz, bölünmez bütünleyicilerdir. Kültürdeki her türlü gelişme dile yansıdığı gibi, dildeki çoğu öğeler kültürel bir anlam taşıyor.

İnsan yaşamının temel yetilerinden biri dili kullanabilme ve konuşabilmedir. Dili kullanabilmek doğuştan getirdiğimiz bir yetenektir. Dil insanların düşünce, duygu, istek, deneyim vb. yaşantılarını birbirlerine aktarabilmelerini sağlar. Genellikle çocuklar konuşmayı kendi aile ortamında, aile bireylerinin çevrelediği sosyal yaşam içinde belli süreçlerden geçerek öğrenmektedir. Yetersiz dil gelişim düzeyi çocuğun sosyal etkileşimini olumsuz etkilediği gibi, okul başarısını, zihinsel ve duygusal gelişimini de etkilemektedir. Dil; bireyin algılaması, düşünmesi, kendini ve diğerlerini tanıması için temeldir ve toplumun varlığı için zorunludur (Çakır, 2007).

İnternet gençliğinin pek çok davranışı gibi, dil alışkanlıkları da internet kullanımından etkilenmektedir. Gerek yabancı kökenli kelimelerin giderek daha fazla kullanımı, gerek argo ve kaba ifadelerle rahatlıkla başvurulabilmesi, gerekse birkaç kelime, kısaltma ve simgeden ibaret kısır bir dil kullanılması çoğu internet kullanıcısının (özellikle chat meraklılarının) dillerini giderek daha çok yozlaştırmaktadır (bkz. Liska ve Grune, 1999; Yavaş, 2003; Yönten, 2005).

İnternet kullanıcılarının önemli bir bölümü sanal sohbet esnasında argo ve kaba ifadeler kullanmakta, yalana başvurmakta ve yazışmalarda genellikle kısaltma ve semboller kullanmaktadır (bkz. Tablo 32). Daha açık bir ifadeyle, internet kullanan öğrencilerin yarıya yakını (%47,1), internetteki yazışmalarda genellikle kısaltmalara başvurduklarını; yaklaşık üçte biri (%30,9) sembollerle yazıştıklarını, yaklaşık beşte biri de (%19,6) argo/kaba ifadeler kullandıklarını belirtmişlerdir.

Bu rakamlar, internet kullanan öğrencilerin büyük bir bölümünün iletişimde sembolik, yetersiz ve nezaketsiz bir dil kullandıklarını göstermektedir. Yüz yüze ilişkilerde sıkça başvuru alan beden dilinin siber ortamda kullanılamaması, onu karşılayacak sembollere ihtiyaç doğurmakta, böylece sembolik bir internet dili oluşmaktadır. Bu durum ise, genç ve çocukların dil gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Çünkü beklenen düzeyde bir dil gelişimi ancak dilin zengin olanaklarının ve kelime hazinesinin elde edilmesi ile mümkün olabilir. Oysa yeterince okumama, konuşmada acelecilik ve tembellik, dilin yozlaşması sonucunu doğurmaktadır. İnternet ve sanal sohbet ise bu yozlaşmayı körüklemektedir.

İnternet gençliğinin sanal sohbette duydukları anlamsız kimi deyimleri sıkça kullandıkları, sanat ve edebiyattan giderek uzaklaştıkları, buna karşılık internette amaçsız bir şekilde saatlerce sörf yaptıkları gözlenmektedir.

7.3. İnternet Gençliğinin Sanal Topluluklara Katılım Durumu

İnternetin gündemimize soktuğu önemli kavramlardan biri de sanal topluluklardır. Bugün bir “*dünya vatandaşlığı*” kavramı gibi bir “*siber dünya vatandaşlığı*”ndan (nettaşlık) söz edilebilmektedir. Öyle ki, siber âlem, fiziksel sınırları olmayan, bürokratik güçlüklerle takılmadan rahatlıkla vatandaş olunabilen bir dijital ülke gibi algılanmaktadır adeta. Bu dünyada, bedensel varlığı veya fiziksel özelliklerinden ziyade kurgusal kimlikleriyle kişilik kazanan ötekilerle girilen sanal ilişkiler aracılığıyla sanal topluluklar oluşturulmaktadır. Böylece, sanallıkla realite iç içe geçmekte ve bir sanal gerçeklik olgusundan söz edilmeye başlanmaktadır (bkz. Bal, 2004; Castells, 2005; Cemgil, 2003; Robbins, 1999; Sayar, 2003; Sevimli, 2000; Timisi, 2003; Yelken, 1999, 2000).

Sanal Âlem, dijital ortam için kullanılan bir kavram olup genel olarak, katılımcıların bedenlen değil de sadece iletileri aracılığı ile birlikte oldukları, ilişkilerin yüz yüze değil sadece ses, görüntü ve yazışmalarla gerçekleştirildiği bir dünya anlamında kullanılmaktadır. Siber uzay, aslında gerçek dünyanın sahip olduğu vasıflara uzak olmakla birlikte yeni bir dünya oluşturduğu algısına yol açtığından, sanal âlem olarak ifade edilmektedir.

Bu bağlamda Rheingold, internetin bireyleri yeni bir sosyalleşme sürecine soktuğunu ifade etmektedir. Ona göre, yüz yüze gelmekten korkan, kaçan insanların, kimi

konuları konuşamayan kişilerin internet sayesinde bu çekingenliklerini yendikleri görülmüş; mekân kırılmaya uğradığı için on binlerce kilometre uzakta olan bireylerle birliktelik sağlanarak farklı bir toplumsallaşma süreci başlamıştır (Boz, 2000:24).

“Sanal Topluluk” kavramı ise genellikle, bilgisayar ağları aracılığıyla iletişim kuran ve bir tür sanal ilişkide bulunan toplulukları tanımlamak için kullanılmaktadır. “Sanal” denilmesinin nedeni, gerçek bir topluluğun temel unsurlarından olan yüz yüze iletişim, ortak mekân birlikteliği ve tanışıklık özelliklerini taşınamamasıdır. Ancak, ortak ilgileri paylaşma, iletişim kurma, ilişkileri sürdürme gibi özellikler, bu tür oluşumları sanal da olsa topluluk olarak adlandırma sonucunu doğurmuştur.

Gerçek ya da sanal olması fark etmiyor, insanlar (özellikle gençler) her halükârda bir gruba katılma ihtiyacı hissediyor ve bunu gerçekleştirmenin arayışı içinde bulunuyorlar. Turner ve arkadaşları grubu; üyeleri için psikolojik önemi ve anlamı olan, onların tutum ve davranışlarını etkileyen, üyeleri için toplumsal kıyaslama, norm ve değerler edinme işlevlerini yerine getiren başlıca birim olarak tanımlamaktadır. Grup, aynı mekânı paylaşan ve yüz yüze etkileşim içinde bulunan kişilerden oluşabileceği gibi, birbirlerini tanımayan insanlardan da oluşabilmektedir (Hortaçsu, 1998: 55-82).

Sanal topluluklar ile gerçek hayattaki yüz yüze iletişim kurulan grup ve topluluklar arasında önemli farklar bulunmaktadır. Bunun için, internet kullanıcılarının sanal topluluklara ve toplumsal gerçekliklere yaklaşımları ayrı bir önem arz eder. Bu düşünceden hareketle öğrencilerin, internette üye oldukları herhangi bir sanal kulüp ya da grup olup olmadığı ve siyasal/toplumsal konulara ilgilerinin ne düzeyde olduğu sorgulanmış; ilgili soruların cevaplarından elde edilen veriler tablolar aracılığıyla sunulmaya çalışılmaktadır.

Tablo 37: Kullanıcıların Üye Oldukları Sanal Site Türleri

Üye Olunan Sanal Site Türleri	Sayı	Yüzde
Servis sağlayıcı/İnternet hizmetleri	62	17.4
İletişim, Sohbet/Chat, Arkadaş	58	16.3
Oyun- Eğlence/Mizah	23	6.4
Ödev, Ders notu vb.	7	1.9
Forum/Tartışma, Haber grupları	5	1.4
Sanat, Edebiyat, Bilim	2	0.5
Diğer (Siyasal, Spor, Medya)	14	3.9
Hiçbiri	255	71.6

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Tablo 37’de görüldüğü gibi, internet kullanıcısı gençlerin sanal topluluklara çok fazla rağbet ettiği söylenemez. Zira iletişim amaçlı siteler dışında (onlar da gerçek anlamda sanal topluluk olarak kabul edilemezler) gençlerin sanal topluluk oluşumlarına pek katılmadıkları ortaya çıkmaktadır. Üye olunan siteler daha çok servis sağlayıcı, program ve veri sunan veya mizahi içerikli sitelerden oluşmakta, sanal topluluk olarak kabul edilebilecek herhangi bir oluşumda gençlerin pek de yer almadıkları gözlenmektedir. Görüldüğü gibi, internet kullanıcısı gençler tarafından en çok üye olunan internet sitesi türü, elektronik posta (e-mail) hesabı, program indirme gibi internet hizmetleri sunan sitelerdir (%17,4). İkinci sırada yer alan iletişim, sohbet/chat, arkadaş arama sitelerine üyelik oranı ise %16,3 olarak tespit edilmiştir. Bunları sırasıyla, oyun-eğlence/mizah içerikli siteler (%6,4), siyasal, spor, medya kuruluşlarına ait siteler (%3,9), ödev, ders notu vb. veriler sunan siteler (%1,9), forum/tartışma, haber grupları (%1,4) ve sanat, edebiyat, bilim içerikli siteler (%0,5) takip etmektedir. İnternet kullanıcısı öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü (%71,6) söz konusu sanal grup, oluşum veya topluluklardan hiçbirine üye olmadıklarını belirtmişlerdir. Görüldüğü gibi yukarıda sıralanan sitelere üyelik oranı oldukça düşük düzeylerde kalmıştır.

Kısaca, internet kullanan öğrencilerin sanal topluluklara üyelik konusunda pek istekli olmadıkları ya da bu konuda pek bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir. Dolayısıyla, internette oyun-eğlence ve arkadaş aramalarına ve sanal sohbet odalarına sıkça girip çıkmalarına rağmen gençler sanal topluluklara pek katılmamaktadırlar. Böyle olunca, yeni bir sosyalleşme aracı olarak görülen internetin bu işlevinin, söz konusu gençler için çok fazla gerçekleşemeyeceği de söylenebilir. Dolayısıyla dijital dünyanın vatandaşları haline gelmeye ve siber alanlarda yeni ilişki ve aidiyetlere doğru büyük bir istekle yelken açmaya başladığımız yönündeki varsayımların en azından bu araştırma kapsamındaki genç kitle için henüz yeterince doğrulanmadığı söylenebilir. Bu durum üzerinde, internet kullanımının oldukça yeni bir şey olmasının, sanal dünyanın doğurduğu güvensizliğin, zaman ve maddi olanaklar açısından yaşanan yetersizliklerin etkili olabileceği düşünülmektedir.

İnternet kullanıcılarının sanal topluluklara katılımları kadar gerçek topluluklara veya toplumsal gruplara katılımları da önem arz etmektedir. Bunun için öğrencilerin toplumsal olaylarla ne düzeyde ilgili oldukları da sorgulanmış ve aşağıdaki tabloda görülen veriler elde edilmiştir.

Tablo 38: Siyasal-Toplumsal Konulara İlgili Düzeyinin İnternet Kullanma Durumuna Göre Dağılımı

Siyasal-Toplumsal Konulara İlgili Düzeyi	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tamamen ilgisiz	84	23.6	16	30.7	100	24.5
Uzaktan takip ediyor	172	48.3	24	46.1	196	48.0
Siyasette aktif rol alıyor	12	3.4	0	0.0	12	2.9
Siyasette aktif rol almak istiyor	54	15.1	6	11.5	60	14.7
Sivil bir oluşumda aktif rol alıyor	11	3.1	1	1.9	12	2.9
Sivil oluşumda aktif rol almak istiyor	23	6.5	5	9.6	28	6.9
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Tablo 38’de görüldüğü gibi, internet kullanıcısı olsun veya olmasın, gençlerin siyasal ve toplumsal konulara ilgili duydukları pek söylenemez. Araştırma dâhilindeki öğrencilerin çok büyük bir bölümü bu tür konulara ya tamamen ilgisiz kalmakta ya da sadece uzaktan takip etmektedirler. Bununla birlikte, fırsat verildiği takdirde siyasal oluşumlarda rol alma isteğinin yüksek düzeyde olduğu da gözlenmektedir.

Mantıktan çok his ve heyecanların ön planda olduğu gençlik döneminde bireyler ideolojik gruplaşmalara oldukça müsait olmakla birlikte, toplumsal olaylara entelektüel düzeyde yaklaşımda geri kalabilirler. Özellikle siyasal ve toplumsal çalkantıların yaşandığı dönemlerde bu tür konulara daha fazla ilgi duymaya başlayan gençler, normal zamanlarda kişisel problemlerle daha çok ilgilenebilirler. Böyle olunca, istikrarlı bir ortamda gençlerin toplumsal konulara, özellikle de siyasal konulara duydukları ilgi düzeyinde bir azalma olması beklenebilir. Tabloda görüldüğü gibi, gençlerin yaklaşık dörtte biri (%24,5) siyasal ve toplumsal konulara tamamen ilgisiz olduklarını; yaklaşık yarısı ise (%48), bu tür konuları uzaktan takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, internet kullanıcısı olup olmama değişkenine göre değerlendirildiğinde çok bariz bir fark görünmemekle birlikte, küçük bir farkla internet kullanıcısı olmayanların daha ilgisiz oldukları gözlenmektedir. Zira internet kullanıcılarının yaklaşık dörtte biri (%23,6); kullanıcı olmayanlarınsa yaklaşık üçte biri (%30,7) ilgisizler kategorisinde yer almaktadırlar.

Siyasal ve toplumsal konulara belirli oranlarda ilgi duyanların durumu incelendiğinde ise şu durumla karşılaşılmaktadır. Gerek siyasal gerekse sivil örgütlerde aktif rol aldıklarını beyan edenlerin oranının oldukça düşük olduğu gözlenirken, fırsat verildiği takdirde bu tür oluşumlarda rol almak isteyenlerin azımsanmayacak bir oranı bulunduğu dikkat çekmektedir. Görüldüğü gibi, öğrencilerin çok cüzi bir oranı (%2,9) siyasette; aynı oranda bir kitle de sivil oluşumlarda aktif rol aldıklarını belirtmişlerdir. Bu

oranlar internet kullanım durumuna göre değerlendirildiğinde, internet kullanıcılarının lehine bir dengesizlik olduğu gözlenmektedir. Zira siyasette aktif rol aldıklarını belirtenlerin tamamı, sivil toplum kuruluşlarında aktif rol aldıklarını belirtenlerin de yine bir kişi dışında tamamı internet kullanıcıları arasında yer almaktadırlar.

Tablo 38'deki verilerden katılım isteğine dair olanlar incelendiğinde görülüyor ki, gençlerin siyasal ve toplumsal konulara katılım düzeyleri düşük olmasına karşılık, katılım istekleri nispeten yüksek düzeyde bulunmaktadır. Görüldüğü gibi, gençlerin önemli bir kısmı (%14,7) siyasette, bir bölümü de (%6,9) sivil toplum kuruluşlarında aktif rol almak istemektedirler. Söz konusu oranlar arasında internet kullanım durumu açısından çok büyük bir fark bulunmamakla birlikte, internet kullanıcılarının siyasal, kullanıcı olmayanlarınsa siyasal olmayan oluşumlara daha çok ilgi duydukları gözlenmektedir. İnternet kullanıcılarının %15,1'lik kısmı, kullanıcı olmayanlarınsa %11,5'lik kısmı siyasete aktif olarak katılmak isterken; kullanıcıların %6,5'i, kullanıcı olmayanların %9,6'sı sivil oluşumlara katılmayı istemektedirler.

Bu verilerden hareketle, gençlerin siyasal ve toplumsal konulara ilgilerinin ve katılımlarının oldukça düşük olduğu, ancak belli oranda bir katılım arzusuna da sahip oldukları söylenebilir. Siyasal ve toplumsal konularda gerçekleşen katılım düzeyi ve sahip olunan katılım arzusu bakımından internet kullanıcılarının daha çok öne çıktıklarını söylemek mümkündür. Bu durumu, internet kullanıcılarının dünyaya daha çok açılma sonucu, olup bitene daha yakından ilgi duymaya başlamaları ile açıklamak mümkündür. Teknoloji ve siber uzay ile içli dışlı olan gençlerin, girişimcilik yönlerinin sivrilmeye başlamasının bu tür konularda teşvik edici olacağı da varsayılabilir.

7.4. İnternet Gençliği ve Mesleki Tercih Algıları

Genç kuşakların karşı karşıya bulundukları en önemli konulardan biri de meslek tercihidir. Çünkü gelecekte yaşayacakları hayat şartlarının belirlenmesinde meslek tercihi oldukça önemli bir rol oynamaktadır. İnsan ile yaşam arasındaki en kuvvetli bağ “iş”idir. Meslek; bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı etkinlikler bütünü olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 1994; Yeşilyaprak, 2006: 191).

Meslek seçimi, bir kimsenin kendisine açık olan meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip kendi ihtiyaçları ve beklentileri açısından istenilen yönleri çok istenilmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir (Kuzgun 2000). Böyle bir kararın kişinin yaşamında son derece önemli bir yeri vardır. Meslek seçimi bireyin yaşamı boyunca verdiği en önemli kararlardan biri, belki de birincisidir. Bireyin yaşamında çok yönlü etkileri olan meslek seçimi, bireysel açıdan olduğu kadar, toplumsal açıdan da son derece önemlidir (Yeşilyaprak, 2006: 192-193).

Meslekte profesyonelliğin kaçınılmaz olduğu günümüzde, meslek tercihinin ya da belirli mesleklerin daha çok rağbet görmesini etkileyen çok çeşitli etmenler bulunmaktadır (bkz. Cırhinlioğlu, 1996; Giddens, 2000). Bu etmenler arasında yüksek kazanç elde etme veya itibar görme isteği, belirli alanlara ilgi duyma veya yatkınlık gibi faktörleri saymak mümkündür. Herhangi bir kişinin meslek tercihinde bu etkenlerden hangisinin daha belirleyici olduğunun tespiti, hem o bireyin kişiliğinin hem de geleceğe dair beklentilerinin anlaşılmasında fayda sağlayıcı olabilir. Bu düşünceden hareketle anket formunda öğrencilere, “*tercih etmeyi düşündüğünüz meslekte en çok hangi özelliği ararsınız?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Yüksek kazanç, yüksek prestij, ilgi ve yeteneklerime uygunluk, sevdiğim bir meslek olması vb. seçeneklere yer verilen sorunun cevaplarından elde edilen verilerden hareketle, gençlerin meslek konusundaki beklentilerine dair tahlillerde bulunulmaya çalışılmıştır. Gençlerin gelecekteki mesleklerini tercih etmede esas aldıkları kriterlere dair veriler aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo 39: Meslek Tercihinde Aranılan Özelliklerin İnternet Kullanma durumuna Göre Dağılımı

Meslekte Aranılan Özellikler	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Yüksek kazanç sağlama	75	21.1	5	9.6	80	19.6
Yüksek prestij sağlama	54	15.2	9	17.3	63	15.4
İlgi ve yeteneğe uygunluk	73	20.5	8	15.4	81	19.9
Sevilen meslek olması	154	43.2	30	57.7	184	45.1
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Tablo 39’da görüldüğü gibi, gençlerin gelecekte ve gelecekte tercih edecekleri mesleklerden beklentileri ile ilgili bir takım ipuçlarına varmak mümkün olabilmektedir. Görüldüğü gibi, araştırma dâhilindeki öğrencilerin büyük bir bölümü meslek tercihinde mesleği sevme ve yeteneklerine uygunluk gibi özellikleri dikkate alırken; yüksek kazanç ve saygınlık gibi durumları esas alanlar da azımsanmayacak bir orana sahip bulunmaktadır.

Sağlıklı bir meslek tercihinde bulunmada ve sahip olunan meslekte başarılı olabilmeye, mesleğin *sevilerek ve beğenilerek tercihi* oldukça önemlidir. Aksi takdirde, yüksek kazanç ve prestij beklentisi ya da başkalarının etkisi altında kalmak suretiyle yapılan meslek tercihlerinin birtakım sorunlarla sonuçlanması kaçınılmazdır. Bunun için, meslek tercihinde bulunulurken sevilen ve beğenerek icra edilebilecek bir mesleğin tercih edilmesinde büyük yararlar bulunmaktadır. Tablo 39’da görüldüğü gibi, öğrencilerin yarıya yakını (%45,1) tercih edecekleri meslekte en çok aradıkları özelliğin, sevdikleri bir meslek olması olduğunu belirtmişlerdir. Büyük bir çoğunluğun profesyonel mesleklerden, öncelikli olarak yüksek kazanç ve prestij beklentisi içinde oldukları günümüz toplumunda, bu oranda bir genç kitlenin sevdiği mesleği tercih edeceklerini vurgulaması olumlu bir gelişme olarak kabul edilebilir. Ancak mesleği sevmeye sevk eden unsurların neler olabileceği konusu da akılları kurcalamaya devam edebilir. Çünkü, herhangi bir mesleğin toplumda göreceği işlev ve dolduracağı boşluk veya mesleğin sahip olduğu sair güzellikler kadar ondan sağlanacağı umulan kazanç ve prestij beklentisi de o mesleği sevmeye etkili olabilir. Durum ne olursa olsun meslek tercihinde, mesleği sevmeye kriterinin esas alınması olumlu karşılanması gereken bir durum olarak kabul edilebilir.

Meslek tercihinde belirleyici olan unsurlardan biri de söz konusu mesleğin onu seçecek kişinin *ilgi ve yeteneklerine uygunluğu* olmaktadır. Gerek meslekte başarılı olmada, gerekse icra edilecek meslekten elde edilecek tatminde mesleğin, kişinin ilgi ve yeteneklerine uygunluğu oldukça önemlidir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, araştırma dâhilindeki öğrencilerin neredeyse beşte biri (%19,9) tercih edecekleri mesleğin ilgi ve yeteneklerine uygunluğuna dikkat edeceklerini belirtmişlerdir. Günümüzde, üniversite tercihi ile ilgili sistemde olduğu gibi çeşitli sebeplerle pek çok kişinin ilgi ve yeteneklerini dikkate almadan birtakım meslekler icra etmeye başladıkları göz önünde bulundurulduğunda, karşılaştığımız bu sonucu olumlu olarak değerlendirmek mümkündür. Zira çok yüksek oranda olmasa da meslek tercihinde ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulunduracak bir genç kitlenin bulunması olumlu bir durum olarak kabul edilebilir. Bir mesleğin ilgi ve yeteneklere uygunluğu ile o mesleğe duyulacak sevgi arasında doğru orantılı bir ilişki olacağı ortadadır. Bunun için, söz konusu değişkenlerle ilgili veriler bir arada değerlendirildiğinde, mesleği sevmeye ve yeteneğine uygunluk gibi özelliklerin meslek

tercihinde ön planda tutulduğunu gösteren oran oldukça yüksek ve olumlu bir sonuç olarak kabul edilebilir.

Meslek seçiminde *yüksek kazanç ve saygınlık* beklentisi de oldukça önemli ve belirleyici faktörler arasında yer almaktadır. Özellikle ekonomik kazancın ve kimi mesleklerin sağladığı itibarın revaç gördüğü günümüz toplumlarında, söz konusu faktörler bir adım daha öne çıkmaktadır. Yüksek kazanç ve yüksek prestij sağlayacak mesleklerin tercih edilmesi gerektiği yönünde, aileler ve sosyal çevre tarafında gençlere sıkça telkin edildiği de bir gerçektir. Durum böyle olunca, yüksek oranda bir genç kitlenin meslek tercihinde böyle bir beklenti ile hareket etmesi beklenmektedir. Görüldüğü gibi, araştırma dâhilindeki öğrencilerin yaklaşık beşte biri (%19,6) tercih edecekleri mesleğin yüksek kazanç sağlayan bir meslek olmasına; önemli bir bölümü (%15,4) de yüksek prestij sağlayan bir meslek olmasına dikkat edeceklerini belirtmişlerdir. Başka bir deyişle, öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%35) meslek seçiminde yüksek kazanç ve saygınlık kriterlerini esas alacaklarını beyan etmişlerdir. Bu oldukça normal bir durum olarak kabul edilebilir. Hatta yukarıda dile getirilen gerçeklerden hareketle bu oranın daha yüksek çıkmasının beklendiği de söylenebilir. Ancak, araştırma dâhilindeki kitlenin yaş, eğitim ve tecrübe seviyeleri itibarıyla henüz söz konusu faktörlere pek itibar edecek durumda olmadıkları ve ileride tercih edecekleri meslekte bu kriterleri ötekiler kadar dikkate almamalarının normal olduğu düşünülebilir. Çünkü yaşı ilerlemesi ile birlikte hayat tecrübesi ve günlük hayata dair yaşanan problemler arttıkça, icra edilen meslekten elde edilecek gelir ve prestij daha çok önem kazanmaya başlamaktadır. Öte taraftan, sosyal çevre ve aile tarafından paraya fazla değer atfedilmesi de ilerleyen yıllarda yüksek kazancın önemli görülmesi sonucunu doğurabilmektedir. Dolayısıyla, bu yaştaki gençlerin tercih etmeyi düşündükleri mesleklerde kazanç ve saygınlık faktörlerinden ziyade, sevecekleri ve yeteneklerine uygun olabilecek meslek arayışında olmaları normal ve olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Tablo 39'da sergilenen veriler internet kullanımı açısından değerlendirildiğinde anlamlı kabul edilebilecek bir durum ile karşılaşmaktadır. Çünkü internet kullanan öğrenciler ile kullanmayanlar arasında, meslek tercihlerini belirleyen değişkenler açısından birtakım farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Her iki kitlenin tercihleri arasında genel olarak bir paralellik bulunmakla birlikte, bazı kriterlerde farklılaşmalar görülmektedir. Görüldüğü

gibi, her iki grubun da meslek tercihinde en belirleyici faktör mesleğe duyulan sevgi olmaktadır. Zira internet kullananların yaklaşık yarısı (%43,2); ötekilerinse yarısından fazlası (%57,7) tercih edecekleri mesleğin sevdikleri bir meslek olmasına dikkat edeceklerini ifade etmişlerdir. Meslek seçiminde, elde edilecek prestij beklentisi açısından gruplar arasında büyük bir farklılaşma gözlenmezken; tercih edilecek meslekten elde edilecek yüksek kazanç beklentisi ve yeteneklerine uygunluk konusunda internet kullanıcılarının daha istekli davrandıkları gözlenmektedir. Çünkü internet kullananların beşte birinden fazlası (%21,1) meslek tercihinde yüksek kazanç faktörünü göz önünde bulundururken; internet kullanmayanların sadece küçük bir bölümü (%9,6) aynı tutumu sergilemektedir. Öte taraftan, internet kullananların beşte biri (%20,5); internet kullanmayanların ise, %15,4'ü meslek tercihinde mesleğin ilgi ve yeteneklerine uygunluğuna dikkat edeceklerini belirtmişlerdir. Görüldüğü gibi, bu konuda da kullanıcılar birkaç adım daha öne çıkmaktadırlar. Bu durum normal olarak kabul edilebilir. Çünkü tercih edilecek mesleğin sevilen bir meslek olmasını isteme konusunda internet kullanıcısı olup olmama açısından bir fark bulunması beklenmese de bilgisayar ve internet kullanımı konusunda belirli bir düzeyde beceri sahibi olan kişilerin ötekilere göre yeteneklerini daha çok ön plana çıkarmaları beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir. Yüksek kazanç beklentisi konusunda internet kullanıcılarının öne çıkması da oldukça ilginç bir sonuç olarak kabul edilebilir. İnternet ortamında yeni kazanç yollarının keşfedilmesinin ve hayata dair farklı fikirlerle karşılaşılmasının bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

7.5. İnternet Gençliği ve Müzik Tercihleri

Sanat, özellikle de müzik insan ömrünün her evresinde yer tutabilecek bir potansiyel taşır. Beden ve zihin gelişiminin en hızlı seyrettiği bebeklik ve erken çocukluk döneminde müzikli eğitimin bu gelişime katkıda bulunabileceğine dikkat çekilmekte; birçok ülkede, etkin ve sağlıklı bir gelişim elde edebilmek için müzik eğitimini 1,5 yaş grubuyla başlatan okullar bulunmaktadır. Müzik, başta dil gelişimi olmak üzere, sosyal gelişim, kişilik gelişimi, zihin gelişimi ve duygusal gelişime açıkça katkıda bulunmaktadır. Müziğin bir eğitim aracı olarak değerlendirilmesi, Fârâbî'ye Eflâtun'a kadar uzanır. Bütün Doğu ve Batı geleneklerinde yerini bulan bu anlayış, modern devirlerde de Rousseau, Pestalozzi, Dewey

gibi eğitim konularıyla ilgilenenlerin dikkatlerinden kaçmamıştır. Nihayet, insan zihninin gelişmesine dair önemli katkılarıyla tanınan Gesell, gelişmenin çeşitli aşamalarını ayırmaya çalışan Bühler ve günümüzün uygulamalı eğitim incelemelerine kapı açan Piaget bir eğitim yöntemi olarak müziği ve sanatı işaret etmiştir (Başer, 2007).

Gençlik başta olmak üzere her yaştan bireyin dinlenme ve eğlenmesinde müziğin çok önemli bir yere sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Bu gerçeğin farkında olan müzik piyasası her geçen gün çeşitlenerek gelişmektedir. Hatta müziğin çok hızlı bir şekilde üretilip tüketilen bir meta, popüler kültür ve tüketim kültürünün bir aracı haline getirildiği sıkça eleştirilmektedir.

Günümüzde, çeşitlenen enstrümanlar eşliğinde üretilen çok değişik müzik türü bulunmaktadır. Müzikle profesyonel uğraşı olarak ilgilenenler olduğu gibi, hobi olarak herhangi bir müzik aleti ile ilgilenenler de bulunmakta ancak, insanların büyük bir çoğunluğu müziğe dinleyici olarak beğenileri arasında yer vermektedirler. Bu gün, dinlenen müziğin türü büyük bir önem arz etmekte, hatta tercih edilen müzik türü dinleyicilerin sosyal ve kültürel yaşantıları hakkında fikir verici olabilmektedir. Dolayısıyla bir kitlenin tanınmasında, o kitlenin müzik tercihinin tespitinde fayda olacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle öğrencilere yöneltilen, “*en çok tercih ettiğiniz müzik türü hangisidir?*” sorusuna verilen cevaplar Tablo 40’te görüldüğü gibidir.

Tablo 40: En Çok Tercih Edilen Müzik Türünün İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

Tercih Edilen Müzik Türü	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Türk Halk Müziği	38	10.7	6	11.5	44	10.8
Türk Sanat Müziği	10	2.8	1	1.9	11	2.7
Özgün Müzik	50	14	5	9.6	55	13.5
Pop Müzik	102	28.6	16	30.8	118	28.9
Arabesk	55	15.4	13	25.0	68	16.7
Rock	75	21.1	4	7.7	79	19.4
Jazz	7	2.0	1	1.9	8	2.0
Diğer	19	5.3	6	11.5	25	6.1
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Tablo 40’te görüldüğü gibi, internet kullanıcısı olsun veya olmasın, araştırma dâhilindeki gençlerin, müzik dinleme alışkanlıkları bakımından günümüzün tipik genç görüntüsünü yansıttığı söylenebilir. Görüldüğü gibi, öğrencilerin çok büyük bir bölümünün tercihi Pop veya Rock’tan yanadır. Bunları, Arabesk, Özgün Müzik ve Türk Halk Müziği

takip etmektedirler. Bununla birlikte, çok düşük bir oranda Türk Sanat Müziği ve Jazz dinlendiği de gözlenmektedir. Öte taraftan, “Diğer” seçeneği ile ifade edilen bir kitle de İlahi, Sufi Müzik ve Enstrümantal türü müzik dinlemeyi tercih etmektedir.

Yapılan gözlemlere göre, günümüzde genç kitleler tarafından Pop ve Rock türü müzik daha çok rağbet görmektedir. Görüldüğü gibi, bu araştırmaya katılan gençler de en çok bu tür müzik dinlemeyi tercih etmektedirler. Söz konusu gençlerin yaklaşık üçte biri (%28,9) Pop Müzik, yaklaşık beşte biri (%19,4) de Rock Müzik dinlemeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bunları, %16,7 ile Arabesk Müzik, %13,5 ile Özgün müzik ve %10,8 ile Türk Halk Müziği dinlemeyi tercih edenler takip etmektedir. Küçük birer kitle olarak kabul edilebilecek oranlarda kişiler de Dini Musiki (%6,1), Türk Sanat Müziği (%2,7) ve Jazz (%2) dinlemeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Bu sonuç normal bir durum olarak kabul edilebilir. Çünkü Pop ve Rock türünün, heyecan uyarıcı ve yüksek sesli yapıları ile günümüz gençliği tarafından öteki türlere göre daha fazla tercih edildiği, bununla birlikte geleneksel müziğimiz olan Türk Halk Müziği ve nispeten geleneksel kabul edilebilecek Arabesk müziğin de tamamen terk edilemediği ortadadır. Bunun yanında Özgün müziğin de azımsanmayacak bir kitle tarafından beğeni ile dinlendiği, öteki türlerinse, zaman zaman oldukça revaç bulsa da nispeten daha az sayıda kişi tarafından dinlendiği söylenebilir. Dolayısıyla araştırmaya katılan gençlerin müzik dinleme alışkanlıklarının günümüz gençlerinin temel karakteristiğini yansıttığı söylenebilir.

Yukarıdaki veriler internet kullanımı açısından değerlendirildiğinde, üzerinde durulmaya değer bir durum ile karşılaşmaktadır. Çünkü internet kullanan öğrenciler ile kullanmayanların müzik tercihleri arasında genel olarak bir paralellik bulunmakla birlikte, oransal olarak birtakım farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Görüldüğü gibi, her iki grubun da dinlemeyi tercih ettikleri müzik türlerinin başında Pop gelmektedir. Yine, her iki kitlenin müzik tercihleri arasında Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Özgün müzik ve Jazz türünün sahip olduğu yer açısından önemli bir farklılaşma olmadığı gözlenmektedir. Ancak Rock, Arabesk ve Dini Musiki türlerinin tercihinde dikkate değer bir farklılaşmadan söz edilebilmektedir. Tabloda görüldüğü gibi, Rock tercih eden kitle içinde internet kullanıcıları daha çok öne çıkarken; Arabesk Müzik ve Dini Musiki dinlemede internet kullanmayanlar nispeten daha yüksek bir orana ulaşmış bulunmaktadır. Bu verilerden hareketle, internet kullanıcılarının modern müzik türleri dinleme, internet

kullanmayanlarınsa geleneksel türleri tercih etme eğilimlerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Bunun temelinde, internet kullanıcılarının yeni iletişim teknolojileri sayesinde modern yaşamın değişik görünüşleri ile karşılaşmaları söz konusu iken; ötekiler geleneksel iletişim teknolojilerinin sundukları ile yetinmek durumunda kalmaktadırlar. Bu durumun getirdiği farklılaşma ise, günlük yaşamdaki alışkanlıklara, hayat tarzına, hayat anlayışına ve edinilen tutum ve davranışlara değişik biçimlerde yansıyabilmektedir.

7.6. İnternet Gençliği ve Televizyon-Dizi Konusundaki Yaklaşımlar

Kitle iletişim araçları içinde televizyon çok önemli bir yere sahiptir. Her kesimden insanın günlük hayatının önemli bir bölümü TV başında geçmektedir (Bayhan, 2002; Cereci, 1996; Çetinkaya, 2005; Giddens, 2000).

Özkan'ın ifadesiyle, insanların can sıkıntısından, vakit geçirmek ya da eğlenmek ve bilgilenmek amacıyla karşısına geçtiği televizyon, çağımızın popüler iletişim araçlarından biri olmaya devam etmektedir. Böylesi önemli bir eğitim aracının bireyi yönlendirmedeki etkisi tartışmasız çok önemlidir. Olumlu kullanımında milyonlarca insanı olumlu yöne kanalize edebilirken; olumsuz kullanımında en tehlikeli silahtan daha etkili, sinsi bir zehir olabilmektedir. Televizyonun, çocukları saldırganlaştırdığı, taklitçiliğe özendirdiği ve gençleri suça teşvik ettiği öne sürülmektedir (Özkan, 2004).

7.6.1. İnternet Gençliği ve Tercih Edilen TV Programı Türü

Televizyonun kendisi kadar, yansıttığı program türleri de bireylerin hayatlarında oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Haber ve eğitim içerikli programların yanı sıra, TV sineması ya da dizileri de gelişmekte olan genç kuşakların sosyalleşmelerinde çok etkili olabilmektedir. Model alarak kişilik kazanmaya oldukça yatkın olan küçük yaşlardaki çocukların ve gençlerin hayatında TV dizisi türü programlar önemli bir etkiye sahiptir.

Bundan dolayı öğrencilere, “*en çok beğenerek izlediğiniz TV program türü hangisidir?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplar Tablo 41’de gösterilmektedir.

Tablo 41: En Çok Beğenilen TV Programı Türlerinin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

TV Programı Türü	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
TV Sineması	64	18.1	5	9.6	69	16.9
Dizi Film	111	31.1	17	32.7	128	31.4
Belgesel	36	10.1	5	9.6	41	10.0
Tartışma	16	4.5	3	5.8	19	4.7
Haber	11	3.1	1	1.9	12	2.9
Yorum	6	1.7	1	1.9	7	1.7
Spor	57	16.0	5	9.6	62	15.2
Müzik-Eğlence	50	14.0	13	25.0	63	15.4
Diğer	5	1.4	2	3.8	7	1.7
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Görüldüğü gibi, araştırmaya katılan gençlerin TV programı ile ilgili tercihleri konusunda hiç de şaşırtıcı olmayan bir sonuç ile karşılaşmaktayız. Zira öğrencilerin çok büyük bir bölümü bu konudaki tercihini dizi film ve sinema'dan yana kullanmakta, bunları müzik-eğlence, spor ve belgesel türü programlar takip etmektedir. Düşük bir düzeyde kalmakla birlikte belirli oranlarda da tartışma, haber ve yorum türü programların beğeni ile izlendiği gözlenmektedir. “Diğer” seçeneğinde yer alan küçük bir kitle ise, bilgi yarışması türü programları tercih etmektedir.

Televizyonların sıkça ortaya attıkları reyting ölçümlerine bakılırsa, dizi film ve TV sinemasının oldukça fazla izleyici bulduğu gözlenmektedir. Bu araştırmaya katılan gençler de en çok bu tür programları izlemeyi tercih etmektedirler. Söz konusu gençlerin neredeyse üçte biri (%31,4) dizi film, önemli bir bölümü (%16,9) de TV sineması izlemeyi tercih etmektedirler. Bunları, %15,4 ile müzik-eğlence, %15,2 ile spor ve %10 ile belgesel türü programlar izlemeyi tercih edenler takip etmektedir. Belirli oranlarda da tartışma (%4,7), haber (%2,9) ve yorum (%1,7) türü programların tercih edildiği gözlenmiştir. “Diğer” (%1,7) seçeneğini işaretleyenlerden, beş kişi bilgi yarışması türü programları beğenerek izlediklerini, iki kişi ise TV izlemediklerini belirtmişlerdir.

Bu sonuç normal bir durum olarak kabul edilebilir. Çünkü Dizi filmler ve TV Sineması, bol aksiyon ve heyecan verici sahneleri, izleyicilerin kendinden bir şeyler bulmasına müsait yapıları ya da gerçek hayatta yaşayamadıkları birtakım yaşantıları canlandırma özellikleri ile genç kitleler tarafından öteki türlere göre daha fazla tercih edilebilmektedir. Bununla birlikte eğlence ve heyecan içeren müzik-eğlence ve spor programlarının da genç izleyici kitlesini çekeceği ortadadır. Bunun yanında, bilgilendirici-

öğretici yönü ön planda olan belgesel türündeki programların da önemli bir kitle tarafından beğeni ile izlendiği, öteki türlerinse nispeten az sayıda kişi tarafından takip edildiği bilinmektedir. Araştırmaya katılan gençlerin TV izleme alışkanlıklarının, günümüz genç izleyici kitlesinin tercihlerini önemli oranda yansıtan bir yapıda olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki veriler **internet kullanımı** açısından değerlendirildiğinde, üzerinde durulmaya değer bulunabilecek bir durum ile karşılaşmaktadır. İnternet kullanan öğrenciler ile kullanmayanların TV programı tercihleri arasında genel olarak bir paralellik bulunmakla birlikte, birtakım farklılıklar da gözden kaçmamaktadır. Görüldüğü gibi, her iki grubun da izlemeyi tercih ettikleri program türlerinin başında dizi film gelmektedir. Yine, her iki kitlenin televizyon programı tercihleri arasında belgesel, tartışma, haber ve yorum türü programların sahip olduğu yer açısından önemli bir farklılaşma görülmemektedir. Ancak TV sineması, spor ve müzik-eğlence türü programların tercihinde dikkate değer bir farklılaşmadan söz edilebilir. TV sineması ve spor programlarını tercih eden kitle içinde internet kullanıcıları daha çok öne çıkarken; müzik-eğlence türündeki programları izlemede internet kullanmayanlar nispeten daha yüksek bir orana ulaşmış bulunmaktadır.

Bu verilerden hareketle, internet kullanıcılarının sinema ve spor gibi aksiyon içeren ve heyecan uyaran türden programlar izleme, internet kullanmayanlarınsa eğlence türü programları tercih etme eğilimlerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Bu da oldukça normal bir durum olarak kabul edilebilir. Çünkü internet kullanıcılarının dijital teknoloji sayesinde çok değişik eğlence unsurlarını sanal ortamda bulma imkânları söz konusu olurken; ötekiler bu ihtiyaçlarını karşılamak için televizyon ve radyo gibi geleneksel eğlence teknolojilerinin sundukları ile yetinmek durumundadırlar. Buna dayalı farklılaşma, günlük hayat ile kişisel tutum ve davranışlara da değişik biçimlerde yansıyabilmektedir.

7.6.2. İnternet Gençliği ve İzlenen TV Dizileri

İnternet kullanan öğrencilerin de kullanmayanların da izlemeyi en çok tercih ettikleri televizyon programı türünün “TV dizisi” olması, hangi tür dizilerin daha çok izlendiği sorununun açıklığa kavuşturulmasını gerekli kılmaktadır. Bu konudaki veriler aşağıdaki tablo’da görüldüğü gibidir.

Tablo 42: En Çok Beğenilen TV Dizisi Türlerinin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

TV Dizisi Türü	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Mafya/Şiddet içerikli	128	36.0	17	32.7	145	35.5
Pembe dizi/Aşk dizisi	38	10.7	4	7.7	42	10.3
Komedi/Mizah	38	10.7	4	7.7	42	10.3
Çocuk-Öğrenci konulu	12	3.4	1	1.9	13	3.2
Aşiret-Güneydoğu konulu	18	5.0	4	7.7	22	5.4
Diğer Diziler	7	1.9	2	3.8	9	2.2
Cevapsız	115	32.3	20	38.5	135	33.1
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Tablo 42’de ortaya konulan verilere bakılırsa, araştırmaya katılan gençlerin TV dizileri ile ilgili tercihleri konusunda beklenen bir sonuç ile karşı karşıya bulunmaktayız. Zira öğrencilerin çok büyük bir bölümü bu konudaki tercihini mafya türü dizilerden yana kullanmaktadır. Bunları, aşk ve komedi içerikli diziler takip etmektedir. Belirli oranlarda da aşiret-güneydoğu ve çocuk-öğrenci konulu dizilerin beğeni ile izlendiği gözlenmektedir. “Diğer” seçeneğinde yer alan küçük bir kitle ise, sırlı olaylar, bilim kurgu ve polisiye veya yakın tarih konulu dizileri tercih etmektedir.

Şiddet, duygusallık ve mizah içerikli dizilerin çok sayıda izleyici buldukları inkâr edilemez. Genç izleyici kitlesinin, mafya dizilerine çok rağbet ettiği, hatta gençlerin önemli bir bölümünün kendilerini çete üyesi gibi gördükleri gözlenmektedir (Çetinkaya, 2005).

Bu araştırmaya katılan gençler de en çok mafya-şiddet içerikli diziler izlemeyi tercih etmektedirler. Söz konusu gençlerin üçte birinden fazlası (%35,5) mafya/şiddet içerikli dizileri izlemeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bunları, %10,3’lük oranlarla pembe diziler-aşk dizileri ile komedi-mizah türü diziler izlemeyi tercih edenler takip etmektedir. Belirli oranlarda öğrenci ise, aşiret-güneydoğu içerikli diziler (%5,4) ve çocuk-öğrenci konulu diziler (%3,2) izlemeyi tercih etmektedir. “Diğer” (%2,2) seçeneğini işaretleyenlerse, sırlı olaylar, bilim kurgu ve polisiye veya yakın tarih konulu dizileri beğenerek izlemektedirler.

Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin önemli bir bölümünün TV dizilerini izlemedikleri ya da dizi ayrımı yapmadıkları gözlenmektedir. Açıkça dizi film izlemediklerini belirten az sayıdaki kişi, soruyu cevapsız bırakan kitle ile birlikte değerlendirildiğinde öğrencilerin üçte birinin (%33,1), dizi film konusunda tercih belirtmedikleri söylenebilir.

Bu sonuçlar normal kabul edilebilir. Çünkü mafya türü diziler, gerçek hayatta yaşayamadıkları birtakım yaşantıları canlandırma özellikleri ve haksızlıklarla mücadeleyi canlandırmaları sebebiyle gençler tarafından beğeni ile izlenebilmektedirler. Bununla birlikte eğlence ve duygusallık içeren komedi-mizah ve pembe dizilerin de ergenlik dönemine has ilgiler ve eğlenceye eğilimli olma özelliklerinden dolayı genç izleyici kitlesini çekebileceği ortadadır.

Belirli hedef kitlelere hitap eden çocuk-öğrenci dizileri, aşiret dizileri ve öteki tür dizilerin de belirli bir kitle tarafından beğeni ile takip edildiği söylenebilir. Dolayısıyla, araştırmaya katılan gençlerin dizi izleme alışkanlıklarının, günümüz genç izleyici kitlesinin tercihlerini önemli oranda yansıtan bir yapıda olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki veriler internet kullanımı açısından değerlendirildiğinde, önemli bir farklılaşma ile karşılaşmamaktadır. Yani izlenen dizi türü ile internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Zira internet kullanan öğrenciler ile kullanmayanların TV dizisi ile ilgili tercihleri arasında genel olarak bir paralellik bulunduğu gözlenmektedir.

Görüldüğü gibi, her iki grubun da izlemeyi tercih ettikleri dizi türlerinin başında Mafya türü diziler gelmekte; diğer tür dizilerin tercih edilme oranları açısından önemli bir farklılaşma gözlenmemektedir. Bununla birlikte, mafya, aşk, mizah içerikli ve çocuk-öğrenci konulu dizileri tercih eden kitle içinde internet kullanıcıları daha çok öne çıkarken; aşiret konulu ve diğer dizi türlerinin tercihi ile dizi izlememe konusunda internet kullanmayanlar nispeten daha yüksek bir orana ulaşmış olduğu da gözden kaçmamaktadır.

Araştırma dâhilindeki öğrencilerin televizyon dizisi konusundaki tercihlerine dair veriler **cinsiyet** değişkenine göre incelendiğinde oldukça ilginç bulgularla karşılaşmaktadır. Çünkü Mafya dizilerini tercih etmede erkek öğrenciler çok bariz bir farkla önde yer alırken, kız öğrenciler diğer bütün kategorilerde erkek öğrencilerin önünde yer almaktadırlar. Erkek öğrencilerin yarısından fazlası (%50,6) mafya-çete türü diziler izlemeyi tercih ederken; bu tür dizileri tercih eden kız öğrenci sayısı bu rakama oranla oldukça düşük bir düzeyde (%11) kalmaktadır. Öte taraftan, kız öğrencilerin beşte birinden fazlası (%20,6) pembe dizileri izlemeyi tercih ederken; erkek öğrencilerin çok azı (%4) aynı tür dizileri tercih etmektedir. Yine, komedi türü dizileri kız öğrencilerin %15,5'i, erkeklerin %7,1'i; çocuk-öğrenci konulu dizileri kızların %4,5'i, erkeklerin %2,4'ü; aşiret dizilerini kızların %9,7'si, erkeklerin %2,8'i; diğer tür dizileri ise, kızların %3,9'u,

erkeklerin de %1,2'si tercih etmektedirler. Görüldüğü gibi, erkekler çok yüksek bir oranda mafya türü dizileri izlemeyi tercih ederken; kızlar daha çok pembe dizileri izlemeyi tercih etmektedirler. Dizi ayrımı gözetmeme veya dizi takip etmeme konusunda ise, cinsiyetler arasında çok bariz bir fark olduğu söylenemez (erkeklerin %32'si, kızların %34,8'i). Bu sonuç çok normal bir durum olarak kabul edilebilir. Çünkü erkeklerin silahlı, kızlarınsa duygulu filmleri tercih etmeleri beklenen bir durumdur. Özellikle erkek egemen toplumsal ortamın sunduğu bir kültürün etkisiyle yetişmiş gençlerde bu durumun daha belirgin olarak ortaya çıkması beklenmektedir. Kısaca ifade edilecek olursa, dizi tercihinde internet kullanımı vb. durumlardan ziyade cinsiyetin belirleyici olduğu, bunun da oldukça normal karşılanabilecek bir durum olduğu söylenebilir.

7.6.3. İnternet Gençliği ve Dizi Karakterleri İle Özdeşim Kurma

TV dizilerini takip eden gençlerin dizi tercihleri kadar dizilerde kendilerini özdeşleştirdikleri film kahramanları da önem arz etmektedir. Çünkü çocuk ve gençlerin kişilik gelişiminde özdeşleşme sürecinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Model alınan kişi okul öncesi çağlarda daha çok anne-baba olurken, okul çağında bunların yerini öğretmen almakta, ergenlik dönemi ve sonrasındaysa başarılı şahsiyetler, film yıldızları ya da geçmişteki ünlü kişiler gençlerce model alınmaktadır (Yavuzer, 1998:114-116).

Televizyonlarda yayınlana dizilerin genç ve çocukları etkilediği, özellikle şiddet içerikli dizilerin onları olumsuz etkileyebileceği sıkça gündeme gelmektedir. Dizilerde sunulan hayat tarzlarına özenmeleri ve dizi kahramanları ile özdeşim kurmaları ise probleme ayrı bir boyut katmaktadır. Araştırmada öğrencilere, izledikleri dizi filmlerden hareketle *kendilerini hangi dizi kahramanlarıyla özdeşleştirdikleri* yönünde bir soru sorulmuş; araştırma sonucunda ilginç bulgulara rastlanmıştır.

Araştırma dâhilindeki öğrencilerin önemli bir bölümü takip ettikleri dizilerdeki çeşitli karakterler ile kendilerini özdeşleştirmektedirler. Gençlerin %38,7'sinin (dizi takip eden öğrencilerin %57,8'i) herhangi bir dizi kahramanı ile arasında özdeşim kurduğu gözlenmektedir. Bu rakamlara **cinsiyet** açısından bakıldığında dikkat çekici bir durum ile karşılaşılmaktadır. Dizi takip eden erkek öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi (%61,6) herhangi

bir dizi kahramanı ile arasında özdeşim kurduğunu ifade ederken, aynı kategorideki kız öğrencilerin yarısından fazlası (%51,5) böyle bir şeyin söz konusu olduğunu belirtmişlerdir.

Gençlerin, dizilerde karşılaştıkları **hangi tip** karakterlerle özdeşim kurduklarına dair bulgular da oldukça ilgi çekicidir. Çünkü gençlerin özdeşleştikleri kişileri en çok **mafya** dizilerindeki karakterlerden seçtikleri gözlenmektedir. Dizi kahramanlarıyla özdeşim kuran öğrencilerin %43'ü mafya babası ya da çete reisi rolündeki tiplerle, %12'si de mafya/çete elemanı rolündeki tiplerle özdeşim kurduklarını belirtmiştir. Başka bir deyişle, dizi kahramanları ile özdeşim kurduklarını belirten öğrencilerin yarısından fazlası (%55) özdeşleştikleri tipleri mafya dizilerinden seçmişlerdir. Bu rakam, aynı zamanda dizi takip edenlerin yaklaşık üçte birini (%31,8), araştırmada yer alan bütün öğrencilerinse beşte birini (%21,3) oluşturmaktadır. Kısaca, araştırmaya katılan öğrencilerin beşte birinin mafya dizilerinde yansıtılan yaşantılara ve mafya tipi kişilere özenmekte oldukları söylenebilir.

Bu durum çeşitli nedenlere dayandırılarak açıklanabilir. Bu nedenler arasında, erkek egemen toplumlarda erkekliğin güç ve şiddetle özdeşleştirilmesi gibi toplumsal yargılar, medyada çok sık yer bulan şiddetin zihinlerde normalleşmesi, mafya türü filmlerde canlandırılan tiplerin haksızlıklara karşı mücadele ettiği yönünde bir imaj çizilmesi gibi çok sayıda etken sıralamak mümkündür. Gençlerin, günlük hayatlarında toplum karşısında kendilerini tam ifade edememesinin doğurduğu bastırılmış duyguları dizi kahramanları ile özdeşleşmek suretiyle tatmin etme çabasının bu durum üzerindeki etkisinden de söz edilebilir. Araştırmanın yapıldığı dönemde gösterimde ve revaçta olan dizilerin (Kurtlar Vadisi gibi) bu durum üzerinde oldukça etkili olduğu bir gerçektir.

Dizi karakterleri ile özdeşleşen öğrencilerin geri kalan bölümünün önemli bir kısmı çeşitli dizilerdeki (mafya dizileri dışındaki) başrol oyuncularıyla, bir kısmı da öteki karakterlerden herhangi biri ile özdeşim kurduklarını belirtmişlerdir. Buna göre, dizi takip eden öğrencilerin %17,2'si başrol oyuncularıyla, %8,8'i ise öteki karakterlerle özdeşim kurmaktadır. Burada söz konusu olan başrol karakterlerin yaklaşık üçte ikisi (%63,6) kadın oyuncular, gerisi (%36,3) erkek oyuncular; diğer karakterlerinse 10'u kadın, 11 tanesi erkek oyuncular oluşturmaktadır.

Dizi kahramanları ile özdeşim kuran öğrencilerin **cinsiyetlerine** bakıldığında ilgi çekici bir durumla karşılaşmaktadır. Söz konusu öğrencilerin hemen hepsi (iki erkek, beş kız öğrenci dışında) kendileriyle aynı cinsiyetten karakterlerle özdeşim kurmaktadır.

Mafya tipi karakterler ile özdeşim kuran öğrencilerin tamamına yakını (beş kişi dışında) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Başka açıdan bakıldığında, dizi karakterleri ile özdeşim kuran erkek öğrencilerin üçte bire yakın bir bölümü (%32,4), kız öğrencilerinse çok küçük bir bölümü (%3,2) mafya tipi karakterlerle özdeşim kurarken; erkeklerin çok küçük bir bölümü (%9,4), kızlarınsa yaklaşık üçte biri (%30,3) diğer dizilerde yer alan başrol veya öteki karakterlerle özdeşim kurmaktadır. Bu durum üzerinde özellikle cinsiyetin belirlediği kişilik özellikleri ve alışkanlıkların etkili olduğu düşünülmektedir.

Özdeşim kurma konusundaki yaklaşımlar, **internet** kullanma durumu ile karşılaştırıldığında anlamlı bir fark ile karşılaşılmamaktadır. Yani, dizi karakterleriyle özdeşim kurma konusundaki yaklaşımlarda, internet kullanımı açısından önemli bir fark gözlenmemektedir. Bu durum, özdeşleşmede internet vb. teknolojilerin kullanımından ziyade, başka birtakım faktörlerin etkili olduğunu göstermektedir. Bu faktörler arasında, toplumsal değer yargıları, yaş, cinsiyet vb. unsurları saymak mümkündür.

7.7. İnternet Gençliği ve Geleneksellik-Değişim Konusundaki Algıları

Bir toplumun varlığını sürdürmesinde ve yaşayan güçlü bir kültüre sahip olmasında, o toplum tarafından üretilen örf-adet, gelenek-görenekler kadar, şartlara ve zamana göre cereyan eden değişime ayak uydurmanın da hayati bir önemi bulunmaktadır. Gelenek konusu sıkça tartışmalara konu olmaktadır. Geleneği, geçmişe ait, eskimiş ve kurtulmak gereken her şey olarak algılayanlar olduğu gibi, bir toplumu ayakta tutan temel dinamikler ve korunması gereken değerler biçiminde algılayanlar da bulunmaktadır. Gelenek konusundaki anlaşmazlığın temel gerekçeleri, ona yüklenen anlam ile yakından alakalıdır. Bu noktada geleneğin tanımlanması ya da ne olduğunun açıklanması, tartışmaları bitirmese de, onu daha sağlıklı değerlendirme konusunda fayda sağlayıcı olabilir. Shils'e göre (2003:110), en yalın anlatımıyla gelenek, geçmişten günümüze intikal ettirilen ya da miras bırakılan herhangi bir şeydir. Gelenek -ya da tevarüs edilen şey- maddi nesneleri, her türlü şeye olan inancı, kişi ve olay imajlarını, pratikleri ve kurumları içerir. O, belirli bir zamanın toplumunun sahip olduğu her şeyi içerir.

Gelenek kavramı genellikle modernlik ve modernleşme kavramları ile birlikte değerlendirilmekte ve arada bir zıtlık bulunduğunu çağrıştırmaktadır. Çetin (2003-04:

12)’in ifade ettiği gibi modernleşme kavramı, tarihsel olarak geleneğe dayalı toplumsal ve siyasal değeri ve ilkelerin yerine modern ölçütlerin geçiş evrimini/sürecini ifade eder.

Toplumlar dinamik bir yapıdadır ve sürekli bir değışim yaşarlar. Aytaç (2002 b:215-219)’ın ifade ettiği gibi, değışme her toplumun temel bir özelliği olup devamlılık arz etmektedir. Bu süreçte, toplumlar kültürlerini gelecek kuşaklara aktarırlar ancak kültür değışmeden olduğu gibi aktarılmaz. Toplumsal değışme, birey açısından ele alındığında, bireyin davranışlarındaki, değeri ve tutumlarındaki değışmeleri, diğer kişilerle ya da grupla olan ilişkilere yansıtacağı var sayılmaktadır.

Gençlerin, gelenek ve değışim konusundaki değeriendirmeleri, onların geleceğe ve toplumsal gerçeklere yaklaşımları ve sosyo-kültürel donanımları hakkında fikir verebilir. Bu düşünceden hareketle, bu araştırmada öğrencilere “*toplumumuzdaki örf-adet, gelenek-göreneklerin değışmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? Niçin?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Cevaplar aşğıdaki tablo’da gösterildiği gibidir.

Tablo 43: Değişme Konusundaki Görüşlerin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

Gelenek-Görenekler Değişmeli mi	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Bazıları değışmeli	196	55.0	36	69.2	232	56.9
Hiçbiri değışmemeli	146	41.0	16	30.8	162	39.7
Tümü değışmeli	14	3.9	0	00	14	3.4
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Tablo 43, gençlerin büyük bir kısmının değışimden yana oldukları yönünde bir kanaate varmamıza imkân verebilecek niteliktedir. Ancak değışime karşı çıkan kitlenin de azımsanmayacak bir oranı bulunduğu gözden kaçmamaktadır. Görüldüğu gibi, öğrencilerin yarısından fazlası (%56,9) bazı gelenek-göreneklerin değışmesi gerektiğini ifade etmek suretiyle değışime açık olduklarını gösterirken; %39,7’si toplumumuzda mevcut gelenek-göreneklerden hiçbirinin değışmemesi gerektiğini ifade ederek değışime karşı olduklarını göstermişlerdir. Küçük bir grup (%3,4) ise, “tümü değışmeli” biçiminde görüş belirterek değışim konusunda çok radikal bir yaklaşım sergilemişlerdir.

Kısaca ifade edilecek olursa, söz konusu gençlerin büyük kısmının değışime açık oldukları, zamana, şartlara ve duruma göre gelenek-göreneklerin değışmesi gerektiğine inandıkları ve bu yönde görüş belirttikleri ancak, önemli bir bölümünün de geleneksel varlıkların değışmeden kalması gerektiği düşüncesinden hareketle değışime karşı çıktıkları

söylenbilir. Gelenekselliği muhafaza etme ya da değişime açık olma konusunda çeşitli araştırmalarda farklı sonuçlarla karşılaşmak mümkün olabilmektedir. Örneğin; Bayhan (2002:110)'ın üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmanın sonuçları, gençliğin sosyal değişimi savundukları yönündedir. Söz konusu araştırmaya katılanların %5'i örf, adet, gelenek, göreneklerin tümü değişmeli, %74'ü bazıları değişmeli, %20'si ise hiçbirini değişmemeli şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Gençlerin gelenek-göreneklerin değişmesi konusunda ortaya koydukları yaklaşımlar **internet** kullanma durumuna göre değerlendirildiğinde, ilginç kabul edilebilecek bulgularla karşılaşmaktadır. Gelenek-göreneklerin tümünün değişmesi gerektiği yönünde görüş belirten küçük bir grup dışında beklenenin aksine, internet kullanıcılarının gelenek-görenekler konusunda daha muhafazakâr davrandıkları, internet kullanmayan gençlerinse değişime daha açık oldukları gözlenmektedir. Zira internet kullanıcılarının %55'i bazı gelenek-göreneklerin değişmesi gerektiği fikrine katılırken; internet kullanmayanların %69,2'si aynı görüşe katılmışlardır. Öte taraftan, internet kullanıcılarının %41'inin gelenek-göreneklerin hiçbirinin değişmemesi gerektiği görüşünde birleşmesine karşılık internet kullanmayanların %30,8'i aynı görüşe katılmaktadır. Gelenek-göreneklerin tümünün değişmesi gerektiği görüşüne ise, internet kullanmayanlardan katılan çıkmazken; internet kullanıcılarının %3,9 gibi küçük bir bölümünden destek çıktığı gözlenmektedir.

Burada, değişim yönünde keskin çıkış yapan küçük bir grup dışında, internet kullanımı ile değişime yatkınlık arasında çok önemli bir bağıntı bulunmadığı ancak, ille de bir farklılaşmadan söz edilecekse internet kullanmayanların değişime daha açık gibi durduklarının gözlemlendiği söylenebilir. Yani, internet kullanıcıları nispeten daha muhafazakâr bir çizgi sergilemişlerdir. Bu durum üzerinde, internet ortamında yani, sanal dünyada, özellikle de sanal sohbet ortamlarında karşılaşılan olumsuz içeriğin etkili olduğu, gençlerin bu tür olumsuzluklardan korunabilmek için geleneklere sığınma ihtiyacı duydukları fikri akla yatkın görünmektedir.

Değişime taraf olan ya da karşı çıkan gençlerin, bu yaklaşımlarını savunmak için ileri sürdükleri gerekçelerin neler olduğunun bilinmesinde fayda olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu gerekçeler gençlerin sergiledikleri tutumların açıklanmasında önemli birer ipucu görevi görecektir. Bu amaçla gençlerin gerekçeleri incelendiğinde, çoğu benzer olmakla birlikte aşağıda sıralanan türden gerekçelerle karşılaşılmaktadır.

Örf-adet, gelenek-göreneklerin **değişmesi** taraftarı olan gençler, şu gerekçeleri ileri sürmektedirler:

- * Bazı gelenek-görenekler yaşam standartlarına ve modern yaşama uymamaktadır.
- * Değişen dünya, toplum ve hayat şartlarına ayak uydurmamız gerekmektedir.
- * Kan davası, töre cinayeti gibi, mantık dışı bazı görenekler var.
- * Bazı örf-adetler bireysel özgürlükleri sınırlamaktadır.
- * Kimi örf-adetler cinsiyet ayrımı gibi farklılıkları öne çıkararak eşitsizliği körüklemektedir.
- * Bazı gelenek-görenekler yozlaşarak toplumsal ihtiyaca cevap veremeyecek duruma gelmiştir.

Değişimden yana olan gençler, genel olarak bu tür gerekçeler ileri sürerek değişen yaşam koşullarına ve çağdaş dünyaya ayak uydurabilmemiz için kimi geleneksel yaklaşımların değişmesi gerektiği fikrini desteklemeye çalışmışlardır. Örf-adet, Gelenek-göreneklerin **değişmemesi** gerektiği yönünde görüş belirten gençler ise, bunların niçin değişmemesi gerektiğini genel olarak şu ifadelerle gerekçelendirmişlerdir:

- * Atalarımızın mirasları olduklarından.
- * Zengin bir kültürün mirası olduklarından.
- * Toplumsal yapımıza uygun olduklarından.
- * Bizi biz yapan değerler olduklarından.
- * Benliğimizi korumamıza yardımcı olduklarından.
- * Özümüzü oluşturdukları ve kendimizi onlarla ifade edebildiğimiz için.

Değişime karşı olan gençler, bu tür gerekçelerle geleneksel değerlerimizin değişmemesi gerektiği fikrini savunmaya çalışmışlardır. Görüldüğü gibi, değişim konusunda gençler arasında homojen bir yapıdan söz etmek mümkün olmamaktadır. Geleneksel varlıklarımızı benliğimizin garantisi sayıp çok iyi korumamız gerektiğini düşünenlerin yanında, yaşamı zorlaştırdıklarını ileri sürerek onlardan kurtulmamız gerektiğini kabul edenlere de rastlanmaktadır. Bununla birlikte, yararlı olanların korunup işlevlerini yitirenlerin değiştirilmesi suretiyle çağa ayak uydurmamız gerektiğini savunarak değişim konusuna dengeli yaklaşan gençlerin yüksek bir orana sahip olması olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

7.8. İnternet Gençliği ve Arkadaş Seçimi

Gençlik döneminde en çok hissedilen duygulardan biri, bir gruba ait olma duygusudur. Bir gruba ait olmanın bireye sağladığı, eğlence, kendini ifade etme, kendini gerçekleştirme, güven duygusu ve statü elde etme gibi çeşitli kazanımlar bulunmaktadır. Bunun için, özellikle gençlik çağında arkadaşlık ve arkadaş grupları oldukça büyük bir önem ve işleve sahiptir (bkz. Bayhan, 1997, 2002; Doğan, 2000; Köknel, 1997; Tezcan, 1991; Yavuzer, 1998; Yörükoğlu, 1993).

Gençlik çağı, bir yandan bunalımlar, çatışmalar, kaygılar, bocalama ve kararsızlık dönemi iken; diğer yandan tutkuların ve idealizmin filizlendiği, sıkı arkadaşlıkların, ilk sevgilerin yaşandığı, kendini kanıtlama ve kendi kimliğini bulma çabalarının yoğunlaştığı dönemdir (Bayhan, 1997:211).

Yörükoğlu (1998:69)'na göre arkadaşlık, erken çocuklukta başlayıp gelişen bir ilişkidir. Arkadaşlık ne kadar erken başlarsa o denli kolay gelişen bir yetenektir. Gencin sıkı arkadaşlık kurmadan topluma açılması düşünülemez. Bu bakımdan arkadaşlık ilişkileri toplumsal ilişkilere öncülük eder. Arkadaşlarca aranmak, beğenilmek ve benimsenmek benlik saygısının önemli bir koşuludur. Arkadaşlar, gence kendi kişiliğini yansıtan ayna yerine geçer; kendini tanır ve tanıtır. Arkadaşlık çeşit çeşittir. Sıra arkadaşlığı, sınıf arkadaşlığı, mahalle arkadaşlığı, takım arkadaşlığı gibi türleri vardır.

Gençlik döneminin hayati tercihlerinden olan arkadaş seçiminde genellikle, kişilik özellikleri, siyasi görüşler, hemşerilik, etnik ve dini değerler etkili olabilmektedir. Dolayısıyla, tanınmaya çalışılan herhangi bir gençlik kitlesinin arkadaş seçmelerindeki tercihin neye göre belirlendiği merak konusu olmaktadır. Cinsiyet vb. özellikleri farklı olan gençlerin arkadaş seçimindeki tercihlerinin de farklı olması beklenmektedir. Bilinçli bireylerin daha çok kişilik özelliklerini dikkate alarak arkadaşlarını seçmeleri beklenirken; başka düşüncelerin etkisinde kalan veya çocukluk psikolojisi ile hareket eden bireylerin daha başka özelliklere göre tercihte bulunabilecekleri düşünülmektedir. Öğrencilerin, hayatın gerçeklerine ve arkadaşlık olgusuna yaklaşımlarının ve arkadaşlık ilişkilerinden nasıl etkilenebileceklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için onların arkadaş tercihini belirleyen unsurların bilinmesi önem kazanmaktadır. Bu araştırma çerçevesinde öğrencilere uygulanan ankette, *“arkadaşlarınızı, en çok hangi özelliklerine göre seçersiniz?”* şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Alınan yanıtlar Tablo 44'te görüldüğü gibidir.

Tablo 44: Arkadaş Seçiminde Aranan Özelliklerin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

Arkadaşta Aranan Özellikler	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kişilik özellikleri	327	91.8	49	94.2	376	92.2
Siyasi fikirler	5	1.4	2	3.8	7	1.7
İnanç/Mezhep	11	3.1	0	0.0	11	2.7
Hemşehrilik	13	3.7	1	1.9	14	3.4
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Gençlerin arkadaş seçiminde genel olarak kişiliği esas aldıkları dikkat çekmektedir. Öğrencilerin tamamına yakını (%92,2) arkadaş seçiminde kişilik özelliklerini öncelikli olarak dikkate alacaklarını belirtirken, geriye kalan az sayıda öğrenci de arkadaşlarını hemşehrilik (%3,4), inanç/mezhep (%2,7) ve siyasi fikir (%1,7) gibi özelliklerine göre seçtiklerini belirtmişlerdir.

Bu veriler **internet** kullanımı açısından ele alındığında pek önemli bir farklılaşma ile karşılaşılacakla birlikte, hemşehrilik ve inanç/mezhep gibi özellikleri dikkate alan öğrencilerin daha çok internet kullanıcıları arasından çıkmış olması dikkat çekicidir. Bu durum, gençlerin büyük çoğunluğunun arkadaş seçiminde bilinçli davrandıklarını göstermesi açısından olumlu bir sonuç kabul edilebilir. Bu sonuç üzerinde, gençlerin görmekte oldukları eğitimin katkı sağlayıcı bir etkisinin olduğu düşünülebilir. Çünkü okumuş olan kişiler, katılacakları grupları ve ilişki kuracakları arkadaşları seçmede daha bilinçli davranabilirler. Ancak, fikir, inanç ve hemşehrilik gibi faktörlerin de arkadaş seçiminde etkili olduğu inkâr edilemez. Özellikle, fikir tartışmalarının yoğun olduğu dönem veya ortamlarda fikir ve inanç konusundaki ortak paydaların, yabancı bir memlekette yaşama durumunda ise, hemşehrilik bağının arkadaşlık kurmada oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte, dürüstlük, hoşgörü, dost canlısı olma, sadakat, düzenlilik, çalışkanlık, sempatik olma gibi olumlu kişilik özellikleri kişilerin arkadaş olarak kabulünü kolaylaştırırken, ikiyüzlülük, yalancılık, bağnazlık, sertlik, tembellik, sadakatsizlik gibi çeşitli özellikler de kişiyi itici hale getirmekte, kendisiyle arkadaşlık kurulmasını ve kurulan arkadaşlıkların devam ettirilmesini zorlaştırmaktadır. Bayhan (2002:118)'ın çalışmasında da benzer şekilde kişilik özellikleri öne çıkmaktadır. İnsanları ayıran en önemli farkın ne olduğu sorusuna katılımcıların %62'si kişilik özellikleri, %8'i maddi durumları, %4'ü siyasi görüşleri, %3'ü dinleri ve %2'si ırkları şeklinde cevap vermişlerdir.

7.9. İnternet Gençliği ve Hayattaki Değerler Konusundaki Algıları

İnsanın hayatta değerli buldukları, onun hayata bakışını da yansıtmaktadır. Toplumsal yapıya, kişiliğe, ihtiyaç ve beklentilere bağlı olarak hayatta en çok değer verilen şeyler de değişmektedir. Değer atfedilen şeyler toplumdan topluma ve zamandan zamana değiştiği gibi, kişinin değer verdiği şeyler de duruma, ihtiyaca ve beklentilere göre değişebilmektedir. Kişinin içinde doğup büyüdüğü çevreden, toplumun yaşamakta olduğu değişimin getirdiği dönemsel değer atıflarına kadar çok çeşitli etmenler bireylerin değerler dünyasına etki edebilir.

Aile ve toplumun birey üzerinde yaptığı etkiler (bkz. Yavuzer, 1998) ve zamanın ya da popüler kültürün (bkz. Aytaç, 2002b) ortaya çıkardığı eğilimlerin rüzgârı ile genç kuşaklar başarı, para, şöhret ya da eğlence gibi unsurlara değer atfedebileceği gibi, her dönemde değişik oranlarda ağırlığını korumakta olan aile, inanç, huzur vb. unsurlar da en çok değer verilenler listesinin başına oturtulabilmektedir.

Gençlerin, hayata ve sahip olunan değerlere yaklaşımlarının ve gelecekte nasıl bir karakter sergileyebileceklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için onların hayatta en çok neye değer verdiklerinin bilinmesi önem kazanmaktadır. Bunun için öğrencilerin, hayatta en değerli buldukları şeylerin neler olduğunu öğrenmenin faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu araştırma çerçevesinde öğrencilere uygulanan ankette, “*hayatta en çok değer verdiğiniz şey nedir?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. “*Aile*”, “*başarı*”, “*inanç*”, “*para*”, “*şöhret*”, “*eğlence*” ve “*diğer*” gibi seçeneklerin yer aldığı bu soruya verilen cevaplardan hareketle, internet kullanıcıları başta olmak üzere, gençlerin nelere daha çok değer verdikleri konusu yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu konuya dair veriler Tablo 45’te görüldüğü gibidir.

Tablo 45: En Çok Değer Verilen Şeylerin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

En Çok Değer Verilenler	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Aile	189	53.1	26	50.0	215	52.7
Başarı	38	10.7	4	7.7	42	10.3
İnanç	68	19.1	18	34.6	86	21.1
Para	25	7.0	2	3.8	27	6.6
Şöhret	3	0.8	0	0.0	3	0.7
Eğlence	15	4.2	1	1.9	16	3.9
Diğer	18	5.1	1	1.9	19	4.7
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Tablo 45, gençlerin büyük bir çoğunluğunun hayatlarındaki en değerli şeylerin moda ya da popüler kültürün sunduğu değerlerden ziyade her dönemde pek çok insanın en değerli buldukları varlıklardan oluştuğunu göstermektedir. Görüldüğü gibi, gençlerin hayatta en çok değer verdikleri şeylerin başında “aile” gelmektedir. Onu “inanç” ve “başarı” takip ederken; “para”, “şöhret” ve “eğlence” bunlara nispeten oldukça düşük oranlarda kalmıştır.

Hayatta en çok değer verilen ve vazgeçilmez olarak kabul edilenlerin başında gelen unsurlardan biri şüphesiz ki “**aile**”dir. Gerek aile büyükleri gerekse çocuklar için aile yeri doldurulamayacak kadar önemli ve vazgeçilemeyecek kadar değerli bir varlıktır. Özellikle çocuk yaşlarda ailenin önemi bir kat daha artmaktadır. Çünkü hayata tutunabilmek için en çok ihtiyaç duyulan dayanakların başında aile yer almaktadır. Bunun için bireylerin hayatlarındaki en değerli unsurların başında ailenin gelmesi doğaldır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi bu araştırmaya katılan gençlerin de hayatta en çok değer verdikleri şeylerin başında aile gelmektedir. İnternet kullananlar ile kullanmayanlar arasında önemli bir fark bulunmamakla birlikte, gençlerin yarısından fazlası (%52,7) hayatta en çok aileye değer verdiklerini ifade etmişlerdir. Ergenlik döneminde gençlerin aileden uzaklaşıp arkadaş gruplarına ve dış çevreye yönelmeleri beklenebilir. Bununla birlikte, ailenin yine de özel yerini korumaya devam etmesi ya da yaşın değişmesi ile birlikte bu konuda ufak farklılıkların yaşanması normal bir durum olarak kabul edilebilir. Dolayısı ile bu durum üzerinde, yaş, cinsiyet, aile içi ilişkiler, psikolojik durum vb. gibi pek çok faktörün etkisinden söz edilebilir. Yani aileye atfedilen değer bir iki faktörle açıklanması mümkün değildir. Nitekim ilerleyen kısımlarda bu tablonun verileri yaş ve cinsiyet değişkenleri ile ilişkilendirildiğinde durum biraz daha açıklığa kavuşmuş olacaktır.

Gençlerin hayatta en çok değer verdikleri şeyler sıralamasında ikinci sırayı “**inanç**” almıştır. Tabloda görüldüğü gibi, gençlerin beşte birinden fazlası (%21,1) hayatta en çok değer verdikleri şeyin inanç olduğunu ifade etmişlerdir. Gerek dini inanç olsun gerekse bir şeyler başarabileceğine duyulan inanç olsun, gençlerin inanç konusundaki hassasiyetleri dikkate değer bulunmaktadır. Bu durum üzerinde de yaş, sosyal çevre, devam edilen okul türü gibi değişik faktörlerin etkisinden söz edilebilir.

Gençler nezdinde hayatta en çok değer verilenler sıralamasında üçüncü sırayı ise, “**başarı**” almaktadır. Gençlerin %10,3 gibi önemli bir bölümü bu yönde bir kanaat

sergilemişlerdir. Özellikle eğitimin bir yarış halini almaya başladığı ve hayatta arzulanan yerlere gelebilmek için başarının temel ölçülerin başında yer aldığı bir ortamda böyle bir kanaatin gençlerce paylaşılması oldukça normaldir. Zira her bir lise öğrencisi aynı zamanda bir üniversite adaydır ve geleceğin yetişkini olarak arzulanan bir meslek elde edebilmesi için iyi bir hazırlık yapma zorunluluğu ile karşı karşıya bulunmaktadır. Çünkü ileride, okunan üniversite ve bölüme göre bir meslek sahibi olunacaktır. Kaldı ki, üniversiteler için öğrenci seçme sınavında adayların çok büyük bir bölümünün elenerek aralarından en iyi performans sergileyenlerin seçildiği, dolayısıyla bu sınavın başlı başına bir yarış olduğu gerçeği ortadadır. Böyle olunca, gençliğin (özellikle okul gençliği) önemli bir bölümünün başarıya büyük bir değer atfetmesi oldukça normal bir durum olmaktadır.

Hayatta vazgeçilmez kabul edilen ve toplumun çoğunluğu tarafından kabul gören değerlerin yanında, kimi dönemlerde revaç bulan veya kimi bireylerin daha çok önem verdikleri gelip geçici kıymetler de bulunmaktadır. Bunların başında ise, “**para**”, “**şöhret**” ve “**eğlence**” gelmektedir. Tarihin değişik dönemlerinde olduğu gibi günümüzde de, özellikle medyanın etkisiyle gençliğe dayatılan popüler kültürün birer yansıması olarak bu tür unsurlar ön plana çıkabilmektedir. Tablo 45’te görüldüğü gibi, hayatta en çok bu tür şeylere değer veren gençlerin de bulunduğu gözlenmektedir. Araştırmaya katılan gençlerin %6,6’sı hayatta en çok değer verdiği şeyin para olduğunu, %3,9’u eğlence, %0,7’si ise şöhret olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum normal olarak kabul edilebilir. Hatta bu konudaki rakamların daha yüksek çıkmasının beklendiği de söylenebilir. Zira daha önce de ifade edildiği gibi, gerek medya ve popüler kültürün etkisiyle gerekse günümüzde toplumun içinde bulunmakta olduğu ekonomik şartlar nedeniyle bu tür unsurlar daha fazla ön plana çıkmakta ve bu durumun gençleri etkilemesi kaçınılmaz olmaktadır.

Araştırmaya katılan gençlerin bir kısmı da (%4,7) “**Diğer**” seçeneğini işaretleyerek, en çok “arkadaşlık” (8 kişi) “huzur”, “mutluluk”, “sevgi”, “vatan” ve “kendisi” gibi şeylere değer verdiklerini ifade etmişlerdir. Bunlar da gerçekten çok değerli varlıklar olup, eksiklikleri yaşandığında değerleri daha iyi anlaşılmaktadır. Bir öğrenci ise “hiçbir şey”e değer vermediğini belirtmiştir.

Hayatta en çok değer verilenlerle ilgili bulguların daha iyi değerlendirilebilmesi için yukarıdaki tabloda sunulan verilerin internet kullanımı, yaş, cinsiyet, okul türü, oturulan yer

gibi değişkenler ile karşılaştırılarak yeniden gözden geçirilmesinde fayda olacağı düşünölmektedir.

Tablo 45'te göröldüğü gibi, en çok nelere değer atfedildiği ile **internet** kullanımı arasında çok önemli bir bağlantı göze çarpmamaktadır. İnternet kullananlar da kullanmayanlar da aileyi hemen hemen aynı oranda önemsemektedir. İnternet kullanıcılarının yarıdan fazlası (%53,1), kullanıcı olmayanların da yarısı (%50) hayatta en çok değer verdikleri şeyin aile olduğunu ifade etmişlerdir. Arada çok büyük bir fark görünmemekle birlikte, başarı, para, şöhret, eğlence ve diğer unsurlara değer verme konusunda internet kullanıcılarının ötekilere oranla biraz daha öne çıktıkları gözlenmektedir.

İnanca değer verme konusunda ise, iki kesim arasında önemli bir farklılaşma olduğu gözden kaçmamaktadır. Zira internet kullanmayanlar bu konuda kullanıcılara büyük bir fark atmışlardır. İnternet kullanmayanların üçte birinden fazlası (%34,6) hayatta en çok inanca değer verdiklerini belirtirken; kullanıcıların yaklaşık beşte biri (%19,1) aynı yaklaşımı ortaya koymuştur.

Yukarıda sergilenmekte olan durum olumlu bir sonuç olarak kabul edilebilir. Çünkü hem gençlerin ergenlik döneminde bulunmaları ya da bu dönemi henüz atlatmış olmaları hem de internet gibi bir pencereden dünyaya açılmış olmaları itibariyle söz konusu değerlerden pek çoğu konusunda yeterince hassas olmamaları beklenebilirdi. Oysa tabloda da göröldüğü gibi, "aile", "inanç", "başarı" gibi toplumca da benimsenen şeylere, "para", "şöhret", "eğlence" gibi bencillik ifadesi kabul edilebilecek unsurlara göre -çok büyük bir farkla- daha fazla değer atfedildiği gözlenmektedir. Bu durum, aile içi ilişkilerin, sosyal çevre ve yaşam tarzının ve alınan eğitimin etkisini düşündürmektedir.

Gençlerin, hayatlarında en değerli buldukları unsurların neler olduğuna dair veriler, yaş, cinsiyet, okul türü ve kalınan yere göre değerlendirildiğinde söz konusu değişkenler ile değer verilen şeyler arasında bir ilişki olduğunu destekleyen bulgularla karşılaşılmaktadır. Bu değişkenlere dair tablolarda gerekli olmayacak detaylar bulunduğundan, çalışmanın hacmini kabartmamak amacıyla devam eden kısımda tablolara yer verilmemiş, ilginç bulunan bulgular "yüzde" olarak ve oran ifade eden birtakım ibarelerle verilerek konu yorumlanmaya çalışılmıştır.

Gençlerin en çok değer verdikleri şeyler “**yaş**” değişkeni ile karşılaştırıldığında şu bulgulara ulaşılmaktadır: Yaş olarak daha küçük olanlardan (16 yaş), aileye değer verenler birinci sırada, inanç diyenler ikinci, başarı diyenler ise üçüncü sırada yer alırken; daha büyük yaşlarda (18 yaş) öncelik sıralaması değişerek, paraya değer verme kısmen öne çıkmaktadır. Bu sonuç, küçük yaşlardaki bireylerin nazarında ailenin öneminin devam ettiğini, yaş ilerledikçe değer verilen şeylerin değişmeye başladığını göstermesi bakımından ilginçtir. Bununla birlikte, her yaş grubunda aileden çok inanca, başarıya ya da para vb. şeylere değer veren bireylere rastlandığı da gözlenmektedir. Dikkat çeken bir diğer şey de inanç ve başarının aileye yakın oranlarda değer görmesidir. Bu durum üzerinde, araştırmanın yapıldığı ilin genel sosyo-kültürel yapısının, sosyal çevrenin ve ailelerin yaşam tarzının etkili olabileceği düşünülmektedir.

Gençlerin en çok değer verdikleri şeyler, “**cinsiyet**” değişkeni ile karşılaştırıldığında da ilgi çekici sonuçlarla karşılaşmaktadır. Öncelikle diğer değişkenlerde olduğu gibi, erkek ve kız öğrencilerde aile, inanç, başarı sıralaması değişmemektedir. Erkek öğrencilerin yaklaşık yarısı (%48,2) aileyi, yaklaşık beşte biri (%24,9) inancı, %10,7’si de başarıyı en değerli bulurken; kızların %60’ı aileyi, %14,8’i inancı, %9,7’si ise başarıyı en değerli bulmaktadırlar. Şu açıkça söylenebilir: Kız öğrenciler, aileye erkeklerden daha çok, inanç ve başarıya ise daha az değer vermektedirler. En çok değer verilen öteki unsurlara yaklaşım konusunda da bir fark olduğu gözlenmektedir. Erkek öğrenciler paraya daha çok değer verirken; kızlar daha çok huzur, mutluluk ve arkadaşlık gibi şeyler aramaktadırlar. Bu durum üzerinde, toplumda hâkim olan cinsiyet rollerine dair beklentilerin ve kız öğrencilerin gerek sosyal aktivitelere, gerekse ev dışındaki yaşama erkeklere göre daha uzak kalmalarının etkili olduğu düşünülebilir.

Gençlerin en çok değer verdikleri şeyler öğrenim gördükleri “**okul türü**” ile karşılaştırıldığında da dikkate değer bazı noktalar göze çarpmaktadır. Burada dikkat çekici olan, diğerlerinde olduğu gibi aile, inanç, başarı sıralamasının genel olarak korunduğu ancak, özel lise öğrencilerinde aileye değer verenlerin oranının %27,8’e gerilemesine (öteki okulların öğrencilerinde %50’nin üstünde) karşılık paraya değer verenlerin üçüncü sıraya (%16,7) yükselmesidir. Yani özel okul öğrencileri, ötekilerine göre aileyi daha az önemserken; parayı da başarıdan daha fazla değerli görmektedirler. Bu durum üzerinde, okulların ve bu okullara devam eden öğrencilerin genel özelliklerinin etkili olduğu

düşünülebilir. Bilindiği gibi, özel okullarda yüksek meblağlar karşılığında okunmakta ve bu okullara devam eden öğrencilerden genel olarak daha üstün başarılar beklenmektedir. Dolayısıyla, ödenen yüksek maliyetlerin parayı öğrenci nazarında değerli kıldığı ve ailelerin başarı yönündeki baskılarının da bir tepkiye yol açtığı düşünülebilir.

En çok değer verilen şeylerin, “**oturulan yer**” ile karşılaştırılması sonucunda da ilginç bulunabilecek bir tablo ile karşılaşmaktadır. Ailesi ve akrabaları ile oturanların çok büyük bir bölümü en çok aileye; pansiyon/yurtta kalanların çoğunluğu inanca ve öğrenci evinde kalanlar da başarı ve paraya değer vermektedir. Kısaca, oturulan yer ile değer verilen şeyler arasında yakın bir ilişki bulunduğu söylenebilir. Bu durum üzerinde, güçlü aile bağları, aileye duyulan özlem ve verilen eğitimin etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Çünkü ailelerinin yanında kalanların, iyi giden aile içi ilişkilerden etkilenmeleri, aileden uzakta akrabaları ile kalanların ailelerine özlem duymaları ve yurtlarda kalanların manevi duygularının gelişmiş olması muhtemeldir.

7.10. İnternet Gençliği ve Gençlik Sorunları Konusundaki Algılar

Gençlik dönemi, bedensel, ruhsal ve sosyal gelişme ve kişilik oluşumunda oldukça önemlidir (Bayhan, 1997:207). İçinde bulunduğu ortam ve sahip bulunduğu olanaklar, gencin yönünü belirleyecek etmenlerin başında gelir. Beslenme, sağlık, eğitim ve barınma genç kesimler için vazgeçilmez ihtiyaçlar arasındadır (Bilhan, 1996:366-367). Bu ihtiyaçların karşılanamaması gibi, karşılanmalarına yönelik hazırlık ve çabalar da bir takım problemleri beraberinde getirmektedir. Bu problemler, yetişkinleri sürekli uğraştırmanın yanında gençler tarafından da sıkça şikâyet konusu olmaktadır.

Köknel (1997: 261-268), gençlerin yakındıkları sorunları şöyle sıralamaktadır: büyüklerin anlayışsızlık ve baskıları; arkadaş edinmede zorluk ve kurduğu arkadaşlıklara ailenin karşı çıkması; boş zamanları etkili değerlendirme imkânlarının bulunmaması; dayanın bir eğitim aracı olarak kullanılması; derslerin yoğun ve ezbere dayalı olması; ders yükü nedeniyle kültür ve spora zaman ayıramamak; yüksek öğretim ve meslek seçimi konusundaki endişeler; geleceğe dair güvensizlik; eğitim sisteminin aşırı disiplinli ve baskıcı olması; dinlenme ve eğlence için zaman bulamamak; kişiliğine güvensizlik, yalnızlık ve sorunlarına yardımcı olabilecek kişi ya da kuruluşların olmayışı.

Gençlerin, hayattan ve toplumdan beklentilerinin, gençliğin hali hazırda içinde bulunduğu duruma yaklaşımlarının ve geleceğe dair ne tür endişelere sahip olduklarının anlaşılabilmesi için onlara göre gençliğin en önemli sorununun ne olduğunun bilinmesi önem kazanmaktadır. Bu düşünceden hareketle, araştırma anketinde öğrencilere, “Size göre gençliğin en önemli sorunu nedir?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. “İşsizlik”, “Psikolojik sorunlar”, “Toplumsal baskılar”, “Gelecek kaygısı”, “Özgürlük” ve “Diğer” gibi seçeneklerin yer aldığı bu soruya verilen cevaplardan hareketle, gençlerin kendileri için neleri daha büyük problem olarak gördükleri, Tablo 46’da sergilenmeye çalışılmıştır.

Tablo 46: Gençliğin En Önemli Sorunu Konusundaki Öğrenci Görüşleri

Önemli Görülen Gençlik Sorunları	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Yüzde	Yüzde	Sayı	Yüzde
Gelecek kaygısı	141	39.6	22	42.3	163	40.0
Psikolojik sorunlar	87	24.4	18	34.6	105	25.7
İşsizlik	58	16.3	5	9.6	63	15.4
Özgürlük	31	8.7	3	5.8	34	8.3
Toplumsal baskı	30	8.4	3	5.8	33	8.1
Diğer	9	2.5	1	1.9	10	2.5
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Tablo 46, gençlerin kendileri için neleri en büyük problem olarak gördüklerine dair önemli veriler sunmaktadır. Görüldüğü gibi, bu araştırmaya katılan gençlere göre gençliğin en önemli sorunları sıralamasının başında “gelecek kaygısı”, “psikolojik sorunlar” ve “işsizlik sorunu” gelmektedir. Bunları ise, sırasıyla “özgürlük”, “toplumsal baskılar” ve “diğer sorunlar” takip etmektedir.

Günümüz gençliğinin en önemli sorunlarından biri, “**gelecek kaygısı**”dır. Gerçekten de gelecekte emin olmayı sağlayacak istikrarlı ve güvenli bir ortamın bulunmaması sebebiyle gençlik, geleceği konusunda bir takım kaygılar duymaktadır. Geleceğe dair duyulan kaygıların başında ise, iyi bir eğitim görememe, bir mesleğe sahip olamama, rahat ve normal standartlarda bir hayat yaşamaya yetecek kadar maddi kazanç elde edememe gibi endişeler gelmektedir. Gerek iyi bir eğitim almanın zorluğu gerekse derin boyutlarda yaşanmakta olan istihdam sorunu bu tür endişeleri pekiştirmektedir. Görüldüğü gibi, bu araştırmaya katılan gençlerin de çok büyük bir kısmı (%40) gençliğin en önemli sorununun gelecek kaygısı olduğu görüşünde birleşmişlerdir.

Geleceğe dair kaygılar arttıkça ve geleceği kazanma yarışının kızışması nedeniyle çocukluk ve gençlik dönemleri doyurucu bir şekilde yaşanamayınca psikolojik sorunlar da kaçınılmaz olmaktadır. Buna bir de ailelerin ve toplumun gençler için çok iyi bir gelecek hazırlayamadıkları halde onlardan çok şey beklemeleri eklenince problem daha da derinleşmektedir. Bugünkü geçliğin önemli bir kısmının, kendilerini ifade edememe, duygularına karşılık bulamama, geleceklerinden emin olamama ve aile ve sosyal çevreden kendilerine yönelen toplumsal baskılar nedeniyle birtakım psikolojik sorunlar yaşamakta olduğu düşünülmektedir. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, bu araştırma dâhilindeki gençlerin dörtte biri (%25,7) gençliğin en önemli sorunu olarak psikolojik sorunları görmektedir.

Günümüzün en önemli sorunlarından biri de hiç şüphesiz “**işsizlik**” sorunudur. Genç kuşaklar için bu sorun geleceğe güvenle bakmayı engelleyecek kadar önemli olmaktadır. Eğitim sürecinden geçmekte olan gençlik her ne kadar işsiz kategorisinde değerlendirilmese de okul bittiğinde kendini beklemekte olan işsizlik adeta bir kâbus gibi görülmektedir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, bu araştırmaya katılan gençlerin önemli bir kısmı (%15,4) gençliğin en önemli sorunu olarak işsizliği gördüklerini belirtmişlerdir.

Öte taraftan, “**toplumsal baskılar**”, “**özgürlüğün kısıtlanması**” vb. sorunlar da gençliği etkileyebilmekte ve en önemli sorunlar kategorisinde değerlendirilebilmektedir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, araştırma dâhilindeki gençlerin %8,1’i gençliğin en önemli sorunları olarak *toplumsal baskıları*, %8,3’ü de *özgürlüğü* görmektedir. “Diğer” seçeneğini işaretleyen on kişi ise, gençliğin en önemli sorunu olarak “inanç”, “kişilik”, “ahlak”, “benlik sorunları” ve “özenti”yi ya da bunların hepsini göstermişlerdir.

Kısaca, öğrencilerin önemli bir kısmı gençliğin en önemli sorunları olarak gelecek kaygısı, psikolojik sorunlar ve işsizlik sorunlarını görmektedir. Bu sonucun günümüz gerçekleriyle bir paralellik gösterdiği söylenebilir. Bu konuda, Bayhan (2002:132)’ın ulaştığı bulgular da oldukça ilginçtir. Gençliğin en önemli sorunu olarak katılımcıların %38’i işsizlik, %21’i psikolojik sorunlar, %16’sı toplumsal baskılar, %12’si yeterince özgür olamama ve %5’i cinsel sorunları öne çıkarmışlardır.

Gençliğin en büyük sorununun ne olduğuna dair görüşler **internet** kullanım durumu ile karşılaştırıldığında çok önemli bir farklılaşma görülmemektedir. Yukarıda sergilenen problem sıralaması toplamda olduğu gibi her iki grupta da aynı şekilde oluşmaktadır. Yani,

hem internet kullanıcılarında hem de internet kullanmayanlarda, -oranlara göre- gelecek kaygısı, psikolojik sorunlar, işsizlik, özgürlük, toplumsal baskı ve diğer sorunlar şeklinde bir sıralama oluşmaktadır. İnternet kullanıcıları açısından işsizlik (%16,3), toplumsal baskı (%8,4), özgürlük (%8,7) ve diğer sorunlar (%2,5) biraz daha öne çıkarken; ötekiler tarafından psikolojik sorunlar (%34,6) ve gelecek kaygısı (%42,3) daha fazla vurgulanmaktadır. Yani, internet kullanıcılarından çok daha yüksek oranda kişi işsizlik, baskı, özgürlük vb. sorunları gençliğin en önemli sorunları olarak görürken; internet kullanmayanlardan çok daha fazla sayıda kişi psikolojik problemleri ve gelecek kaygısını gençliğin en önemli sorunları olarak görmektedirler. Bu durum üzerinde, internet yoluyla yeni dünyalara tanık olmanın etkili olduğu düşünülebilir. Çünkü internet kullanan gençlerin bu ortamda buldukları sınırsız özgürlüğü gerçek hayatta bulmaları mümkün olmamaktadır. Bunun için, toplumsal baskıların varlığından ve özgürlüğün yokluğundan şikâyet etmeleri beklenebilir. Ancak, internetin sunduğu alternatiflere rağmen işsizlikten yüksek oranda yakınmaları, bu konuda başka birtakım nedenler aramak gerektiğini düşündürmektedir. İnternet kullanmayanların yakınmalarının altında ise, sosyal çevreden kaynaklanan nedenlerin yatabileceği düşünülmektedir.

7.11. İnternet Gençliği ve Gelecek Tasavvurları

Gelecek kaygısı, bireyleri meşgul eden problemlerin başında gelmektedir. Hem toplumsal hayatın temel taşlarından olan bireyler, hem de toplumu oluşturan sosyal gruplar ve bizzat toplumun kendisi açısından geleceğe dair plan ve beklentiler öncelikli meseleler arasında değerlendirilmektedir. Ancak sosyal çalkantılar, ekonomik bunalımlar ve beklentileri gerçekleştirme konusunda birey veya toplumun yaşadığı ya da hissettiği yetersizlikler gelecek konusunda birtakım belirsizliklere yol açabilmektedir. Bu durumun en belirgin sonuçları ise anomi ve yabancılaşma şeklinde hissedilmekte ve geleceğe dair kaygı, ümitsizlik ve güvensizlik gibi sonuçlar doğurmaktadır.

Toplumun sosyal ve kültürel yapısı içerisinde, toplumun değerleri ve normlarındaki fonksiyon bozukluğu, dolayısıyla sosyal kontrolün işlerliğini yitirmesi anomik duruma neden olmaktadır. Bu çerçevede kelime anlamı, normsuzluk ya da kuralsızlık olan anomi, birey ve toplum hayatındaki bunalımlı bir durumu ifade eder. Metron, anominin

göstergeleri arasında amaçların gerçekleşemeyeceği aksine gerileme olduğu duygusu, çaresizlik ve hiçlik duygusu gibi durumları göstermektedir (Bayhan, 1997: 7-17).

Günümüzde sosyolojik ve psikolojik literatürün geniş bir bölümü, ilişkilerin parçalanmaları sonucu doğan yabancılaşmaya ayrılmıştır. Tolan'ın ifadesiyle yabancılaşma, insanın kendi özünden, ürününden, doğal ve toplumsal çevresinden koparak onların egemenliği altına girmesi şeklinde tanımlamaktadır. Seeman, sosyal psikoloji literatüründeki doyumsuzluk, güçsüzlük, yalnızlık gibi toplumsal kökenli duygusal sorunlara ilişkin kavramlardan hareketle, güçsüzlük duygusu, anlamsızlık duygusu, normsuzluk hali, tecrit edilme hali (izolasyon) ve kendine yabancılaşma gibi yabancılaşma kategorilerinden söz etmektedir (Bayhan, 1997: 38).

Sağlıklı işleyen bir düzen ve istikrarlı bir toplumsal yapının olması halinde bireylerin geleceğe daha güvenle bakmaları mümkün olurken; anomi ve yabancılaşmanın hüküm sürdüğü, bunalımlı ortamlarda gelecek kaygısı, anlamsızlık, hiçlik gibi duygular bireyleri esir alabilmektedir.

Gençlerin hayattan ve toplumdan beklentilerinin, içinde bulundukları psikolojik durumun ve geleceğe dair kaygılarının anlaşılabilmesi için onların, kendi geleceklerini nasıl gördüklerinin bilinmesi önem kazanmaktadır. Bu araştırmada öğrencilere, “*kendi geleceğinizi düşündüğünüzde genel olarak hissettiğiniz duygu hangisidir?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. “*Ümit ve iyimserlik*”, “*ümitsizlik ve karamsarlık*”, “*korku ve endişe*”, “*hiçlik ve anlamsızlık*” ve “*diğer*” gibi seçeneklerin yer aldığı bu soruya verilen cevaplardan hareketle, internet kullanıcıları başta olmak üzere, gençlerin kendi geleceklerini nasıl gördükleri konusu Tablo 47’den yararlanmak suretiyle anlaşılmaya ve gençlerin geleceğe bakışları yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 47: Öğrencilerin Kendi Geleceklerine Dair Tasavvurları

Gelecek Konusunda Hissedilen Duygular	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ümit ve İyimserlik	171	48.0	18	34.6	189	46.3
Korku ve Endişe	104	29.2	20	38.5	124	30.4
Ümitsizlik-Karamsarlık	59	16.6	12	23.1	71	17.4
Hiçlik ve Anlamsızlık	22	6.2	2	3.8	24	5.9
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Tablo 47’de görüldüğü gibi, gençler kendi gelecekleri konusunda oldukça karamsar bir ruh hali sergilemektedirler. Her ne kadar geleceklerine dair ümit ve iyimser duygular besleyenler çoğunlukta gibi görünse de geriye kalan, olumsuz duygulara sahip bireylerin tümü bir arada değerlendirildiğinde geleceğe dair hiç de iyi duygular beslenmediğini gösteren oldukça yüksek bir rakamla karşılaşılmaktadır.

Yarınlara dair plan, proje ve hazırlık yapabilmek için gelecek konusunda iyimser ve ümitli olmanın çok büyük bir önemi bulunmaktadır. Özellikle genç nesillerin yarınlara hazırlanmasında bu duygular daha da önem kazanmaktadır. Ümitsizlik ve karamsarlık ise adeta insanı felç eden bir zehir gibi gençliğin elini kolunu bağlayıp gelişimlerini sekteye uğratmaktadır. Gençlerin kendi iradeleri ile yarına hazırlanmasında geleceğe dair besledikleri ümit ve iyimserlik kadar kendilerini değerli görmelerinin ve çevreleri tarafından kendilerine değer verildiğini bilmelerinin önemi de inkâr edilemez. Ancak değer görmeyen, değer görmediği yönünde kanaat geliştiren ya da kendi kendini değerli bulmayan bireylerden gerçek anlamda bir kişilik geliştirmeleri ve gelecekte topluma faydalı olabilmeleri beklenemez.

Tablo 47’de görüldüğü gibi, bu araştırmaya katılan öğrencilerin yarıya yakını (%46,3) kendi geleceklerini düşündüklerinde “ümit ve iyimserlik” duyguları beslediklerini ifade etmişlerdir. Buna karşılık, öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%30,4) kendi gelecekleri konusunda “korku ve endişe” duyduklarını, yaklaşık beşte biri (%17,4) “ümitsizlik ve karamsarlığa” kapıldıklarını, küçük bir bölümü (%5,9) de “hiçlik ve anlamsızlık” duygularına kapıldıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yarıya yakın bir bölümünün gelecekleri konusunda ümitli ve iyimserlik içinde olmaları olumlu bir durum olarak kabul edilebilir. Ancak, çok büyük bir bölümünün de “ümitsizlik-karamsarlık”, “korku-endişe” ve “hiçlik-anlamsızlık” gibi olumsuz duygulara kapıldıkları gözlenmektedir. Anlaşılan o ki; öğrencilerde yabancılaşma belirtileri ve toplumsal ortamı anomik olarak değerlendirme eğilimleri ciddi boyutlara varmış durumdadır. Hayatlarının baharında olan ve toplumun geleceğini biçimlendirecek bu gençler arasında, geleceğe dair olumsuz duygular besleyen bu kadar yüksek oranda bir kitlenin varlığı kaygı uyandırmaktadır. Bu konuda, Bayhan (2002:137)’ın araştırmasında da ilginç sonuçlara rastlanmaktadır. Gençlerin kendi gelecekleri konusunda neler hissettikleri sorusuna %56 çok ümitli, %28 çok ümitsiz ve %15 ilgisiz oldukları yönünde cevap vermişlerdir.

Bu durum üzerinde, toplumda mevcut bulunan sosyo-ekonomik durum ve istihdam sorunu ile üniversite eğitimi alabilmek için gençlerin tabi tutuldukları sınav sisteminin etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü gençler gelecekte bir işe girebilecekleri konusunda yüksek düzeyde bir kaygı taşıdıkları gibi, tabi tutuldukları sınav maratonu sonunda üniversiteye giriş imkânı elde edebileceklerine dair de endişe içinde bulunmaktadır. Kaldı ki, mevcut sınav sistemi meslek liseleri başta olmak üzere kimi öğrencilerin üniversiteye girişlerini oldukça zorlaştırmakta, bu durum ise gençlerin gelecek konusundaki kaygılarını bir kat daha arttırmaktadır.

Gençlerin kendi geleceklerine dair sahip oldukları duyguların, onların **internet** kullanma durumları ile karşılaştırılması bize ilginç bulgular sunmaktadır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internet kullanmayanların kullanıcılara göre genel olarak olumsuz duygulara daha çok kapıldıkları gözlenmektedir. Tabloya göre gelecek konusunda internet kullanıcıları daha iyimser, kullanıcı olmayanlarsa daha karamsar ve endişeli. Ancak hiçlik duygularına kapılma konusunda kullanıcıların öne çıktığı da göze çarpmaktadır. Görüldüğü gibi, internet kullananların yarıya yakını (%48) gelecek konusunda ümitli ve iyimser, %16,6'sı ümitsiz ve karamsar olduklarını, %29,2'si korku ve endişeye, %6,2'si ise hiçlik ve anlamsızlık gibi duygulara kapıldıklarını ifade etmişlerdir. Kullanıcı olmayanların ise, üçte birinden fazlası (%34,6) gelecek konusunda ümitli ve iyimser, yaklaşık dörtte biri (%23,1) ümitsiz ve karamsar olduklarını, yaklaşık beşte ikisi (%38,5) korku ve endişeye, %3,8'i ise hiçlik ve anlamsızlık gibi duygulara kapıldıklarını ifade etmişlerdir.

Bu durumun, internet kullanımının sağladığı geleceğe dair olumlu beklentiler ve güven duygusu ile açıklanabileceği düşünülmektedir. Çünkü internet kullanan bireyler, dijital âlemin sunduğu alternatif seçenekler ve teknoloji kullanımının kendilerine ayrıcalık sağladığına dair inancın verdiği güven nedeniyle gelecek konusunda iyimser duygular besleyebilmektedirler. İnternet kullanıcılarından, daha çok sayıda kişinin “hiçlik-anlamsızlık” duygularına kapılmasının ise, internette gezinirken uygunsuz sitelere girmenin verdiği suçluluk duygusu ile izah edilebileceği düşünülmektedir. Çünkü suç sayılan ya da ayıp karşılanan davranışları başkalarından gizli gerçekleştiren bireylerin aile ve topluma karşı suçluluk hissetmeleri ve kendilerini anlamsız işlerle uğraşan, işe yaramaz kişiler olarak görmeye başlamaları sıkça karşılaşılan bir durumdur.

7.12. İnternet Gençliği ve Dinî Konulardaki Tutumları

Toplum ve birey hayatında dinin özel bir yeri bulunmaktadır. Din, insanın yaratıcıya karşı sorumluluklarını düzenlediği gibi ferdi ve toplumsal hayata nizam verme kaygısı da güder. Dolayısıyla kişilerin hayatın gerçeklerine bakışlarını anlamada dini yaşantı konusundaki yaklaşımlarını bilmek fayda sağlayıcı olabilir. Zira dini hayat ve olayların tek tek kişileri ilgilendiren ferdi yönünün yanı sıra toplumu ilgilendiren tarafları da bulunmaktadır. Esasen toplum, karşılıklı bir etki ve tepkiler bütünü olduğuna göre, din ve toplum münasebetleri çerçevesinde, dinin iktisat, ahlak, siyaset, sanat, teknik, hukuk ve devletle olan münasebetleri de bulunmaktadır (Günay, 2003:60-64).

Dini yaşantının en iyi görünür hale geldiği ya da somutlaştığı alan ise ibadet ve dua konusundaki uygulamalardır. Bu düşünceden hareketle, bu araştırmada öğrencilere, “*Ne sıklıkta ibadet ve dua edersiniz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. “*Her vakit*”, “*önemli gün ve gecelerde*”, “*zorluk ve sıkıntı zamanlarında*”, “*hiçbir zaman*” ve “*diğer*” gibi seçeneklerin yer aldığı bu soruya verilen cevaplardan hareketle, internet kullanıcıları başta olmak üzere, gençlerin ibadet ve dua konularına yaklaşımlarının ne olduğu anlaşılmaya ve dini yaşantıya yaklaşımları konusunda yorumlamada bulunulmaya çalışılmıştır.

Tablo 48: İbadet-Dua Konusundaki Tutumların İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

Ne sıklıkta ibadet ve dua eder	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Her vakit (ibadet vakitlerinde)	141	39.6	30	57.7	171	41.9
Önemli gün ve gecelerde	125	35.1	12	23.1	137	33.6
Zorluk ve sıkıntı zamanlarında	52	14.6	4	7.7	56	13.7
Hiçbir zaman	16	4.5	1	1.9	17	4.2
İçinden geldikçe	22	6.2	5	9.6	27	6.6
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Tablo 48’de görüldüğü gibi, bu araştırmaya katılan gençlerin dini yaşantıya uzak olmadıkları rahatlıkla söylenebilir. Çünkü çoğunluğu itibariyle düzenli olmasa da büyük bir çoğunluğun şöyle ya da böyle dua ve ibadete yaklaşımlarının olumlu olduğu görülmektedir. İbadet ve dua konusunda çeşitli tutumlar sergileyen gençler içinde en kalabalık grup, her vakit ibadet ettiklerini belirtenlerden oluşmaktadır. Onları, önemli gün ve gecelerde ibadet ve dua ettiklerini ifade edenlerle zorluk ve sıkıntı zamanlarında ibadet/dua ettiklerini ifade

edenler takip etmektedir. Dördüncü sırayı, içinden geldikçe ibadet ve dua ettiklerini belirtenler alırken; hiç ibadet etmediklerini söyleyenler düşük bir düzeyde kalmışlardır.

Görüldüğü gibi, öğrencilerin yarıya yakını (%41,9) her vakit (ibadet vakti) ibadet ve dua ettiklerini belirtirken; üçte biri (%33,6) önemli gün ve gecelerde, %13,7'si zorluk ve sıkıntı zamanlarında, %6,6'sı ise içinden geldikçe ya da fırsat buldukça ibadet ve dua ettiklerini ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili soruyu, “diğer” seçeneğini işaretleyerek cevaplayan 27 öğrenciden biri “uyumaya hazırlanırken”, biri de “fırsat buldukça” ibadet ettiğini; geriye kalanların tamamı ise “içinden geldikçe” ibadet ettiklerini belirtmişlerdir.

Hiçbir zaman ibadet ve dua etmediklerini ifade edenlerin genel içindeki oranı ise, %4,2. Buna göre, araştırmaya katılan kitlenin genel olarak dini vecibeleri yerine getirmeye yatkın oldukları, başka bir deyişle din ve ibadet konularına çok da uzak olmadıkları söylenebilir. Değişik araştırmalarda benzer bulgulara rastlamak mümkün olabilmektedir.

İbadet ve dua konusunda sergilenen yaklaşımlar ile **internet** kullanımı arasında ilişki kurulmaya çalışıldığında ilginç bulunabilecek bulgulara rastlanmaktadır. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, “her vakit” ve “içinden geldikçe” ibadet etme konusunda internet kullanmayanlar daha çok öne çıkarken; diğer kategorilerde internet kullanıcıları daha çok öne çıkmaktadırlar. İnternet kullanıcılarının yaklaşık beşte ikisi (%39,6) “her vakit”, üçte birden fazlası (%35,1) “önemli zaman dilimlerinde”, %14,6'sı “zorda kalınca”, %6,2'si ise “içinden geldiğinde” dua/ibadet ettiklerini ifade ederken; %4,5'i hiçbir zaman dua/ibadet etmediklerini belirtmişlerdir. İnternet kullanmayanların ise, yarısından fazlası (%57,7) “her vakit”, yaklaşık dörtte biri (%23,1) “önemli zaman dilimlerinde”, %7,7'si “zorda kalınca”, %9,6'sı ise “içinden geldiğinde” dua/ibadet ettiklerini ifade ederken; %1,9'u hiçbir zaman dua/ibadet etmediklerini belirtmişlerdir. Görüldüğü gibi, internet kullanıcılarına göre kullanmayanların daha büyük bir bölümünün ibadet ve dua konusuna daha duyarlı yaklaştığı gözlenmektedir. Bu durum, öğrencilerin içinde bulundukları sosyal çevrenin ve sahip bulundukları yaşam tarzının internet kullanımını etkilemekte olduğu şeklinde yorumlanabilir. Çünkü dini yaşantı konusunda nispeten daha duyarlı olan bireylerin, toplum nezdinde imajı çok da hoş olmayan internete mesafeli durmaları beklenen bir tepki olmaktadır.

7.13. İnternet Gençliği ve Spor Konusundaki Tercihleri

Spor, bireyin beden ve ruh sağlığının geliştirilmesi, mücadele etme, heyecan duyma, yarışma, üstün gelme ve başarı gücünün artırılarak en yüksek noktaya çıkarılması yolunda gösterilen yoğun çaba olarak tanımlanmaktadır (Aracı, 1999:13; Yetim, 2000:115).

Gençlik başta olmak üzere her kesimden bireyler için sağlıklı yaşam sürmede sporun oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır. Özellikle gelişen çocuk organizmasının harekete ihtiyacı vardır. Ancak, çocuğun sürekli okulda bulunması hareket alanını sınırladığı gibi kent mekânı da hareket alanını oldukça kısıtlamaktadır. Oysa spor ve idman, çocuğu hem fiziksel ve ruhsal yönden, hem de yaratıcılık açısından geliştirir. Bedensel hareketler, çocukluk çağından itibaren başlar, gelişime büyük katkıda bulunur ve bu durum öğrenmenin en başta gelen belirleyicisidir (Balcıoğlu, 2003: 9-13).

Pek çok kişi, spor yapmak yerine spor olaylarını sadece izleyici olarak takip etmekle yetinmektedir. Bu ise bireyin günlük yaşam alışkanlıklarını derinden etkileyebilmektedir. Spor yapma veya spor olaylarını takip etme kadar tercih edilen sporun türü de önem arz etmektedir. Spor konusundaki tercihler, bireylerin sosyal ve psikolojik profili ve günlük hayattaki alışkanlıkları hakkında fikir verici olabilir. Bu düşünceden hareketle, araştırmada öğrencilere “*Spor tercihiniz aşağıdakilerden hangisine daha çok uymaktadır?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplar Tablo 49’da görüldüğü gibidir.

Tablo 49: Spor Konusundaki Tutumların İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

Spor Konusundaki Tutumlar	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı Olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Yüzde	Yüzde	Sayı	Yüzde
Takım sporları yapma	217	61.0	22	42.3	239	58.6
Bireysel sporlar yapma	28	8.0	4	7.7	32	7.8
Spor programı izleme/okuma	50	14.0	3	5.8	53	13.0
Spor konusuna ilgisiz	61	17.0	23	44.2	84	20.6
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Aktivite gerektiren ve heyecan uyandıran eylemlere daha çok istekli olan genç kitlenin, futbol başta olmak üzere genel olarak takım sporlarını tercih ettikleri bilinen bir gerçektir. Bu tür sporlara aktif olarak katılmanın yanında izleyici olarak takip etmenin oldukça büyük bir kitlenin tercihi olduğu da bilinmektedir. Dolayısıyla spor aktivitelerine katılımın yanı sıra, spor olaylarını pasif olarak takip eden bir izleyici kitlesinin varlığı ile

karşılaşılması da beklenen bir durumdur. Bununla birlikte, spor konusuna ilgisiz kalan bir kitlenin varlığı ile karşılaşılması da şaşılacak bir durum olmayacaktır.

Tablo 49’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin çok büyük bir bölümü (%58,6) bu konudaki tercihlerini takım sporları yapmaktan yana kullandıklarını ifade etmiştir. Geriye kalanlar, bireysel sporlar yapmayı (%7,8) ve spor programlarını izlemeyi ya da okumayı (%13) tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin beşte biri (%20,6) ise, spor konusu ile pek ilgilenmediklerini ifade etmiştir. Burada, takım sporlarına katılımın çok yüksek bir oranda tercih edildiği, bireysel olarak gerçekleştirilen türden spor dallarına pek rağbet edilmediği, önemli büyüklükte sayılabilecek bir kitlenin spor konusunda izleyici olarak kaldığı, oldukça önemli bir kitlenin ise, spora mesafeli durduğu gözlenmektedir.

Bu durum üzerinde çeşitli faktörlerin etkisinden söz edilebilir. Takım sporlarının, arkadaşlık ilişkilerini geliştirip sürdürmedeki rollerinin yanında fazla heyecan uyandırıcı bir özelliğe sahip olmaları tercih edilmelerini sağlayan faktörlerin başında gelmektedir. Bireysel olarak yapılabilen çok sayıdaki spor dalları ise, fazla heyecan verici olmasalar da sağlık açısından oldukça katkı sağlayıcı olabilmektedirler. Ancak buna rağmen gerek uygun ortamın bulunamaması, gerek günlük koşturmaya içinde spora fazla zaman kalmaması, gerekse bu tür sporların öneminin yeterince anlaşılamamış olması nedeniyle yeterli düzeyde tercih edildikleri söylenemez.

Burada gözlenmekte olan durum üzerinde, **yaş**, **cinsiyet** gibi etkenlerin de büyük bir rol oynayabileceği düşünülmektedir. Gençlerin, özellikle de genç erkeklerin takım sporlarına rağbet etmeleri, bireysel sporlara ise nispeten mesafeli durmaları beklenen bir durumdur. Kızlarınsa spora daha mesafeli duracakları beklenmektedir. Nitekim yukarıdaki tabloda yer almakta olan veriler cinsiyet değişkeni ile birlikte ele alındığında bu görüşü destekleyici bir sonuç ile karşılaşmaktadır. Söz konusu incelemede, takım sporları yapmayı tercih edenlerin çok yüksek oranda erkeklerden, spora ilgisiz kalanlarınsa kızlardan oluştuğu; bireysel sporlar yapmayı tercih edenlerin daha çok kızlardan, izleyici olmayı tercih edenlerinse her iki gruptan birbirine yakın oranlarda kişiden oluştuğu gözlenmektedir. Erkek öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü (%73,9) takım sporları yapmayı, %5,5’i bireysel sporlar yapmayı, %10,7’si spor programlarını izlemeyi/okumayı tercih ederken, %9,9’u spora ilgisiz kalmaktadır. Kız öğrencilerin üçte biri (%33,5) takım sporları

yapmayı, %11,6'sı bireysel sporlar yapmayı, %16,8'i spor programlarını izlemeyi/okumayı tercih etmekte, üçte birinden fazlası (%38,1) ise spora ilgisiz kalmaktadır.

Bu durum, beklenen bir sonuç olarak kabul edilebilir. Çünkü toplumsal beklentilerin ve cinsiyet rollerinin de etkisiyle erkeklerin daha çok heyecan düzeyi yüksek, takım halinde gerçekleştirilen spor dallarına, kızlarınsa genellikle bireysel spor dallarına rağbet ettikleri ve söz konusu dallarda daha çok başarı gösterdikleri bilinen bir durumdur. Öte taraftan, sosyal çevrenin ve geleneksel yaklaşımların etkisiyle kız çocuklarının oyun ve spora daha mesafeli kaldıkları da bilinen bir gerçektir.

Spor konusundaki tercihlerin **internet** kullanım durumu ile birlikte incelenmesinde de ilginç bulunabilecek bulgulara ulaşılmaktadır. Tablo 49'da görüldüğü gibi, takım sporları yapmada ve spor programları izleyip okumada internet kullanıcıları ötekilere göre önemli bir farkla öne çıkarken; spora ilgisiz kalma konusunda kullanıcı olmayanlar çok daha büyük bir fark ortaya koymuş bulunmaktadır. Bireysel sporlar yapma konusunda ise, iki grup arasında çok büyük bir fark gözlenmemektedir. İnternet kullanıcılarının %61'i takım sporları yapmayı tercih ederken; kullanıcı olmayanların %42,3'ü aynı yönde bir tercihte bulunmaktadır. İzleyici ya da okuyucu olarak spor programı takibi, kullanıcıların %14'ünün tercihi iken; kullanıcı olmayanların %5,8'inin tercihi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine, internet kullanıcısı olmayanların yarıya yakını (%44,2) spora ilgisiz kalırken; kullanıcıların sadece %17'si aynı yönde tercihte bulunmaktadır.

Bu durumu, gençlerin sahip oldukları genel eğilimlerin bir sonucu olarak değerlendirmek mümkündür. Çünkü internet kullanıcıları genel olarak yenilik ve değişikliklerle karşılaşmakta, aynı zamanda internet kafelere de genellikle arkadaş grupları ile birlikte devam etmektedirler. Bu durumun onları heyecan arayışına ve ekip ruhu ile hareket etmeye daha çok teşvik ettiği düşünülebilir. Kullanıcı olmayanlarsa muhtemelen genel bir ilgisizlik hali sergilemektedirler. İçinde yaşadıkları sosyo-kültürel çevrenin, ekonomik durumlarının ve alışkanlıklarının da etkisiyle bu kitlenin internet vb. teknolojik araçlar gibi, spora da ötekilere nispeten daha mesafeli ve ilgisiz kaldıkları düşünülebilir.

7.14. İnternet Gençliği ve Beslenme Alışkanlıkları

Genç ve çocuklar başta olmak üzere herkes için sağlıklı yaşam sürmede doğru ve dengeli beslenmenin oldukça büyük bir önemi bulunmaktadır. Ancak günümüzde ev ve işyeri, ev ve okul arasındaki mesafenin giderek artması ve hayatın giderek daha çok sokağa taşması sonucu çoğu alışkanlıklarımız gibi beslenme alışkanlığımız da değişmektedir. Bunun sonucu olarak, pek çok kişi gerçek bir beslenme yerine ayaküstü atıştırma ile yetinmektedir. Ayaküstü atıştırılan gıdalar ise, genellikle çok sağlıklı olmayan şartlarda üretilen, gıda değeri düşük, kalori oranı yüksek çeşitlerden oluşmaktadır. Sokaklarda bu tür beslenme alışkanlığını (daha doğrusu beslenememe-karnını doyurma) teşvik eden yerlere (fastfood, simitçi vb.) her geçen gün yenilerinin eklenmesinin de etkisiyle giderek daha çok kişi sağlıksız beslenme alışkanlığı edinmektedir.

Yapılan araştırmalar bu durumun, aşırı kilo, vitamin eksikliği, enerjik olamama gibi pek çok sağlık sorununu beraberinde getirmek suretiyle bireyin yaşamını olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Örneğin, Kuzey Carolina Üniversitesinde 3400 kişi üzerinde yürütülen uzun süreli bir araştırma, fastfood türü yiyeceklerin şişmanlattığını bir kez daha kanıtlamıştır (Zaman, 18.01.2007).

Bundan dolayı, özellikle ev dışı beslenmede gençler tarafında tercih edilen beslenme tarzı oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Bunun için gençlerin ev dışı beslenme konusundaki tercihlerinin tespitinde fayda olabileceği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle öğrencilere, *ev dışındaki beslenme (yeme-içme) alışkanlıklarında en çok nelere yer verdikleri* sorulmuştur. Bu konuya dair veriler Tablo 50’de görüldüğü gibidir.

Tablo 50: Öğrencilerin Ev Dışındaki Beslenme Alışkanlıkları

Beslenme Tercihi	Yiyecekler							
	Mahalli Yemekler		Kebap-Izgara vb.		Fastfood		Toplam	
İçecekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kola	3	0.7	64	15.7	145	35.5	212	52.0
Ayran	14	3.4	67	16.4	1	0.2	82	20.0
Çay	23	5.6	23	5.6	11	2.7	57	14.0
Kahve/Neskafe	16	3.9	6	1.5	14	3.4	36	8.8
Meyve Suyu	10	2.5	6	1.5	5	1.2	21	5.2
Toplam	66	16.1	166	40.7	176	43	408	100.0

Tablo 50’de ortaya çıkan görüntüye göre, araştırmaya katılan gençlerin ev dışı beslenme alışkanlıkları, günümüzde yaşanmakta olan genel durumu yansıtacak tarzdadır.

Görüldüğü gibi, gençler tarafından genel olarak sağlıklı kabul edilen ve ayaküstü atıştırma tarzında bir beslenme alışkanlığı sergilenmektedir. Gençler tarafından en çok tercih edilen yiyecek ve içeceklerin, fastfood, ızgara ve kola olduğu gözlenmektedir. Araştırmaya katılan gençlerin büyük bir kısmı (%43) ev dışı beslenmede fastfood (hamburger, pizza vb.), önemli bir kısmı (%40,7) da lahmacun/kebab/ızgara türü yiyecekleri, geriye kalanlar (%16,1) ise, mahalli yemekleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. İçecekler konusunda ise, gençlerin yarısından fazlası (%52) tercihlerinin koladan, beşte biri (%20) ayrandan, %14'ü çaydan yana olduğunu belirtmişlerdir. Geri kalanlar ise, kahve/neskafe (%8,8) ve meyve suyu (%5,2) tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Yiyecek ve içeceklerden hangilerinin bir arada daha çok tercih edildikleri incelendiğinde, en fazla kola ve fastfood'un bir arada tercih edildiği, bunu ise %16,4 ile ayran-ızgara ve %15,7 ile kola-ızgara birlikteliğinin takip ettiği gözlenmektedir. Görüldüğü gibi, öğrenciler tarafından genel olarak ayaküstü yiyecekler ve gazlı içecekler tercih edilmekte, mahalli yiyeceklerle meyve suyu tüketimi oldukça düşük düzeyde kalmaktadır. Ayran gibi doğal içeceklerin tüketim oranı iyi görünmekle birlikte, genel olarak ızgaralarla birlikte tüketildikleri gözlenmektedir.

Bu durum üzerinde, genel beslenme alışkanlıklarının ve giderek yaygınlaşan fastfood kültürünün etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü mutfak kültürümüzde zaten beraberinde yeterince sağlık sorunları getiren kebab/ızgara türü yiyeceklerle çok geniş bir yer verilmekte, ayaküstü beslenme de çağın getirdiği koşuşturmaya ayak uydurma telaşıyla giderek yaygınlaşmaktadır. Burada asıl kaygı verici olan ise, genç ve çocukların bu durumdan fazlasıyla etkilenmesidir. Çünkü gelişim çağında oldukları ve gerek bedensel gerekse zihinsel gelişimlerinde beslenmenin çok büyük bir önemi olduğu halde, kahvaltı yapmadan ya da öğle yemeklerini yemeden, okul kantinlerinde ayaküstü sağlıklı gıdalar atıştırmakla yetinmekte olan genç ve çocukları çok çeşitli gelişim ve sağlık sorunları beklemektedir. Ayaküstü beslenmenin giderek yaygınlaşmasında, günümüzün koşuşturma ile geçen hayatı kadar popüler kültür, reklâm, kadının çalışması ve çağdaş ekonomik şartlar gibi pek çok sosyal faktörün etkisinden de söz edilebilir.

Tablo 50'de ortaya konulan verilerin **internet** kullanım durumu ile karşılaştırılmasından elde edilen bulgular da dikkate değer bulunmaktadır. En dikkat çekici olan da internet kullanıcılarının fastfood-kola tercihinde, kullanıcı olmayanlarınsa kebab/ızgara-ayran tercihinde daha çok öne çıkması. İnternet kullanıcılarının üçte birinden

fazlasının (%37,6) fastfood-kola türü beslenmeyi tercih etmesine karşılık kullanıcı olmayanların beşte birinden biraz fazlası (%21,2) aynı tercihte bulunmakta; kullanıcıların %15,7'sinin kebab/ızgara-ayran türü beslenmeyi tercih etmesine karşılık da kullanıcı olmayanların %21,2'si aynı tercihte bulunmaktadır. Yine, internet kullanıcılarının %16'sının, kullanıcı olmayanların da %13,5'inin kebab/ızgara-kola ile beslenmeyi tercih ettikleri gözlenmektedir. Mahalli yemek-çay tercihinde internet kullanmayanların %4,7'ye karşılık %11,5 ile kullanıcıların önüne geçtiği de dikkat çekmektedir.

Görüldüğü gibi, kültürümüze ait beslenme alışkanlıklarında internet kullanıcısı olmayanlar daha öne çıkarken; modern çağın ürünü olan ayaküstü beslenme alışkanlığında internet kullanıcıları daha çok öne çıkmaktadır. Bu durum üzerinde, gençlerin içinde yaşadıkları aile çevresinin, sosyo-kültürel ortamın ve yeniliklere açık olup olmama gibi durumların etkili olabileceği düşünülmektedir. Zira, internet kullanıcılarının yeni durumlara ayak uydurmada daha istekli oldukları, internet kullanmayanlarınsa internet teknolojisi gibi, çağın getirdiği diğer yeniliklere ve değişmeye karşı nispeten mesafeli durdukları gözlenmektedir. Kullanıcıların sıkça uğradıkları internet kafelerde, buralardaki genel tüketim tarzı olan bir beslenme türüne mecbur kalmış olabilecekleri ve bunun sonucunda söz konusu beslenme tarzını alışkanlık haline getirmiş olabilecekleri de akla gelmektedir.

7.15. İnternet Gençliği ve Sosyo-Kültürel Etkinliklere Katılım

Gençlerin topluma uyum sağlamaları, geleceğe hazırlanmaları ve kendilerini gerçekleştirip ifade edebilmeleri için sosyo-kültürel etkinliklere katılım oldukça önemli bir işlev görmektedir. Zira sosyo-kültürel etkinlikler ve bu tür etkinliklerin gerçekleştirildiği toplumsal ortamlar ya da alanlar bireyin sosyalleşmesinde, benlik ve kimlik kazanmasında kilit rol oynamaktadır. Toplumsallaşma en genel ifadesiyle, bireyin toplumun aktif bir üyesi haline gelmesi sürecini ifade eder. Toplumsallaşma, bireyin başkalarıyla olan etkileşimi sonucunda topluma ait değer, norm, tutum, alışkanlık ve yaşama tarzlarını benimsemesi anlamını taşır. Toplumsallaşma sürecinde birey, içinde yaşadığı grubun-toplumun yaptıklarını yapan, düşündüklerini düşünen bir konuma gelir. Sosyal gruplar ve ortak faaliyetler içinde yer alır. Böylece toplumsal aidiyetler kazanır. Kısaca birey, sosyal bir kişilik, sosyal bir kimlik sahibi olur (Aytaç, 2002 b:165-176).

Sosyal ve kültürel etkinliklere katılım kadar katılımı gerçekleştiren etkinlik türü de büyük bir önem arz etmektedir. Genel olarak öne çıkan sosyal ve kültürel etkinlikler arasında, konferans, panel, sergi vs.ye katılma, sinemaya gitme, günlük gazeteleri takip etme ve kitap dergi okuma ya da kütüphaneden faydalanma gibi etkinlikler sayılabilir. Tercih edilen etkinlik türü ve katılım düzeyi, katılımcıların sosyal ve kültürel yapıları hakkında da fikir verici olabilir. Dolayısıyla, bir kitlenin tanınmasında söz konusu kitlenin sosyo-kültürel etkinliklere katılım düzeyinin tespitinde fayda olabileceği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle, bu araştırmada öğrencilerin birtakım etkinlikleri gerçekleştirme durumları araştırılmıştır. Bu amaçla, “Aşağıdakilerden size uygun olanları işaretleyiniz” şeklinde bir soru yöneltilerek soruda konuyla ilgili seçeneklere yer verilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 51’de görüldüğü gibidir.

Tablo 51: Sosyo-Kültürel Etkinliklere Katılım Durumunun İnternet Kullanımına göre Dağılımı

Düzenli Katıldığı Sosyo-Kültürel Etkinlik	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Konferans, panel, sergi vb.	86	24.1	13	25.0	99	24.2
Sinemaya gitme	72	20.2	4	7.6	76	18.6
Kütüphaneye gitme	108	30.3	21	40.3	129	31.6
Günlük gazete okuma	133	37.3	11	21.1	144	35.2

Not: Birden fazla seçenekle cevap verilmiştir

Görüldüğü gibi, araştırmaya katılan gençlerin sosyal-kültürel etkinliklere katılımlarının çok yüksek düzeyde olduğu söylenemez. Başka bir deyişle, araştırma dâhilindeki öğrenciler, kültürel etkinliklere katılımda çok gerilerde bulunmaktalar.

Öğrenciler tarafından genel olarak en çok gerçekleştirilen etkinlik, günlük gazetelerin düzenli olarak okunması şeklinde ortaya çıkarken; en az katıldıkları etkinliğin ise, düzenli olarak sinemaya gitmek olduğu görülüyor. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık dörtte biri (%24,2) konferans, panel, sergi vb. etkinliklere katıldıklarını, yaklaşık beşte biri (%18,6) sinemaya düzenli olarak gittiklerini, yaklaşık üçte biri (%31,6) kütüphaneye ödev yapma amacı dışında da gittiklerini, üçte birinden fazlası (%35,2) ise günlük gazeteleri düzenli olarak okuduklarını ifade etmişlerdir. Görüldüğü gibi, sosyal ve kültürel etkinliklere düzenli olarak katılan gençlerin oranı üçte birlerde kalmakta, çok da yeterli kabul edilebilecek bir düzeye ulaşmamaktadır.

Bu durum üzerinde, ailenin, eğitim düzeyinin, ekonomik durumun, sosyal ve kültürel çevrenin etkili olabileceği düşünülmektedir. Çünkü söz konusu etkinliklerin pek çoğunu, genç bireylerin ailelerinden bağımsız gerçekleştirmelerine imkân bulunmadığı gibi pek çoğunun ekonomik durumları da bu tür etkinliklere düzenli olarak katılmaya elverişli bulunmamaktadır. Öte taraftan, söz konusu etkinliklere katılım konusunda toplum olarak sergilediğimiz genel tutum göz önünde bulundurulduğunda, bu tablonun nasıl bir gerçeğe işaret etmekte olduğu daha iyi anlaşılabacaktır.

Sosyo-kültürel etkinliklere katılım konusunda, **internet** kullanan öğrencilerle kullanmayanların tutumları karşılaştırıldığında ortaya çıkan tablo dikkate değer görünmektedir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internet kullanım durumu ile sosyal etkinliklere katılım arasında bir bağlantı bulunduğu gözlenmektedir. Tabloya göre, internet kullanıcıları sinemaya gitme ve günlük gazeteleri takip etme konusunda daha çok öne çıkarken; ötekiler kütüphaneye devam konusunda daha çok öne çıkmaktadırlar.

Konferans, panel, sergi vb. etkinliklere katılımı, her iki grup tarafından benzer bir manzara sergilenmektedir. Kullanıcıların %24,1'i, diğerlerinin %25'i bu tür etkinliklere katıldıklarını belirtmişlerdir. İnternet kullanan öğrencilerin %20,2'si sinemaya düzenli olarak gittiklerini ifade etmesine karşılık kullanmayanların çok %7,6'sı aynı beyanda bulunmuştur. Kullanıcıların %30,3'ü, diğer grubunsa %40,3'ü kütüphaneye ödev yapma amacı olmadan da gittiklerini belirtmişlerdir. Günlük gazeteleri düzenli olarak okuyanlar ise, internet kullananların %37,3'ünden; kullanmayanların %21,1'inden oluşmaktadır. Bu durum üzerinde, öteki etkinlikler gibi internet kullanımını da etkileyen aile ortamı, sosyal çevre, ekonomik durum, alınan eğitim kalitesi, yaş, cinsiyet vb. sosyal ve bireysel farkların etkili olabileceği düşünülmektedir. Çünkü daha önceki bölümlerde ortaya konulduğu üzere, internet kullanımını etkileyen söz konusu değişkenlerin yukarıdaki etkinliklere katılımı da fazlasıyla etkilemeleri mümkündür.

7.16. İnternet Gençliği ve Boş Zaman Etkinlikleri

İnternet kullanımı boş zaman etkinlikleri arasında giderek üst sıralara doğru tırmanmaktadır. Giderek daha çok kişi, boş zamanlarında internete bağlanmayı kitap okuma, sanatsal etkinliklere katılma gibi entelektüel faaliyetlere; spor yapma, oyun oynama, arkadaş gruplarına katılma gibi bireysel ya da toplumsal etkinliklere tercih

etmektedir. Hayati aktivitelerin sürdürülmesinde verimlilik ve sağlıklı yaşam sürmede boş zamanların yararlı, dinlendirici ve motivasyonu artırıcı aktivitelerle geçirilmesi oldukça büyük bir önem taşımaktadır (bkz. Aytaç, 1994; Aytaç, 2002a, ; Balcı, 2003). Ancak söz konusu zaman dilimlerinin verimsiz geçirilmesine yol açan türden işlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. İnternette amaçsız ve ne aradığını bilmeden yapılan gezinti de boş zamanların verimsiz biçimde harcanmasına yol açmaktadır. Bu açıdan, boş zaman etkinlikleri arasında internet kullanımının, verimli olacak şekilde düzenlenmesinde çok büyük bir yarar bulunmaktadır.

Boş zamanların ne ölçüde değerlendirildiği kadar tercih edilen boş zaman aktivitelerinin neler olduğu da önem arz etmektedir. Çünkü boş zaman aktiviteleri konusundaki tercihler, bireylerin sosyal ve psikolojik profili ve günlük hayattaki alışkanlıkları hakkında fikir verici olabilir. Dolayısıyla, bir kitlenin tanınmasında söz konusu kitlenin boş zamanlar konusundaki tercihlerinin tespitinde fayda olabileceği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle, bu araştırmada öğrencilere “*Boş zamanlarınızı değerlendirmek için aşağıdakilerden en çok hangisini tercih edersiniz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen veriler aşağıdaki tablo’da görüldüğü gibidir.

Tablo 52: Boş Zaman Aktivitelerinin İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

Boş Zaman Aktiviteleri	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Müzik Dinleme	118	33.1	27	51.9	145	35.5
Spor Yapma	59	16.6	8	15.4	67	16.4
Okuma	54	15.2	11	21.2	65	15.9
İnternette Gezinme	55	15.4	0	0.0	55	13.5
Gezme	42	11.8	5	9.6	47	11.5
Oyun Oynama	25	7.0	0	0.0	25	6.1
Diğer	3	0.8	1	1.9	4	1.0
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Tablo 52’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan gençlerin boş zaman aktiviteleri ilginç bir dağılım göstermekte, bu dağılımda internette gezinmeye düşen payın ise çok yüksek olmadığı gözlenmektedir. Gençlerin boş zaman etkinlikleri arasında ilk sırayı “müzik dinleme”, ikinci sırayı “spor yapma”, üçüncü sırayı “okuma” almakta, onları sırasıyla “internette gezinme”, “gezme” ve “oyun oynama” gibi etkinlikler takip etmektedir.

Eğlenme, dinlenme ve sosyal hayata uyum sağlamada müzik, spor ve okumanın ne kadar önemli bir yere sahip olduğu herkesçe bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla söz konusu

etkinliklerin boş zaman faaliyetleri arasında sahip oldukları oranlar da büyük bir önem arz etmektedir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, araştırmaya katılan gençlerin önemli bir bölümü boş zamanlarında en çok bu tür etkinlikleri tercih etmektedirler. Gençlerin üçte birinden fazlası (%35,5) boş zamanlarında en çok müzik dinlemeyi, %16,4'ü spor yapmayı, %15,9'u ise okumayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Boş zaman faaliyetleri arasında giderek daha çok yer almaya başlayan internette sörf, gezmeye/dolaşma ve oyun gibi etkinlikler de pek çok kişinin öncelikleri arasında yer almaktadırlar. Bölükbaş (2005)'in da ifade ettiği gibi, internet ve internet kafeler, boş zamanların değerlendirilmesinde de işlev görmektedirler. Tabloda görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin azımsanmayacak bir bölümü (%13,5) boş zamanlarında en çok “internette gezinmeyi”, %11,5'i “gezmeyi”, %6,1'i ise “oyun oynamayı” tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Birkaç kişi de “diğer” seçeneğini işaretleyerek, “arkadaşlarıyla buluşma” ve “televizyon izleme” gibi tercihlerde bulunduklarını belirtmişlerdir. Burada en dikkat çekici noktalardan biri, boş zamanlarında hobilerini geliştirmeye vakit ayırdıklarını ifade eden herhangi bir öğrenciye rastlanmaması.

Yukarıda sergilenmekte olan tablo üzerinde, genel toplumsal alışkanlıkların yanı sıra yaş, cinsiyet ve eğitim durumunun etkili olabileceği düşünülmektedir. Çünkü boş zaman etkinlikleri arasında müziğin önemli bir yer tutmasında sosyal çevreden edinilen alışkanlıkların yanı sıra özellikle kız öğrencilerin günün önemli bir bölümünü evde geçirmelerinin ve öteki alternatiflere önemli ölçüde kapalı bulunmalarının önemli bir etkiye sahip olması beklenmektedir.

Boş zaman etkinlikleri **cinsiyete** göre ele alındığında bu görüşü destekleyici bir sonuç ile karşılaşılmaktadır. Elde edilen veriler, boş zaman etkinlikleri üzerinde cinsiyete dayalı toplumsal rol beklentilerinin etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Zira kız öğrencilerin yarısından fazlasının (%53,5) boş zamanlarda en çok “müzik dinlemeyi” tercih etmelerine karşılık, erkek öğrencilerin yaklaşık dörtte birinin (%24,5) aynı tercihte bulunduğu; erkek öğrencilerin yaklaşık dörtte birinin (%24,5) “sporu” tercih etmesine karşılık ise kız öğrencilerin sadece %3,2'sinin aynı tercihte bulunduğu gözlenmektedir.

Diğer tercihlerde de durum fazla farklı görünmemektedir. “Okumanın” tercih edilmesinde kız öğrencilerin, “internette sörf”, “gezmeye” ve “oyunun” tercih edilmesinde ise erkeklerin fark attığı tespit edilmektedir. Kız öğrencilerin dörtte biri (%25,2), erkek

öğrencilerin %10,3'ü boş zamanlarında “okumayı”; erkeklerin %16,6'sı, kızların %8,4'ü “internette gezinmeyi”; erkeklerin %14,2'si, kızların %7,1'i “gezip tozmayı”; erkeklerin %9,1'i, kızların %1,3'ü “oyun oynamayı” tercih ettiklerini belirtmişlerdir. “diğer” seçeneğini işaretleyerek “arkadaşlarıyla olmayı” ve “televizyon izlemeyi” tercih ettiklerini belirtenlerinse ikisi kız, ikisi erkek.

Görüldüğü gibi, beklentilere de uygun olduğu şekliyle boş zaman aktivitelerinin tercihinde cinsiyet değişkeni oldukça belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu durum üzerinde, toplumsal cinsiyet rollerinin, geleneksel değerlerin, kültürel yapının ve farklı cinsiyette olanların günün en büyük kısmını geçirmek zorunda kaldıkları sosyal mekânların etkili olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 52'deki verilere **internet** kullanımı açısından bakıldığında da ilginç kabul edilebilecek verilerle karşılaşmaktadır. İlk göze çarpan ise, internet kullanmayanların boş zamanlarda ötekilere göre çok daha yüksek oranda “müzik dinlemeyi” tercih etmeleri olmaktadır. Yine, “okumayı” tercih etme konusunda kullanıcı olmayanlar biraz daha öne çıkarken; “gezmenin” daha çok kullanıcıların tercihi olduğu, “spor” tercihinde ise önemli bir farklılaşma oluşmadığı gözlenmektedir.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, internet kullanıcılarının %16,6'sı, kullanıcı olmayanların %15,4'ü boş zamanlarında “spor yapmayı” tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Boş zamanlarında “okumayı” tercih eden %15,2 oranındaki internet kullanıcısına karşılık kullanıcı olmayanların beşte birinden fazlası (%21,2) bu yönde tercihte bulunduklarını ifade etmişlerdir. Yine, internet kullanıcılarının üçte biri (%33,1) boş zamanlarında “müzik dinlemeyi” tercih ettiklerini belirtirken; kullanıcı olmayanların yarısından fazlası (%51,9) aynı yönde tercihte bulunduklarını ifade etmişlerdir. Boş zamanlarında “gezmeyi” tercih edenler ise, kullanıcıların %11,8'i, kullanıcı olmayanların da %9,6'sından oluşmaktadırlar. İnternet kullanıcısı olmayanlar boş zaman etkinliklerine dair tercihleri arasında “oyuna” yer vermezken; kullanıcıların da yalnızca %7'si böyle bir tercihte bulunduklarını belirtmişlerdir. “Diğer” şeklindeki seçeneği işaretleyenlerinse üçü internet kullanıcısı, biri kullanıcı olmayan öğrencilerden oluşmaktadır. Boş zamanlarda “internette sörf yapmak” sadece internet kullanıcılarının işi olmakla birlikte, bu grubun %15'inin bu yönde tercih belirttiği görülmektedir.

Görüldüğü gibi, boş zaman aktivitelerine dair tercihler konusunda internet kullananlar ile kullanmayanlar arasında birtakım farklılıklar gözlenmekte, ancak eldeki veriler bu farklılaşmanın başka değişkenlere bağlı olduğu fikrini akla getirmektedir. Yukarıda ortaya konulan, cinsiyete dair verilerden de anlaşılabacağı üzere, bu farklılaşmayı hatta internet kullanım durumunu da cinsiyet, ekonomik durum, sosyal çevre vb. farklılıklar etkilemektedir. Dolayısıyla boş zaman etkinliklerine dair tercihleri belirleyen faktörün internet kullanımından çok diğer sosyal ve bireysel farklılıklar olduğu düşünülmektedir.

“Okuma” ve “müzik dinleme” tercihinde internet kullanmayanların daha çok öne çıkması üzerinde durulmaya değer bir durum olarak görülmektedir. Çünkü aşırı internet kullanımı bu tür etkinliklere ayrılabacak zamanı sınırlandırdığı gibi, internetin sunduğu çok değişik alternatifler arasında okuma ve müzik dinleme imkânlarının da bulunması, kullanıcıların bu etkinlikleri internette gerçekleştirebileceklerini de düşündürmektedir. Öte taraftan, kullanıcı olmayanlar arasında “müzik dinlemenin” çok yüksek oranda öne çıkması, eğlenmek ve dinlenmek için çok fazla alternatiflerinin olmamasına da bağlanabilir.

7.17. İnternet Gençliği ve Okul Başarısı

Günümüzde, internetin eğitimde kullanımı kaçınılmaz olmakla birlikte bu konudaki kafa karışıklığı giderilebilmiş değildir. İnterneti eğitimde çok faydalı bir yardımcı araç olarak görenlerin yanında olumsuz etkilerine vurgu yapanlar da bulunmaktadır. İnternete dair olumsuz görüş bildirenlerin savunmalarının başında, internetin öğrencileri hazırcılığa alıştırdığı ve tembelliğe sürüklediği, dolayısıyla okuldaki başarıyı artırma yerine düşürdüğü yönündeki eleştiri gelmektedir. Bu tür eleştirileri getirenler tarafından, kitap ve kütüphaneden uzaklaşan, sadece ihtiyaç doğması halinde internetten hazır bilgiler kopyalayan ve elde ettiği bilgileri sentezleyerek yeni ve kalıcı bilgiler elde edemeyen bir öğrenci profilinin ortaya çıkacağı varsayılmaktadır. Genel kanaat, kontrollü ve işlevsel kullanılması durumunda internetin eğitimi destekleyici ve okuldaki başarıyı artırıcı bir araç; bilinçsiz, kontrolsüz ve bilgi amacı dışında aşırı kullanımı halinde ise verimlilik ve başarıyı düşürecek olumsuz bir faktör olacağı yönündedir (bkz. Altun, 2003; Altın ve Altın, 2000; Aytaç, 2003; Bakay, 2003; Demir ve Gündoğdu, 2005; Kuzuoğlu, 2002; Oral, 2005).

İnternet kullanımının okul başarısını ne yönde etkilemiş olabileceği konusunda sağlıklı bir fikir elde edebilmek için, araştırmaya tabi tutulan öğrencilerin okul başarılarının tespitinde fayda bulunacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle, araştırmaya katılan öğrencilere son karne dönemindeki başarı durumlarının ne olduğu sorulmuştur. “*En son karne aldığınız dönemdeki başarı durumunuz nedir?*” şeklinde yöneltilen soruya öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 53’te görüldüğü gibidir.

Tablo 53: Öğrencilerin Okuldaki Başarı Durumlarının İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

Son Dönem Başarı Durumu	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Takdir belgesi almış	110	30.8	7	13.5	117	28.7
Teşekkür belgesi almış	99	27.8	21	40.4	120	29.4
Zayıfsız geçmiş	50	14.0	8	15.4	58	14.2
Bir zayıf notu var	43	12.0	9	17.3	52	12.7
İki zayıf notu var	28	7.8	6	11.5	34	3.8
Üç veya üstü zayıf notu var	26	7.3	1	1.9	27	6.6
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki gençlerin okuldaki başarı durumlarının genel olarak iyi bir düzeyde olduğu ancak, başarısız kabul edilebilecek kitlenin de azımsanmayacak bir sayıya ulaştığı söylenebilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin son karne dönemindeki başarı durumlarına göre en büyük grubu teşekkür belgesi alanlar, ikinci büyük grubu takdir belgesi alanlar oluşturmakta, onları dönemi zayıfsız bir karne ile tamamlayanlar takip etmektedir. Bir-iki dersten ya da üç ve daha fazla dersten zayıf not alarak dönemi tamamlayanlar ise küçük gruplar gibi görünmekle birlikte toplamda önemli rakamlara ulaşmış bulunmaktadır. Göze çarpan bir diğer durum, internet kullanımı ile düşük başarı düzeyi arasında yüksek bir ilişki görünmemesine rağmen, internet kullananlar ile kullanmayanlar arasında başarı göstergesi olarak kabul edilecek takdir ve teşekkür belgesi alma durumu açısından bir farklılaşma gözlenmesi.

Araştırmaya katılan öğrencilerin son karne dönemindeki başarı durumlarına göre, öğrenciler tarafından en fazla teşekkür belgesi (%29,4), ikinci olarak takdir belgesi (%28,7) alınmış; önemli oranda bir kitle (%14,2) ise, dönemi zayıfsız bir karne ile tamamlamıştır. Bununla birlikte, bir dersten (%12,7), iki dersten (%3,8) ya da üç ve daha fazla dersten (%6,6) zayıf not alarak dönemi tamamlayanlar da bulunmaktadır.

Bu tabloya göre, araştırmaya katılan öğrencilerin okuldaki başarı durumlarının genel olarak iyi bir düzeyde olduğu kabul edilebilir. Bu durum üzerinde etkili olan en

önemli faktörün ise, öğrenciler tarafından devam edilen **okul türü** olduğu düşünülmektedir. Nitekim başarı durumu okul türü ile karşılaştırıldığında bu fikri destekleyici bulgulara rastlanmaktadır. Dönemi takdir belgesi olarak tamamlayan öğrenci grubunu, Genel/süper lise öğrencilerinin yaklaşık beşte biri (%17,9), Özel lise öğrencilerinin üçte birinden fazlası (%36,1), Mesleki/teknik lise öğrencilerinin yarıya yakını (%42,7) ve Anadolu/fen liseleri öğrencilerinin yarısından fazlası (%55,6) oranındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Dönemi teşekkür belgesi olarak tamamlayan grup, her türdeki lise öğrencilerinin yaklaşık üçte birinden oluşmakta; zayıf not olarak dönemi tamamlayan öğrencilerse daha çok Genel/süper lise, Özel lise ve Mesleki/Teknik lise öğrencileri arasından çıkmış bulunmaktadır. Anadolu/fen lisesi öğrencileri arasından tek zayıf alan sadece iki öğrenciye rastlanmıştır. Burada oldukça dikkat çeken noktalardan biri de Özel lise öğrencilerinde ötekilere göre oldukça düşük kabul edilebilecek bir başarı durumunun gözlenmesi, buna karşılık Anadolu/Fen liselerine devam eden öğrencilerin oldukça iyi bir performans sergilemeleri olmaktadır.

Okuldaki başarı durumu **internet** kullanım durumu ile karşılaştırıldığında ortaya çıkan sonuç, bu iki değişken arasında çok büyük bir bağlantı bulunmadığını göstermekle birlikte, ilginç kabul edilebilecek nitelikte görünmektedir. Başarılı öğrenciler kategorisinde yer alan internet kullanıcıları daha çok takdir belgesi (%30,8), kullanıcı olmayanlarsa daha çok teşekkür belgesi (%40,4) aldıklarını belirtmişlerdir. Vasat öğrenci (zayıfsız) kategorisinde, internet kullananlar ile kullanmayanlar arasında önemli bir fark bulunmadığı (%14'e karşılık %15,4); bir iki zayıf ile başarısız olanların kullanıcı olmayanlar arasında, üç ve daha fazla dersten zayıf not alanlarınsa internet kullanıcıları arasında daha yüksek orana ulaştığı gözlenmektedir. Kısaca, yukarıdaki tablodan yola çıkarak internet kullanımının okul başarısını düşürdüğünü söylemek pek mümkün gibi görünmemektedir. Bu durumun ise, internet kullanımının çoğu öğrenci tarafından aşırı dereceye vardırılmamış olması ile izah edilebileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla internetin kontrollü kullanılması durumunda okul başarısına olumlu yönde katkı sağlamasının, aşırı ve denetimsiz biçimde kullanılması durumunda ise başarıyı olumsuz yönde etkilemesinin mümkün olabileceği gerçeği bir kez daha tekrar edilebilir.

7.18. İnternet Gençliği ve Kitap Okuma Düzeyi

Gençlerin kitap, kütüphane ve okuma kavramları ile çok fazla içli dışlı oldukları söylenemez. Bu durum, gelişim ve eğitim sürecinin önemli çağlarında olan genç kitle için gelecek adına oldukça olumsuz sonuçlar doğurabilecek niteliktedir. Araştırmanın bu bölümünde, hem internet kullanıcılarının hem de öteki gençlerin kitap ve okuma konusundaki yaklaşımlarının ele alınmasında fayda olacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle öğrencilerin, kitap okuma konusuna ilgilerinin ne düzeyde olduğu sorgulanmıştır. Bu amaçla araştırmada gençlere, “*En son ne zaman bir roman, hikâye, fikir veya şiir kitabı okudunuz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Buna göre gençlerin kitap okumaya karşı ilgi düzeylerine dair veriler Tablo 54’te görüldüğü gibidir.

Tablo 54: Öğrencilerin Kitap Okuma Durumlarının İnternet Kullanımına Göre Dağılımı

En Son Kitap Okuma Zamanı	İnternet Kullanıcıları		Kullanıcı olmayanlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Son 1-2 hafta içinde	190	53.4	28	53.8	218	53.4
Son 3-4 hafta içinde	59	16.6	9	17.3	68	16.7
2-3 ay önce	44	12.3	6	11.5	50	12.3
6 ay önce	12	3.4	1	1.9	13	3.2
Bir yıl önce	13	3.6	2	3.8	15	3.7
Hatırlamıyor	38	10.7	6	11.5	44	10.8
Toplam	356	100.0	52	100.0	408	100.0

Görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki gençlerin kitap okuma durumlarının genel olarak iyi bir düzeyde olduğu ancak, iyi birer okuyucu olarak kabul edilemeyecek kitlenin de azımsanmayacak bir sayıya ulaştığı söylenebilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin en son ne zaman bir roman, hikâye, fikir ya da şiir kitabı okuduklarına dair verilere göre en büyük grubu, son bir iki hafta içinde bir kitap okumuş olanlar, ikinci grubu son bir ay içinde bir kitap okumuş olanlar oluşturmakta; onları iki üç ay önce bir kitap okumuş olanlar takip etmektedir. En son altı ay veya bir yıl önce bir kitap okumuş olanlar ise küçük gruplar gibi görünmekle birlikte önemli sayılabilecek bir rakama ulaşmış bulunmaktadır. En son ne zaman kitap okuduğunu dahi hatırlamayanların oranı da göz ardı edilemeyecek bir düzeye varmaktadır. Göze çarpan bir diğer durum, **internet** kullananlarla kullanmayanlar arasında okuma alışkanlığı açısından önemli bir farklılaşma gözlenmemesidir.

Tablo 54’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin en son ne zaman bir kitap okudukları incelendiğinde en büyük grubun (%53,4) son bir iki hafta içinde bir kitap

okuduklarını ifade eden öğrencilerden oluştuğu gözlenmektedir. İkinci sırayı (%28,7) son üç dört hafta (veya son bir ay) içinde bir kitap okuduklarını belirtenler almış; onları en son 2-3 ay önce bir kitap okuduklarını söyleyenler takip etmiştir (%12,3). Çok iyi okuyucu oldukları söylenemeyecek kitlenin durumu ise şu şekildedir: En son altı ay önce kitap okuduklarını söyleyenlerin oranı %3,2; bir yıl önce diyenlerin oranı da %3,7 düzeyinde belirlenmiştir. Çok önemli kabul edilebilecek bir diğer sonuç ise %10,8 gibi önemli bir oranı teşkil eden bir kitlenin en son ne zaman bir kitap okuduklarını dahi hatırlamamasıdır.

Bu tabloya göre, araştırmaya katılan öğrencilerin kitap okuma seviyelerinin genel olarak ortalama denebilecek bir düzeyde olduğu kabul edilebilir. Görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası (%53,4) son bir iki hafta içinde; yaklaşık beşte biri (%16,7) ise son bir ay içinde herhangi bir roman, hikâye, fikir ya da şiir kitabı okuduklarını belirtmişlerdir. Toplumumuz gerçekleri göz önünde bulundurulduğunda bu oldukça iyi bir sonuç olarak kabul edilebilir. Zira yeterince okumayan bir toplum olduğumuz ve okullarımızda öğrencilere iyi düzeyde bir okuma alışkanlığı kazandırılmadığı bir gerçek. Yukarıdaki tabloya incelendiğinde bu durum daha iyi anlaşılabilmektedir. Görüldüğü gibi, en son altı ay ya da bir yıl önce kitap okuduklarını belirtenlere (%6,9), hatta en son ne zaman kitap okuduklarını bile hatırlamadıklarını ifade edenlere (%10,8) rastlanmaktadır.

Bu durum üzerinde etkili olabilecek çeşitli faktörlerin varlığından söz edilebilir. Bu faktörler arasında yaş, cinsiyet, ailenin yaşam tarzı, öğrenciler tarafından devam edilen okul türü, içinde yaşadıkları sosyal çevre, devam ettikleri sınıf ve hazırlanmakta oldukları sınavlar (ÖSS vb.) gibi değişkenler sayılabilir. Nitekim öğrencilerin kitap okuma durumları cinsiyet ve okul türü ile karşılaştırıldığında bu fikri destekleyici bulgulara rastlanmaktadır. **Cinsiyet** açısından bakıldığında kız öğrencilerin erkeklere göre daha iyi okuyucu oldukları sonucuna varılmaktadır. Çünkü erkek öğrencilerin %49'unun son bir iki hafta içinde kitap okuduklarını ifade etmesine karşılık kız öğrencilerin %60,6'sı aynı ifadede bulunmuşlardır. Yine erkek öğrencilerin %15,8'i en son ne zaman kitap okuduklarını hatırlamadıklarını ifade ederken kız öğrencilerin sadece %2,6'sı aynı ifadede bulunmuşlardır. Öteki seçeneklerin belirtilmesi konusunda ise cinsiyetler arasında çok belirgin bir farklılaşma ile karşılaşmamaktadır.

Kitap okuma durumu öğrencilerin devam ettikleri **okul türü** ile karşılaştırıldığında da kitleler arasında dikkate değer bir farklılaşma ile karşılaşılmaktadır. Son bir iki hafta içinde bir kitap okumuş olma kategorisinde Anadolu/Fen Liseleri öğrencileri daha çok öne çıkarken (%77,8); son bir ay içinde okumada Genel/Süper Lise öğrencileri (%21,7), bir yıl önce okumuş olmada Özel Lise öğrencileri (%13,9), en son ne zaman bir kitap okuduklarını hatırlamayanlar grubunda ise yine Özel Lise (%13,9) ve Genel/Süper Lise öğrencileri (%11,3) çok daha fazla öne çıkmaktadırlar. Burada oldukça dikkat çeken, Özel Lise öğrencilerinin kitap okuma konusunda oldukça geri bir durum sergilemeleri olmaktadır. Anadolu ve Fen Liselerinde okumakta olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını devam ettirmeleri beklenen ve olumlu karşılanan bir durum olsa da Özel Lise öğrencilerinin okuma konusuna bu derece ilgisiz kalmaları bekleneni yansıtmayan ve oldukça olumsuz karşılanabilecek bir durumdur. Bunun temel nedeninin ne olabileceği konusunda elimizde somut veriler bulunmamakla birlikte sağlıklı bir tespit yapılabilmesi için söz konusu okullarda kitap okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma yapılmasının bir gereklilik halini almış olduğu düşünülmektedir.

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bugünkü uygarlık seviyesine ulaşmada bilişim ve iletişimin rolü göz ardı edilemez. İnsanlar duygu, düşünce ve bilgi birikimlerini paylaşmak için ilk çağlardan bu yana iletişime hep ihtiyaç duymuş, ilkelden moderne ilerleme ve teknolojik evrim eşliğinde çok çeşitli iletişim araçları üretmişlerdir. Bu alanda yaşanan teknolojik gelişmeler baş döndürücü bir hızla devam etmektedir. Bu gelişmeler sonucu yeni bir iletişim ortam ve tekniği sunan internet de çok kısa sürede vazgeçilemez bir iletişim ve bilişim aracı olarak kendisini kabul ettirmiştir.

Ortaya çıktığı günden bu yana internet, bireylerin ve toplumların yaşamlarında giderek artan ölçüde etkili olmaya devam etmiştir. Bugün onsuz bir yaşam tarzının neredeyse mümkün olamayacağı yönünde yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Bir bakıma global kültürün simgesi ve hareket sahası olan internet, hayatın her sahasında sosyolojik anlamda ciddi sorunların ortaya çıkmasına da yol açmaktadır. Bunun için internet olgusunun eğitim, kültür ve genç kuşakların sosyalleşmesi alanlarında, işlevsel ve verimli şekilde kullanılması yönünde çalışmalar yapılması büyük bir önem arz etmektedir.

“*Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği*” adlı bu araştırma, lise çağındaki okuyan gençlerin, bireysel ve toplumsal hayatlarında internetin etkisini inceleme ve bundan hareketle internet olgusunun toplumsal hayatımızdaki yerini, etkilerini ve bireylerde bıraktığı izleri anlamaya yönelik olarak gerçekleştirilmiş; araştırma sonucunda internetin gençlerin hayatındaki yeri ve etkileri konusunda önemli bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamındaki **öğrencilerin genel özellikleri** incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır: Çok büyük bir bölümü (%90) 15-18 yaşları arasında bulunan örneklem kitlesinin %62’si erkek, %38’i kız öğrencilerden oluşmaktadır. Yarisından fazlası genel/süper liselerde, gerisi mesleki/teknik, özel ve Anadolu/fen liselerinde okuyan öğrencilerin en büyük bölümünü küçük şehir, geri kalanlarsa büyük şehir, köy ve ilçe kökenlidir.

Büyük kısmı aileleriyle birlikte oturan öğrencilerden, devlet yurdu, pansiyon, özel yurt, akraba evi ve öğrenci evinde oturanlar da bulunmaktadır. Elleri geçen haftalık harçlık miktarının genel olarak çok düşük seviyede olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamındaki **öğrencilerin hayatında internetin yeri ve etkileri** incelendiğinde ulaşılan sonuçlar şöyledir: Öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi interneti sadece ihtiyaç halinde kullanmaktadır. Bu verilere göre, araştırma kapsamındaki gençlerin internet

kullanımının aşırı boyutlara varmamış olduğu söylenebilir. Bu sonuç üzerinde, internet ücretlerinin ve ekonomik durumun etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü öğrencilerin önemli bir kısmının harçlık miktarı internet için ek bir harcama yapmaya izin vermeyecek derecede düşük düzeyde kalmaktadır.

Kız ve erkek öğrencilerin internet kullanım sıklıkları arasında önemli farklılıklar gözlenmiştir. Erkek öğrencilerin sadece yüzde yedisi, kız öğrencilerin yüzde yirmisi interneti hiç kullanmamaktadır. İnternet kafelerden yararlanma düzeyinin bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin eline geçen harçlık miktarına bağlı olarak internet için yaptıkları harcama da düşük düzeyde kalmaktadır. Öğrencilerin eline geçen haftalık harçlık miktarı ile internet için yaptıkları harcama arasında yakın bir ilişki olduğu söylenebilir. Çünkü öğrencilerin eline geçen haftalık harçlık miktarı arttıkça, internet harcamalarının da arttığı gözlenmektedir.

İnternetle henüz tanışmamış olanların üçte ikisi kız öğrencidir. İnternetle internet kafede tanışanların küçük bir bölümü kız, çok büyük bir bölümü ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin internet erişimi sağladıkları mekânların başında internet kafeler gelmektedir. Kız öğrenciler internet erişimini en çok evlerinden sağlarken; erkeklerin yarısından fazlası internet erişimini internet kafelerden sağlamaktadırlar. Buna göre, internet kafelerin erkekler, evden bağlantının ise kadın kullanıcılar tarafından daha çok tercih edildiği söylenebilir. İnternet kafelerin genel olarak oyun, eğlence, arkadaşlarla bir araya gelme ve vakit geçirme mekânı olarak işlev görmesinin bu sonucu doğurduğu düşünülmektedir.

İnternette fazla zaman geçirmelerinin aileleri ile problemler yaşamalarına neden olduğunu ifade eden öğrencilere rastlanmıştır. İnternet kullanıcısı öğrencilerden, internetle tanıştıktan sonra daha az televizyon izlemeye, kütüphaneye daha az gitmeye, daha az kitap okumaya başladıklarını ifade edenler de bulunmaktadır. İnternet kullanan öğrencilerin bir bölümünün internet oyunları oynadıktan sonra şiddet eğiliminde bir artış olduğu gözlenmiştir. İnternet kullanan öğrencilerin bir bölümünün de sosyal ilişkilerinde internetle tanıştıktan sonra bir azalma yaşandığı gözlenmektedir. Bu veriler, internet kullanan öğrencilerin çeşitli problemlerle karşı karşıya gelmeye başladıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin hayatında internet kullanımının yol açtığı etkilerin başında eğlence ve spora ayrılan zamanın azalması, zamanın verimli kullanılamaması ve aile içi ilişkilerde problemler yaşanması gelmektedir. Bunları sırasıyla okul başarısında düşüş ve sosyal faaliyetlerin olumsuz etkilenmesi takip etmektedir. İnternette karşılaşılan etik ve güvenliğe yönelik problemlerin başını pornografi ve siber suçlar çekmektedir. Onu, uygunsuz tekliflerle karşılaşılması, elektronik gözetim-denetim, güvenlik sorunu ve özel bilgilerin yabancılarla paylaşılması izlemektedir. Gençlerin internette karşılaştıkları problemleri çözmede de ciddi sorunlarla karşı karşıya bulundukları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin internete dair değerlendirmeleri genel olarak şöyledir: Çok büyük bir bölümü okullarda internet odası oluşturulması fikrine katılmış; önemli bir kısmı internet sayesinde daha çok bilgiye daha kolay eriştiklerini söylemişlerdir. Önemli bir kısmı, internetin öğrencileri tembelliğe sevk ettiği, internet ortamlarının kötü alışkanlıklara zemin hazırladığı, suç işleme eğilimini artırdığı, ve internetin toplumsal değerleri olumsuz etkilediği görüşünde birleşmişlerdir. İnternetin öğrencileri tembelliğe sevk ettiği görüşü, internet kullanmayanların olumsuz değerlendirmelerinin başında gelmektedir. Bu bakış açısı üzerinde, internet kafelerin ve milyonlarca sayfaya ulaşmış bulunan pornografi, ahlaksızlık, sapıklık, anarşi vb. toplumsal değerlere zıt unsurlar barındıran internet içeriğinin etkili olduğu söylenebilir.

İnternet kullanıcıları internet kullanımını bir ayrıcalık olarak görmektedirler. Siber uzayda serbestçe dolaşabilme, sanal topluluklara katılabilme ve tanımasa bile pek çok insanla iletişim kurabilme gibi durumların ayrıcalıklı olma hissini arttırdığı kabul edilebilir.

Öğrenciler sanal ilişkilerin samimiyetine güvenmemektedirler. İnternet kullanan öğrencilerin yaklaşık dörtte biri hem sanal ilişkilerin samimiyetine güvenmediklerini belirtmiş, hem de sanal ortamda kurulan çeşitli ilişkileri onayladıklarını ifade etmişlerdir. Sanal arkadaşlıklardan gerçek arkadaşlıklara göre daha çok mutluluk duyduklarını ifade edenler olduğu gibi internet evliliklerini onayladıklarını belirtenlere de rastlanmıştır. Chat yapan internet kullanıcılarının yeni arkadaşlıklar peşinde oldukları ve bu arkadaşlıkları gerçek yaşama da taşımaya çalıştıkları gözlenmektedir.

İnternet kullanan öğrencilerin sanal sohbet esnasında sergiledikleri tutum ve davranışlar konusunda ilginç ipuçlarına ulaşılmıştır. Chat konusundaki tutumların başında, yazışmalarda kısaltmalar kullanma, chat arkadaşını karşı cinsiyetten seçme ve yalan

söyleme gelmektedir. Yazışmalarda sembollerden yararlanma, argo/kaba ifadeler kullanma, özel bilgileri yabancılarla paylaşma, internette edindiği olumsuz alışkanlıkları gerçek hayatta sürdürme ve cinsiyetini farklı gösterme de sanal sohbet konusunda sıkça tekrar edilen davranışlar arasındadır.

İnternette gezinmenin en önemli sebebinin eğitim, bilgi ve araştırma, ikinci önemli sebebin ise oyun-eğlence olduğu tespit edilirken; üçüncü sırada iletişim, e-posta, tanışma ve sohbet gibi amaçların yer aldığı gözlenmiştir. İnternet kullanma amaçları arasında bunlardan başka, zaman geçirme, merak, gündelik sorunlardan uzaklaşma, haber takibi, alış-veriş ve e-bankacılık işlemleri yapma gibi amaçlar sıralanmaktadır. İnternet kullanıcısı öğrencilerin yarısından fazlası internette sörf yapmalarının en önemli sebeplerinden birinin eğitim, bilgi arama ve araştırma olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum üzerinde internetten derslerle ilgili bilgi alma imkânı sağlayan ödev sitelerinin etkili olduğu söylenebilir.

İnternet kullanan öğrenciler tarafından internetten sıkça indirilenlerin başında müzik gelmektedir. Onu, ilgi alanlarına dair veri ve resim fotoğraf gibi öğeler takip etmektedir. İnternette en çok indirilen öteki öğeler sırasıyla, ekran koruyucu/masaüstü öğeleri, program dosyaları, bilimsel makale, film/çizgi film ve pornografik öğeler şeklinde sıralanmaktadır.

Öğrencilerin, ödevleri için müracaat ettikleri kaynakların başında internet gelmektedir. İkinci sırada kütüphane ve üçüncü sırada ev kitaplığı yer almaktadır. İnternet kullanım oranı arttıkça ödev için internete müracaat oranında da bir artış olduğu gözlenmektedir. Ödev için kütüphaneye ve evdeki kaynaklara müracaat edenlerin çok büyük bir bölümü interneti sadece ihtiyaç doğduğunda kullananlardan oluşurken; önemli bir kısmı da interneti hiç kullanmayanlardan oluşmaktadır.

Gençlerin internet kullanım amaçları arasında internet oyunları önemli bir yere sahiptir. Öğrenciler tarafından, internette en çok sportif amaçlı oyunlar, yüksek aktiviteli oyunlar ve şiddet içeren oyunlar oynanmaktadır. Bu durum, internet oyunlarının gençler için zararlı olabileceği endişesini arttırmaktadır. Şiddet içerikli oyunlar, gençlere heyecan vermekle birlikte hem şiddeti normal karşılamaya hem de şiddet eğilimi göstermeye başlamaları şeklinde sonuçlar doğurabilmektedir.

Kullanıcıların önemli bir bölümü, cinsel konularda bilgilenmek için interneti başka kaynaklara tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bunların yüzde seksen beşi erkek öğrencilerden

oluşmaktadır. Öteki kaynaklarda yeterli bilgi bulunmaması ve toplumda bu tür konuların pek konuşulmamasının bu durum üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

İnternet kafelere giden gençler buralarda çeşitli olumsuzluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu olumsuzlukların başında pornografi, çirkin/ahlakdışı davranışlar, kavga, çetecilik ve zararlı madde kullanımı gelmektedir.

Ailelerin büyük bir bölümü çocuklarını internet kafelere denetimli olarak göndermekte; gençlerin önemli bir kısmı ise internet kafelere gidişlerinden ailelerini haberdar etmemektedirler. Öğrencilerin bir kısmı, ailelerinin bu konuyla ilgilenmediğini; bir grup da ailelerinin internet kafelere gitmelerine izni vermediklerini belirtmiştir.

Araştırma kapsamındaki **öğrencilerin sosyo-psikolojik durumları** incelendiğinde ulaşılan sonuçlar şöyledir: Öğrencilerin psikolojilerinde olumsuz birtakım durumlar gözlenmiştir. En çok tekrarlanan olumsuzluk yalan söylenmesidir. Bunu, şiddet eğilimi, intihar eğilimi ve sorumsuzluk takip etmektedir.

Gençlerin sanal topluluklara pek katılmadıkları gözlenmiştir. En çok üye olunan internet siteleri, elektronik posta hesabı, program indirme siteleri, iletişim, sohbet/chat kanalları ve arkadaş arama siteleridir. Çok büyük bir bölümü siyasal ve toplumsal konulara ilgisiz kalmakta ya da uzaktan takip etmekle yetinmektedirler. Bu konularda katılım düzeyi düşük olmasına karşılık, katılım isteği yüksek düzeydedir.

Öğrencilerin büyük bir bölümü TV programı konusundaki tercihini dizi film ve Sinema'dan yana kullanmakta; bunları, müzik-eğlence, spor ve belgesel türü programlar takip etmektedir. Çok büyük bir bölümünün dizi konusundaki tercihleri mafya türü dizilerden yana. Bunları, aşk ve komedi-mizah türü diziler takip etmektedir. Mafya dizilerini tercih etmede erkek öğrenciler çok bariz bir farkla öne çıkmaktadır. Öğrencilerin mafya dizilerinde yansıtılan tiplere özendikleri ve bu tiplerle özdeşim kurdukları gözlenmiştir. Bu durumun nedenleri arasında, erkekliğin güç ve şiddetle özdeşleştirilmesi gibi toplumsal yargılar, medyada çok sık yer bulan şiddetin normal olarak algılanması, mafya türü filmlerde canlandırılan tiplerin haksızlıklara karşı kavga verdiği yönünde bir imaj çizilmesi gibi etkenleri saymak mümkündür.

Gençlerin büyük kısmının değişime açık olduğu; beklenenin aksine internet kullanıcılarının daha muhafazakâr tavır sergiledikleri gözlenmiştir. İnternet kullanıcılarının yarısından fazlası, ötekilerin yaklaşık yüzde yetmişi değişimin gerekliliğini benimsemiştir.

Gençlerin hayatta en çok değer verdikleri şeylerin başında aile, inanç ve başarı gelmektedir. Para, şöhret ve eğlence bunlara nispeten düşük oranlarda kalırken; internet kullanımı açısından önemli bir farklılaşma gözlenmemiştir.

Gençliğin en önemli sorunu olarak gelecek kaygısı ve psikolojik sorunlara vurgu yapılmıştır. Gençlerin önemli bir kısmı gençliğin en önemli sorunu olarak işsizliği, bir kısmı da toplumsal baskı ve özgür olamamayı görmektedir. Bu konuya dair görüşlerin internet kullanımı açısından pek farklılaşmadığı gözlenmiştir. Ancak internet kullanıcıları daha yüksek oranda işsizlik, baskı, özgür olamama gibi sorunları önemli görürken; ötekilerden çok daha fazla sayıda kişi psikolojik problemleri ve gelecek kaygısını önemli sorunlar arasında saymışlardır. Öğrencilerin yarıya yakını kendi gelecekleri konusunda ümitli ve iyimser. Buna karşılık yaklaşık, üçte biri gelecekleri konusunda korku ve endişe duyduklarını, bir kısmı ümitsizlik ve karamsarlığa kapıldıklarını, bir bölümü de hiçlik ve anlamsızlık duygularına kapıldıklarını ifade etmişlerdir. Gelecek konusunda internet kullanıcıları daha iyimser, kullanıcı olmayanlarsa daha karamsar ve endişeli. Bu durum, internet kullanımının sağladığı kendine güven duygusu ile açıklanabilir.

Gençlerin sosyo-kültürel etkinliklere katılımlarının çok iyi bir düzeyde olduğu söylenemez. Öğrencilerin en çok katıldıkları etkinlik, günlük gazetelerin düzenli olarak okunması; en az katıldıkları etkinlikse düzenli olarak sinemaya gitmektir. Gençlerin boş zaman etkinliklerinin başında müzik dinleme, spor yapma ve okuma gelmekte; bunları, internette gezinme, gezme ve oyun oynama gibi etkinlikler takip etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okuldaki başarı durumlarının genel olarak iyi bir düzeyde olduğu kabul edilebilir. Ancak kitap okuma konusunda çok iyi bir durumda oldukları söylenemez. Önemli bir grubun son bir iki hafta içinde bir kitap okuduklarını ifade etmesine karşılık en son altı ay ya da bir yıl önce kitap okuduklarını söyleyenlere de rastlanmıştır. Bir kısmı ise en son ne zaman kitap okuduklarını dahi hatırlamamaktadır.

Son olarak, birkaç noktayı vurgulamakta fayda bulunmaktadır. Her şeyden önce, bu araştırmada yer alan, internet kullanan öğrencilerle kullanmayanlar arasında çok açık ve belirgin bir farklılaşma tespit edilememiştir. Bu sebepten ötürü, bir *internet gençliği* tipolojisi belirlemek çok kolay olmamaktadır. Ancak internet kullanıcılarının sergiledikleri tutum ve tepkilerden yola çıkarak, çok net olmasa da bir tiplene yapma mümkün olabilmektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, *İnternet Gençliği*, interneti beklendiği gibi yeni bir iletişim, bilişim ve sosyalleşme aracından ziyade bir oyun, eğlence ve ödev bulma aracı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle internetin sosyalleştirme ve yeni ilişkiler geliştirme işlevi gerçek anlamda yerine gelmemektedir. İnternet kullanıcılarının siber cemaatlere katılımlarının yok denecek düzeyde olması bunun kanıtı olmaktadır. Öte taraftan söz konusu kitlenin gerçek yaşam ve sosyal çevreleri ile ilişkileri de giderek zayıflamaktadır. Demek ki, *İnternet Gençliği*'nin gerçek hayattaki sosyalleşmesinde birtakım aksaklıklar yaşandığı gibi, sanal dünyada yeni tür bir sosyalleşmeye de pek imkân bulamamaktadır. *İnternet Gençliği*'nin giderek izole olan bir kitle görünümü arz ettiği söylenebilir.

İkinci olarak İnternet Gençliği diyebileceğimiz kitlenin çok ciddi bir güven ve kişilik krizi ile karşı karşıya olduğu düşünülmektedir. Çünkü internet gençliğinin sanal ilişkilere karşı ciddi bir güvensizlik sergiledikleri gibi, kendi gelecekleri konusunda da karamsar oldukları gözlenmektedir. Bu duruma bir de okumama, araştırmama, sosyal ve entelektüel etkinliklere katılmama, yalan söyleme, şiddet eğilimi gösterme ve tutarsız davranışlar da eklenince söz konusu kitlenin kimlik, kişilik, kültür ve değerler konusunda bir erozyon riski ile karşı karşıya bulundukları söylenebilir.

İnternette neşredilmekte olan toplumsal değerlere aykırı yayınlar, siber suçlar, pornografi, ahlakdışı fiiller, sapık ve bölücü fikirler vb. çok çeşitli problemler İnternet Gençliği'nin benlik, kişilik ve psikolojilerini çok ciddi tehdit etmektedir. Çok yoğun bir internet kullanımlarının olmaması şimdilik bu tehlikelerin etkisini uzak tutuyor görünse de gelecekte çok ciddi sorunlarla karşı karşıya kalabileceğimiz ortadadır. Sanal dünya tutkunları haline gelmeye başlayan gençlik bütün değerlerini kaybetmeden gerekli tedbirler alınmazsa İnternet Gençliğinin gelecekte kayıp gençlik olarak nitelenebileceği söylenebilir.

Her şeye rağmen İnternet Gençliği'nin, internette farklı dünyalara açılması, çağın gereklerinden olan bilişim teknolojilerini kullanabilmesi, derslerine katkı sağlayıcı malzemelere erişebilmesi, oyun, eğlence ve boş zamanları değerlendirme adına yeni alternatifler keşfedebilmesi, geleceklerinin aydınlık olabileceğini gösterme adına olumlu olarak değerlendirilebilir.

Kısaca İnternet Gençliğinin, sanal dünyada yeni ilişkiler arayan ama gerçek ilişkileri giderek azalan, bilişim teknolojilerini kullanan ama giderek kitap ve kütüphaneden uzaklaşan, toplumsal birtakım değerlere sahip çıkarken hayat ve gelecek adına bir güven

krizi içinde bocalayan, eğitim, bilim ve kültür aktiviteleri yerine oyun, eğlence ve zaman geçirme peşinde olan, interneti amaçlı ve işlevsel bir araçtan ziyade bir oyuncak gibi gören bir kitle olarak karakterize edilmesi mümkündür. Bununla birlikte, yeni nesillerin interneti amaçlı, işlevsel ve bilinçli olarak kullanmaları sağlanabilirse, söz konusu problemlerin büyük ölçüde bertaraf edilmesi ve İnternet Gençliği'nin gelecek vadeden, bilgi toplumunun kalifiye elemanları olmaları ve kimlik bunalımından kurtarılarak toplumsal değerlerimizi dünyaya taşıyan bireyler olmaları sağlanabilir.

Ortaya çıkan bu sonuçlardan hareketle, şu **önerilerde** bulunulabilir:

İnternet, genellikle zaman öldürme ve oyalanmaya yönelik bir sanal haz alanı olarak görülmekte, oyun, eğlence ve zaman geçirme amaçlı kullanılmaktadır. İnternetin bu olumsuz imajdan kurtararak bilgi, eğitim, araştırma ve kültürel amaçlara hizmet etmeye yönelik olarak kullanılabilmesi için birtakım düzenlemeler yapılması ve bu sınırsız veri tabanının her yaş ve kesimden insana faydalı hizmetler sunabilecek bir yapıya kavuşturulması mümkün olabilir.

Bilimsel kuruluşlar ve eğitim kurumları başta olmak üzere konuyla ilgili birimler tarafından araştırmacı, eğitimci ve öğrenciler başta olmak üzere her kesimden insana hitap edecek, bilgi toplumunun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eğitim, sanat ve kültür amaçlı yararlı ve zengin içeriğe sahip web siteleri oluşturulabilir.

Eğitim-öğretimin ilk basamaklarından başlamak suretiyle her yaştan vatandaşlara bilgisayar ve internet eğitimi verilebilir, internetin amaçlı, işlevsel, verimli kullanımı ve zararlı boyutlarından korunma konularında bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.

Ebeveynlerin kendi çocuklarından daha az internet bilgisine sahip olmaları ya da bu konuda hiçbir bilgi sahibi olmamaları problem oluşturmaktadır. Bu problemin bertaraf edilmesi, ailelerin internetin verimli kullanımı konusunda çocuklarına yardımcı olabilmesi ve çocukların internet kullanımının daha sağlıklı denetlenebilmesi için ebeveynin bilgisayar okuryazarlığının arttırılması ve bu konudaki çalışmaların halk tabanına yayılması sayısız faydalar sağlayabilir.

Eğitimcilerin internet konusunda yeterli bilgi ve beceri sahibi olmamaları internetin eğitim amaçlı olarak verimli kullanımının önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Bu problemin ortadan kaldırılması ve internetin yardımcı ders aracı olarak daha çok ve daha verimli kullanılması imkânı arttırabilir.

Özellikle genç ve çocuk kullanıcılar tarafından çok yoğun bir biçimde internet erişimi sağlanan internet kafe vb. ortamlar sayısız problemleri de beraberinde getirmektedir. Okullar ve öteki eğitim kuruluşları başta olmak üzere, çeşitli kurumların bünyesinde internet odalarının/internet kafelerin oluşturulması ve öğrenciler başta olmak üzere gençlerin bu ortamlardan yararlandırılması internetin verimli ve amaçlı kullanımının sağlanmasına ve sanal ortamların olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesine katkı sağlayabilir.

Ekonomik gelişmişlik düzeyi farklı ülkeler arasında, sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyleri farklı nüfus kesimleri arasında ve kadın kullanıcılar ile erkek kullanıcılar arasında internet kullanımı konusunda ciddi bir eşitsizlik yaşanmaktadır. Bu dijital eşitsizliğin ortadan kaldırılması kısa sürede mümkün görünmese de en aza indirilmesi için çeşitli yatırımlar ve düzenlemeler yapılabilir.

İnternet gençliği sosyal değerlerden, sosyo-kültürel ve bilimsel etkinliklerden giderek daha çok uzaklaşmakta ve çok az kitap okumaktadır. İnternetin söz konusu etkinliklerin yerini almasının ve kültür erozyonuna yol açmasının önlenmesi için gençlere yönelik olarak yapılacak rehberlik faaliyetleri ve onların toplumsal değerlere bağlı olarak yetiştirilmeleri yönündeki çabalar her zamankinden daha çok önem kazanmaktadır.

İnternet olgusu sosyal hayatımıza her geçen gün daha fazla nüfuz etmekte ve günlük faaliyetlerimize yön vererek alışkanlıklarımızı değiştirmektedir. Bu gelişmeler ise çok sayıda problemi beraberinde getirmektedir. Bu problemlerin tam olarak tespiti ve çözüm yollarının geliştirilebilmesi için internetin aile, genç, çocuk, eğitim, sosyal ilişkiler vb. üzerindeki etkileri ile internet kullanımında kadın-erkek, okuyan-okumayan ve internet erişiminin sağlandığı mekânlar arasındaki farklılaşma konularında detaylı bilimsel araştırmalar yapılması çok zengin bir malzeme sağlayabilir.

İnternet gençliği gerek internet kullanımı, gerekse gündelik hayatlarıyla ilgili alışkanlıklarında giderek daha çok olumsuz ve sağlıksız bir durum sergilemektedir. İnternet kullanan ve internet kafeleri uğrak yeri haline getiren gençlerin hayatlarında, eğitimden günlük hayatla ilgili alışkanlıklara, beslenmeden sosyal ilişkilere birçok sahada değişik sorunlarla karşılaşmakta olduğu gözlenmektedir. Söz konusu olumsuzluk ve problemlerin giderilebilmesi için ailelere, eğitimcilere ve ilgili toplumsal birimlere önemli görevler düşmektedir.

VI. KAYNAKLAR

- AA, (2004), "İnternetin Yıldızı Pornografi",
<http://www.linuxdelisi.com/modules.php?name=News&file=article&sid=60> 26.02.2004
- AA, (2005), "İnternet Bağımlılığı Alarm Veriyor", <http://www.ntvmsnbc.com/news/352207.asp>
 05.02.2007
- ACUN, Ramazan (2005), "Bilgiye Erişim Ortamları ve Türkiye Gerçeği", Sosyal Bilimlerde Süreli Yayınlar ve Bilgi Teknolojileri Sempozyumu Bildirileri, ss: 129-140 Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay.
- AKAY, Seda (2004), "Bilgi Toplumu ve Türkiye'nin Gelişme Sürecine Olası Etkileri", 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Osmangazi Üniversitesi İİBF, Eskişehir (25-26 Kasım), <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/01-04.pdf> 15.09.2005
- AKGÜL, Mustafa (Drl.), "Türkiye İnternetinin ve İnternet Kurulunun Kısa Tarihi",
<http://kurul.ubak.gov.tr/m06.php> 31.12.2003
- AKGÜNDÜZ, Hasan vd. (2006), "Bilgisayar Oyunları ve İnternet Sitelerinde Sanal Şiddet Öğelerinin Değerlendirilmesi", *Milli Eğitim Dergisi*, S:171, ss: 67-83
- AKINOĞLU, Orhan (2002), Eğitim ve Sosyalleşme Açısından İnternet Kullanımı (İstanbul Örneği), Doktora Tezi, Sakarya Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı
- AKKOYUNLU, Buket (2005), "Öğretmenlerin İnternet Kullanımları Üzerine Bir Çalışma",
<http://www.qafqaz.edu.az/journal/ogretmenlerinininternetKullanimlariinin%20uzerine.pdf>
 20.07.2005
- AKMAN, Varol, SEVDİK, Ayışığı B. (2003), "İnternetin Türk Kadınının Hayatındaki Yeri",
Karizma Dergisi, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss: 92-107
- AKTAN, C. Can, TUNÇ, Mehtap (1998), "Bilgi Toplumu ve Türkiye", *Yeni Türkiye Dergisi*, (Ocak-Şubat), ss:118-134, http://www.canaktan.org/yeni-trendler/yeni-ekonomi/bilgi_toplumu-ozellik.htm 11.07.2006
- AKTAŞ, Hasret (2005), Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak İnternet, Konya: Tablet Yay.
- AKTEPE, Seher (2006), "Çocukların İnternete Erişimi Kolaylaştıkça Tehlikeler Artıyor", *Zaman*, 26.10.2006
- AL, Umut, AL, Pınar (2003), "Elektronik Bilgi Kaynaklarının Seçimi", *Bilgi Dünyası Dergisi*, C:4, S:1, ss:1-14
- ALAKUŞ, Ali Osman (2005), "İnternet ve Sanat Eğitimi Bağlamında Görsel Sanatlar ve Dijital Boyut" *İnternet ve Toplum*, (Ed. A.Tarcan), Ankara: Anı yay., ss:123-143
- ALAT, Kazım, "İnternet Bağımlılığı: Gerçek mi? Kurgu mu?", *Isguc.org.*, Cilt:5, Sayı:1,
http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=39 25.02.2004

- ALDEMİR, Ahmet (2004), Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- ALKIM, (2000), “İnternet Cafelerdeki Kaydedicilere Dikkat”,
http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=606 19.02.2004
- ALPARSLAN, Duygu (1997), Gender and Cyberspace: A Study on the Partification of Women in Computer Mediated Communications, Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ALPMAN, Nazım (2003), “Eski Tüfekler İnternet Karşısında Eskisi Kadar Zavallı Değiller”,
Karizma Dergisi, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss: 89-91
- ALTAY, Derya (2003), “Küresel Köyün Medyatik Mimarı Marshall McLuhan”, *21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar/Kadife Karanlık* (Ed.: Nurdoğan Rigel vd.), İstanbul: Su Yay. ss: 1-72
- ALTINTAŞ, Hakan (2004), “Sanal Bürokrasiden E-Devlete Teorik Yaklaşımlar”, *Bilgi Yönetimi*,
http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=237 11.07.2006
- ALTUN, Arif (2003), “E-Okuryazarlık”, *Milli Eğitim Dergisi*, S:158 (Bahar),
<http://www.meb.gov.tr/index800.htm> 11.12.2003
- ALTUN, Sadegül Akbaba, ALTUN, Arif (2000), “Bir Eğitim Aracı Olarak İnternet”, *Milli Eğitim Dergisi*, S:147 (Temmuz-Eylül), <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/147/sadegul.htm> 11.12.2003
- ALTUNDAĞ, Salahattin (2004), “Türkiye’de e-Devlet Dönüşümü ve Bu Dönüşüm Yolunda Yerini Alan e-Bildirge Projesi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C:3, S:9 (Temmuz), ss:47-70,
<http://www.e-sosder.com/dergi/9044.doc> 06.12.2005
- ANDİÇ, Yusuf, “Oyun Raporu”, <http://www.tiev.org/rapor.htm> 09.02.2005
- ARAS, Yasin (1999), “Chat’ışma”, *Aksiyon Dergisi*, S:241,
<http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=15994> 16.10.2006
- ARSAN, Esra D. (2003), “Batı’da ve Türkiye’de İnternet Gazeteciliği”, *Karizma Dergisi*, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss:24-28
- ARSLAN, Akın (2002), “Bilgi Çağı ve İnternet: Dünya Nereye Koşuyor?”, *KHO Savunma Bilimleri Dergisi*, S:1, ss:132-138,
http://www.kho.edu.tr/enstitu/dergi/sayi1/uygulama_calismalari/uygulama3.doc 14.02.2004
- ARTIR, Farika Teymur (2006), “Sanal Sohbet Neden Tehlikeli”, *Zaman*, 21.12.2006
- ATASEVER, Mesut (2005), Sanal Organizasyonların İşletme Kültürüne Getirdiği Yenilikler ve Türkiye’deki Sanal Organizasyonlar Üzerinde Bir Uygulama, Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kütahya

- ATICI, Bünyamin, DİKİCİ, Abdullah (2003), “İnternet Kafelere Giden Bireylerin Öğrenim Düzeyleri İle İnterneti Kullanma Amaçları Arasındaki İlişki”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:13, S:2 (Temmuz), ss:129-146
- AYAZ, Mahmut (2001), Chat Geyikleri/ Kafesteki Şempanzeler, İstanbul: Kora Yay.
- AYDEMİR, Cahit (2005), “Elektronik Ticaret”, *İnternet ve Toplum*, (Ed. A.Tarcan) Ankara: Anı Yay., ss:146-159
- AYDIN, Mustafa (1997), Kurumlar Sosyolojisi, Ankara: Vadi Yay.
- AYDINLI, Hasan (2006), “İnternete Bağ(ım)lı Olmak”, *Sızıntı Dergisi*, Yıl:28, S:335, ss:12-14
- AYGEN, Murat (2000), “Demokrasi İçin İnternet: Enformasyonun Serbest Dolaşımı (Deutschland’ dan çeviri)”, *Popüler Bilim Dergisi* (Nisan), ss:52-55
- AYTAÇ, Ömer (1994), “Modern Toplumlarda Boş Zaman Olgusu”, *Dünyada ve Türkiye’de Güncel Sosyolojik Gelişmeler (1. Ulusal Sosyoloji Kongresi)*, Ankara: Sosyoloji Derneği Yay. ss. 341-354
- AYTAÇ, Ömer (2002a), “Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar”, *F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, C:12, S:1, ss:231-260
- AYTAÇ, Ömer (2002b), Sosyoloji /Bir Giriş Denemesi, Elazığ: Üniversite Kitapevi
- AYTAÇ, Ömer (2005), Bilincin Sosyolojik Analizi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Y:2003, S:4, <http://www.e-sosder.com/dergidetay.php?id=90> 06.12.2005
- AYTAÇ Tufan (2003), “Geleceğin Öğrenme Biçimi: E-Öğrenme”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Yıl:3, S:35, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi35/aytac.htm> 04.10.2006
- BAHTİYAR, Ziya (2003), Virüsler ve Güvenlik, İstanbul: Pusula Yay.
- BAKAY, Mehmet Emin (2001), İzmir’de Lise Öğrencilerinin İnternet Kullanma Koşul ve Yeterlilik Düzeyleri (Evde, Okulda ve Kafede), Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- BALABAN, Erkan (2003), Web Tasarım Klavuzu, İstanbul: Pusula Yay.
- BALCI, Ali (2005), Sosyal Bilimlerde Araştırma/Yöntem, Teknik ve İlkeler (5. Baskı), Ankara: Pegem Yay.
- BALCI, Velittin (2003), “Ankara'daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması” *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 158 (Bahar), <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/158/balci.htm> 29.11.2005
- BALCIOĞLU, İbrahim (2001), Şiddet ve Toplum, İstanbul: Bilge Yay.
- BALCIOĞLU, İbrahim (2003), Sporun Sosyolojisi ve Psikolojisi, İstanbul: Bilge Yay.
- BAL, Hüseyin (1999), Kent Sosyolojisi, Ankara: Turhan Kitabevi
- BAL, Hüseyin (2004), İletişim Sosyolojisi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yay.

- BARZUN, Jackues, GRAFF, Henry F. (2001), Modern Araştırmacı (Çev.: Fatoş Dilber), Ankara: TÜBİTAK Yay.
- BASALLA, George (2000), Teknolojinin Evrimi (8. Basım), (Çev.: Cem Soydemir), Ankara: TÜBİTAK Yay.
- BAŞER, F. Adile, “Müziğin Okul Öncesi Dönemde Çocuk Gelişimine Katkısı”, *Sakarya Üniv. Eğitim Fak. Dergisi*, S:8, <http://www.ef.sakarya.edu.tr/dergi/efdergisayi8.pdf> 13.02.2007
- BAŞLAR, Kemal (2005), “Uluslararası Hukuk ve İnternet”, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, Cilt:1, No: 1-2, ss:19-42
- BAŞTAN, Serhat (2004), “Dijital Ekonominin Üretim Endüstrileri Üzerine Etkileri, Değişen Tüketici Tercihleri ve Yeni Bir İzleyici Kültürünün Doğuşu”, *Celal Bayar Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:2, S:1, ss:29-46,
- BATUŞ, Gül (2003), “Neil Postman/ İnsan Aklının, Kendi Yarattığı Teknolojiyle Dostluk Arayışı”, *21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar/Kadife Karanlık* (Ed.: Nurdoğan Rigel vd.), İstanbul: Su Yay. ss: 275-291
- BAUDRİLLARD, Jean (2003), Simülakrlar ve Simülasyon (Çev.: Oğuz Adanır), Ankara: Doğu Batı Yay.
- BAUMANN, Zygmund (1999), Küreselleşme/Toplumsal Sonuçları, İstanbul: Ayrıntı Yay.
- BAYHAN, Vehbi (1997), Üniversite Gençliğinde Anomi ve Yabancılaşma, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay.
- BAYHAN, Vehbi (2002), Genç Kimliği/Üniversite Gençliğinin Sosyolojik Profili, Malatya: İnönü Üniv. Yay.
- BAYKAL, Nazife (2001), Bilgisayar Ağları, Ankara: SAS Bilim Yay.
- BAYRAKTAR, Fatih (2001), İnternet Kullanımının Ergin Gelişimindeki Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü
- BIÇAKÇI, İlker (2001), İletişim Dünyamız, İstanbul: Media Cat Yay.
- BIMBER, Bruce (2002), “İnternet ve Siyasi Dönüşüm: Hızlandırılmış Çoğulculuk” (Çev.: Tuncay Birkan), *Cogito Dergisi*, S:30 (Kış), ss: 166-173
- BİLGİN, Nuri (2001), İnsan İlişkileri ve Kimlik, İstanbul: Sistem Yay.
- BİLGİSEVEN, Amiran Kurktan (1995), Genel sosyoloji (5. Baskı), İstanbul: Filiz Kitapevi
- BİLHAN, Saffet (1996), Eğitim Sosyolojisi, Ankara: Ankara Üniversitesi E.B.Fak. Yay.
- BİNARK, Mutlu, KILIÇBAY, Barış (2005), İnternet, Toplum, Kültür (Derl.), Ankara: Epos Yay.
- BİRKÖK, M. Cüneyt (2004a), “Bilgisayar Yönetimli Çalışma ve Endüstri Sosyolojisi”, *İnsan Bilimleri Dergisi*,

http://www.insanbilimleri.com/makaleler/sosyoloji/bilgisayar_yonetimli_calisma.htm

19.02.2004

BİRKÖK, M. Cüneyt (2004b), “Uzaktan Eğitimin Sosyolojik Kavramlarla Analizi”, *İnsan Bilimleri Dergisi*, http://www.insanbilimleri.com/makaleler/sosyoloji/uzaktan_egitimin.htm

19.02.2004

BOZ, Fatih (2000), *İnternet ve Demokrasi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

BOZKURT, Veysel (1996), *Enformasyon Toplumu Ve Türkiye: İşin Örgütlenmesinde Ve İşgücünde Yapısal Değişmeler*, İstanbul: Sistem Yay.

BOZKURT, Veysel (1997), *Enformasyon Toplumu ve Türkiye*, İstanbul: Sistem Yay.

BOZKURT, Veysel (1999), “Elektronik Ticaretin Ekonomik ve Sosyal Boyutu”, *Bilgi ve Toplum*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, S:2, ss: 49-58

BOZKURT, Veysel (2000a), *Elektronik Ticaret*, İstanbul: Alfa Yay.

BOZKURT, Veysel (2000b), “İnternetin Toplumsal Etkilerine Global Bir Bakış”, *Görüş*, Mart 2000, ss: 14-19

BOZKURT Veysel (2004a), “Bilgi Toplununun Getirdikleri ve Türkiye”, *İsguc.org*, C.5, S.2, http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=141 25.02.2004

BOZKURT, Veysel (2004b), “Gözetim ve İnternet: Özel Yaşamın Sonu mu?”, *İsguc.org*, C.3, S.2, http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=71 04.03.2004

BOZKURT, Veysel (2004c), “Küreselleşme: Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar”, *İsguc.org*, C:2, S:1, http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=87 25.02.2004

BOZKURT, Veysel (2005), *Değişen Dünyada Sosyoloji* (3. Baskı), İstanbul: Aktüel Yay.

BÖLÜKBAŞ, Kenan (2003a), “İnternet Cafeler ve İnternet Bağımlılığı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Diyarbakır Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Diyarbakır.

BÖLÜKBAŞ, Kenan (2003b), “İnternet Cafelere Sosyolojik Bir Yaklaşım” (bildiri), *İnternet ve Toplum Sempozyumu*, 17-18 Nisan 2003, Diyarbakır

BÖLÜKBAŞ, Kenan (2005), “İnternet Kafeler”, *İnternet ve Toplum*, (Ed. A.Tarcan) Ankara: Anı yay., ss:10-37

BÖLÜKBAŞ, Kenan, YILDIZ, M. Cengiz (2005), “İnternet Kullanımında Kadın Erkek Eşitsizliği”, *Dumlupınar Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi*, S.12 (Haziran), ss:103-111

BÖRÜ, Deniz (2005), “Öğrencilerin Bilgisayar Ve İnternet Kullanımına İlişkin Bir Araştırma”, <http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/deniz3.pdf> 20.07.2005

- BT İNSAN (2003), “Havayolları Sektör Dosyası”, <http://www.btinsan.com/3022-02.asp>
25.11.2004
- BUCHER, Hans-Juergen (2003), “Kriz İletişimi ve İnternet: Küresel Medyadaki Tehlike ve Güven Olgusu”, *Karizma Dergisi*, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss: 34-40
- BURKE, Peter (2001), Bilginin Toplumsal Tarihi (Çev.: Mete Tunçay), İstanbul: Tarih V. Yurt Yay.
- CABOT, Maggin (2004), Sanal Aşk (Çev.: Dilek Akari), İstanbul: Altın Kitaplar
- CASTELLS, Manuel (2002), “Gerçek Sanallık Kültürü” (Çev.: Kemal Atakay), *Cogito Dergisi*, S:30 (Kış), ss: 212-215
- CASTELLS, Manuel (2005), Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür I. Cilt/Ağ Toplumunun Yükselişi (Çev.: Ebru KILIÇ), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yay.
- CASTELLS, Manuel (2006), Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür 2. Cilt/Kimliğin Gücü (Çev.: Ebru KILIÇ), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yay.
- CEMGİL, Cem (2003), “İnternet Kafeler: Oyun ve Cemaat”, *Cogito Dergisi*, S:35, ss: 177-179
- CENGİZHAN, Cahit (2005), “Bilgisayar ve İnternet Bağımlılığı”,
<http://egitim.nigde.edu.tr/articles.php?lng=tr&pg=340> 05.02.2007
- CERECİ, Sedat (1996), Televizyonun Sosyolojik Boyutu, İstanbul: Şûle Yay.
- CEYHUN, Yurdakul, ÇAĞLAYAN, M. Ufuk (1997), Bilgi Teknolojileri Türkiye İçin Nasıl bir Gelecek Hazırlamakta, Ankara: Tr. İş Bankası Yay.
- CHA (2002), “İnternette 36 Milyon Site Var”, *Zaman* (06.01.2002)
- CHİP Online (2001), “İnternette Yayın Serbest”, <http://www.chip.com.tr/internet/oku.asp?ID=895>
14.10.2003
- CHİP Online (2002a), “e-Learning: Yeni Yüzyılın Eğitim Sistemi”,
<http://www.chip.com.tr/internet/oku.asp?ID=74> 14.10.2003
- CHİP Online (2002b), “Sörf Agresifleştiriyor”, <http://www.chip.com.tr/haber/oku.asp?ID=1137>
14.10.2003
- CHİP Online (2003a), “E-Ticaret Beklenenden Yavaş İlerliyor”,
<http://www.chip.com.tr/haber/oku.asp?ID=1353> 14.10.2003
- CHİP Online (2003b), “Online Tartışma Siteleri”, <http://www.chip.com.tr/internet/oku.asp?ID=81>
14.10.2003
- CHİP Online (2003c), “Porno Siteler Çocukları engelleyemeyecek”,
<http://www.chip.com.tr/haber/oku.asp?ID=1340> 14.10.2003
- CHİP Online (2003d), “Web Avrupalıların Özel Yaşamını Etkiliyor”,
<http://www.chip.com.tr/haber/oku.asp?ID=1330> 14.10.2003
- CİRHİNLİOĞLU, Zafer (1996), Meslekler ve Sosyoloji, Ankara: Gündoğan Yay.

- CLİNTON, William J. ve GORE Albert (2000), Global Elektronik Ticaret (Çev.: Veysel Bozkurt), İstanbul: Alfa Yay.
- CORNFİELD, Michael (2001), “Demokrasi Online Olduğunda”, *Deutschland*, S:3, ss:61
- COŞKUN, Enis (2000), Küresel Gözaltı/Elektronik Gizli Dinleme ve Görüntüleme, İstanbul: Ümit Yay.
- COTTON, Bob, OLİVER, Richard (1997), Siber Uzay Sözlüğü, (Çev. Özden Arıkan, Ömer Çendeoğlu), İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- ÇAĞLAYAN, Savaş (2001), Enformasyon Toplumu: İnternet Kafelerin ve Kahvehanelerin Karşılaştırmalı Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ÇAKIR, Necip (2006), “İnternet Bağımlılığı Alkolden Beter”, *Zaman*, 16.12.2006
- ÇAKIR, Turan, “Çocukta Dil Gelişimi ve Kuramsal Yaklaşımlar”, *Sakarya Üniv. Eğitim Fakültesi Dergisi*, S:7, ss:110-134, <http://www.ef.sakarya.edu.tr/dergi/efdergisayi7.pdf> 14.02.2007
- ÇANKAYA, Ayhan, “Bilişim Suçlarının Dünyası Bugünü ve Türkiye’deki Durum”, *APK Dergisi*, http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/28/yeni/web/Ismail_KELES.htm 16.06.2004
- ÇANKIRILI, Ali (2003), “Eyyvah Çocuğum İnternette”, *Zafer Dergisi*, S.314 (Şubat), <http://www.zaferdergisi.com/article/?makale=803> 16.06.2004
- ÇAPLI, Bülent (2002), Medya ve Etik, Ankara: İmge Kitapevi Yay.
- ÇAYHAN, Esra (2003), “Avrupa Birliği’nde E-Devlet”, *Bilgi Yönetimi*, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=216 15.09.2004
- ÇEKİÇ, Ufuk (2004), “TCP/IP Nedir?”, *Network Sözlüğü*, <http://www.internetdergisi.com/index.php?Part=Article&id=37> 07.03.2005
- ÇELEBİ, Nilgün (2001), Sosyoloji ve Metodoloji Yazıları, Ankara: Anı Yay.
- ÇELİK, Pınar (2000), “Chat’leş ve Güzelleş”, *Radikal*, <http://www.radikal.com.tr/2000/11/16/turkiye/01cha.shtml> 16.11.2000
- ÇETİN, T. Arda (2003), “İnternet Cafe Kullanıcılarının Dikkatine”, *herseynet.com*, http://www.herseynet.com/yazarlar/yazi.php?yazi_id=146 09.02.2003
- ÇETİN, Halis (2003-04), “Gelenek ve Değişim Arasında Kriz: Türk Modernleşmesi”, *Doğu Batı Dergisi*, Y:7, S:25 (Kasım, Aralık, Ocak), ss:11-40
- ÇETİNKAYA, Tuncer (2005), “Liselilerin Yüzde 17’si Kendini Çete Üyesi Görüyor”, *Zaman* (03 Aralık)
- ÇOBAN, Hasan (1997), Bilgi Toplumu Planlı Geçiş, İstanbul: İnkılâp Kitapevi
- ÇÖLKESEN, Rifat ve ÖRENCİK Bülent (2003), Bilgisayar Haberleşmesi ve Ağ Teknolojileri (4. Baskı), İstanbul: Papatya Yay.

- ÇÖLKESEN, Rifat vd. (2005), Uzaktan Eğitimde Akıllı Soru Sorma Mekanizması,
http://www.emo.org.tr/merkez/dergi/409/akilli_soru.html 20.07.2005
- ÇÖLKESEN, Rifat (Ed.) (2006), Türkiye Bilişim Ansiklopedisi, İstanbul: Papatya Yay.
- ÇUKADAR, Sami, ÇELİK, Sönmez (2003), “İnternete Dayalı Uzaktan Öğretim ve Üniversite Kütüphaneleri”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, C:4, S:1, ss: 31,42
- ÇUKURÇAYIR, M. Akif (2005), “Yeni Yönetim Modeli Arayışları Çerçevesinde Halkın Yönetim Süreçlerine Katılım Olanakları”
<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/makale/makale2.htm> 15.03.2005
- DAŞKIRAN, Levent (2005), “Sanal Dünyanın Tehditleri” *Bilim ve Teknik Dergisi* (Mayıs), Sanal Tehdit Eki, ss:2
- DEDE, Melih Bayram (2004), İnternet, İstanbul: İnsan Yay.
- DEMEZ, Gönül (2005), Değişen Erkek İmgesi/Kabadayıdan Sanal Delikanlıya, İstanbul: Babil Yay.
- DEMİR, Emel (2006), Birey ve Aile Yaşamına İlişkin Konularda İnternet Kullanımının Etkisinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- DEMİR, Mustafa, GÜNDOĞDU, Aydın, “Eğitim ve İnternet”
<http://www.turkinfo.nl/tr/internet/1.htm> 16.03.2005
- DEMİRKOL, Zafer (2000), Asp ile Web Programcılığı, İstanbul: Pusula Yay.
- DEMİRKOL, Zafer (2001), İnternet Teknolojileri, İstanbul: Pusula Yay.
- DİJİTAL DEVLET (2001), “Dijital Devlet Nedir”, <http://www.digitaldevlet.com/ssss.php>
27.10.2003
- DİXİT, Kunda (2001), “Bilgi Her Zaman Bilgi midir?”, *Deutschland Dergisi*, S:1 (Şubat/Mart), ss:45
- DOĞAN, İbrahim (2003), “Bu Gün Git Yarın Tıkla”, *Aksiyon Dergisi*, S:461,
<http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=3047> 27.10.2003
- DOĞAN, İsmail (1994), Bir Altkültür Olarak Ankara Yüksel Caddesi Gençliği, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay.
- DOĞAN, İsmail (1998), İletişim ve Yabancılaşma, İstanbul: Sistem Yayıncılık
- DOĞAN, İsmail (2000), Sosyoloji/ Kavramlar ve Sorunlar (3.Basım), İstanbul: Sistem Yayıncılık
- DÖKMEN, Üstün (2003), İletişim Çatışmaları ve Empati (22.Baskı), İstanbul: Sistem Yay.
- DPT (2005a), Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörünün Talepleri Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Değerlendirmeleri ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Görüşleri (Rapor), Ankara: DPT Bilgi Toplumu Dairesi Yay. (www.bilgitoplumu.gov.tr)

- DPT (2005b), E-Dönüşüm Türkiye Projesi 2003-2004 KDEP Uygulama Sonuçları ve 2005 Eylem Planı, Ankara: DPT Bilgi Toplumu Dairesi Yay. (www.bilgitoplumu.gov.tr)
- DPT (2006), 2006 Yılı Programında Yer Alan E-Dönüşüm Türkiye Projesi İle Bilgi ve İletişim Teknolojilerine İlişkin Hususlar (Rapor),
<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/2006ProgramiEDTR.pdf> 14.12.2005
- DURA, Cihan, ATİK, Hayriye (2002), Bilgi Toplumu Bilgi Ekonomisi ve Türkiye, İstanbul: Literatür Yay.
- EGE, Gökür Bostancı (2005), “İnternetin Sosyal Boyutları” *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*, S:14, ss:175-187
- EGİTMEN, Mehmet (2000), İnternet Güncel Başvuru Klavuzu, İstanbul: Alfa Yay.
- EGM, “Bilişim Suçları”, <http://www.egm.gov.tr/bilisimsuc.yararlibilgi.asp> 28.03.2005
- EKİCİ, Armağan (2002), “Aziz Antonius’un Baştan Çıkarılması: Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet”, *Cogito Dergisi*, S:30 (Kış), ss: 228-235
- ERDAL, Murat, “E-Belediye Kavramı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Uygulaması” *Bilgi Yönetimi*, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=161 15.09.2004
- ERDAL, Murat, “E-Devlet Uygulamalarının Yaygınlaştırılmasında E-Kültürün Yeri” *Bilgi Yönetimi*, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=258 15.09.2004
- EREN, Burhan (2006), “İnternet Online, Hayat Offline”, *Zaman-Gençlik*, 10.12.2006
- ERKAN, Hüsni (1997), Bilgi Toplumu Ve Ekonomik Gelişme, Ankara: Tr. İş Bankası Yay.
- ERKAN, Rüstem (2003), “Batman İlindeki Kadın İntiharlarının Sosyolojik Çözümlemesi”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, C:6, S:1, ss:48-85
- ERKUL, R. Erdem (2004), “Dünyada Kamu Yönetimindeki Dönüşüm ve Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretimine Yansımaları”, II. Kamu Yönetimi Forumu, 7-8 Ekim 2004, Baytepe, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, ss:212-225
- EROĞLU Umut, “İnsan Kaynakları Yönetiminde Yeni Yönelimleri Hazırlayan İki Güç: Sanal Organizasyonlar ve Stratejik Tabanlı Düşünce”, *İsguc.org*, C:3, S:2,
http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=72 04.02.2004
- ERSANEL, Nedret (2001), Siber İstihbarat/Sanal ve Dijital Casusluğun Anatomisi, Ankara: Asam Yay.
- ERSANEL, Nedret (2005), Siber İstihbarat/Küresel ve Nano Casusluğun Anatomisi (2. Baskı), İstanbul: Hayy Kitapevi
- ERTÜRK, İsmail (2002), “İnternet ve Ekonomik Etkileri”, *Cogito Dergisi*, S:30 (Kış), ss: 195-2002

- EŞ, Muharrem, GÜLOĞLU, Tuncay, “Bilgi Toplumuna Geçişte Kentlileşme Ve Kentsel Yoksulluk: İstanbul Örneği”, *Bilgi Yönetimi*, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=239 15.09.2004
- EVREN, Aslı (2006), “Bilişim Yasaları Yolda”, http://www.bthaber.com.tr/haber.phtml?yazi_id=395000415 16.10.2003
- FASS, P.S. (2004), “Çocuklar ve Küreselleşme” (Çev.: Nihal Ahioğlu), *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2004, Cilt: 37, Sayı: 1, ss:141-155
- FİSKE, John (1996), İletişim Çalışmalarına Giriş (Çev.: Süleyman İrvan), Ankara: Ark Yay.
- GERAY, Haluk (2005), İletişim Ağlarının Ekonomisi/Telekomünikasyon, Kitle İletişimi ve İnternet, Ankara: Siyasal Kit.
- GIDDENS, Anthony (2000), Sosyoloji (Yayına Haz.: Hüseyin Özel-C. Güzel), Ankara: Ayraç Yay.
- GIESECKE, Michael (2001), “Yazarın Sonu”, *Deutschland Dergisi*, S:3 (Haziran/Tem.), ss:54-55
- GOCUK, Erkan, “İletişim ve İnternet Tarihi”, <http://www.trakya.web.tr/articles.asp?action=Read&aid=431> 19.11.2006
- GÖKCAN, Hüseyin (2006), “Dünya Yalan, Var Biraz da Sanal Alemde Oyalan”, *Zaman-Gençlik*, 24.12.2006
- GÖKÇÖL, Orhan, “Bilgi Teknolojileri Ve İnternet/Çokça Sorulan Sorular”, <http://www.eng.bahcesehir.edu.tr/css/bolum2/bolum2.html> 15.03.2005
- GÖKER, Aykut (2004), “Enformasyon Toplumu Üzerine Kavramsal Bir Yaklaşım Denemesi”, *Bilgi Yönetimi*, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=287 15.09.2004
- GÖLGE, Ayla, ARLI, Mine (2002), “Üniversite Öğrencilerinin Üniversite Dışında Bilgisayar ve İnternet Kullanma Durumları”, <http://inet-tr.org.tr/inetconf8/bildiri/135.doc> 05.02.2007
- GÖLGEÇEN, Mutlu (2002), Siber Savaş Kıyametin İlk Halkası, Ankara: Arşiv Kit.
- GÖNENLİ, Hakan (1996), İnternet: Aydınlanmadan Siber Topluma Yeni Bir Kitle İletişim Aracı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- GÖNÜL, Ali S. (2003), “Gelişen İnternet, Bağımlılık ve Biz”, *Karizma Dergisi*, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss: 29-33
- GÖREN, Demet (2003), Yeni İletişim Teknolojisi Olarak İnternet Kafeler ve İnternetin Kamuya Açık Alanlarda Kullanılması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü
- GROSS, Elisheva F. vd. (2002), “Internet Use and Well-Being in Adolescence”, *Journal of Social Issues*, Volume: 58, Issue: 1, ss: 75-90
- GÜLER, Artemiz (2004), İnternette İş Bulma Rehberi, Ankara: Elma Yay.

- GÜL, Hüseyin, ŞEKER, Güven (2004), “Avrupa Parlamentosu’nun İnternet Bağlamında Halkla İlişkiler Faaliyeti”,
http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/36/web/iletisim/huseyin_gul_guven_seker.htm 16.06.2004
- GÜLKESEN, K. Hakan vd. (2004), “Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Görevlilerinin Bilgisayar ve İnternet Bilgileri”, *inet-tr’02, 19-21 Aralık, İstanbul*, <http://inet-tr.org.tr/inetconf8/bildiri/131.doc> 07.12.2005
- GÜLŞEN, Recep (2005), “İnternet ve Suç”, *İnternet ve Toplum*, (Ed. A.Tarcan), Ankara: Anı yay., ss: 200-256
- GÜMÜŞ, Çetin (2003), İnternet Kafelerin (Dijital Kütüphaneler) Denetlenmesi ve Eğitim Amaçlı Kullanımının Teşviki, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- GÜMÜŞ, Çetin (2004), “İnternet Kafelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Açısından Denetlenmesi”,
http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/26/yeni/web/Cetin_GUMUS.htm 16.06.2004
- GÜNAY, Ünver (2003), Din Sosyolojisi (6. Baskı), İstanbul: İnsan Yayınları
- GÜNEÇ, Sedat, KUVEL, Selim (2006), “Sanal Suça Büyük Gözaltı; İnternet Takip Merkezi Geliyor”, *Zaman*, 15.12.2006
- GÜRKAN, Osman (2002), İnternet Kullanım Klavuzu ve Chat Rehberi, Ankara: Yargı Yay.
- GÜVEN, Mehmet (2004), İnternet’te Güvenlik ve Hacker Cracker Meselesi, Ankara: Grafiker Yay.
- GÜVENÇ, Bozkurt (1996), Kültür ve Demokrasi, Ankara: Gündoğan Yayınları
- GÜZEL, Mehmet (2006), “Küreselleşme, İnternet ve Gençlik Kültürü”, *Küresel İletişim Dergisi*, S:1, ss:1-16
- HAFNER, Katie, İYON, Matthew (2000), İnternet Tarihi/Sihirbazların Gecelediği Yer (Çev.: Sinem Yazıcıoğlu), İstanbul: Güncel Yay.
- HAKİM Toufic vd. (2003), “Eğitimde İnternet Olgusu: Orijinal Bir Müfredat Konusu”, *Karizma Dergisi*, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss:108-112
- HAMZAÇEBİ, Coşkun, “Bilgi Toplumu ve Eğitim”,
http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=508&id=30 07.12.2005
- HENDEN, H. Burçin, HENDEN, Rıfkı (2005), “Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim ve e-Belediyecilik”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* (www.e-sosder.com), C:4, S:14 (Güz), ss:48-66
- HIRST, Paul, THOMPSON, Grahame (2000), Küreselleşme Sorgulanıyor (Çev.: Çağla Erdem, Elif Yücel), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yay.
- HOCAOĞLU, Durmuş (2003), “İnternet ve Küreselleşme”, *Karizma Dergisi*, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss: 63-72
- HORTAÇSU, Nuran (1998), Grup İçi ve Gruplar Arası Süreçler, Ankara: İmge Kitapevi

- HÜİSMAN, Denis (2000), Sokrates İnternet’te (Çev.: Kerem Eksen), İstanbul: Güncel Yay.
- HÜRRİYET (2002), “İhanetin ‘sanal’ı olmaz”,
<http://arsiv3.hurriyet.com.tr/haber/0.,sid~1@w~12@tarih~2002-05-29-m@nvid~132911,00.asp> 15.03.2006
- HÜRRİYET (2003), “Amerikalıların Erotik Site Merakı”
<http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2003/12/11/383755.asp> 26.02.2004
- HÜRRİYET (2006), “İnternetin Tarihi”,
<http://arsiv.hurriyetim.com.tr/dosya/internethaftasi/tarih.htm> 19.11.2006
- İNTERNET KURULU (2002), “İnternet Kurulu Üyelerinin Yeni Rük Yasası Hakkındaki 2002 Yılı Bildirgesi”, <http://kurul.ubak.gov.tr/m09.php> 31.12.2003
- İŞİK, Metin (2000), İletişimden Kitle İletişimine, Konya: Mikro Yay.
- İŞİK, Metin (2002), Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri, Konya: Eğitim Kit.
- IVENS, Kathy (2003), Doludizgin İnternet (Çev.: Osman Batur Ünal), Ankara: Arkadaş Yayınevi
- İNAN, Aslan (2000), Chat El Kitabı/İnternette Muhabbet mIRC-ICQ, İstanbul: Sistem Yayıncılık
- İNAN, Aslan (2001), İnternet El Kitabı (9.Baskı), İstanbul: Sistem Yayıncılık
- İNCE, Serhat (2000), Küreselleşme Sürecinde Bilgi Toplumu ve Dijital Kentler: Avrupa Birliği Örneği, Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- İNTERNET KULLANICILARI DERNEĞİ (2004), “Bilişim Suçları”,
http://www.tikd.org/bilisim_suclari.asp 05.03.2004
- İNTERNET KULLANICILARI DERNEĞİ (2003), “İnternet Kullanıcıları Derneği Uyarıyor”,
<http://www.tikd.org/04122003.asp> 05.03.2004
- İNTERNET KURULU (2000), “Spam Bildirgesi”, (Temmuz), <http://kurul.ubak.gov.tr/m09.php> 31.12.2003
- İNTERNET KURULU (2002), “Etik Bildirgesi”, <http://kurul.ubak.gov.tr/m09.php> 31.12.2003
- İNTERNET KURULU (2002), “Gençlerin İnternet Kullanımı”, Çalıştay Raporu, 10 Haziran 2002,
<http://kurul.ubak.gov.tr/m06.php> 31.12.2003
- İNTERNET KURULU (2003a), “Dökümanlar”, <http://kurul.ubak.gov.tr/m06.php> 31.12.2003
- İNTERNET KURULU (2003b), “Telekom Bildirgesi”, <http://kurul.ubak.gov.tr/m09.php> 31.12.2003
- İNTERNETWORLDSTATS (2007), “İnternet Usage Statistics - The Big Picture/World Internet Users And Population Stats”, <http://www.internetworldstats.com/stats.htm> 07.02.2007
- İŞLER, Veysi (2000), “İnternet’e Dayalı Uzaktan Eğitim”, Bilim ve Teknik Dergisi, S:388 (Mart), ss:100-102

- JÄRTSCH, Burkhard ve PREİSSLER, Harald (1996), “İnternet”, *Deutschland Dergisi*, S:4 (Ağustos), ss. 44-49
- KAAN, Cenk (2004), “İnternet Kullanıcıları Derneği 2003 Yılı İnternet Sorunları Rapor Özeti”, <http://www.tikd.org/rapor.htm> 2004
- KAİSER, Karl (2001), “İnternet Dünya Politikasını Nasıl Değiştirdi”, *Deutschland Dergisi*, S:3 (Haziran/Temmuz), ss:40-45
- KAMBUR, Tülay (2006), “Sanal Dostluk Silsilesi”, *Zaman-Gençlik*, 24.12.2006
- KAMIŞ, Mehmet (2003), “Sanal Ortamın Gücü”, *Aksiyon Dergisi*, S:454, <http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=2882> 27.10.2003
- KARAGÜLLE, İhsan, PALA, Zeydin (2001), Chat Rehberi, İstanbul: Türkmen Kit.
- KAPLANSEREN, Erdal (2003), “Netkolizmin Önlenebilir Yükselişi”, *NTV-MSNBC*, <http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin/bildiri/inet-tr03/Netkolizm.htm> 27.02.2004
- KARACA, Mehmet (2006), “Aileyi Tehdit Eden Yeni Bir Tehlike: Sanal İlişkiler” (Poster), Uluslar Arası Sosyal Hizmetler Sempozyumu, ANTALYA-Belek, 9-12 Nisan
- KARAHAN, Mehmet, İZCİ, Eyüp (2001), “Üniversite Öğrencilerinin İnternet Kullanım Düzeyleri ve Beklentilerinin Değerlendirilmesi”, *Milli Eğitim Dergisi*, S:150 (Mart-Nisan-Mayıs), http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/150/karahan_izci.htm 15.03.2006
- KARAOĞLU, Mustafa (2000), İnternet Sosyolojisi, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas
- KARASAR, Niyazi (1998), Bilimsel Araştırma Yöntemi (8.Basım), Ankara: Nobel Yay.
- KARDAŞ, Ümit (2003), “Bilişim Dünyası ve Hukuk”, *Karizma Dergisi*, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss: 7-19
- KAYNAK, Elif AYTEK (1998), Türkiye’de Üniversitelerde İnternetin Akademik Amaçlı Kullanımı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- KEMERLİOĞLU, Eyüp vd. (1997), Araştırma ve Yazım Teknikleri, İzmir: Saray Kitapevleri
- KENNEDY, J. Angus (2000), İnternet (Çev.: Şimşek Demir), İstanbul: Dost Kitapevi
- KESEN, Yasin (2002a), “Siyasetin Sanal Rekabeti”, *Aksiyon Dergisi*, S:426, <http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=1944> 27.10.2003
- KESEN, Yasin (2002b), “Spam Siyasete Alet Oluyor”, *Aksiyon Dergisi*, S:411, <http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=2009> 27.10.2003
- KESEN, Yasin (2003), “Bilişimde Hindistan Modeli”, *Karizma Dergisi*, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss: 57-62
- KESER, Aşkın (2004), “Dijital Dünya Sorgulanıyor”, *Bilgi Yönetimi*, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=418 15.09.2004

- KESİM, Haluk (2005), *Ev Erkeğinden Sanal Sohbetler*, İstanbul: Truva Yay.
- KIYICI, Mübin, BALKAN, Fatime, “İnternet ve Eğitim”, *Sakarya Üniv. Eğitim Fakültesi Dergisi*, S:5, ss: 250-264, <http://www.ef.sakarya.edu.tr/dergi/efdergisayi5.pdf> 14.02.2007
- KOCACIK, Faruk (2003), “Bilgi Toplumu ve Türkiye”, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, C:27, No:1 (Mayıs), ss:1-10
- KOCADAŞ, Bekir, “Kültür ve Medya”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, http://www.insanbilimleri.com/makaleler/sosyoloji/Kultur_ve_Medya.htm 19.02.2004
- KÖKNEL, Özcan (1996), *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- KÖKNEL, Özcan (1997), *İnsanı Anlamak* (6. Basım), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- KUMAR, Krishan (1999), *Sanayi Sonrası Toplumdan Post-Modern Topluma Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları* (Çev.: Mehmet Küçük), Ankara: Dost Yay.
- KURBANOĞLU, Serap (2002), “Www Bilgi Kaynaklarının Değerlendirilmesi”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C:19, S:1 (Haziran), ss:11-25
- KURTOĞLU,, Ayşenur (2003), “İnternet Adab-ı Muaşeret”, *Karizma Dergisi*, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss:46-50
- KUZUOĞLU, M. Serdar (2002), “İnternette Bilgi Sınırsız Değildir”, *Eğitim Bilim Dergisi*, Yıl:5, S:43 (Nisan), s.35-37
- KÜÇÜKALİ, Rıdvan (2002), “Küreselleşme Sürecinde Yabancılaşmanın Boyutları”, *Atatürk Üniv. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:2, S:28-29 (Haziran-Aralık), ss:327-339
- KÜÇÜK, Banu, BULUT, Irmak (2000), *İnternet Cinlikleri*, İstanbul: Oğlak Yay.
- LİSKA, Allan, GRUNE, Ilana (1999), “Bir Post-Modern Kültür Olarak İnternet. 2.6 Versiyonu” (Çev.: Doğan Bıçk), *Bilgi ve Toplum*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, S:2, ss:23-38
- LOCKHART, Andrew (2006), *Ağ Güvenliği İpuçları* (Çev.: Ö. Faruk Şen, Özgür Özdemircili), İstanbul: Açık Akademi Yay.
- LYON, David (1997), *Elektronik Göz/Gözetim Toplumunun Yükselişi* (Çev.: Dilek Hattatoğlu), İstanbul: Sarmal Yay.
- MACHİL, L Marcel (2001), “Yönetimde Kim Var?”, *Deutschland Dergisi*, S:3 (Haziran/Temmuz), ss:57-60
- MAGA, Murat (1996), “İnternet’te Sansür”, *Bilim ve Teknik Dergisi*, S.343 (Haziran), ss:58-61
- MAGA, Murat (1998), “İnternet’te Gizlilik”, *Bilim ve Teknik Dergisi*, S.365 (Nisan), ss:60-62
- MARİN, Mehmet C. (2004), “Elektronik Küresel Mekanlar, Tele-Koloniler Ve Türkiye’deki Kentler”, *Bilgi Yönetimi*, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=516 15.09.2004

- MARSHALL, Gordon (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev.: Osman Akınbay, D.Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat Yay.
- MATTELART, Armand (2004), *Bilgi Toplumunun Tarihi* (Çev.: Halime Y. Altınel), İstanbul İletişim Yay.
- MEB İnternet Sitesi-Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü (2004), “2004-2005 Eğitim-Öğretim Yılı İstatistikleri”, www.elazig.meb.gov.tr 12.03.2005
- MEB İnternet Sitesi (2005), “E-Posta Güvenliği Nedir?”, http://www.meb.gov.tr/belirligunler/internet_haftasi_2005/ePosta_guvenlik.htm 07.07.2006
- MEMURLAR.NET (2005), “Çocuk Pornosu Soruşturması Üniversitelere Sıçradı”, <http://www.memurlar.net/haber/18339/> 11.04.2005
- MESCH, Gustavo S. (2003), “The Family and the Internet: The Israeli Case”, *Social Science Quarterly*, Volume: 84, Issue: 4, Page: 1038-1050
- MİLLİYET, (2002), “Şeytan Sanal Ölüm Gerçek”, http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin/bildiri/inet-tr03/seytan_sanal_olum_gercek_Milliyet.htm 27.02.2004
- MİLLİYET, (2003), “Porno Siteleri Yüzde 1800 Arttı”, <http://www.milliyet.com.tr/2003/09/25/yasam/yas12.html> 25.09.2003
- MORLEY, David, ROBİNS, Kevin (1997), *Kimlik Mekânları/ Küresel Medya, Elektronik Ortamlar ve Kültürel Sınırlar* (Çev.: Emrehan Zeybekoğlu), İstanbul: Ayrıntı Yay.
- MUTİOĞLU, Halil (2004), “Küreselleşme ve E-(Tik) Devlet“, *Bilgi Yönetimi*, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=178 15.09.2005
- MUTLU, Erol (1998), *İletişim Sözlüğü* (3.Basım), Ankara: Bilim ve Sanat Yay./Ark
- NARALAN, Abdullah (2002), “İnternette Etik İhlaller”, *Ekev Akademi Dergisi*, yıl:6, S:11 (Bahar 2002) ss:139-149
- NİRÜN, Nihat (1994), *Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*, Ankara: AKM Yayını
- NTV-MSNBC (2003a), “Bilgisayara Bağımlılık Sosyalleşmeyi Engelliyor”, http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin/bildiri/inet-tr03/sosyallesmeyi_engelliyor.htm 27.02.2004
- NTV-MSNBC (2003b), “Bilgisayar Oyunu Hastanelik Etti”, http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin/bildiri/inet-tr03/Oyun_hastanelik_etti.htm 27.02.2004
- NTV-MSNBC (2004a), “İnternet Kullanıcısı 1 Milyara Ulaştı”, <http://www.ntvmsnbc.com/news/288144.asp?cp1=1#BODY> 25.10.2004

- NTV-MSNBC (2004b), “Siber Suç Yasaları Yetersiz”,
<http://www.ntvmsnbc.com.tr/news/49297.asp?cp1=1#BODY> 25.10.2004
- NTV-MSNBC (2004c), “Türkiye’nin yüzde 13’ü internette”,
<http://www.ntvmsnbc.com/news/278839.asp> 25.10.2004
- O’CONNEL, A. (2001), “Die Sicherheit von Kindern im Internet”, *Die Fontaene Dergisi*,
 Jahrgang: 3, Nr: 12 (April-Juni), ss:40-43
- ODABAŞI, H. Ferhan (2002), İnternet ve Çocuk, İstanbul: Kapital Medya Yay.
- OJALVO, David, “İnternet Bağımlılığı” <http://www.davidojalvo.com/intbag.html> 03.03.2004
- OKTAY, Ertan vd. (2004), “Bilgi Toplumunda Yeni Ekonomi ve e-Dönüşüm Stratejileri”, 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Osmangazi Üniv. İİBF, Eskişehir (25-26 Kasım),
<http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/04-02.pdf> 15.09.2005
- ORAL, Behçet (2005), “İnternet ve Eğitim”, *İnternet ve Toplum* (Ed: A.Tarcan), Ankara: Anı yay., ss: 90-116
- OSKAY, Ünsal (2000), XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri, İstanbul: Der Yay.
- ÖLMEZOĞLU, Serena (2006), “İnternet Yüzünden Yalnızlaşıyor Muyuz?”,
<http://web.netbul.com/kadin/detay.asp?ID=706> 07.07.2006
- ÖNER, B. Demir (2003), “Bilgisayar Ağları”, İstanbul: Papatya Yay.
- ÖNÜR, Nimet (2002), Küreselleşen Dünyada İletişim ve Toplum, Ankara: Alp Yay.
- ÖZAYGEN, Alkım (1998-a), “İnternet Korsanları”, *Bilim ve Teknik Dergisi*, S.365, ss:64-66
- ÖZAYGEN, Alkım (1998-b), “Tahammül Sınırlarımızı Zorlayan Bilgisayar Virüsleri”, *Bilim ve Teknik Dergisi*, S.366 (Mayıs), ss:34-39
- ÖZBAY, Adem ve YETİŞENER Fikret (2000), İnternet Rehberi, İstanbul: Hayat Yay.
- ÖZBİLEN, Alper (2006), Kablosuz Ağlar, İstanbul: Pusula Yay.
- ÖZCAN, Mehmet (2004), “Yeni Milenyumda Yeni Tehdit: Siber Terör”,
http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/34/yeni/web/Mehmet_OZCAN.htm 16.06.2004
- ÖZÇAĞLAYAN, Mehmet (1996), Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ÖZÇAĞLAYAN, Mehmet (1998), Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim, İstanbul: Alfa Basım
- ÖZDEMİR, Önder (1998), Uluslararası Enformasyon Akışı ve Yeni İletişim Teknolojileri: İnternetin Ticarileştirilmesinin Türkiye Örnek Olayındaki Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı
- ÖZDEN, Tuba, GÜLMEZ, Sedat (2007), “İnternet Kafeler Islaha Muhtaç”, *Aksiyon Dergisi*, S:634,
www.aksiyon.com.tr 06.02.2007

- ÖZDENER, Nesrin, ÖZTOK, Murat (2005), “Türk ve İngiliz Öğretim Programlarının Bilgisayar ve İnternet Okur Yazarlığı Açısından Karşılaştırılması”, *Milli Eğitim Dergisi*, S:167, Yıl:33 (Yaz), <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-oztok.htm> 25.12.2006
- ÖZDEŞ, Taner (2003), “İnternet ve Yeni Ekonomi”, *Karizma Dergisi*, S:13, ss: 21-23
- ÖZDEŞ, Taner (2003), “İnternet ve Yeni Ekonomi”, *Karizma Dergisi*, S:13, ss: 21-23
- ÖZDİLEK, ALİ Osman (2002), İnternet ve Hukuk, İstanbul: Papatya Yay.
- ÖZDİLEK, Beyza Banu (Çev.), “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin İnternet Üzerinde İletişim Özgürlüğü Üzerine 28.05.2003 Tarihli Deklarasyonu”, <http://www.ismailk.net/e/messages.asp?message=154> 28.06.2004
- ÖZER, A. Kadir (2000), İletişimsizlik Becerisi, İstanbul: Sistem Yay.
- ÖZERGİN, Ali (2004), “Kinder und Computer-Nutzen und Gefahren”, *Die Fontaene*, Jahrgang: 6, Nr:24, http://www.fontaene.de/archiv/nr-24/Kinder_und_Computer_01.htm 09.08.2005
- ÖZGÜLER, Verda Canbey, “AB Ülkelerinde Bilgi Toplumu Olma Yolunda Ulusal E-Stratejiler”, *www.isguc.org*. C:6 S:1, http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=183 15.02.2004
- ÖZKAN, Memet, “E-Ticaret”, *www.bilgiyönetimi.org.*, http://www.bilgiyönetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=101 15.09.2004
- ÖZKAN, Recep (2004), “Televizyonun Eğitimdeki Yeri ve Televizyon Dizilerinde Verilmek İstenen Mesaj”, *Milli Eğitim Dergisi*, S: 162, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/162/ozkan.htm> 29.11.2005
- PAK, Namık Kemal (2001), “İnternet Haftası Açılış Toplantısı Konuşması” (12.04.2001), *TÜBİTAK*, <http://www.internethaftasi.org.tr/hafta01/acilis/tubitak.html> 26.04.2004
- PİRAYESH, Elnaz (2006), İnternet’te Hayali Sevişmeler, İstanbul: Çilek Medya
- POLAT, Coşkun (2005), Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- POLAT, Nejla (2002a), “İnternetin Alışkanlıklarımız Üzerine Etkileri”, *Selçuk İletişim Dergisi*, S/N:6, <http://www.iletisim.selcuk.edu.tr/yayinler/dergi/ozet6.htm> 26.02.2004
- POLAT, Nejla (2002b), “Sanal Dünyada Duygusal Doyum”, *İletişim*, S:16, ss:93-117
- RHEINGOLD, Howard (1991), *The Virtual Community-Homesteading on the Electronic Frontier*, Addison-Wesley, Pub.Comp.
- RHEINGOLD, Howard (1994), *The Virtual Community: Finding Connection in a Computerised World*, London: Secker and Warburg
- RİGEL, Nurdoğan vd. (2003), 21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar/Kadife Karanlık, İstanbul: Su Yay.

- RIZA Enver Tahir (1999), Eğitimde Bilgisayar Teknolojisi, İzmir: Anadolu Mat.
- ROBERTSON, Roland (1999), Küreselleşme/Toplum Kuramı ve Küresel Kültür (Çev.: Ümit Hüsrev Yolsal), Ankara: Bilim ve Sanat Yay.
- ROBBINS, Kevin (1999), Siberuzay ve Yaşadığımız Dünya (Çev.: Doğan Bıçkı), *Bilgi ve Toplum*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, S:2, ss: 63-82
- SAĞIROĞLU, Şeref (2001), Herkes İçin Etkili Bilişim, Kayseri: Ufuk Kitapevi,
- SAK, Sema (2003), “İslam’ın Dijital Çağı”, *Aksiyon Dergisi*, S:454,
<http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=2877> 27.10.2003
- SAKİN, Mehmet (2003), “Nimetleri ve Külfetleriyle İnternet ve Hayatımız”, *Karizma Dergisi*, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss:85-88
- SAKİN, Mehmet (2006), “İnternet Takip Merkezi Olsun; Ama İletişim Özgürlüğünü Kısıtlamasın”, *Zaman*, 16.12.2006
- SALICI, Berfu, GÜNEŞ, İsmail, “İnternette Güvenlik ve Denetim: Masumiyet Yitiriliyor mu?”,
http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=243 15.09.2004
- SANDERS, Barry (1999), Öküzün A’sı/ Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi (Çev.: Şehnaz Tahir), İstanbul: Ayrıntı Yay.
- SAPHIRO, Andrew L. (2002), “İnternet Demokratik mi? Hem Evet Hem Hayır” (Çev.: Cem Soydemir), *Cogito Dergisi*, S:30 (Kış), ss:190-193
- SARI, Ömer (2006), “Sanal Bilgi Çöplüğü Sözlükleri de Kirletti”, *Zaman-Pazar*, 24.12.2006
- SARIHAN, T. Deniz (1997), “İnternet ve İngilizce”, *PC Magazine Türkiye*, Nisan’97, ss.99
- SAYAR, Kemal (2003), “Psikolojik Mekan Olarak Siber Alan”, *Karizma Dergisi*, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss:73-83
- SCHAYAN, Janet (2001), “İnternet Ağında Yeni Eğitim”, *Deutschland*, S:1 (Şubat/Mart), ss:49-51
- SHİLS, Edward (2004), “Gelenek”, *Doğu Batı Dergisi*, Yıl:7, Sayı:25 (Kasım-Aralık-Ocak 2003-04), ss:101-131
- SERDAR, Sertaç (1999), “İnternet Demokrasisi”, *Bilgi ve Toplum*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, S:2, ss: 9-16
- SEVİMLİ, İbrahim (2000), Kimliksiz Cemaatler, İstanbul: Alan Yay.
- SEVİNÇ, Eser, “Elektronik Ticaret Güvenlik-Denetim, idari ve Yasal Düzenlemeler”
http://www.ymm.net/e-ticaret/e-ticarete_guvenlik.htm 15.03.2005
- SEVİNDİK, Tuncay (2003), İnternet Kafeye Giden Bireylerin İnternet Kafelerden Beklenti Düzeyleri, İnternet ve İnternet Kafeleri Kullanma Amaçlarının Belirlenmesi (Elazığ Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ

- SEYİDOĞLI, Halil (1999), Elektronik Ticarete Hazır mıyız?, *Bilgi ve Toplum*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, S:2, ss: 59-62
- SEYİDOĞLU, Halil (2000), Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı (8. Baskı), İstanbul: Güzem Yay.
- SIRT, Timur (1996), “İkinci Adresiniz: www”, *PC Magazin Dergisi* (Ocak), ss:94-103
- SİVRİ, Süleyman (2003), “İnternet Kafelerin Çocuklar Üzerindeki Etkileri”,
http://www.egm.gov.tr/sempozyum2003/Bildiriler/Internet_Kafelerin_Cocuklar_Uzerindeki_Etkileri.pdf 26.03.2005
- SJÖBERG, Ulrika (1999), “The rise of the electronic individual: A study of how young Swedish Teenagers Use and Perceive Internet”, *Telematics and Informatics*, Volume: 16, Issue: 3 (August), Pages: 113-133
- STEHR, Nico (2001), “Bilgi Dünyası”, *Deutschland*, S:1 (Şubat/Mart), ss:40-44
- SUNN, Frank (2001), Canavarın İnternet’teki Sayısı 666/Kutsal Kitabın Gözüyle İnternet (Çev.: Özgül Erman), İstanbul: Cep Kitapları
- SUNSTEİN, Cass R. (2002), “Günlük Gazetemiz-İnternet Demokrasi İçin Gerçekten Bir Nimet mi?” (Çev.: Cem Soydemir), *Cogito Dergisi*, S:30 (Kış), ss:176-188
- SVENDSTORP, Sjaak (2001), Yeni Başlayanlar İçin İnternet (Çev.: Nevin Avan), İstanbul: Doğan Kitapevi
- ŞAHİNBOY, Ayşe (2002), “Dünya Parmağınızın Ucunda”, *Eğitim Bilim Dergisi*, Nisan 2002, ss:34-36
- ŞEKER, Güven (2004), “Bilişim Suçlarının Delillendirilmesinde Amerikan Uygulaması ve Ülkemizdeki Durum”, http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/34/yeni/web/Guven_SEKER.htm 16.06.2004
- ŞEKER Tülay Bektaş (2005), İnternet ve Bilgi Açığı, Konya: Çizgi Kitapevi
- ŞEN, Bilal, “İnternet Suçlarıyla Mücadelede Suç Önleme Anlayışı Ve Bilinçli Kullanıcı”,
<http://www.misyonhaber.com/index.php/modules.php?name=News&file=article&sid=11> 15.03.2006
- ŞENTÜRK, Ünal, “Değişen Paradigmalar Bağlamında E-Devletin Bazı Toplumsal Boyutları”, *Bilgi Yönetimi*, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=200 15.09.2004
- ŞENYAPILI, Önder (2002), Sanal Cinsellik ve Sanat/Dijital Oynaşmalar, İstanbul: Boyut Yay. Gr.
- TANILIR, M. Niyazi (2002), İnternet Suçları ve Bireysel Mahremiyet, Ankara: Liberte Yay.
- TANYOL, Tuğrul (2002), “Anarşizm ve İnternet”, *Cogito Dergisi*, S:30 (Kış), ss:204-210
- TANZİ, Dante (2002), “Ağ Üstünde Zaman, Yakınlık ve Anlam” (Çev.: Mehmet Küçük), *Cogito Dergisi*, S:30 (Kış), ss:217-225

- TARCAN, Ahmet (2005), “Dünden Bugüne İnternet Üzerine Felsefi Yaklaşımlar”, *İnternet ve Toplum* (Ed: A.Tarcan), Ankara: Anı Yay. ss:2-9
- TARCAN, Ahmet (2002), “İnternet Yayıncılığı ve Bazı Kuşkular”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Y:2002, S:2, <http://www.e-sosder.com/dergidetay.php?id=42> 06.12.2005
- TARHAN, Cenk (2000), Webmaster İçin El Kitabı, İstanbul: Pusula Yay.
- TARHAN, Cenk (2001), Windows XP, İstanbul: Pusula Yay.
- TARHAN, Nevzat (2001), Kendinizle Barışık Olmak/Psikiyatri Penceresinden İnsan ve Toplum, İstanbul: Zafer Yay.
- TAŞDELEN, Aykut (2005), İleri ve Kurumsal Düzey Net Uygulamaları, İstanbul: Pusula Yay.
- TAŞPINAR, Mehmet, GÜMÜŞ, Çetin (2003), “Bilgi Toplumu Olma Sürecinde İnternet Kafelerin (Dijital Kütüphaneler) Denetlenmesi”, http://www.egm.gov.tr/sempozyum2003/Bildiriler/Bilgi_Toplumu_Olma_Surecinde_Internet_cafe.pdf 08.02.2005
- TAŞPINAR, Mehmet, GÜMÜŞ, Çetin (2005), “Ülkemizde İnternet Kafelerin Ortam ve Kullanıcı Profili: Bilgi Toplumu Açısından Değerlendirme”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* (www.e-sosder.com), C:4, S:14, ss:80-93
- TAVŞANCIL, Ezel (2002), Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi, Ankara: Nobel Yay.
- TDK (2006), “İletişim” *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://tdk.org.tr/tdksozluk/sozbul.asp?kelime=ileti%FEim&submit1=Ara> 11.07.2006
- TEKÇİ, Mehmet (2003), “Bilişimin Bireye Ve Topluma Etkileri”, http://dergi.tbd.org.tr/yazarlar/24032003/mehmet_tekci.htm 14.02.2005
- TEKELİ, İlhan (Ed.) vd. (2002), Bilgi Toplumu Geçiş: Sorunsallar/Görüşler, Yorumlar/Eleştiriler ve Tartışmalar, Ankara: TÜBİTAK Yay.
- TEKFİDAN, Nilgün (1999), “İnternet Bağımlıları”, *Hürriyet* (18.12.1999), <http://arsiv.hurriyetim.com.tr/tatilpazar/turk/99/12/18/ekhab/21ekl.htm> 05.02.2007
- TEKGÜL, A. Tamer (1997), Bilgi Toplumu ve İnternet, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- TEKİN, Mahmut vd. (2003), Değişim Çağında Teknoloji Yönetimi (2. Baskı), Ankara: Nobel Yay.
- TEKİN, Mahmut, ÇİÇEK, Ercan, “Bilgi Çağında Bilgi Toplumu ve Bilgi Ekonomisi”, *Bilgi Yönetimi*, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=149%23_ftn17 07.12.2005
- TEZCAN, Mahmut (1991), Gençlik Sosyolojisi Yazıları, Ankara: Gündoğan Yay.

- TEZCİ, Erdoğan (2003), “Dijital Bölünme Ve Ortaya Çıkardığı Sonuçlar”,
[http://www.egm.gov.tr/sempozyum2003/Bildiriler/Dijital Bolunme Ortaya Cikardigi Sonuc lar.pdf](http://www.egm.gov.tr/sempozyum2003/Bildiriler/Dijital_Bolunme_Ortaya_Cikardigi_Sonuc_lar.pdf) 07.12.2005
- TİMİSİ, Nilüfer (1999), Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi: İnternet Ortamında Kamusal Katılım, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- TİMİSİ, Nilüfer (2003), Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi, Ankara: Dost Kitabevi Yay.
- TONTA, Yaşar, “Bilgi Toplumu ve Bilgi Teknolojisi”,
<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/biltop99a.htm> 07.12.2005
- TOPÇUOĞLU, Ayşenur (2001), “Siber Terörizm”, *Bilim ve Teknik Dergisi* (Ekim), ss:38-41
- TOPÇUOĞLU, Ayşenur (2002), “Türkiye’de İnternet”, *Bilim ve Teknik Dergisi* S.417, ss:56-61
- TTNet (2006), “Hızlı TTNet”, <http://www.hizli.ttnet.net.tr/> 04.09.2006
- TUNCER, Nilüfer (2005), “Çocuk ve İnternet Kullanımı”
<http://www.ab.org.tr/ab2000/dokumanlar/kutup-ozet.html> 15.03.2005
- TURKLE, Sherly (1999), Siber-Psikiyatr ile Bir Seans (Çev.: K. Ahmet Sevimli), *Bilgi ve Toplum*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, S:2, ss: 39-48
- TUTAR, Hasan, YILMAZ, M. Kemal (2003), Genel İletişim, Ankara: Nobel Yay.
- TÜRKDOĞAN, Orhan (2003), Bilimsel Araştırma Metodolojisi (4. Baskı), İstanbul: Timaş Yay.
- TÜRKKAN, Reha Oğuz (2002), “İnternet ve Geleceği”, *Eğitim Bilim Dergisi*, Nisan 2002, ss:38-39
- TÜRKÖĞLU, Tanol (2001), İnternetin Kitabı, İstanbul: Beyaz Yay.
- UCAL, Meltem Ş. (2004), “Electronic Money in 2000’s”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:14, S:1, ss:157-164
- UĞUR, Aydın, BİLİCİ, Mücahit (2006) “Bilgi Toplumu, İnternet ve Demokrasi, Dijital Alemin Genleşen Kamusal Alanı”,
<http://www.medyakronik.com/akademi/makaleler/makaleler07.htm> 04.10.2006
- ULRİCH, Otto (2001), “Özel Yaşam Bitti mi?”, *Deutschland*, S:3 (Haziran/Temmuz), ss: 52-54
- UYGUN, Selçuk, “Üniversite Gençliğinin Yabancılaşması”, <http://www.meb.gov.tr/index800.htm> 08.02.2005
- ÜNALDI, Atıf (2006), Netiket Bilişim Sözlüğü, İstanbul: Mediat Kit.
- ÜNSAL, Artun (1996), “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”, *Cogito Dergisi*, S:6-7, ss:29-36
- WANG, Rong vd. (2005), “Teenagers’ Internet Use and Family Rules: A Research Note”, *Journal of Marriage and Family*, Volume: 67, Issue: 5 (Dec.), Pages: 1249-1258
- WESTFALL, Richard S. (2000), Modern Bilimin Oluşumu (Çev.: İ. Hakkı Duru), (11. Basım), Ankara: TÜBİTAK Yay.
- WINGATE, Philippa (2001), İnternet (Çev.: Selma İkiz), Ankara: TÜBİTAK Yay.

- YALÇIN, Cemal (2003), “Sosyolojik Bir Bakış Açısıyla İnternet”, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, C:27, N:1 (Mayıs), ss:77-89
- YALNIZ, Umut Nadir, “Eğitimciler İçin İnternetin Nimetleri”,
<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi32/yalniz.htm> 08.02.2005
- YALVAÇ, Mehmet (2000), Aile sosyolojisi, Malatya: Evin Ofset Mat.
- YAMAÇ, Fatih (2004a), “Siber Terörizm (I)”,
http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/29/yeni/web/fatih_YAMAC.htm 16.06.2004
- YAMAÇ, Fatih (2004b), “Siber Terörizm (II)”,
http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/30/yeni/web/makaleler/Fatih_YAMAC.htm 16.06.2004
- YARGIÇ, İlhan (2003), “Modern Çağın Hastalığı: Sanal Seks ve İnternet Bağımlılığı”, *Karizma Dergisi*, S:13 (Ocak-Şubat-Mart), ss:51–56
- YAVAŞ, B. Kutlu (2003), “İnternet Üzerinde Dil Sorunu”,
http://www.dergi.org/Dergi@Net_TemmuzAgustos_2003.htm 24.05.2004
- YAVUZER, Haluk (1998), “Çocuk ve Suç” (9.Baskı) İstanbul: Remzi Kitapevi
- YEDİĞ, Serhan ve Akman Haşim (2002), İnternet Çağında Gazetecilik, İstanbul: Metis Yay.
- YELKEN, Ramazan (1999), Cemaatin Dönüşümü (Geç Modern Dönemde Cemaat Sosyolojisi), Ankara: Vadi Yay.
- YELKEN, Ramazan (2000), Yeni Sosyal Oluşumlar Ve Cemaatin Dönüşümü, III. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 2-4 Kasım 2000, Eskişehir
- YENİŞAFAK (2006), “Oyun Salonları 'Cafe' Ruhsatıyla Çalışıyor”, 27.02.2006,
<http://www.yenisafak.com.tr/bilisim/2043.html> 06.02.2007
- YEŞİLYAPRAK, Binnur (2006), Eğitimde Rehberlik Hizmetleri/Gelişimsel Yaklaşım (14. Baskı), Ankara: Nobel Yay.
- YETİM, A. Azmi (2000), Sosyoloji ve Spor, Ankara: Topkar Matbaacılık
- YETİM, Nalan, GÜLER, Ebru Çetin (2002), “Bilgi Teknolojilerinden Yeni Yararlanma Biçimleri Olarak İnternet Cafeler”, III. Ulusal Sosyoloji Kongresi (2-4 Kasım 2000 Eskişehir) Bildirileri, Ankara: Sosyoloji Derneği Yay. ss:354-363
- YILDIRIM, Ali, ŞİMŞEK, Hasan (2005), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (5.Baskı), Ankara: Seçkin Yay.
- YILDIZ, M. Cengiz (2005), “Chat (Sanal Sohbet) “, *İnternet ve Toplum* (Ed. A.Tarcan), Ankara: Anı yay., ss:55-88.
- YILDIZ, M. Cengiz, BÖLÜKBAŞ, Kenan (2003a), “İnternet Kafeler, Gençlik ve Sosyal Sapma” (bildiri), I.Polis Bilişim Sempozyumu (EGM), Ankara, 21-22 Ekim

- YILDIZ, M. Cengiz, BÖLÜKBAŞ, Kenan (2003b), “Sanal Sohbet: Chat”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, S.3, <http://www.e-sosder.com/dergidetay.php?id=39> 05.09.2006
- YILDIZ, M. Cengiz, BÖLÜKBAŞ, Kenan (2005a), “İnternet Kafeler, Gençlik ve Sosyal Sapma”, *İnternet ve Toplum* (Ed.: A. Tarcan), Ankara: Anı yay., ss:38-54
- YILDIZ, M. Cengiz, BÖLÜKBAŞ, Kenan (2005b), “İnternet ve Yabancılaşma”, 2. Polis Bilişim Sempozyumu Bildirileri, Ankara: EGM Yay., ss:142-145
- YILMAZ, Davut (2004), Hacking/Bilişim Korsanlığı ve Korunma Yöntemleri, İstanbul: Hayat Yay.
- YÖNTEN, Uğur (2005), “Yabancı Dil Öğretiminde İnternetin Yeri”, *İnternet ve Toplum* (Ed. A. Tarcan), Ankara: Anı yay., ss:117-122
- YÖRÜKOĞLU, Atalay (1993), Gençlik Çağı (8. Baskı), İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım
- YÖRÜK, Sinan vd. (2002), “Bilgi Toplumu ve Türkiye’de Mesleki Eğitim”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:12, S:2, ss:299-312
- YURTSEVER, Aysel, “Neden Chat Yapıyoruz?”, *Bilim ve Ütopya*, S:80, ss: 62
- YÜCEL, İsmail Hakkı (1997), Bilim-Teknoloji Politikaları ve 21. Yüzyılın Toplumu, Ankara: DPT Yay.
- YÜCEL, Rıfat (2003) ,“Yeni Bir Salgın Hastalık: İnternet Bağımlılığı ve "Chat" modası”, <http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin/bildiri/inet-tr03/Istabip.htm> 27.02.2004
- YÜCETÜRK, E. Elif (2004), “Türk Kamu Yönetiminde E-Devlet Uygulamaları ve Tabana Yayılabilme Yeteneği Bakımından Bir Değerlendirme: Bolu Örneği”, *Bilgi Yönetimi*, http://www.bilgiyoneti.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=225 07.12.2005
- ZAİM, Halil (2006), “Bilgi Toplumu Düşüncesine Yöneltilen Eleştiriler ve Sayısal Uçurum”, *Sosyal Politikalar Dergisi*, S:01 (Güz), ss:120-122
- ZAMAN (2005), “Telekom Hızlı İnternet Talebine Yetişemiyor”, 03.04.2005
- ZAMAN (2007a), “İnternet Suçlarına Karşı Aileler”, 02.02.2007
- ZAMAN (2007b), “Ne Kadar Fast-food O Kadar Kilo”, 18.01.2007
- ZHAO, Shanyang (2006), “Do Internet Users Have More Social Ties? A Call for Differentiated Analyses of Internet Use”, *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume: 11, Issue: 3 (April), Pages: 844-862
- ZİPF, Michael (2001), “Online İdare”, *Deutschland*, S:3 (Haziran/Temmuz), ss:62-65
- ZYPRİES, Brigitte (2001), “Sanal Resmi Kurumlar: Asla Kuyrukta Beklememek”, *Deutschland*, S:3 (Haziran/Temmuz), ss:64-65

VII. EKLER

Ek-1. Anket Formu

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET KULLANIMINA İLİŞKİN ANKET FORMU

Bu anket formu, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda hazırlanmakta olan "**Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği**" adlı Doktora tezine veri sağlamak için hazırlanmıştır. İnternet kullanımının, öğrenme sürecindeki gençlerin sosyal hayatlarındaki yerini ve etkilerini konu edinen bu araştırma, internet teknolojisinin gençler tarafından işlevsel ve amacına uygun kullanılıp kullanılmadığı, kişilik ve sosyal yaşantılarını nasıl etkilediği, vb. gibi sorulara cevap bulmayı amaçlamaktadır. Bilimsel nitelikteki bu araştırmanın herhangi bir **idari veya siyasi yönü yoktur**. Anket formuna **isminizi veya kimliğinizi belirten bir şey yazmavınız**.

Bu ankette 51 adet soru bulunmaktadır. Sorulara gerçekçi ve içtenlikle cevap vermeniz bu araştırmanın amacına ulaşmasına katkıda bulunacaktır.

Verilen şıklarda, size uygun cevaplar olmadığı takdirde, **Diğer (Belirtiniz)** : şeklindeki boşluklara cevabınızı yazabilirsiniz. Boşluklar yetmediği takdirde, anket formunun boş kısımları da kullanılabilir.

Vereceğiniz cevaplarla, yapacağınız değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim. Saygılarımla.

İletişim: Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü / ELAZIĞ Tel: 0424. 237 00 00 / 6599 e-mail: mkaraca@firat.edu.tr	Hazırlayan: Arş. Gör. Mehmet KARACA Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi
--	--

NOT: Lütfen 1.-38. Arasındaki seçenekli sorularda yalnızca bir seçenek (en çok tercih ettiğiniz) işaretleyiniz!

1. Yaşınız ?

1. () 15'den küçük 2. () 15 3. () 16 4. () 17 5. () 18 6. () 19 7. () 20-Yukarısı

2. Cinsiyetiniz ?

1. () Erkek 2. () Kız

3. Öğrenim görmekte olduğunuz lise türü?

1. () Genel/Süper Lise 2. () Özel Lise 3. () Mesleki/Teknik Lise 4. () Anadolu/Fen Lisesi

4. Alanınız?

1. () Sözel 2. () Sayısal 3. () Eşit Ağırlık

5. Sınıfınız?

1. () 1. Sınıf 2. () 2.Sınıf 3. () 3.Sınıf 4. () 4. Sınıf 5. () Hazırlık sınıfı

6. Hayatınızın en büyük bölümünü geçirdiğiniz yerleşim yeri hangisidir?

1. () Büyük şehir 2. () İl Merkezi 3. () İlçe 4. () Köy 5. () Diğer (belirtiniz):

7. Annenizin eğitim durumu nedir?

8. Babanızın eğitim durumu nedir?

9. Annenizin mesleği nedir?

10. Babanızın mesleği nedir?

- 11. Anne-Babanızın sağlık ve birliktelik durumu aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?**
 1. () İki de sağ ve birlikte 2. () İki de sağ fakat ayrı 3. () Biri ölmüş 4. () İki de ölmüş
- 12. Nerede/Kiminle oturuyorsunuz?**
 1. () Ailemle 2. () Devlet Yurdu/Pansiyonunda 3. () Özel Yurtta
 4. () Arkadaşlarımla öğrenci evinde 5. () Diğer (belirtiniz):
- 13. Elinize geçen haftalık harçlık miktarı ne kadardır?**
 1. () 1 YTL'den az 2. () 1-5 YTL arası 3. () 6-10 YTL arası 4. () 11-20 YTL arası
 5. () 21-30 YTL arası 6. () 30 YTL'den fazla
- 14. İnterneti ne oranda kullanıyorsunuz?**
 1. () Hiç kullanmıyorum 2. () İhtiyaç duydukça 3. () Günde 1 Saatten az 4. () Günde 1-2 Saat
 5. () Günde 3-4 Saat 6. () Günde 5-6 Saat 7. () Günde 7-8 Saat 8. () Günde 8 Saatten fazla
- 15. Yalnızca sizin haftalık ortalama internet harcamanız ne kadardır?**
 1. () 1 YTL'den az 2. () 1-5 YTL arası 3. () 6-10 YTL arası 4. () 11-20 YTL arası
 5. () 21-30 YTL arası 6. () 30 YTL'den fazla 7. () İnternet Kullanmıyorum
- 16. İnternet ile nasıl tanıştınız?**
 1. () Okulda 2. () Evde 3. () İnternet Kafe'de 4. () Arkadaşlarım aracılığıyla
 5. () Medya aracılığıyla 6. () Diğer (Belirtiniz):
- 17. İnternete genelde nereden erişiyorsunuz (bağlanıyorsunuz)?**
 1. () Okuldan 2. () Evden 3. () Arkadaşlarımdan 4. () İnternet Kafe'den
 5. () Diğer (belirtiniz):
- 18. Eğer İnternet Kafelere gidiyorsanız aileniz bunu nasıl karşılıyor?**
 1. () İnternet kafelere gitmiyorum 2. () Ailemin haberi olmaz 3. () Kontrollü gönderiyorlar
 4. () Gizlice kontrol ediyorlar 5. () İlgilenmiyorlar 6. () İzin vermiyorlar
- 19. İnternette en çok hangi oyunları oynarsınız?**

- 20. Resmi (devlet kurumları ile ilgili) işlerinizi internet üzerinden takip ettiğiniz oldu mu?**
 1. () Hiç denemedim 2. () Denedim ama başarılı olamadım 3. () En az bir defa takip ettim
 4. () Diğer (Belirtiniz):
- 21. Bu güne kadar internette üye olduğunuz herhangi bir sanal kulüp ya da grup varsa lütfen adını yazınız.**
- 22. Ödevlerinizi (ev ödevi/ yıllık ödev) hazırlarken gerekli bilgi ve belgeleri en çok nereden sağlıyorsunuz?**
 1. () Evdeki kaynaklardan 2. () Kütüphaneden 3. () İnternette 4. () Diğer (Belirtiniz):
- 23. En son ne zaman bir roman, hikâye, fikir veya şiir kitabı okudunuz?**
 1. () Son 1-2 hafta içinde 2. () Son 3-4 hafta içinde 3. () 2-3 ay önce
 4. () 6 ay önce 5. () Bir yıl önce 6. () Hatırlamıyorum
- 24. Boş zamanlarınızı değerlendirmek için aşağıdakilerden en çok hangisini tercih edersiniz?**
 1. () Spor yapma 2. () Okuma 3. () Müzik dinleme 4. () İnternette gezinme
 5. () Gezme 6. () Oyun oynama 7. () Diğer (Belirtiniz):

25. Siyasal ve Toplumsal konulara ilginiz ne düzeydedir?

1. () Hiç ilgilenmem 2. () Uzaktan takip ederim 3. () Siyasi bir oluşumda aktif rol almaktayım
4. () Siyasi bir oluşumda aktif rol almak isterdim 5. () Sivil bir oluşumda aktif rol almaktayım
6. () Sivil bir oluşumda aktif rol almak isterdim

26. Tercih etmeyi düşündüğünüz meslekte en çok hangi özelliği ararsınız?

1. () Yüksek kazanç 2. () Yüksek Prestij 3. () İlgi ve yeteneklerime uygunluk
4. () Sevdiğim bir meslek olması 5. () Diğer (Belirtiniz):

27. En çok tercih ettiğiniz müzik türü hangisidir?

1. () Türk Halk Müziği 2. () Türk Sanat Müziği 3. () Özgün Müzik 4. () Pop
5. () Arabesk 6. () Rock 7. () Jazz 8. () Diğer (Belirtiniz):

28. En çok beğenerek izlediğiniz TV Program türü hangisidir?

1. () Tv. Sineması 2. () Dizi film 3. () Belgesel 4. () Tartışma 5. () Haber 6. () Yorum
7. () Spor 8. () Müzik-Eğlence 9. () Diğer (Belirtiniz):

29. En çok izlediğiniz TV dizisi ve kendinizi özdeşleştirdiğiniz dizi kahramanı hangisidir?

Tv. Dizisi: Özdeşleştirdiğiniz Dizi Kahramanı:

30. Toplumumuzdaki örf-adet, gelenek-göreneklerin değişmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? Niçin?

1. () Tümü değişmeli 2. () Bazıları değişmeli 3. () Hiçbiri değişmemeli
(Çünkü:))

31. Arkadaşlarınızı, en çok hangi özelliklerine göre seçersiniz?

1. () Kişilik özellikleri 2. () Siyasi fikirleri 3. () İnanç ve mezhep 4. () Hemşehrilik
5. () Diğer (Belirtiniz):

32. Hayatta en çok değer verdiğiniz şey nedir?

1. () Aile 2. () Başarı 3. () İnanç 4. () para 5. () Şöhret 6. () Eğlence
7. () Diğer (Belirtiniz):

33. Size göre gençliğin en önemli sorunu nedir?

1. () İşsizlik 2. () Psikolojik sorunlar 3. () Toplumsal baskılar 4. () Gelecek kaygısı
5. () Özgürlük 6. () Diğer (Belirtiniz):

34. Kendi geleceğinizi düşündüğünüzde genel olarak hissettiğiniz duygu hangisidir?

1. () Ümit ve iyimserlik 2. () Ümitsizlik ve karamsarlık 3. () Korku ve endişe
4. () Hiçlik ve anlamsızlık 5. () Diğer (Belirtiniz):

35. Ne sıklıkta ibadet ve dua edersiniz?

1. () Her vakit 2. () Önemli gün ve gecelerde 3. () Zorluk ve sıkıntı zamanlarında
4. () Hiçbir zaman 5. () Diğer (Belirtiniz):

36. Spor tercihiniz aşağıdakilerden hangisine daha çok uymaktadır?

1. () Takım sporları (futbol vb.) yapmak 2. () Bireysel Sporlar (Atletizm vb.) yapmak
3. () Spor karşılaşma ve programlarını izlemek/Okumak 4. () Sporla pek ilgilenemiyorum

37. En son karne aldığınız dönemdeki başarı durumunuz nedir?

1. () Takdir belgesi aldım 2. () Teşekkür belgesi aldım 3. () Zayıfsız geçtim
4. () 1 dersten zayıf not aldım 5. () 2 dersten zayıf not aldım 6. () 3 / üstü dersten zayıf not aldım

38. İnternette sizi rahatsız eden bir durumla karşılaşırsanız nasıl davranırsınız?

1. () Bilmiyorum 2. () Ailemi haberdar ederim 3. () Arkadaşlarımla paylaşırım
4. () Ciddiye almam 5. () Problemi kendim çözmeye çalışırım 6. Diğer (Belirtiniz):

NOT: 39.-51. Arasındaki sorularda birden fazla seçenek (en çok tercih ettiğiniz seçenekleri) işaretleyebilirsiniz!

39. İnternette gezinmenizin (sörf yapmanızın) en önemli sebepleri nelerdir?

1. () Eğitim, Bilgi, Araştırma
2. () İletişim, e-Posta, Tanışma, Sohbet
3. () Oyun, Eğlence
4. () Alışveriş, e-Bankacılık
5. () Haber takibi
6. () Merak
7. () Zaman Geçirme
8. () Günlük sorunlardan uzaklaşma
9. () Diğer (belirtiniz):

40. Sizce genel olarak internet'teki en büyük problemler nelerdir?

1. () Hız ve Kapasite Yetersizliği
2. () Gizliliğin ihlal edilmesi, Sansür, Denetim
3. () Güvenlik
4. () Herkese eşit erişim hakkı tanınmaması
5. () Bilginin doğruluğunun şüpheli oluşu
6. () Aranılan bilgiye ulaşamaması
7. () Pornografik yayın, Siber suçlar vb.
8. () Yabancı dil pr.
9. () İnternet erişiminin pahalı olması
10. () Diğer (Belirtiniz)

41. Gideceğiniz İnternet Kafe'yi seçerken nelere dikkat edersiniz?

1. () Teknik donanım
2. () Temizlik ve Hijyen
3. () Hizmet ve Servis kalitesi
4. () Bulundurulmuş oyunlar
5. () Gözden uzak olma
6. () Arkadaşların gittiği yer olması
7. () Yaş sınırı olmaması
8. () Diğer (Belirtiniz)

42. İnternet Kafelerde bu güne kadar aşağıdaki olay veya durumlardan hangileri ile karşılaştınız?

1. () Kavga
2. () Çetecilik
3. () Zararlı madde kullanımı ve satışı
4. () Porno (film, resim vb.)
5. () Çirkin/Ahlak dışı davranışlar
6. () Hiçbiri
7. () Diğer (Belirtiniz)

43. İnternette hangi dosyaları sıkça indirirsiniz (Download)?

1. () Bilimsel makale
2. () İlgi alanlarımla alakalı veri
3. () Resim/ fotoğraf (Manzara, tabiat vb)
4. () Porno film, resim, foto. vb.
5. () Program dosyası (antivirüs vb.)
6. () Ekran koruyucu/ Masaüstü resmi vb.
7. () Müzik, MP3 vb.
8. () Film/Çizgi film
9. () Herhangi bir dosya indirmem

44. Aşağıdakilerden hangilerini kolayca yapabiliyorsunuz?

1. () İnternet üzerinden bir ders veya seminere katılma
2. () e-mail alıp gönderme
3. () İnternet üzerinden bir sohbet veya tartışmaya katılma
4. () Web sayfası hazırlama
5. () İnternet üzerinden telefon görüşmesi yapma
6. () Online alış-veriş yapma
7. () İnternet üzerinden radyo dinleme, tv izleme
8. () İnternet üzerinden MP3 dinleme
9. () Browser ayarlarını (Anasayfa vb.) değiştirme
10. () Diğer (Belirtiniz)

45. İnternet hakkındaki aşağıdaki değerlendirmelerden sizce uygun olanları işaretleyiniz.

1. () Her okulda bir internet odası veya internet kafe oluşturulmalıdır
2. () Güncel bilgilere ulaşmada internet öğretmenlerden daha avantajlıdır
3. () İnternette gezinirken kendimi çok özgür hissediyorum
4. () İnternet sayesinde daha çok bilgiye daha kolay eriştim
5. () İnternet ortamları kötü alışkanlıklara (sigara, uyuşturucu vb.) zemin hazırlamaktadır
6. () İnternet ortamları suç işleme eğilimini arttırmaktadır
7. () İnternet, öğrencileri tembelliğe sevk etmektedir
8. () İnternet toplumsal değerleri olumsuz yönde etkilemektedir
9. () Cinsel konularda bilgilenmek için interneti başka kaynaklara tercih ederim
10. () İnternet kullandığım için kendimi ayrıcalıklı hissediyorum

46. İnternet ile ilgili aşağıdaki olumsuzluklardan hangilerini yaşıyorsunuz?

1. () İnternet ve bilgisayar, eğlence ve spora ayırdığım zamanı olumsuz etkiliyor
2. () İnternette fazla zaman geçirmem ailemle problemler yaşamama neden oluyor
3. () İnternet kullanmam okul başarıyı olumsuz yönde etkiliyor
4. () İnternette fazla zaman geçirmem sosyal faaliyetlerimi olumsuz yönde etkiliyor
5. () İnternet ve bilgisayar ile çok ilgilendiğimden zamanımı verimli kullanamıyorum
6. () İnternette sapık/ahlak dışı (porno, satanizm, intihar vb.) tekliflerle karşılaştığım oluyor
7. () Hiçbiri

47. Aşağıdakilerden hangileri internetin hayatınız üzerindeki etkilerini ifade etmektedir?

1. () İnternette tanıştıktan sonra daha az televizyon izlemeye başladım
2. () İnternette tanıştıktan sonra daha az kitap okumaya başladım
3. () İnternette tanıştıktan sonra kütüphaneye daha az gitmeye başladım
4. () İnternette tanıştıktan sonra sosyal çevrem ile ilişkilerimde bir azalma oldu
5. () İnternet oyunları oynadıktan sonra vurma, kırma, dövüşme gibi güdüler hissedirim
6. () İnternette olmadığım zamanlar sıkça internete bağlanmayı hayal ederim
7. () İnterneti tamamen terk etmem mümkün değildir
8. () İnternette bağlandığım bütün sitelerin başkaları tarafından öğrenilmesi beni rahatsız eder
9. () İnternetin hayatım üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır

48. Aşağıdaki değerlendirmelerden sizce uygun olanları işaretleyiniz.

1. () İnternet ortamlarında tanışıp evlenmeyi onaylıyorum
2. () Sanal ortamdaki arkadaşlıklar beni gerçek arkadaşlıklardan daha çok mutlu eder
3. () Sanal ortamda kurulan ilişkilerin samimiyetine güvenmiyorum
4. () Sanal ortamda duygularımı sosyal ortama göre daha rahat paylaşıyorum
5. () İnternette tanışıp gerçek hayatta da bulduğum arkadaşım var
6. () Bazı problemleri çözmek için son çare olarak şiddete başvurulabilir

49. Sanal sohbet (chat) ile ilgili aşağıdaki değerlendirmelerden sizce uygun olanları işaretleyiniz.

1. () İnternette sohbet ederken (chat yaparken) cinsiyetimi genellikle farklı gösteririm
2. () İnternette sohbet ederken chat arkadaşımı genellikle karşı cinsiyetten seçerim
3. () İnternette sohbet ederken yalana başvurduğum oluyor
4. () İnternette iletişim kurarken argo ve kaba ifadeler kullandığım oluyor
5. () İnternette sohbet ederken hakkımdaki özel bilgileri başkalarıyla paylaşmakta sakınca görmem
6. () İnternette edindiğim bazı alışkanlıkları (yalan, kaba söz vb.) gerçek hayatta da sürdürürüm
7. () İnternetteki yazışmalarda daha çok kısaltmalar (slm. asl. gibi) kullanırım
8. () İnternetteki yazışmalarda daha çok semboller (:) : P :)) gibi kullanırım
9. () Hiç sanal sohbe katılmadım

50. Aşağıdakilerden sizce uygun olanları işaretleyiniz.

1. () Okul saatleri içinde İnternet Kafelere gittiğim oluyor
2. () İntihar etmeyi düşündüğüm oluyor
3. () Konferans, panel, sergi vb. etkinliklere katılırım
4. () Sinemaya düzenli olarak giderim
5. () Ödev yapma amacı dışında da kütüphaneye giderim
6. () Günlük gazeteleri düzenli okurum
7. () Okulumuzun internet bağlantısı vardır
8. () Okulumuza ait bir web sayfası bulunmaktadır (www.....)

51. Ev dışındaki beslenme (yeme-içme) alışkanlığınızda en çok aşağıdakilerden hangileri yer almaktadır?

1. () Mahalli yemekler
2. () Lahmacun/Kebap/Izgara vb.
3. () Fastfood (Hamburger/Pizza vb.)
4. () Kahve/ Neskafé
5. () Çay
6. () Ayrın
7. () Kola
8. () Meyve suyu

Anket bitti. Gösterdiğiniz ilgiye teşekkür ederiz

Ek-2. İzin Belgesi

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ
ELAZIĞ

SAYI :B.30.2.FIR.0.70.00.00/510-497 **8720**
KONU :Mehmet KARACA

05/05/2005

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA
(Araştırma Planlama ve Koordinasyon Başkanlığı)
ANKARA

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı doktora öğrencisi Mehmet KARACA “Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği” konulu tezi ile ilgili olarak geliştirdiği anketin Elazığ İl Merkezindeki 23 resmi 3’ü özel lise olmak üzere toplam 26 lisede okuyan öğrencilere uygulaması gerekmektedir.

Anketin İlimiz Merkezindeki Okullarında uygulayabilmesi için gereğini müsaadelerinize arz ederim.

Prof. Dr. Filizet TÜMEN
Rektör V.

EKLER:

- Ek-1** Saha Araştırması Ön Bilgi Formu (1 Sayfa)
- Ek-2** Araştırma Yöneticisinin Raporu (1 sayfa)
- Ek-3** Doktora Tez Çalışması ve Tez İzleme Komitesinin Raporu (2 Sayfa)
- Ek-4** Doktora Tez Önerisi (11 sayfa)
- Ek-5** Anket Formu (4 Sayfa)
- Ek-6** Nüfus Cüzdan Örneği (1 sayfa)

Ek-2. İzin Belgesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Sayı : B.08.0.APK.0.03.05.01-01/ 3003

2005/2005

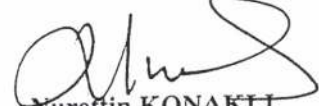
Konu : Araştırma İzni

ELAZIĞ VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi :Fırat Üniversitesi Rektörlüğü'nün 05.05.2005 tarih ve 8726 sayılı yazısı.

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora programı öğrencisi Mehmet KARACA'nın "Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği" konulu araştırma çalışmasını resmi ve özel Ortaöğretim kurumlarında uygulama izin talebi incelenmiştir.

Söz konusu çalışmanın uygulanması Bakanlığımızca uygun görülmüş olup, eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksatılmaması şartıyla araştırmacıya gerekli kolaylığın gösterilmesini rica ederim.

Nurettin KONAKLI
Bakan a.
Kurul Başkanı V.

8185
Millî Eğt. Müd. ne
24 MAYIS 2005
Vali Y.

EĞİTİM
%100
DESTEK

ÜCRETSİZ
444 0 632
DANIŞMA HATTI

Atatürk Bulvarı Nu: 98 Kızılay
Telefon: 425 00 86 - 425 33 67
e - posta : apk @ meb.gov.tr

06650 ANKARA
Faks : 418 64 01
Elektronik ağ : www.meb.gov.tr

Ek-2. İzin Belgesi

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.23.00.01-311/ 20777
Konu : Araştırma İzni.

31 MAYIS 2005

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
ELAZIĞ

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Doktora programı öğrencisi Mehmet KARACA' nın "Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği" konulu araştırmasını İlimize bağlı resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında uygulaması ile ilgili olarak Bakanlığımız Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığından alınan 20.05.2005 tarih ve 3003 sayılı emir ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Osman SARI
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:
1.Yazı (1 Adet)

EĞİTİM
%100
DESTEK

DANIŞMA
444 0 632
H A T T I

Millî Eğitim Müdürlüğü AYŞİ İZTÜRK
Zübeyde Hanım Cad. Hükümet Konağı
Kat : 5

Tel: 0 424 238 52 41-25-26-27-28
E-Posta: elazigmem@meh.gov.tr